

Maurizio Punzo, professor d'Història Contemporània, Universitat dels Studi di Milano, Itàlia. Non conosco il caso che mi segnalate, ma aderisco volentieri al vostro appello. Non vedo proprio perché i documenti catalani non debbano essere restituiti alla Catalogna.

Tahar Mansouri, catedràtic d'Ensenyament Superior, Universitat de la Mannouba, Tunis, Tuníssia.

Je suis solidaire avec l'appel que vous lancez pour le retour des documents. Ne pas le faire c'est entériner le fascisme franquiste et similaire.

Domna Pastourmatzi, professora de Literatura i Cultura Americana, Universitat de Tessalònica, Grècia.

All the best in your efforts. We Greeks also want the marbles of the Parthenon back from UK.

Chris Ealham, director d'Estudis Hispànics, Universitat de Gal·les, Cardiff, Gal·les.

Indeed, I feel strongly about this, since, in the early nineties, when I resided in Barcelona, I was forced to make the journey to Salamanca in order to consult this very archive.

Viviana Valz Gen, psicòloga, cap de l'Àrea de Salut Mental de la CVR, Perú.

Desde la Comisión de la Verdad y Reconciliación del Perú, saludo la creación de vuestra Comisión de la Dignidad, en espera de que alcanzen las reivindicaciones propuestas.

José María Murià, de l'Acadèmia Mexicana de la Història, president del Colegio de Jalisco, Guadalajara, Mèxic.

El síndrome de imperio sigue dominando en el ánimo del gobierno español actual, por más de una razón heredero del franquismo.

Christine Stansell, catedràtica d'Història, Universitat de Princeton, New Jersey, EUA.

Please add my name to the list of academics urging the Spanish government to return the documents pillaged from Barcelona in 1939. As a lover of the city and its heroic past, I am glad to be included.

Mario Soares, ex president de Portugal.

Quero aproveitar a oportunidade para expressar o meu apreço por esta importante iniciativa que a Comissió de la Dignitat, se propoe realizar com o objectivo de recuperar importantes documentos históricos desaparecidos da Catalunha durante a ditadura de Franco.

Francesco Cossiga, president emèrit de la República Italiana, senador perpetu.

Vi ringrazio per il vostro invito. Con orgoglio firmo la vostra petizione. Al piacere di incontrarcin Barcellona.

Henry Ettinghausen, catedràtic emèrit d'Estudis Hispànics, Universitat de Southampton, Anglaterra.

Afegeixo la meva protesta a les moltes que s'han fet, al llarg del temps, respecte a la persistent negació del Govern espanyol actual a retornar els arxius que foren robats a Catalunya per les forces nacionalistes de Franco al final de la Guerra Civil i que després els va fer servir la dictadura franquista per oprimir, perseguir i fins eliminar molts del qui s'havien esforçat a defensar la democràcia del feixisme.

Comissió de la Dignitat

Apartat 9034 - 08080 Barcelona

telèfon: 667976517

dignitat@partal.com

<http://www.partal.com/dignitat>

**si us plau, feu les vostres aportacions
al compte número:**

2100 - 3936 - 35 - 0100089647

papers de Salamanca

papers catalans, papers de la dignitat, salamanca blood papers, papers per la memòria, papers per la llibertat, papers per la justícia, papers tacats de sang!

Comissió de la Dignitat

Els sotasignats, personalitats d'arreu en els àmbits de l'arxivística, de la història, de l'educació, de les arts, de la cultura, de la política i dels drets civils, assabentats del fet que, amb motiu de la proclamació de Salamanca Ciutat Europea de la Cultura 2002, el Consorci organitzador d'aquesta efemèride ha programat l'Exposició «Propaganda en Guerra», prevista del 5 d'octubre al 22 de desembre d'enguany, i per l'origen dels fons documentals –i com foren aconseguits– que pensen utilitzar per a la dita exposició, ens veiem en la necessitat de fer la següent:

DECLARACIÓ

**SOBRE L'OPORTUNITAT, EN L'ACTUAL
CONTEXT D'UNIÓ I CONCÒRDIA ENTRE
ELS POBLES D'EUROPA, D'AFRONTAR
LA DIGNITAT DELS CATALANS**

[*llur nació, Catalunya, fou la primera, fa prop de mil anys, de dotar-se i alhora dotar el món sencer, d'institucions democràtiques modernes*]

Un percentatge molt alt dels materials que hom vol exposar a Salamanca és fruit del robatori a què fou sotmès el poble català –i, amb ell, el seu govern, ajuntaments, organitzacions, associacions i personalitats– d'ençà de l'abril de 1938 quan s'inicià l'ocupació de Catalunya per l'exèrcit franquista colpista.

Els fons documentals espoliats constitueixen una part molt important del Archivo General de la Guerra Civil Española (iniciat el 1996): «Aquest Arxiu General està format en el seu nucli principal pels documents de la Delegación del Estado para la Recuperación de Documentos que l'exèrcit de Franco obtenia selectivament [...] durant la Guerra Civil [...] i constituïa una de les fonts bàsiques d'informació per al Tribunal Especial para la Represión de la Masonería y el Comunismo creat el 1940».

— Atès que l'Estat Espanyol ratificà (9 de juny de 1960) el Conveni Internacional de la Haia sobre Protecció de Béns Culturals en Cas de conflicte Armat (14 de maig de 1954), que defensa la immunitat dels béns i el deure de la seva salvaguarda davant de qualsevol tipus de requisa o apropiació, ja siguin conflictes internacionals o no.

— Atès que el Consell Internacional d'Arxius, adscrit a la UNESCO, s'ha manifestat repetidament pel que fa al dret dels legítims propietaris a exigir la restitució de la documentació objecte d'espoli o sostracció per motiu de conflicte bèl·lic (Resolució 46/10 de l'Assemblea General de l'ONU, 1991).

— I atès que des del 1978 fins avui, representants electes dels catalans i el mateix Parlament de Catalunya per unanimitat (Resolució de 18 de maig de 1989) han demanat reiteradament la devolució dels documents manllevats –públics i privats–, instem les autoritats espanyoles perquè:

1. Acompleixin, sense més dilacions, l'acord del Consell de Ministres del Govern espanyol (15 de març de 1995) que decideix el retorn dels fons a Catalunya.

2. Reconequin la titularitat dels fons a nom dels seus propietaris legítims, manifestant-ho explícitament; i si no s'avenen a aquesta justa convenció, que suspenguin, i retirin de la programació dels actes a celebrar a Salamanca, l'Exposició «Propaganda en Guerra».

Cinc-cents catedràtics i professors, caps d'arxius, de museus i de biblioteques i dirigents d'organitzacions de defensa dels drets dels pobles i de les persones dels cinc continents, s'han adherit amb la seva signatura a la *Declaració* de la Comissió de la Dignitat. Us en donem el nom i cognom de les vint més destacades:

HEBE DE BONAFINI

presidenta de Madres de la Plaza de Mayo

DAVID CARDÚS

professor emèrit, Baylor College, Texas

NOAM CHOMSKY

catedràtic, Massachusetts Institute of Technology

FRANCESCO COSSIGA

president emèrit de la República Italiana

PETER GABRIEL

músic

GLORIA HOOPER

baronessa, del Consell d'Europa i presidenta FEMP

RIGOBERTA MENCHÚ

Premi Nobel de la Pau 1992

DANIELLE MITTERAND

presidenta de France Libertés

GEORGES MOUSTAKI

músic

JOAN ORÓ

professor emèrit, University of Houston

SGOURIDIS PANAGIOTY

ex vicepresident del Parlament Grec

ADOLFO PÉREZ ESQUIVEL

Premi Nobel de la Pau 1981

JAMES PETRAS

professor, Binghamton University

PAUL PRESTON

professor, London School of Economics

JOAN RIGOL

president del Parlament de Catalunya

NAWAL EL SAAWADI

escriptora, lluitadora pels drets humans

MARIO SOARES

ex president de Portugal

MIKIS THEODRAKIS

músic

VIRGINIA TSOUDEROS

ex viceministra d'Exteriors de Grècia

HOWARD ZINN

catedràtic emèrit, University of Boston

Susan DiGiacomo, antropòloga cultural, Universitat d'Amherst, Massachusetts, EUA.

An exhibit of «war propaganda» is insulting to the memory of Catalans who died in defense of the Republic, and to the memory of those who were forced into exile or suffered reprisals. Such uses of these documents continue the Civil War into the present.

Jorge Rodolfo Busch, professor d'Enginyeria, Universitat de Buenos Aires, Argentina.

Malditos sean aquellos que pretenden robar a los pueblos hasta su memoria! Condenados sean los que en su hipocresía siguen gozando los frutos que el fascismo extrajo de nuestras carnes laceradas!

Joxe Mallea-Olaetxe, historiador, Universitat de Nevada, Reno, EUA.

Nire izena pozik jartzen dut ekintza honen alde eta indarkeri oroen aurka. Franco bat da, Europako nazio askok egin dute horrelakorik, eta handienak txarrenak.

Piet Erasmus, cap del departament d'Antropologia, Universitat del Free State, Bloemfontein, Sud-àfrica.

We in South Africa knew what it means to go through a process of democratization. Good luck!

Giuliana Laschi, investigadora, Universitat de Gènova, Itàlia.

Non si tratta soltanto di una razionale richiesta scientifica, ma anche di rispetto della storia e delle radici politico-culturali dei cittadini catalani.

Astvaldur Astvaldsson, lector, Universitat de Liverpool, Anglaterra.

The Icelandic government fought a similar battle with the Danes in the 1950s and 60s for the return of manuscripts that were taken to Denmark during the colonial period. Iceland won and all the manuscripts were returned home.

Nathaniel Smith, president de la NACS, degà, director del Students Franklin & Marshall College, Lancaster, EUA.

I wish to urge the return of Catalan papers, now constituting archival material, taken at the end of the Civil War, to their rightful owners.

Maurizio Punzo, professor d'Història Contemporània, Universitat dels Studi di Milano, Itàlia. Non conosco il caso che mi segnalate, ma aderisco volentieri al vostro appello. Non vedo proprio perché i documenti catalani non debbano essere restituiti alia Catalogna.

Tahar Mansouri, catedràtic d'Ensenyament Superior, Universitat de la Mannouba, Tunis, Tuníssia.

Je suis solidaire avec l'appel que vous lancez pour le retour des documents. Ne pas le faire c'est entériner le fascisme franquiste et similaire.

Domna Pastourmatzi, professora de Literatura i Cultura Americana, Universitat de Tessalònica, Grècia.

All the best in your efforts. We Greeks also want the marbles of the Parthenon back from UK.

Chris Eaiham, director d'Estudis hispànics, Universitat de Gal·les, Cardiff, Gal·les. Indeed, I feel strongly about this, since, in the early nineties, when I resided in Barcelona, I was forced to make the journey to Salamanca in order to consult this very archive.

Viviana Valz Gen, psicòloga, cap de l'Àrea de Salut Mental de la CVR, Perú.

Desde la Comisión de la Verdad y Reconciliación del Perú, saludo la creación de vuestra Comisión de la Dignidad, en espera de que alcancen las reivindicaciones propuestas.

José María Murià, de l'Acadèmia Mexicana de la Història, president del Colegio de Jalisco, Guadalajara, Mèxic.

El síndrome de imperio sigue dominando en el ánimo del gobierno español actual, por más de una razón heredero del franquismo.

Christine Stansell, catedràtica d'Història, Universitat de Princeton, New Jersey, EUA.

Please add my name to the list of academics urging the Spanish government to return the documents pillaged from Barcelona in 1939. As a lover of the city and its heroic past, I am glad to be included.

Mario Soares, ex president de Portugal. Quero aproveitar a oportunidade para expressar o meu apreço por esta importante iniciativa que a Comissão de la Dignitat, se propoe realizar com o objectivo de recuperar importantes documentos históricos desaparecidos da Catalunha durante a ditadura de Franco.

Francesco Cossiga, president emèrit de la República Italiana, senador perpetu.

Vi ringrazio per il vostro invito. Con orgoglio firmo la vostra petizione. Al piacere di incontrarcin Barcellona.

Henry Ettinghausen, catedràtic emèrit d'Estudis hispànics, Universitat de Southampton, Anglaterra.

Afegeixo la meva protesta a les moltes que s'han fet, al llarg del temps, respecte a la persistent negació del Govern espanyol actual a retornar els arxius que foren robats a Catalunya per les forces nacionalistes de Franco al final de la Guerra Civil i que després els va fer servir la dictadura franquista per oprimir, perseguir i fins eliminar molts del qui s'havien esforçat a defensar la democràcia del feixisme.

Comissió de la Dignitat

Apartat 9034 - 08080 Barcelona

telèfon: 667976517

dignitat@partal.com

<http://www.partal.com/dignitat>

si us plau, feu les vostres aportacions al compte número:

2100 - 3936 - 35 - 0100089647

papers de Salamanca

papers catalans, papers de la dignitat, salamanca blood papers, papers per la memòria, papers per la llibertat, papers per la justícia, papers tacats de sang!

Comissió de la Dignitat

Els sotasignats, personalitats d'arreu en els àmbits de l'arxivística, de la història, de l'educació, de les arts, de la cultura, de la política i dels drets civils, assabentats del fet que, amb motiu de la proclamació de Salamanca Ciutat Europea de la Cultura 2002, el Consorci organitzador d'aquesta efemèride ha programat l'Exposició «Propaganda en Guerra», prevista del 5 d'octubre al 22 de desembre d'enguany, i per l'origen dels fons documentals –i com foren aconseguits– que pensen utilitzar per a la dita exposició, ens veiem en la necessitat de fer la següent:

DECLARACIÓ

SOBRE L'OPORTUNITAT, EN L'ACTUAL CONTEXTE D'UNIÓ I CONCÒRDIA ENTRE ELS POBLES D'EUROPA, D'AFRONTAR LA DIGNITAT DELS CATALANS

[*Ilur nació, Catalunya, fou la primera, fa prop de mil anys, de dotar-se i alhora dotar el món sencer, d'institucions democràtiques modernes*]

Un percentatge molt alt dels materials que hom vol exposar a Salamanca és fruit del robatori a què fou sotmès el poble català –i, amb ell, el seu govern, ajuntaments, organitzacions, associacions i personalitats– d'ençà de l'abril de 1938 quan s'inicià l'ocupació de Catalunya per l'exèrcit franquista colpista.

Els fons documentals espoliats constitueixen una part molt important del Archivo General de la Guerra Civil Española (iniciat el 1996): «Aquest Arxiu General està format en el seu nucli principal pels documents de la Delegación del Estado para la Recuperación de Documentos que l'exèrcit de Franco obtenia selectivament [...] durant la Guerra Civil [...] i constituïa una de les fonts bàsiques d'informació per al Tribunal Especial para la Represión de la Masonería y el Comunismo creat el 1940».

— Atès que l'Estat Espanyol ratificà (9 de juny de 1960) el Conveni Internacional de la Haia sobre Protecció de Béns Culturals en Cas de Conflictes Armats (14 de maig de 1954), que defensa la immunitat dels béns i el deure de la seva salvaguarda davant de qualsevol tipus de requisita o apropiació, ja siguin conflictes internacionals o no.

— Atès que el Consell Internacional d'Arxius, adscrit a la UNESCO, s'ha manifestat repetidament pel que fa al dret dels legítims propietaris a exigir la restitució de la documentació objecte d'espoli o sostracció per motiu de conflicte bèl·lic (Resolució 46/10 de l'Assemblea General de l'ONU, 1991).

— I atès que des del 1978 fins avui, representants electes dels catalans i el mateix Parlament de Catalunya per unanimitat (Resolució de 18 de maig de 1989) han demanat reiteradament la devolució dels documents manllevats –públics i privats–, instem les autoritats espanyoles perquè:

1. Acompleixin, sense més dilacions, l'acord del Consell de Ministres del Govern espanyol (15 de març de 1995) que decideix el retorn dels fons a Catalunya.

2. Reconeguin la titularitat dels fons a nom dels seus propietaris legítims, manifestant-ho explícitament; i si no s'avenen a aquesta justa convenció, que suspenguin, i retirin de la programació dels actes a celebrar a Salamanca, l'Exposició «Propaganda en Guerra».

Cinc-cents catedràtics i professors, caps d'arxius, de museus i de biblioteques i dirigents d'organitzacions de defensa dels drets dels pobles i de les persones dels cinc continents, s'han adherit amb la seva signatura a la *Declaració* de la Comissió de la Dignitat. Us en donem el nom i cognom de les vint més destacades:

HEBE DE BONAFINI

presidenta de Madres de la Plaza de Mayo

DAVID CARDÚS

professor emèrit, Baylor College, Texas

NOAM CHOMSKY

catedràtic, Massachusetts Institute of Technology

FRANCESCO COSSIGA

president emèrit de la República Italiana

PETER GABRIEL

músic

GLORIA HOOPER

baronessa, del Consell d'Europa i presidenta FEMP

RIGOBERTA MENCHÚ

Premi Nobel de la Pau 1992

DANIELLE MITTERAND

presidenta de France Libertés

GEORGES MOUSTAKI

músic

JOAN ORÓ

professor emèrit, University of Houston

SGOURIDIS PANAGIOTY

ex vicepresident del Parlament Grec

ADOLFO PÉREZ ESQUIVEL

Premi Nobel de la Pau 1981

JAMES PETRAS

professor, Binghamton University

PAUL PRESTON

professor, London School of Economics

JOAN RIGOL

president del Parlament de Catalunya

NAWAL EL SAAWADI

escriptora, lluitadora pels drets humans

MARIO SOARES

ex president de Portugal

MIKIS THEODRAKIS

músic

VIRGINIA TSOUDEROS

ex viceministra d'Exteriors de Grècia

HOWARD ZINN

catedràtic emèrit, University of Boston

Susan DiGiacomo, antropòloga cultural, Universitat d'Amherst, Massachusetts, EUA.

An exhibit of «war propaganda» is insulting to the memory of Catalans who died in defense of the Republic, and to the memory of those who were forced into exile or suffered reprisals. Such uses of these documents continue the Civil War into the present.

Jorge Rodolfo Busch, professor d'Enginyeria, Universitat de Buenos Aires, Argentina.

Malditos sean aquellos que pretenden robar a los pueblos hasta su memoria! Condenados sean los que en su hipocresía siguen gozando los frutos que el fascismo extrajo de nuestras carnes laceradas!

Joxe Mallea-Olaetxe, historiador, Universitat de Nevada, Reno, EUA.

Nire izena pozik jartzen dut ekintza honen alde eta indarkeri oroen aurka. Franco bat da, Europako nazio askok egin dute horrelakorik, eta handienak txarrenak.

Piet Erasmus, cap del departament d'Antropologia, Universitat del Free State, Bloemfontein, Sud-àfrica.

We in South Africa knew what it means to go through a process of democratization. Good luck!

Giuliana Laschi, investigadora, Universitat de Gènova, Itàlia.

Non si tratta soltanto di una rationale richiesta scientifica, ma anche di rispetto della storia e delle radici politico-culturali dei cittadini catalani.

Astvaldur Astvaldsson, lector, Universitat de Liverpool, Anglaterra.

The Icelandic government fought a similar battle with the Danes in the 1950s and 60s for the return of manuscripts that were taken to Denmark during the colonial period. Iceland won and all the manuscripts were returned home.

Nathaniel Smith, president de la NACS, degà, director del Students Franklin & Marshall College, Lancaster, EUA.

I wish to urge the return of Catalan papers, now constituting archival material, taken at the end of the Civil War, to their rightful owners.

CULTURA I ESPECTACLES

39 Nou llibre de Miquel Martí i Pol

41 Espectacle X de La Fura dels Baus

CAP DOCUMENT PER A CATALUNYA

Personalitats espoliades explicaran a Salamanca per què volen els papers

Ignasi Aragay
BARCELONA

Personalitats catalanes afectades per l'espoliació documental a càrrec de l'exèrcit franquista aniran en grup a l'octubre a Salamanca a informar l'opinió pública local i espanyola de l'acte d'injustícia històrica que suposa no retornar els documents.

El govern del PP donava ahir l'afer per tancat i barrat. Aznar es va passejar per Salamanca, on va inaugurar el nou Centre d'Arts Escèniques, sense fer cap esment de la polèmica i lloant la capitalitat cultural de la ciutat. I la ministra Pilar del Castillo va reiterar que no hi havia res a dir. Des de Catalunya, on Pujol va remarcar que no donava per tancada la via política ni de bon tros, va seguir la pluja de crítiques i ja es preparen reclamacions judicials -ERC pensa fer pública la

Aznar obvia l'afer de l'Archivo i lloa Salamanca com una gran capital cultural, mentre que Pujol diu que la qüestió no està políticament tancada

L'artista Carles Fontserè anirà a Salamanca a explicar què són per a ell els papers de l'Archivo

Carles Fontserè: "Tot el que tenia al taller va desaparèixer el 1939"

► Carles Fontserè (Barcelona, 1916) formarà part de l'expedició organitzada per la Comissió de la Dignitat que a l'octubre anirà a Salamanca a explicar la reclamació dels documents espoliats a Catalunya per l'exèrcit franquista. L'artista, que va treballar per al Comissariat de Propaganda de la Generalitat Republicana, és autor de cartells famosos, alguns dels quals podrien formar part de l'exposició que prepara l'Archivo de la ciutat castellana: "No sé

si tinc drets materials sobre la meua obra, perquè els originals es van perdre, però sí que hi tinc drets morals", explica Fontserè, que recorda que el material conservat a l'Archivo "va ser robat a mà armada, conseqüència d'un milió de morts: ara ens volen fer creure que aquests papers no estan tacats de sang". Per Fontserè, els papers i tot el que s'amaga al darrere "no és història, sinó una cosa viscuda: tot el que tenia al meu taller va desaparèixer el 1939, tan sols vaig salvar unes poques fotos, no tinc res, cap record, res. Potser a Salamanca ho trobaria". L'artista recorda als actuals dirigents del PP, defensors a ultrança de la Constitució, que ell va lluitar "per la Constitució, pel govern constitucional de la República" i que, per tant, té dret a recuperar el que és seu. I com ell, tota la resta d'afectats: "Negar aquest dret elemental és fer perdurar la victòria dels sublevats, és fer neofranquisme, és traïr la causa de la democràcia, i ho dic tant pel PP com per un PSOE que durant anys al poder tampoc no va estar a l'altura".

setmana entrant la llista de documents que requerirà- i comencen a agafar forma nous actes de mobilització.

La iniciativa que apunta més directament al cor del problema l'organitza la Comissió de la Dignitat i consisteix a convocar a Salamanca mateix personalitats incautades. Segons Toni Strubell, membre de la Comissió, "no serà un acte

de pressió, sinó merament informatiu". La cita serà probablement el 14 d'octubre, vigília de la inauguració de l'exposició *Propaganda en guerra*, organitzada per l'Archivo de la Guerra Civil. La mostra és previst que s'obri precisament el dia de l'aniversari de l'afusellament de Lluís Companys, president de la Generalitat republicana, "una coincidència

que com a mínim s'ha de dir que és de molt mal gust", recalca Strubell.

La Comissió de la Dignitat, en el mes i mig transcorregut des de l'acte reivindicatiu celebrat al paranímf de la UB, ha passat de les 500 a les 700 personalitats de tot el món, especialment del camp universitari, adherides al manifest que demana el retorn dels documents

catalans i l'anul·lació de la citada exposició, organitzada amb el que es considera "un botí de guerra que el govern espanyol es nega a retornar als seus legítims propietaris", diu Strubell. En els pròxims dies, la Comissió remetrà a tots els adherits l'acord del patronat de l'Archivo en què es decideix no enviar res a Catalunya.

L'acte a Salamanca es basarà

en una nodrida presència de damnificats, tant de particulars com de partits polítics, sindicats i associacions. A part de l'artista Carles Fontserè [més informació en aquesta pàgina], els organitzadors esperen comptar amb persones com Teresa Rovira, filla de l'historiador i polític Antoni Rovira i Virgili, i el secretari general d'ERC, Josep-Lluís Carod-Rovira.

papers

de Salamanca

papers catalans, papers de la dignitat,
salamanca blood papers, papers per la
memòria, papers per la llibertat, papers
per la justícia, **papers tacats de sang!**

Comissió de la Dignitat

Apartat 9034 - 08080 Barcelona
<http://www.partal.com/dignitat>
dignitat@partal.com
telèfon: 667976517

volem els papers

si us plau,
feu les vostres
aportacions al
compte número:

2100 3936 35 0100089647

CAP DOCUMENT PER A CATALUNYA

LES REACCIONS A ESPANYA

■ **José María Aznar** va dedicar ahir una visita matinal a Salamanca, on va inaugurar un nou Centre d'Arts Escèniques. El president espanyol en cap moment va referir-se a la polèmica de l'Archivo i va assegurar que els actes del 2002, en què Salamanca exerceix de Capital Cultural Europea, permeten acomplir "un dels nostres somnis, que Salamanca es confirmi ara i en els pròxims anys com la gran capital cultural d'Espanya".

■ **Pilar del Castillo**, ministra de Cultura, va tornar a donar ahir per "tancada" la polèmica sobre l'Archivo de la Guerra Civil i va advocar per modernitzar-lo i "mirar cap endavant". Del Castillo va assegurar que "els ministres no revoquen les decisions del Patronat", va acceptar la possibilitat de seguir la reclamació per via judicial i va confiar que la qüestió no es converteixi en focus d'enfrontament.

■ **Miguel Àngel Jaramillo**, director de l'Archivo, va opinar que "el problema de repartir els documents és que ens quedaríem sense l'arxiu que tenim" i va apostar per mantenir unit "un testimoni històric de primer ordre sobre la Guerra Civil, el franquisme i la repressió".

■ **Ignacio Berdugo**, rector de la Universitat de Salamanca i president de la Conferència de Rectors d'Universitats Espanyoles, va subscriure ahir l'opinió del Patronat sobre l'Archivo: "La Universitat ja va opinar al Patronat d'una determinada manera, que era aquella que va semblar més adequada per als interessos de la ciutat, i va defensar la unitat de l'arxiu". Berdugo va acceptar la reacció de la Generalitat, però va demanar que els criteris tècnics passin per davant de les imposicions polítiques.

■ **Carlos Fernández Carriedo**, portaveu de la Junta de Castella i Lleó, va demanar que tothom respecti la decisió del Patronat de l'Archivo i va insistir que la Junta de Castella i Lleó vol "configurar un verdader centre d'investigació de referència nacional" a Salamanca, un centre que estigui "obert a tot el món de la recerca", va dir el portaveu.

LES REACCIONS A CATALUNYA

■ **Jordi Pujol**, tot i assegurar que la Generalitat estudia accions per via judicial, no renuncia a aconseguir el retorn dels documents a través de l'acord polític: "Ningú no pot donar el tema per tancat definitivament", va dir el president català, que va assegurar que "hi haurà una solució política". Segons Pujol, "Catalunya sobreviurà" als qui neguen la devolució dels papers, però va assegurar que el problema persistirà "mentre no s'arrenqui de la mentalitat de la gent la idea del dret de conquesta" i mentre no es resolgui el paper de Catalunya a Espanya. Pel president, la negativa demostra "un mínim grau de comprensió cap a una petició justificada" i encaminada a preservar "la memòria històrica" d'una Catalunya que va patir "l'agressió" del franquisme "en les seves institucions i la seva cultura".

■ **Joan Rigol** va afirmar ahir que "Espanya no entén Catalunya" i va reivindicar el reconeixement dels "drets" i la "dignitat com a poble" de Catalunya, que "no és [l'illot de] Perejil". El president del Parlament va advertir que l'acord del patronat no tanca el conflicte. "Es necessita ser cec", va dir, alhora que recordava que hi ha "recursos polítics" per resoldre l'afer. També va apel·lar a "l'obligació pedagògica" de defensar la diversitat d'Espanya que tenen els líders polítics espanyols, alguns dels quals va acusar de "tirar la pedra i amagar la mà". Rigol va recordar que el Parlament ha aprovat diverses resolucions sobre el tema per unanimitat —és a dir, amb el vot del PP inclòs— i que la reivindicació catalana ha obtingut l'aval de la comunitat científica internacional. "Només un —en referència a l'escriptor Torrente Ballester— ho demana com a dret de conquesta".

■ **Artur Mas** va recordar que el salmantí Jesús Caldera, actual portaveu del PSOE al Congrés, el 1994 va refusar en nom del seu grup una proposició no de llei presentada per Rafael Ribó per al retorn dels papers de Salamanca.

■ **José Montilla** va indicar que "cal reclamar els papers de Salamanca amb més fermesa", en referència a l'executiu convergent: "Un govern que depèn del PP no ho pot fer. Quan hi hagi una altra correlació de forces, aquesta devolució serà una realitat". El PSC, segons el seu primer secretari, "no descarta procedir per la via judicial, però això no ha d'excloure la via de la negociació política perquè si els tribunals no ens donen la raó, no deixarem de reclamar els papers. No hem d'excloure la judicialització de l'afer, però s'ha de negociar políticament i s'ha de fer des de la unitat", va remarcar.

■ **Joan Puigercós** va anunciar que ERC presentarà al Congrés una nova proposició no de llei reclamant el retorn i va demanar a Del Castillo "que expliqui amb claredat per què refusen retornar cap paper a Catalunya, en una decisió que no és que sigui inadmissible, sinó que denota una actitud xulesca i autoritària".

■ **Joan Boada** va dir que ICV portarà al Parlament una proposició no de llei instant el govern català a emprendre accions judicials tant a nivell estatal com internacional. Boada va qualificar l'actitud del govern del PP d'"autoritària i intransigent" i va advertir a CiU que "no faci de la reclamació l'eix de la dignitat del país", quan "qui nega la devolució és qui els recolza al Parlament".

ENTREVISTA

Javier Tusell
HISTORIADOR

"És una decisió lamentable, un insult"

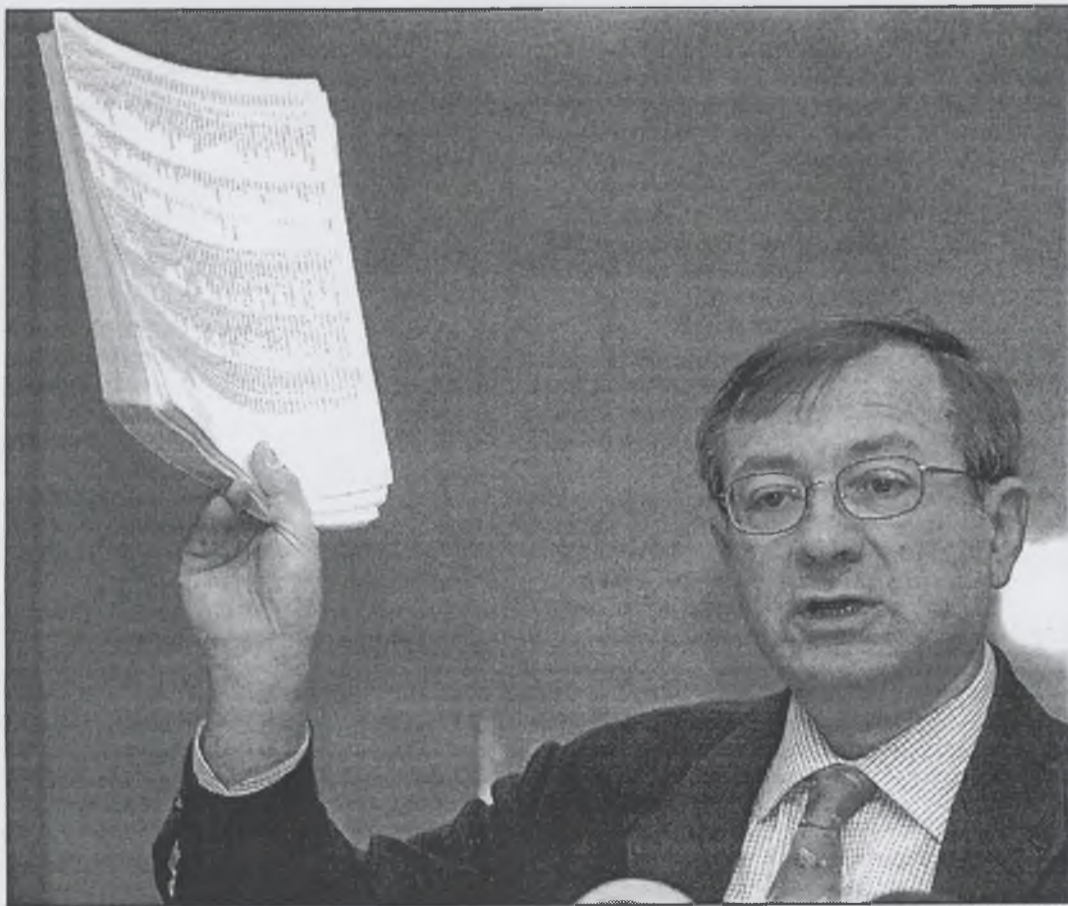
Ignasi Aragay
BARCELONA

Javier Tusell va intentar, en època de governs socialistes, facilitar una solució de consens sobre l'afer dels 'papers de Salamanca'. Ara, desenganyat, ha signat el manifest de la Comissió de la Dignitat.

LA Què li sembla la decisió de no tornar cap paper a Catalunya?
 JL Em sembla una decisió lamentable des de tots els punts de vista. Ni tan sols han provat d'aproximar les posicions entre els historiadors de la comissió. Tot plegat demostra una intransigència que no té sentit. Però, per desgràcia, era absolutament previsible.

LA Fins i tot en aquests termes tan durs?

JL Sí. La història ve de lluny. Quan el PSOE va acceptar el retorn el 1995, es va muntar un gran sarau a Salamanca, amb socialistes inclosos.

SERGIO BARRINOSA / EFE

Aleshores vaig suggerir a Carmen Alborch, ministra de Cultura, que acudís a la Junta Superior d'Arxius, la qual va proposar crear l'Archivo de la Guerra Civil a

Salamanca i deixar la porta oberta al retorn d'alguns documents mantenint-ne la titularitat estatal. És el sistema que regeix, per exemple, amb els quadres

del Museu del Prado que té el Museu Víctor Balaguer de Vilanova i la Geltrú. Però des d'aleshores han estat jugant sis anys per al final no fer res, tret d'intentar donar a

l'arxiu una amplitud absolutament desmesurada: les col·leccions de Dionisio Ridruejo i de José Mario Armero són sobre el franquisme, no tenen res a veure amb la Guerra Civil. LA La Generalitat ha proposat ara la reclamació per via judicial.

JL És l'única via que queda. El que ha passat és lamentable, però el pitjor encara està per venir. Catalunya no té res a fer amb aquest govern, aquest patronat i aquests assessors. No és que siguin males persones, és que no ho entenen. En aquestes qüestions, amb el temps s'ha perdut. Encara recordo que fa anys es va tornar un fons conservat als soterranis del Museu de Burgos que havia format part d'una exposició que la Generalitat republicana havia enviat a Mèxic amb obres, entre d'altres, d'Antoni Clavé.

LA Vostè s'acaba d'adherir al manifest de la Comissió de la Dignitat. Per què?

JL La meua posició ha estat sempre la d'intentar arribar a un acord. Però un cop s'ha demostrat que això no era possible, coincideixo amb la comissió. El que ha passat em sembla un insult.

L'HISTORIADOR JOSEP CLARA VA TREBALLAR A L'ARXIU DE LA GUERRA CIVIL I DIU QUE ESTÀ MOLT MAL CLASSIFICAT

Pràcticament tots els municipis gironins tenen papers a Salamanca

Hi ha les llistes dels que membres dels ajuntaments del 36-39 i les dels que van patir comissions

DANIEL BONAVENTURA
GIRONA

□ Pràcticament la totalitat dels municipis de les comarques gironines tenen documentació a l'arxiu de Salamanca, segons es pot consultar a l'*Inventari de la documentació de la Generalitat de Catalunya a l'Archivo Histórico Nacional sección Guerra Civil*, editat l'any 1992 pel Departament de Cultura.

La documentació que fa referència als pobles gironins correspon en la seva major part al període de la Guerra Civil, entre 1936 i 1939, i versa sobre les peticions dels particulars que volien recuperar els béns que els havien confiscat els revolucionaris durant els primers mesos del conflicte.

No obstant això, els continguts de l'arxiu que el patronat presidit per la ministra Pilar del Castillo s'ha negat a retornar a Catalunya són molt diversos. Un altre gruix important de la documentació el componen els expedients de constitucions d'ajuntaments durant la guerra, on figuren els noms de les persones que van tenir més activitat durant aquella època de convulsions.

Aquesta informació, espoliada com a botí de guerra per les tropes franquistes a mesura que conquerien poble a poble fins a la ratlla fronterera, es va utilitzar per posar en marxa, durant la llarga postguerra, una autèntica maquinària repressiva.

Jafre, Rupit, Sant Feliu de Guíxols, Santa Cristina d'Aro, la Bisbal, Albons, Calonge, Castell d'Aro, Corçà, Gualta, Monells, Palamós, Pals, Serra de Daró... Aquests i altres municipis empordanesos figuren al lligall 173 perquè els van ser espoliats documents sobre els comissions del període 1936-38.

La ciutat de Girona figura en nombrosos lligalls. Hi ha, per exemple, les relacions de funcionaris que van prestar servei de 1937 a 1938 als departaments de la Generalitat d'Agricultura, Governació, Assistència Social, Cultura i Finances.

Amics i enemics

Amb aquestes dades sabien qui eren els protagonistes dels ajuntaments revolucionaris, gent per principi enemiga del franquisme, però també tenien els noms dels propietaris amb béns comissats, que per lògica es posicionaven a favor del nou règim. Quedava clar a qui calia reprimir.

L'historiador Josep Clara, professor de la UdG, ha recordat en declaracions al Diari de Girona que durant els anys 1985, 86 i 87 va visitar en tres ocasions l'arxiu de Salamanca. De la seva recerca en sorgiria el llibre *Els fills de la llum*, que versa sobre la maçoneria a Girona.

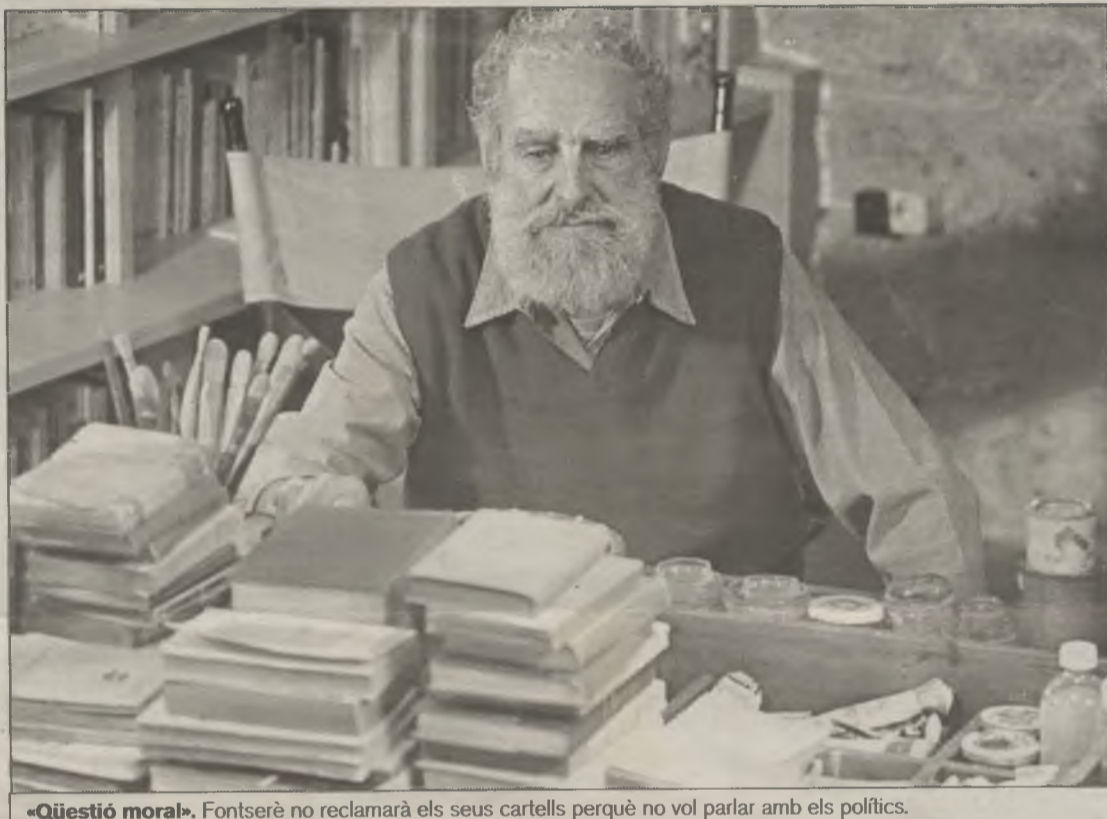
Josep Clara, professor de la UdG, assegura que està molt mal classificat i que els materials estan conservats en capses de cartró dins les quals hi pots trobar una mica de tot barrejat. Segons Clara, el que es coneix fins ara i que figura en l'es-

mentat inventari que va editar la Generalitat és només un 10 per cent del contingut de l'arxiu. A l'inventari només hi ha els documents corresponents a la Generalitat, que al seu moment es van microfilm i dipositor a l'Arxiu Nacional de Catalunya. No hi ha, però tot el que va i va incautar a particulars, associacions, partits polítics i altres entitats.

Una de les seccions de l'arxiu de Salamanca és l'anomenat arxiu secret de la maçoneria, una de les obsessions de Franco juntament amb els comunistes. Aquí Josep Clara hi va trobar molta informació de Girona, però només la que la lògia maçònica de la ciutat enviava a altres llocs, no el mateix arxiu de l'entitat. Clara diu que molta documentació s'ha perdut i no se sap

què se n'ha fet. «Hi ha coses estranyes com per exemple que no es trobin enlloc els documents judicials de 1934 i 1935».

La documentació gironina es pot trobar dins qualsevol de les innumerable capses de l'arxiu. Segons Clara, potser en una capsa que en teoria no correspondria a Girona hi trobes carnets o altres documents de gironins.

«Qüestió moral». Fontserè no reclamarà els seus cartells perquè no vol parlar amb els polítics.

Fontserè: «Quan la ministra parla d'arxiu, jo sento els bombardejos»

El famós cartellista va patir una espoliació al seu taller el 1939

CRISTINA VALENTI
GIRONA

□ L'artista Carles Fontserè (Barcelona, 1916) va patir una requisita policial, l'any 1939, al seu taller artístic de Cerdanyola del Vallès. Molts dels cartells que li van espoliar podrien formar part del conjunt de peces i documents amb els quals l'Arxiu de Salamanca prepara una exposició que ha generat molta polèmica i que la Comissió per la Dignitat ha demanat que se suspengui.

Fontserè, que viu Banyoles des de fa gairebé trenta anys, va dir ahir que no sap si a més a més dels cartells, la policia franquista també li van prendre documentació personal en la requisita al seu taller.

El cartellista va afirmar que si hi hagués «alguna cosa» seva a Salamanca, estaria interessat a anar-hi però per «una qüestió de dignitat», per «donar suport als intel·lectuals» de la Comissió de la Dignitat i també «com a testimoni de l'època».

Fontserè es va mostrar deci-

dit a no reclamar els seus famosos cartells, perquè segons ell explica: «La meua moral no em permet parlar amb aquesta gent» en referència als polítics que neguen el retorn dels documents a Catalunya.

Fontserè es va posicionar totalment en contra del fet que al que hi ha a Salamanca se li doni el nom d'arxiu: «A una requisita no se li pot donar el caràcter d'arxiu». L'artista es va referir als polítics del govern d'Aznar com a «encobridors d'un crim contra la humanitat». «No els vull demanar res», va dir. Per això, no anirà a Salamanca per recuperar les seves obres.

El cartellista, que va treballar per al Comissariat de Propaganda de la Generalitat Republicana, va qualificar l'assumpte dels papers de Salamanca de «comèdia».

«Sota els documents hi ha un milió de morts i d'això no en parlen (els polítics)», va dir Carles Fontserè. Respecte a la ministra de Cultura i Esports, Pilar del Castillo, el cartellista va manifestar: «Quan la ministra parla d'arxiu, jo sento els bombardejos» de la Guerra Civil. A més, segons Fontserè «els par-

tits—fins i tot els d'esquerres—li fan el joc».

Per l'artista, la Guerra Civil Espanyola i els assassinats que s'hi van cometre «són coses viscudes, no formen part de la història». A més, va afirmar que parer seu, la guerra viscuda fa més de cinquanta anys, «encara no s'ha acabat» perquè els qui governen ara «són els néts dels guanyadors de la Guerra Civil».

Fontserè va criticar la postura dels polítics perquè per un costat condemnen el terrorisme d'ETA però per l'altre donen suport a l'espoliació d'aquests documents i «surten amb el cuento de la Constitució».

Carles Fontserè va dir que no sap si hi ha més artistes gironins en la mateixa situació, amb documents o peces arxivades a Salamanca. Es va referir a Antoni Clavé i també a altres amics seus, ja desapareguts, dels quals segurament Salamanca reté algunes obres.

L'artista va recordar que «els mateixos historiadors franquistes, com Ricardo de la Cierva» van publicar els seus cartells en llibres «com a element decoratiu».

BARCELONA

Fernández Díaz demana al Govern que sigui «sensible» amb Catalunya

□ El president del PPC, Alberto Fernández Díaz, va demanar ahir al Govern que sigui «sensible» i reconegui que els documents confiscats a la Generalitat republicana al final de la Guerra Civil, i que formen part de l'Arxiu de Salamanca, tenen una «especial emotivitat per a Catalunya». Fernández Díaz va sol·licitar tant a la Generalitat com a l'executiu central que facin un «esforç d'aproximació» i arribin a un acord sobre el destí final dels papers.

MADRID

El PSOE acusa la Generalitat d'exagerar respecte als documents

□ El secretari de Política Municipal i Ciutats del PSOE, Álvaro Cuesta, va demanar al Govern espanyol que no reпти les comunitats autònomes i a la Generalitat que no s'emboïqui «en la bandera del greuge territorial» i de l'«exageració» respecte als documents. Cuesta va apostar per generar «un clima raonable» i va recordar que el Govern socialista va aprovar el 1995 el retorn a Catalunya dels papers de la Generalitat republicana.

CONGRÉS I SENAT

CiU s'adhereix a la Comissió de la Dignitat

□ El grup parlamentari de CiU al Congrés i al Senat es va sumar a la Comissió de la Dignitat, que reclama el retorn dels fons documentals. CiU vol que l'exposició *Propaganda en guerra* a l'Arxiu de Salamanca reconegui «explícitament la procedència inicial» d'aquells documents que s'exposin en la mostra i que, segons recalca, «pertanyen a personalitats i institucions catalanes amb béns comissats pel règim franquista».

ICV

Joan Saura presenta una proposició no de llei

□ El president d'ICV i diputat al Congrés, Joan Saura, va presentar de nou una proposició no de llei en la qual demana al Govern que torni a la Generalitat els documents catalans. Saura ha decidit presentar la proposició, que ja ha defensat altres cops al Congrés, després que el Patronat de l'Arxiu de la Guerra Civil hagi desestimat la devolució.

SINDICATS

UGT es reserva mesures per recuperar els arxius

□ La UGT de Catalunya va criticar ahir la decisió de no retornar els documents requisats a Catalunya i va advertir que «es reserva prendre les mesures que estimi oportunes per recuperar els seus documents». El sindicat té molta documentació a l'arxiu de Salamanca i potser la reclamarà.

La Comissió de la Dignitat porta els documents de Salamanca a l'Oficina Europea de Lluita contra el Fraud

URE COMAS / Barcelona

● La Comissió de la Dignitat —que reclama el retorn dels documents de l'arxiu de Salamanca—, va adreçar dimarts una carta al director de l'Oficina Europea de Lluita contra el Fraud (OLAF), Franz-Hermann Brüner, en què denuncia el «mal ús de fons europeus per exhibir documents robats». Concre-

tament, denuncia que la Unió Europea financi amb fons d'un subsidi de 500.000 euros l'exposició que s'inaugurarà el mes que ve a Salamanca amb el títol *Propaganda en guerra*. Aquesta exposició inclourà «documents robats, no tan sols públics sinó molts materials particulars saquejats de Catalunya per tropes franquistes al final

de la Guerra Civil», segons explica la carta.

La mateixa carta també recorda que el conflicte del retorn dels documents robats serà portat al Tribunal Europeu de Drets Humans, però que «ja és tot un escàndol que la Unió Europea financi una exposició de materials que són producte del saqueig franquista el 1939 a Es-

panya». Aquesta carta de denúncia està signada pel coordinador de la Comissió de la Dignitat, Toni Strubell Trueta; el candidat a la presidència d'Òmnium Cultural, Josep C. Vergés, i diverses personalitats del món polític i cultural que també van secundar la carta adreçada a Viviane Reding, comissària europea d'Educació

i Cultura. Entre aquestes, destaquen, entre d'altres, Noam Chomsky, Francesco Cossiga, Federico Mayor Zaragoza i Mario Soares.

L'exposició *Propaganda de guerra* està prevista que s'inauguri el 15 d'octubre que ve al Palau de Congressos i Exposicions de Castella i Lleó, i s'allargarà fins al 22 de desembre.

LOS DOCUMENTOS REQUISADOS POR FRANCO • La protesta

Carles Fontserè reclama sus carteles, incautados al final de la Guerra Civil

AGUSTÍ ENSESA

Fontserè, en su estudio de Porqueres junto a uno de los carteles más conocidos de los que realizó para la República en 1936

■ El cartelista republicano acusa al Gobierno de Aznar de “falta de dignidad” al intentar justificar en la unidad de un archivo el porqué de no devolver a Cataluña unos documentos vinculados al sufrimiento de un pueblo

ANTONI F. SANDOVAL

PORQUERES. – “No reclamo nada para mí, sólo denuncié lo que considero una falta de dignidad del actual Gobierno de España” a la hora de justificar que no sean devueltos a Cataluña los fondos documentales de la Generalitat republicana y de otras instituciones catalanas –entre los que se supone que están los carteles que él realizó para el Comisariado de Propaganda– que se encuentran desde 1939 en el Archivo General de la Guerra Civil, en Salamanca. Con esta contundencia se expresa el dibujante y fotógrafo barcelonés, Carles Fontserè, que exige poder recuperar su obra y toda la documentación personal que le arrebataron los agentes franquistas en su estudio de Barcelona los días finales de la Guerra Civil.

Fontserè ha delegado la posibilidad de emprender acciones jurídicas para “recuperar” lo que quede de su obra y la posible documentación que se conserve de toda la que le fue incautada en la Comissió de la Dignitat, el organismo creado hace aproximadamente medio año con la intención de recuperar ese patrimonio histórico y del que forman parte más de quinientos catedráticos y profesores de unas 20 universidades de 47 países, así como numerosas personalidades de la política, la cultura, la historia y el arte.

El cartelista, que prepara ahora la edición del segundo volumen de sus memorias, asegura que tiene toda la autoridad moral de reclamar unos trabajos y una documentación más que por el posible valor histórico que puedan tener, “por el simple hecho de que son míos”. Fontserè

Duran: documentos para encender estufas

El secretario general de CiU, Josep Antoni Duran Lleida, aseguró ayer que los ciudadanos de Salamanca se movilizan en contra del retorno de los documentos de la Generalitat recogidos en el archivo “sin saber bien por qué se manifiestan y sin haber perdido antes ni un segundo en interesarse por lo que hay”. Duran insistió en que “a estas alturas todavía no saben lo que tienen” y lamentó que algunos de los documentos “posiblemente permitieron más de una vez encender alguna estufa para pasar el crudo invierno”. Según Duran, en el archivo de Salamanca “se puede hablar de todo menos de archivo; no hay nada ordenado ni catalogado”.

considera que la confiscación de todos aquellos documentos por los franquistas fue “un robo a mano armada” y producto de “unos bombardeos salvajes sobre ciudades como Barcelona que causaron muchas víctimas”. Por eso considera “vergonzoso que ahora el Gobierno hable con altivez y prepotencia de unos papeles bañados en sangre y que entre las excusas que dan hablen de no destruir la unidad del archivo, cuando quienes lo acumularon lo hicieron destruyendo familias”.

Fontserè critica también con dureza el papel desempeñado por las instituciones catalanas –y concretamente por el presidente de la Generalitat, Jordi Pujol– en el proceso de recuperación de esa documentación: “Se ha dejado pudrir el tema hasta un punto en que resulta muy difícil encontrar soluciones”, dice, y asegura que “Jordi Pujol debería haber actuado con decisión cuando tenía fuerza y representaba a la Cataluña viva, pero ahora está desacreditado y no puede hacer nada”.

El artista no puede confirmar si su obra se conserva en el archivo de Salamanca. Supone que ha de ser así ya que ha visto carteles suyos reproducidos en publicaciones del “historiador franquista, Ricardo de la Cierva, persona que sí que tenía acceso a esos archivos”. Si sus carteles, sus libros y toda la documentación que Fontserè guardaba “no fue pasto de las llamas” y se acaban recuperando, está dispuesto a cederlos al Arxiu Nacional de Catalunya, en Sant Cugat.

Fontserè sólo conserva en su estudio de Porqueres un cartel suyo original de la época, que le fue cedido por un galerista de Nueva York.●

Salamanca y el rey Canuto

JOAN B. CULLA i CLARA

Es fama que un monarca inglés medieval —Canuto el Grande, si la memoria no me falla— ordenó cierto día a la marea detenerse y, al ver que ésta no le obedecía, la mandó azotar... Tal ha sido, diez siglos más tarde, la línea de conducta adoptada por el Patronato del Archivo General de la Guerra Civil, con sede en Salamanca: desdeñar de un manotazo la molesta reclamación documental catalana, y dar por “zanjada la cuestión”. Ahora sólo cabe esperar que, visto lo poco que les estamos obediendo las instituciones, los historiadores, los partidos políticos y la opinión pública de Cataluña en general, los ilustres patronos salmantinos no pretendan aplicarnos —como el rey Canuto a la marea— una buena tanda de azotes.

Del arrogante punto y final —en realidad, apenas un punto y aparte— que el antedicho Patronato quiso poner el pasado día 22 a un pleito viejo de más de dos décadas, no sorprende la contundencia ni llama la atención la radicalidad, el “de aquí no sale ni una cuartilla”; la estructura dirigente del Archivo de Salamanca, capitaneada por don Miguel Ángel Jaramillo, se ha caracterizado siempre por su intransigente cerrazón, por concebir el Archivo como una fortaleza asediada cuya defensa consiste en hacer más altos y gruesos los muros, y bien opaco el interior, a pesar de sus publicitarias referencias recientes a Internet. No, lo chocante ha sido, en todo caso, la actuación del Ministerio de Cultura. Porque, vamos a ver: si resulta que las sedicentes “integridad y unidad” —no sólo conceptuales sino físicas, entre las cuatro paredes de San Ambrosio— del fondo documental hacen imposible el traslado a Cataluña de papel algu-

no, ¿puede explicarnos alguien para qué demonios Ministerio y Generalitat pactaron —en junio de 2000— formar la Comisión Técnica paritaria que ha funcionado hasta hace unas pocas semanas? Una Comisión cuyo mandato —según palabras textuales de la ministra en el Senado, aquel 21 de noviembre— consistía en ver “si algunos documentos podían tener una sede en otro lugar, en este caso en Cataluña”. Una Comisión que no alcanzó la unanimidad, es cierto, pero cuyos dos dictámenes paralelos tenían un buen tramo en común y propugnaban, ambos, depositar en el Arxiu Nacional de Sant Cugat del Vallès un número apreciable de legajos ajenos a la Guerra Civil... ¿Por qué el Ministerio ha ignorado olímpicamente esta coincidencia parcial entre sus propios comisionados y los de la Generalitat? ¿Acaso hemos asistido a una vulgar maniobra dilatoria, a una tomadura de pelo de dos años de duración?

En su afán por enmascarar el derecho de conquista tras una pantalla de vacuos tecnicismos, tanto la dirección como el Patronato e incluso la propia ministra Del Castillo han seguido invocando estos días la supuesta “unidad temática” del fondo salmantino. Pero quienes seguimos el asunto desde antiguo sabemos que no hay tal, que allí coexisten —sin otro denominador común que el expolio del que fueron objeto— papeles fechados desde

1875 hasta 1939, cartas particulares y libros de actas societarios, documentos de gobierno y expedientes judiciales, credenciales de milicianos junto a venerables textos de los días de la Regencia, en un *totum revolutum* al que nadie sería capaz de descubrirle unidad alguna.

Pongamos un ejemplo concreto: en el Inventario de 1948 —único disponible hasta la fecha— figura, como descripción de contenido, del legajo 1389, la mención “Fomento del Trabajo Nacional, año 1925, en Barcelona”. Y bien, ¿podría algún miembro del Patronato explicar qué pintan, en medio de tantos documentos presuntamente “rojo-separatistas”, papeles de la mayor organización patronal catalana, y más de los severos años de Primo de Rivera? ¿Nos aleccionará el señor Jaramillo acerca de la “lógica represiva” que llevó esos folios hasta las riberas del Tormes? No hace falta, porque no hay ninguna lógica. Es sólo que, desde julio de 1936, el Comité Regional de Cataluña de la CNT se había instalado en la sede —incautada— del Fomento del Trabajo, en Via Layetana, 64; y cuando, en el invierno de 1939, aparecieron por allí los equipos de “recuperación documental” franquistas, éstos no fueron lo bastante cuidadosos, metiendo en el mismo saco ingredientes tan antitéticos como la documentación del sindicato libertario y la de la organización empresarial. Pues así, con este rigor, se fue recolectan-

do el botín que acabaría almacenado en Salamanca...

Item más: frente a las razoadas e insistentes demandas catalanas, el de Salamanca ha sido una especie de Archivameba, capaz de encoger o dilatar su ámbito y su perfil según las conveniencias del momento. Primero lo describieron como el gran archivo de la Guerra Civil aunque —¡oh paradoja!— desprovisto de cualquier documentación militar (que permanece en Segovia) o diplomática (que está en Madrid) acerca de aquel conflicto. Luego devino el archivo de la Guerra Civil y “los años que la precedieron”, por más que ni un solo papel relativo a la Segunda República ha abandonado el Archivo Histórico Nacional con rumbo a la capital helmántica. Últimamente tratan de vendérselo como el archivo “de la Guerra Civil y de la represión franquista”, pero sucede que no hay en Salamanca ningún documento concerniente a Galicia, a Castilla-León, a Álava y Navarra, a Sevilla o al resto de territorios donde la sublevación de 1936 triunfó desde el comienzo. ¿Será que allí no hubo represión, o tal vez es que aquello no forma parte de la Guerra Civil?

“Dime de lo que presumes y te diré de lo que careces”, reza el refrán, y eso evidenciaron el lunes 22 de julio los patronos del Archivo con sus reiteradas apelaciones a las directrices, los criterios y los principios emanados de la Unesco. ¿La

Unesco? ¿Acaso la Unesco no ha sostenido la necesidad de restituir a sus legítimos propietarios las obras de arte que los nazis expoliaron a lo ancho de Europa entre 1938 y 1945, incluso si a la postre esas obras habían ido a parar a museos perfectamente respetables? Qué diferencia histórica o ética existe entre el saqueo artístico ordenado por Goering y el coetáneo saqueo documental dictado por Franco? ¿Por qué los frutos del segundo —esto es, el Archivo de Salamanca— tienen más legitimidad que los del primero? ¿Porque Goering terminó en el banquillo de Nuremberg, mientras que Franco murió en la cama? Si la diferencia estriba sólo en eso, mal anda la salud de nuestra cultura democrática.

Desde el reconocimiento de su tenebroso origen fratricida, el Archivo de Salamanca ha tenido, con el proceso negociador de los dos últimos años, una gran oportunidad de borrar aquellas infaustas tesis que Torrente Ballester formuló en 1995, una magnífica ocasión de ganarse definitivamente el respeto tanto de la comunidad científica internacional como de la opinión pública en toda España. Ni su Patronato ni el Ministerio que lo tutela lo han querido así; han preferido seguir apareciendo como la emanación de una victoria guerracivilista, como un depósito documental discutido y cuestionado, objeto de polémicas y sujeto a largos pleitos judiciales, como el símbolo de un agravio colectivo. Es su opción, y hay que acatarla; pero que no se anden quejando después de las consecuencias. Hacerlo sería tanto como azotar a la marea.

Joan B. Culla i Clara es profesor de Historia Contemporánea de la UAB.

Más que una cuestión de papeles de archivo

JAVIER TUSELL

Por más que tuviera un desenlace previsto, lo que ha sucedido con la reclamación de la Generalitat sobre la documentación que le fue incautada tras la guerra civil exige contar una larga historia. Fue en 1996, gobernando todavía los socialistas, cuando se accedió a la petición del Gobierno catalán; inmediatamente, al margen de cualquier connotación política y de cualquier cualificación profesional, los salmantinos consideraron el intento como un expolio de su patrimonio cultural e histórico. La polvareda levantada sólo pudo ser controlada por el procedimiento de poner en funcionamiento una institución de existencia en realidad tan sólo teórica hasta entonces: la Junta Superior de Archivos. Su dictamen, emitido cuando ya los populares estaban en el poder, pareció calmar la tormenta.

Consistió en proponer, en primer lugar, la creación de un archivo de la guerra civil propiamente dicho. El de Salamanca no lo es: le falta documentación tan esencial como la relativa a la política interna de los vencedores —que está depositada a unos centenares de metros del despacho de José María Aznar, en La Moncloa—, la militar y la diplomática. Una vez constituido el nuevo archivo cabía la posibilidad de que se aceptara que una parte de su documentación pudiera ser conservada en otro lugar, a título de préstamo temporal o indefinido. Esto no hubiera tenido nada de peculiar: los fondos del Museo del Prado están repartidos por museos provinciales y locales sin que con ello se modifique su titularidad. La solución fue universalmente acep-

tada, incluso en el Parlamento, y la polémica cuestión abandonó las primeras páginas de los periódicos. Ahora, seis años después, estalla de nuevo y no parece que vaya a desaparecer del horizonte político inmediato.

La razón estriba en que no se trata de materia que afecte a la organización de los fondos documentales, sino que tiene un profundo sentido simbólico y sentimental. Imagínese que una España democrática viera en posesión de terceros aquellos documentos relativos a la gestación de sus instituciones y los de quienes las defendieron. Pues bien, eso es lo que acontece en el caso presente.

El dictamen de la Junta Superior de Archivos fue tan alabado como incumplido por las sucesivas autoridades del Ministerio de Cultura. Basta con recordar el tiempo transcurrido para demostrarlo, pero, además, el gran archivo acerca de la guerra civil sigue sin existir. Las incorporaciones que se han realizado al de Salamanca son poco significativas o no se refieren al periodo bélico. Los archivos de Dionisio Ridruejo, José Mario Armero o de la Casa Civil de Franco son posteriores desde el punto de vista cronológico.

El de Carlos Esplá no admite comparación con el de Martínez Barrio, depositado en el Archivo Histórico Nacional. Hay todavía algo peor: el patronato rector de la institución esta pobladísimo de autoridades locales, provinciales y regionales, pero sólo uno es historiador de la guerra civil, Carlos Seco, aunque lo sea excelente. Ningún catalán forma parte del mismo. El resto de los miembros, más de una docena, obedecen a adscripciones variadas, pero si hay socialistas se significan por una postura centralista. Por si fuera poco, el archivo parece haber adquirido la pretensión megalómana de cubrir nada menos que la totalidad de la historia española del siglo XX.

Hace unos meses, la Junta Superior de Archivos fue relevada. Poco antes se había remitido a una comisión nombrada por el patronato la posibilidad de atender la petición de la Generalitat catalana. La formaron cuatro expertos, dos propuestos por la comunidad autónoma y otros dos por el ministerio. No cabía esperar que de los trabajos de esta comisión surgiera un resultado positivo, y los acontecimientos lo han demostrado. Lo espectacular es el modo y el grado en que tal resultado se ha

producido. No sólo se ha rechazado la solución propuesta por los especialistas catalanes, sino también la de los otros dos expertos. El patronato, amparándose en la "unidad de archivo", ha resuelto en contra de la pretensión catalana, no en esta ocasión, sino para cualquier otra posterior; da incluso la sensación de que estos documentos ni siquiera podrán salir de Salamanca para una posible exposición temporal. Uno no puede desligar este acontecimiento de la tendencia creciente hacia un cierto españolismo centralista, que en ocasiones no se reconoce como tal, pero del que hay una catarata de pruebas diarias.

Con esta actitud, el ministerio y el patronato se enfrentan no sólo a la posición adoptada por el Parlamento catalán, sino que hiere profundamente sentimientos que son base del catalanismo, mucho más producto de la efusión que del cálculo, según recordaba Cambó. ¿Qué afecta a la organización de los archivos españoles que la correspondencia de Maciá o la documentación relativa a la elaboración del Estatuto de Nuria estén conservados en Cataluña incluso a título de depósito temporal? Resulta absurdo que además la cues-

tión se plantee como si fuera exclusivamente de carácter técnico y cultural cuando es política. Con este Gobierno, este ministerio y este patronato la esperanza de que se busque con sinceridad y buena voluntad una solución satisfactoria para ambas partes es nula.

Lo curioso es que queriendo defender el archivo actual se están dando pasos decisivos para su destrucción. La Generalitat fue restablecida en su momento por el primer Gobierno democrático y este sólo hecho hace pensar que tendría derecho a reclamar por vía judicial sus documentos. Pero en Salamanca hay documentos de asociaciones sindicales y de individuos particulares que pueden ser reclamados por quienes los representan en el momento actual o por sus herederos. Nadie ha hecho reclamación judicial alguna, pero puede producirse en cualquier momento y tiene todas las oportunidades de triunfar. La prueba es que el Gobierno socialista, cuando descubrió los papeles de Azaña, tuvo que devolvérselos a su heredero. Con los de Maciá puede suceder, ahora, lo mismo.

Una última consideración. Los papeles de Franco se conservan hoy en una fundación privada que recibe subvenciones públicas, pero que, por el momento, no permite la consulta de sus fondos. Los papeles del lehendakari Aguirre, de carácter político, pero también privado, incautados por los vencedores, se pueden consultar libremente en el Archivo de Salamanca. ¿Ha concluido verdaderamente la guerra

CIVIL?

Javier Tusell es historiador.

Salamanca y el rey Canuto

JOAN B. CULLA i CLARÀ

Es fama que un monarca inglés medieval —Canuto el Grande, si la memoria no me falla— ordenó cierto día a la marea detenerse y, al ver que ésta no le obedecía, la mandó azotar... Tal ha sido, diez siglos más tarde, la línea de conducta adoptada por el Patronato del Archivo General de la Guerra Civil, con sede en Salamanca: desdeñar de un manotazo la molesta reclamación documental catalana, y dar por "zanjada la cuestión". Ahora sólo cabe esperar que, visto lo poco que les estamos obediendo las instituciones, los historiadores, los partidos políticos y la opinión pública de Cataluña en general, los ilustres patronos salmantinos no pretendan aplicarnos —como el rey Canuto a la marea— una buena tanda de azotes.

Del arrogante punto y final —en realidad, apenas un punto y aparte— que el antedicho Patronato quiso poner el pasado día 22 a un pleito viejo de más de dos décadas, no sorprende la contundencia ni llama la atención la radicalidad, el "de aquí no sale ni una cuartilla"; la estructura dirigente del Archivo de Salamanca, capitaneada por don Miguel Ángel Jaramillo, se ha caracterizado siempre por su intrasigente cerrazón, por concebir el Archivo como una fortaleza asediada cuya defensa consiste en hacer más altos y gruesos los muros, y bien opaco el interior, a pesar de sus publicitarias referencias recientes a Internet. No, lo chocante ha sido, en todo caso, la actuación del Ministerio de Cultura. Porque, vamos a ver: si resulta que las sedicentes "integridad y unidad" —no sólo conceptuales sino físicas, entre las cuatro paredes de San Ambrosio— del fondo documental hacen imposible el traslado a Cataluña de papel algu-

no, ¿puede explicarnos alguien para qué demonios Ministerio y Generalitat pactaron —en junio de 2000— formar la Comisión Técnica paritaria que ha funcionado hasta hace unas pocas semanas? Una Comisión cuyo mandato —según palabras textuales de la ministra en el Senado, aquel 21 de noviembre— consistía en ver "si algunos documentos podían tener una sede en otro lugar, en este caso en Cataluña". Una Comisión que no alcanzó la unanimidad, es cierto, pero cuyos dos dictámenes paralelos tenían un buen tramo en común y propugnaban, ambos, depositar en el Arxiu Nacional de Sant Cugat del Vallès un número apreciable de legajos ajenos a la Guerra Civil... ¿Por qué el Ministerio ha ignorado olímpicamente esta coincidencia parcial entre sus propios comisionados y los de la Generalitat? ¿Acaso hemos asistido a una vulgar maniobra dilatoria, a una tomadura de pelo de dos años de duración?

En su afán por enmascarar el derecho de conquista tras una pantalla de vacuos tecnicismos, tanto la dirección como el Patronato e incluso la propia ministra Del Castillo han seguido invocando estos días la supuesta "unidad temática" del fondo salmantino. Pero quienes seguimos el asunto desde antiguo sabemos que no hay tal, que allí coexisten —sin otro denominador común que el expolio del que fueron objeto— papeles fechados desde

1875 hasta 1939, cartas particulares y libros de actas societarios, documentos de gobierno y expedientes judiciales, credenciales de milicianos junto a venerables textos de los días de la Regencia, en un *totum revolutum* al que nadie sería capaz de descubrirle unidad alguna.

Pongamos un ejemplo concreto: en el Inventario de 1948 —único disponible hasta la fecha— figura, como descripción de contenido del legajo 1389, la mención "Fomento del Trabajo Nacional, año 1925, en Barcelona". Y bien, ¿podría algún miembro del Patronato explicar qué pintan, en medio de tantos documentos presuntamente "rojo-separatistas", papeles de la mayor organización patronal catalana, y más de los severos años de Primo de Rivera? ¿Nos aleccionará el señor Jaramillo acerca de la "lógica represiva" que llevó esos folios hasta las riberas del Tormes? No hace falta, porque no hay ninguna lógica. Es sólo que, desde julio de 1936, el Comité Regional de Cataluña de la CNT se había instalado en la sede —incautada— del Fomento del Trabajo, en Vía Layetana, 64; y cuando, en el invierno de 1939, aparecieron por allí los equipos de "recuperación documental" franquistas, éstos no fueron lo bastante cuidadosos, metiendo en el mismo saco ingredientes tan antitéticos como la documentación del sindicato libertario y la de la organización empresarial. Pues así, con este rigor, se fue recolectan-

do el botín que acabaría almacenado en Salamanca...

Ítem más: frente a las razanadas e insistentes demandas catalanas, el de Salamanca ha sido una especie de Archivameba, capaz de encoger o dilatar su ámbito y su perfil según las conveniencias del momento. Primero lo describieron como el gran archivo de la Guerra Civil aunque —¡oh paradoja!— desprovisto de cualquier documentación militar (que permanece en Segovia) o diplomática (que está en Madrid) acerca de aquel conflicto. Luego devino el archivo de la Guerra Civil y "los años que la precedieron", por más que ni un solo papel relativo a la Segunda República ha abandonado el Archivo Histórico Nacional con rumbo a la capital helmántica. Ultimamente tratan de vendérselo como el archivo "de la Guerra Civil y de la represión franquista", pero sucede que no hay en Salamanca ningún documento concerniente a Galicia, a Castilla-León, a Álava y Navarra, a Sevilla o al resto de territorios donde la sublevación de 1936 triunfó desde el comienzo. ¿Será que allí no hubo represión, o tal vez es que aquello no forma parte de la Guerra Civil?

"Dime de lo que presumes y te diré de lo que careces", reza el refrán, y eso evidenciaron el lunes 22 de julio los patronos del Archivo con sus reiteradas apelaciones a las directrices, los criterios y los principios emanados de la Unesco. ¿La

Unesco? ¿Acaso la Unesco no ha sostenido la necesidad de restituir a sus legítimos propietarios las obras de arte que los nazis expoliaron a lo ancho de Europa entre 1938 y 1945, incluso si a la postre esas obras habían ido a parar a museos perfectamente respetables? Qué diferencia histórica o ética existe entre el saqueo artístico ordenado por Goering y el coetáneo saqueo documental dictado por Franco? ¿Por qué los frutos del segundo —esto es, el Archivo de Salamanca— tienen más legitimidad que los del primero? ¿Porque Goering terminó en el banquillo de Nuremberg, mientras que Franco murió en la cama? Si la diferencia estriba sólo en eso, mal anda la salud de nuestra cultura democrática.

Desde el reconocimiento de su tenebroso origen fratricida, el Archivo de Salamanca ha tenido, con el proceso negociador de los dos últimos años, una gran oportunidad de borrar aquellas infaustas tesis que Torrente Ballester formuló en 1995, una magnífica ocasión de ganarse definitivamente el respeto tanto de la comunidad científica internacional como de la opinión pública en toda España. Ni su Patronato ni el Ministerio que lo tutela lo han querido así; han preferido seguir apareciendo como la emanación de una victoria guerracivilista, como un depósito documental discutido y cuestionado, objeto de polémicas y sujeto a largos pleitos judiciales, como el símbolo de un agravio colectivo. Es su opción, y hay que acatarla; pero que no se anden quejando después de las consecuencias. Hacerlo sería tanto como azotar a la marea.

Joan B. Culla i Clarà es profesor de Historia Contemporánea de la UAB.

Más que una cuestión de papeles de archivo

JAVIER TUSELL

tada, incluso en el Parlamento, y la polémica cuestión abandonó las primeras páginas de los periódicos. Ahora, seis años después, estalla de nuevo y no parece que vaya a desaparecer del horizonte político inmediato.

La razón estriba en que no se trata de materia que afecte a la organización de los fondos documentales, sino que tiene un profundo sentido simbólico y sentimental. Imagínese que una España democrática viera en posesión de terceros aquellos documentos relativos a la gestación de sus instituciones y los de quienes las defendieron. Pues bien, eso es lo que acontece en el caso presente.

El dictamen de la Junta Superior de Archivos fue tan alabado como incumplido por las sucesivas autoridades del Ministerio de Cultura. Basta con recordar el tiempo transcurrido para demostrarlo, pero, además, el gran archivo acerca de la guerra civil sigue sin existir. Las incorporaciones que se han realizado al de Salamanca son poco significativas o no se refieren al período bélico. Los archivos de Dionisio Ridruejo, José Mario Armero o de la Casa Civil de Franco son posteriores desde el punto de vista cronológico.

El de Carlos Esplá no admite comparación con el de Martínez Barrio, depositado en el Archivo Histórico Nacional. Hay todavía algo peor: el patronato rector de la institución esta pobladísimo de autoridades locales, provinciales y regionales, pero sólo uno es historiador de la guerra civil, Carlos Seco, aunque lo sea excelente. Ningún catalán forma parte del mismo. El resto de los miembros, más de una docena, obedecen a adscripciones variadas, pero si hay socialistas se significan por una postura centralista. Por si fuera poco, el archivo parece haber adquirido la pretensión megalómana de cubrir nada menos que la totalidad de la historia española del siglo XX.

Hace unos meses, la Junta Superior de Archivos fue relevada. Poco antes se había remitido a una comisión nombrada por el patronato la posibilidad de atender la petición de la Generalitat catalana. La formaron cuatro expertos, dos propuestos por la comunidad autónoma y otros dos por el ministerio. No había esperar que de los trabajos de esta comisión surgiera un resultado positivo, y los acontecimientos lo han demostrado. Lo espectacular es el modo y el grado en que tal resultado se ha

producido. No sólo se ha rechazado la solución propuesta por los especialistas catalanes, sino también la de los otros dos expertos. El patronato, amparándose en la "unidad de archivo", ha resuelto en contra de la pretensión catalana, no en esta ocasión, sino para cualquier otra posterior; da incluso la sensación de que estos documentos ni siquiera podrán salir de Salamanca para una posible exposición temporal. Uno no puede desligar este acontecimiento de la tendencia creciente hacia un cierto españolismo centralista, que en ocasiones no se reconoce como tal, pero del que hay una catarata de pruebas diarias.

Con esta actitud, el ministerio y el patronato se enfrentan no sólo a la posición adoptada por el Parlamento catalán, sino que hiere profundamente sentimientos que son base del catalanismo, mucho más producto de la efusión que del cálculo, según recordaba Cambó. ¿Qué afecta a la organización de los archivos españoles que la correspondencia de Macià o la documentación relativa a la elaboración del Estatuto de Nuria estén conservados en Cataluña incluso a título de depósito temporal? Resulta absurdo que además la cues-

tión se plantee como si fuera exclusivamente de carácter técnico y cultural cuando es política. Con este Gobierno, este ministerio y este patronato la esperanza de que se busque con sinceridad y buena voluntad una solución satisfactoria para ambas partes es nula.

Lo curioso es que queriendo defender el archivo actual se están dando pasos decisivos para su destrucción. La Generalitat fue restablecida en su momento por el primer Gobierno democrático y este sólo hecho hace pensar que tendría derecho a reclamar por vía judicial sus documentos. Pero en Salamanca hay documentos de asociaciones sindicales y de individuos particulares que pueden ser reclamados por quienes los representan en el momento actual o por sus herederos. Nadie ha hecho reclamación judicial alguna, pero puede producirse en cualquier momento y tiene todas las oportunidades de triunfar. La prueba es que el Gobierno socialista, cuando descubrió los papeles de Azaña, tuvo que devolvérselos a su heredero. Con los de Macià puede suceder, ahora, lo mismo.

Una última consideración. Los papeles de Franco se conservan hoy en una fundación privada que recibe subvenciones públicas, pero que, por el momento, no permite la consulta de sus fondos. Los papeles del lehendakari Aguirre, de carácter político, pero también privado, incautados por los vencedores, se pueden consultar libremente en el Archivo de Salamanca. ¿Ha concluido verdaderamente la guerra civil?

Javier Tusell es historiador.

Por más que tuviera un desenlace previsto, lo que ha sucedido con la reclamación de la Generalitat sobre la documentación que le fue incautada tras la guerra civil exige contar una larga historia. Fue en 1996, gobernando todavía los socialistas, cuando se accedió a la petición del Gobierno catalán; inmediatamente, al margen de cualquier connotación política y de cualquier cualificación profesional, los salmantinos consideraron el intento como un expolio de su patrimonio cultural e histórico. La polvareda levantada sólo pudo ser controlada por el procedimiento de poner en funcionamiento una institución de existencia en realidad tan sólo teórica hasta entonces: la Junta Superior de Archivos. Su dictamen, emitido cuando ya los populares estaban en el poder, pareció calmar la tormenta.

Consistió en proponer, en primer lugar, la creación de un archivo de la guerra civil propiamente dicho. El de Salamanca no lo es: le falta documentación tan esencial como la relativa a la política interna de los vencedores —que está depositada a unos centenares de metros del despacho de José María Aznar, en La Moncloa—, la militar y la diplomática. Una vez constituido el nuevo archivo cabía la posibilidad de que se aceptara que una parte de su documentación pudiera ser conservada en otro lugar, a título de préstamo temporal o indefinido. Esto no hubiera tenido nada de peculiar: los fondos del Museo del Prado están repartidos por museos provinciales y locales sin que con ello se modifique su titularidad. La solución fue universalmente acep-

No son sólo instituciones como la Generalitat, partidos políticos como ERC o el PSUC o sindicatos como la UGT los que pugnan por recuperar la documentación que el régimen de Franco les robó al término de la guerra civil y trasladó

después a Salamanca para utilizarla con fines represivos. Existen también numerosos particulares a quienes el expolio practicado por los agentes fascistas privó de documentos personales o familiares que jamás han podido recuperar, pese

a intentarlo en reiteradas ocasiones. La última esta semana que acaba, en la que una resolución al parecer unánime del patronato del Archivo General de la Guerra Civil, contraria a cualquier devolución, frustró de nuevo su esperanza.

Víctimas de los comandos de expolio

Muchos particulares, además de instituciones y entidades, fueron desposeídos de sus documentos en Cataluña tras la guerra civil

JORDI BUSQUETS, Barcelona

Entre los particulares víctimas del expolio documental franquista figura la escritora Teresa Pàmies, cuyo caso revela, además, que la incautación de documentos no se limitó a la inmediata posguerra, sino que prosiguió cuando menos hasta mediados de los años cuarenta. Ahí están para demostrarlo las cartas que Pàmies —autora de libros tan emblemáticos como *Testament a Praga*, con el que ganó el Premio Josep Pla en 1970— remitía desde México a su familia, residente en Balaguer (Lleida), y que jamás llegaron a su destino. Muchos años después, “advertida por un amigo” de que se encontraban en Salamanca, aprovechó un viaje a la ciudad castellana para intentar recuperarlas. Al parecer, las cartas todavía existen, efectivamente. Interceptadas, vulnerado su secreto y examinadas con fines aviesos, fueron trasladadas a Salamanca, de donde finalmente se optó por transferirlas al depósito de Simancas. Y allí deben de seguir. “O al menos eso me dijeron”, declara Pàmies, que nunca ha podido recuperarlas.

Tampoco Teresa Rovira ha podido recuperar la biblioteca y la documentación personal de su padre, Antoni Rovira i Virgili, que en la madrugada del 24 de enero de 1939, en la hora amarga del exilio, quedó en el chalet familiar del barrio barcelonés de Horta. El día anterior, mientras recorría la ciudad bajo las bombas en busca del coche que debía ponerlos a salvo a él y a su familia, el entonces diputado y vicepresidente del Parlamento catalán pensó en sus “libros y papeles”, la “riqueza que más amaba” y que debería “abandonar casi totalmente”. “Sin las obras de lectura y de consulta, y sin los apuntes manuscritos, me sentiré pobre y desamparado. Ésta será para mí la peor pobreza”, escribiría semanas después en un diario que acabaría titulado *Els darrers dies de la Catalunya republicana. Memòries sobre l'exode català* (*Los últimos días de la Cataluña republicana. Memorias sobre el exodo catalán*), editado inicialmente en Buenos Aires en 1940 y reeditado por Proa hace un par de años.

Horas antes de su precipitada marcha, mientras su familia dormía, Rovira i Virgili se encerró en su despacho con el propósito de destruir cartas y documentos que pudieran ser de alguna utilidad para la segura represión que habría de llegar. Pero pronto se declaró incapaz de completar la tarea: iba a necesitar semanas para revisar todo y poco después de medianoche, “vencido”, dio por perdida la “batalla del papel”. De la misma forma perdería un texto mecanografiado que había empaquetado para llevarse y que, con la urgencia de la partida, quedó olvidado en el despacho: aquella *Síntesis de la historia de Catalunya* (*Síntesis de la historia de Cataluña*) no ha podido ser hallada todavía.

Y quizá no lo sea jamás. No toda la documentación que fue incautada tras la guerra permanece en Salamanca. Parte de ella se

Arriba, una portada de la revista *Pentalfa* y Odina Capo. Abajo, la escritora Teresa Pàmies y el político y periodista Antoni Rovira i Virgili.

Más que ser técnica, la resolución adoptada esta semana por el patronato del Archivo General de la Guerra Civil —negando cualquier traslado a Cataluña de la documentación allí depositada al final de la guerra civil— tiene evidentes tintes políticos. O al menos eso sugiere un comentario realizado a este diario por el historiador Carlos Dardé, autor junto con el también historiador Antonio Morales de un dictamen favorable al “depósito en Cataluña” de

ha perdido definitivamente por causas múltiples, como las deficientes condiciones del inmueble que la albergó durante décadas. Y por motivos diversos se produjeron también nuevos traslados, de modo que hoy pueden localizarse legajos en instituciones de tanta importancia como el Archivo

Una decisión con tintes políticos

Histórico Nacional, en Madrid. Del proceder de los comandos de expolio —formados por unas 100 personas dirigidas por Marcelino de Ulibarri, un militar de Tafalla— existe noticia detallada, gracias fundamentalmente a los informes que ellos mismos realizaban de cada una de sus acciones.

otros, por el conseller en cap, Artur Mas, quien aseguró que era mejor “mantener la reivindicación que aceptar un acuerdo a la baja”.

También las explicaciones de un portavoz de la ministra de Educación y Cultura, Pilar del Castillo, sugiere algún matiz político en la decisión del patronato. “El

acuerdo se adoptó por unanimidad y entre los miembros del patronato hay personas de todo el arco político”, señaló el citado portavoz, que reconoció: “Excepto de los nacionalistas, claro”. Esa misma fuente afirmó que el ministerio no hará pública la lista de los documentos que los técnicos del patronato consideran que podrían llevarse a Cataluña sin perjudicar al archivo. “Es un documento de trabajo y lo que vale es la resolución”, concluyó.

Se sabe de esta forma que una parte de la documentación era explorada sistemáticamente en busca de datos útiles para la represión; otra parte, documentos y publicaciones a los que se suponía cierto interés, era embalada sin demasiados miramientos y trasladada a Salamanca, adonde fueron llevados

también los documentos del primer grupo. La primera remesa importante —unas 130 toneladas— fue sacada de Barcelona en 12 vagones de tren en los primeros días de julio de 1939, seis meses después de la ocupación. Lo que no interesaba a los expoliadores se dejaba abandonado o era reutilizado para la elaboración de pasta de papel: a esto último se destinaron más de 80 toneladas de libros y documentos.

Las actas de incautación —que sus autores llamaban de “recuperación”— serán un valioso apoyo si los propietarios de la documentación aprehendida acuden finalmente a los tribunales en defensa de sus derechos. Nutrirán también las páginas de un libro, que se anuncia para el otoño, en el que el abogado Pep Cruanyes ofrecerá una crónica detallada de cómo fue todo, con fechas, lugares y nombres de represores y de represaliados.

Figura entre estos últimos Nicolás Capo, cuyo domicilio en el número 10 de la barcelonesa calle de Alcoi fue asaltado, registrado y

La primera remesa importante fue sacada de Barcelona en 12 vagones de tren

expoliado durante cinco días, del 2 al 7 de junio de 1939. Su despacho profesional, en la céntrica calle de Pelai, sufrió igual suerte. De origen italiano, Capo llegó a Barcelona procedente de Montevideo (Uruguay). Corría el año 1923. “Encontró una ciudad abierta, a la vanguardia de todo”, explica su hija, Odina Capo, y optó por quedarse. Una decisión en la que también debió de pesar lo suyo la relación que trabajó con una joven de Les Borges Blanques (Lleida) con la que acabaría casándose.

Autodidacta y simpatizante anarquista, Capo era un entusiasta defensor del nudismo y de la vida y la alimentación natural. Era “un Savonarola del naturismo”, resume su hija. Autor de los libros *El naturismo y el progreso* y *Mis observaciones clínicas sobre el limón, el ajo y la cebolla*, entre otros, ocupaba parte de su tiempo en la edición de *Pentalfa*, una publicación periódica con numerosos y alegres desnudos que se definía así en su portada: “No tiene tendencia política, social ni religiosa; sólo persigue la salud integral del hombre por medio de las leyes naturales”. Idea peligrosísima para la estricta moral del nuevo régimen, por la que fue expoliado y detenido. Hasta 1952, cuando, expulsado de España, fijó su residencia en Perpiñán, de donde no pudo volver hasta la muerte del dictador. Odina Capo conserva unos pocos ejemplares de *Pentalfa*: los que, tras adquirirlos en una librería de lance, le regaló alguien que admiraba a su padre. Los que desde su casa fueron llevados a Salamanca, siguen allí. De momento.

Reportaje | La disputa por los «papeles de Salamanca»

La guerra de la memoria

Tomás García

REDACCIÓN

■ La disputa data de los años de la Transición pero se ha avivado ahora con la puesta en marcha de la exposición *Propaganda en guerra*, dentro de los actos de la capitalidad cultural europea de Salamanca 2002 y coincidiendo, para mayor disgusto del nacionalismo catalán, con el aniversario del fusilamiento del ex presidente de la Generalitat Lluís Companys. Precisamente la puesta en marcha de esta muestra motivó que a finales del año pasado un grupo de intelectuales catalanes formara la denominada *Comissió de la Dignitat*, entidad que pretende aglutinar todos los esfuerzos, políticos y legales, para el regreso a Cataluña de los documentos que alberga el Archivo General de la Guerra Civil de Salamanca.

El patronato del citado organismo determinó esta semana que los legajos se quedan definitivamente en la ciudad castellana, ante la falta de acuerdo de la comisión de expertos constituida para analizar el tema —formada por dos representantes del Gobierno catalán y otros dos del Ministerio de Cultura— y como garantía de la unidad del archivo.

Antoni Strubell, escritor y profesor de la Universidad de Deusto, rechaza los argumentos del archivo salmantino: «No es cierto que vayan a crear un lugar de estudio riguroso sobre la Guerra Civil. De ser así, deberían trasladar archivos militares de otras partes, como Toledo o Simancas, y clasificar lo que tienen, que ahora está mezclado y hasta hace poco sólo servía para alimentar la calefacción. Además, buena parte del pucherazo policial franquista es material del siglo XIX y de la pre-República. Juegan con las fechas, pero son muy generosos consigo mismos».

Los miembros de esta *Comissió de la Dignitat* se amparan en el Convenio de la Haya sobre protección de Bienes Culturales en caso de Conflicto Armado y en una resolución del Consejo Internacional de Archivos, adscrito a la Unesco. A su iniciativa se han sumado intelectuales de todo el mundo, como Noam Chomsky, Rigoberta Menchú, Pérez Esquivel o Ian Gibson.

Los papeles forman parte del *botín* incautado por la Delegación del Estado para la Recuperación de Documentos, organismo creado en 1938 para obtener información que después servía como prueba en Consejos de Guerra. Des-

El Ministerio de Cultura rechaza la petición catalana de que se devuelvan los archivos incautados por Franco y los partidos políticos anuncian acciones judiciales

El archivo incluye toda la obra pre-guerra del cartelista republicano Carles Fontseré

CARLES FONTSERÉ
CARTELISTA

«Es un material robado que forma parte de mi existencia»

■ Cuando regresó a España en 1973, tras casi cuarenta años de exilio, el ilustrador y cartelista catalán Carles Fontseré (Barcelona, 1916) se encontró con que los libros de historia de Ricardo de la Cierva ilustraban el capítulo de la Guerra Civil con carteles suyos atribuidos al archivo de Salamanca.

—¿Cuándo perdió la pista de estos trabajos?

—Cuanto estalló la guerra me fui con las Brigadas Internacionales a Albacete. Dejé todo en casa del pintor Alumá. Lo mío y parte de la colección del Sindicato de Dibujantes Profesionales, que incluía una pequeña biblioteca. En 1939 volví a Barcelona pero nada más llegar salimos en los camiones a la frontera. Luego, París, México, Nueva York... Nunca supe más. No tengo ningún trabajo anterior a 1939.

—¿Reclamará lo incautado en los tribunales?

—Sí. Aunque sólo sea por dignidad. Espero que se organice alguna protesta conjunta. Para mí esto no es sólo historia. Es parte de mi existencia. No son dibujos abstractos. Muchos carteles son retratos de amigos míos, gente que luego estuvo en la guerra a mi lado. Y no hay que olvidar que es un material robado a punta de pistola. Tras la Segunda Guerra Mundial hubo un armisticio y una paz. Nuestra guerra, sin embargo, parece que no ha terminado. La ganaron ellos y, según dicen, no hay nada que discutir.

LOS FONDOS

Sección Político Social

■ Documentos incautados en partidos políticos, sindicatos, viviendas particulares y organismos públicos de la República. El material corresponde sólo a las zonas que en 1938 resistían a la sublevación franquista.

Sección Especial

■ Documentación incautada a las instituciones masónicas.

de Cataluña se transportaron 12 vagones de tren cargados de documentos, con los que se confeccionaron tres millones de fichas personales.

Fraga encabezó en el Parlamento la primera petición de devolución

■ La primera proposición de ley presentada en el Congreso de los Diputados para que los *papeles de Salamanca* fueran devueltos a Cataluña fue obra del entonces líder de Coalición Democrática, Manuel Fraga, el 18 de marzo de 1980. El actual presidente de la Xunta defendió una propuesta del diputado de su partido Antonio de Senillosa. Hasta 1995 no hubo una respuesta por parte del Gobierno. Fue en la época socialista cuando el Consejo de Ministros, a propuesta de la ministra Carmen Alborch, acordó devolver a Cataluña los archivos de la Generalitat republicana. Sin embar-

go, una masiva manifestación en Salamanca, promovida por un gobierno municipal del PSOE, logró impedir que la decisión fuera publicada en el BOE.

Con la llegada al poder del PP se creó el patronato del archivo, que se ha encargado de adquirir más fondos documentales procedentes de colecciones en el exilio.

El enfrentamiento de esta semana entre Pilar del Castillo y Jordi Pujol permite augurar que el asunto no podrá ser resuelto en los despachos políticos. Esquerra Republicana e Iniciativa per Catalunya ya han anunciado que irán a los tribunales.

tribuna | TONI STRUBELL TRUETA. Escriptor

Un candidat botifler

L'autor no creu que Josep Piqué es desqualifiqui com a candidat a la presidència de la Generalitat per la grisor amb què s'ha conduït la presidència espanyola de la UE sinó pel concepte que té de la història i dels «privilegis»

Hi ha mots com *feixista* i *botifler* que al llarg del temps han experimentat canvis semàntics que han tendit a fer-los eixir del camp merament descriptiu en què en el seu dia foren concebuts per fer-los penetrar en el de l'insult. Els feixistes no tenien cap problema a autodenominar-se seguidors del *fascio*. Si jo em refereixo al senyor Josep Piqué com un *botifler*, no és pas amb ànim d'insultar-lo, ni molt menys, sinó amb la intenció de definir-lo segons la seva pròpia trajectòria i, molt concretament, segons la tasca que ha portat a terme al capdavant del Ministerio de Asuntos Exteriores. La flor (de lis) a la bota se l'ha pintada ell ben clarament, li agradi el terme *botifler* o no.

En aquest sentit és significativa una entrevista a *La Vanguardia*, el 27 de juny passat, en què el Senyor Piqué —encara no destituït del Ministeri d'Exteriors— comentava el cas de Gibraltar. Hi feia algunes afirmacions francament xocants en boca d'un polític català. El Sr. Piqué hi arribava a qüestionar la validesa d'allò que considera «privilegis» dels habitants de Gibraltar. Concretament va dir —i no he sentit pas que ho hagi desmentit— «*A veces uno tiene la tentación de pensar que a día de hoy, lo que sucede es que se intenta defender un 'statu quo', una forma de vida, basada en una serie de condiciones privilegiadas que los ciudadanos de Gibraltar deben saber que no es sostenible y que tiene fecha de caducidad.*»

Més enllà de l'absoluta falta de sentit diplomàtic que demostra, cosa greu

El ministre de Ciència i Tecnologia i futur candidat del PP a la presidència de la Generalitat, Josep Piqué, responent preguntes dels periodistes. / EFE.

en un ministre d'Exteriors, aquestes paraules mostren una greu falta de respecte per la voluntat del poble de Gibraltar i el seu *statu quo*, que ell veu com a insostenible, fet curiós en una època en què els polítics conservadors veuen tots els *statu quo* com a intocables, començant pel dels sahrauís de Tindouf o, ¿per què no?, el dels mateixos catalans ancorats al quilòmetre 0 de la Puerta del Sol.

Jo no crec que el senyor Piqué es desqualifiqui com a candidat a la presidència de la Generalitat de Catalunya per la grisor amb què s'ha conduït la

presidència espanyola de la Unió Europea en aquests darrers sis mesos. Tampoc pels continus canvis de rumb polític que han caracteritzat la seva carrera. No. Allò que fa impensable que algun dia ens poguéssim presidir aquest senyor és el concepte que té de la història i dels *privilegis*. Queda desqualificat per la manera com confon els drets amb els *privilegis* dels pobles; queda desqualificat perquè atorga els drets únicament als estats i ens els nega als qui no en tenim. Com pot pretendre de presidir la Generalitat de Catalunya un senyor que un dia podria dissoldre

la institució, o alguna de les seves facultats, amb l'excusa que era un *privilegi* dels catalans? De més verdes...

- Un president de la Generalitat no pot oblidar, ni menysprear, la història i els drets dels pobles. No pot ignorar com i quan accedí Gibraltar al seu actual «*statu quo*»

Un president de la Generalitat no pot oblidar, ni menysprear, la història i els drets dels pobles. No pot ignorar com i quan accedí Gibraltar al seu actual *statu quo*. A més, no pot ignorar que fou amb l'ajut naval d'una altra Generalitat que els anglesos pogueren prendre Gibraltar, ni que fou amb el nom de Catalan Bay que els habitants de Gibraltar de l'època van batejar la seva principal badia en honor dels catalans. Tampoc no pot oblidar que en la definició de l'actual *statu quo* dels habitants de Gibraltar hi pinta molt el tractat d'Utrecht, els beneficis del qual han conferit als ciutadans de Gibraltar una llibertat i un respecte que, lamentablement, els espanyols han negat als catalans d'ençà de 1714. Ara seria una ironia inadmissible que l'exministre que ha pretès fer taula rasa dels drets dels habitants de Gibraltar presidís Catalunya. Massa giragonses perquè ningú s'ho pugui creure.

El director del Arxiu Nacional acusa al Gobierno de colonialista

CÉSAR RANGEL

Henry Ettinnghausen, Toni Strubell, Joandomènec Ros, Josep Cruanyes y Josep Maria Sans Travé

■ La polémica por el retorno de los “papeles de Salamanca” a Cataluña, retorno que el Gobierno central no parece dispuesto a conceder, tuvo ayer sonoros ecos en la Universitat Catalana d'Estiu

JORDI JOAN BAÑOS
Enviado especial

PRADA DE CONFLENT. – El director del Arxiu Nacional de Catalunya, Josep Maria Sans Travé, fue contundente ayer en la reclamación de los llamados “papeles de Salamanca”: “España actúa como país colonizador” y “nos tiene la memoria histórica robada”, exclamó. Sans Travé extendió la responsabilidad de la actual situación a los gobiernos de UCD –que alegó la necesidad de completar el inventario–, y del PSOE, que incumplió el acuerdo de su propio Consejo de Ministros.

Como director del Arxiu, afirma ser el primero en “defender la unidad de archivo”, aunque eso implica “que Salamanca respete antes la unidad de los archivos a los que arrebató sus fondos”. Según Sans Travé, “no se puede oponer nada al argumento de la justicia”, y recalca que los documentos de los que se nutre el archivo de Salamanca “fueron toma-

dos a sus legítimos propietarios contra su voluntad”.

Toni Strubell, de la Comissió de la Dignitat, denunció que el 15 de octubre esté prevista la inauguración en Salamanca de una exposición de “material robado por una dictadura fascista” procedente del llamado Archivo de la Guerra

Ettinnghausen: “Restituir lo robado es un desastre de la Guerra Civil remediable”

Civil, y explicó que enviarán de manera inminente una carta a la comisaria europea de Cultura, Vivian Reding, alertándola de tal circunstancia.

El mismo Strubell afirmó que en la víspera de la programada exposición, la Comissió de la Dignitat hará una rueda de prensa en Salamanca para difundir

las razones morales de su reclamación. Strubell negó que se trate de una reivindicación nacionalista, desde el momento en que PSC, IC o sindicatos se adhieren a la reclamación de devolución y el mismo PP de Cataluña llama al Gobierno a la reflexión.

También anunció que, tras reunir más de 500 firmas de intelectuales de todo el mundo, empezarán una campaña de adhesiones entre catedráticos españoles. Por último, el profesor de la Universidad de Deusto afirma que la unidad de archivo es una falacia, cuando “hay cinco archivos más con abundantísimo material de la Guerra Civil en toda Castilla”.

El historiador Henry Ettinnghausen, uno de los quinientos signatarios no catalanes del manifiesto de la Comissió de la Dignitat, argumentó que “restituir el fruto de los robos es uno de los pocos desastres de la Guerra Civil que tienen remedio”.

Asimismo, declaró que los gobiernos españoles, “a los que en su día fue devuelto el ‘Gernika’”, si tuvieran “un mínimo de decencia moral hace tiempo que habría repatriado los archivos”. Ettinnghausen se pregunta “cómo Salamanca puede ser ciudad europea de la cultura 2002 con una situación así”.●

BARROSO / ARCHIVO

Una imagen de las dependencias del Archivo General de la Guerra Civil, en Salamanca

Los "papeles" de Salamanca, en la mesa de la Comisión Europea

■ Más de veinte personalidades internacionales y catalanas del mundo de la cultura solicitan a la Comisión Europea que suspenda una exposición sobre la Guerra Civil en Salamanca 2002

JOSEP MARIA SÒRIA

BARCELONA. – Una veintena de personalidades, requeridas por la Comissió de la Dignitat para la devolución de los "papeles" de Salamanca, pide a la Comisión Europea que suspenda la exposición "Propaganda en guerra", prevista para el próximo 15 de octubre en aquella ciudad castellana, capital europea de la cultura 2002, y que abogue por la devolución de los documentos a sus propietarios: Generalitat, instituciones y particulares.

Entre los firmantes hay personalidades internacionales como Noam Chomsky, David Petras, Paul Preston, la baronesa Hooper, Federico Mayor Zaragoza, David Cardús, el profesor Hettinghaussen y Susan Di Giacomo. La carta tiene el apoyo de Borja de Riquer y Joan B. Culla, comisionados por la Generalitat para la devolución y que fue rechazada recientemente por el patronato del Archivo, presidido por la ministra de Educación, Cultura y Deporte. Otros firmantes son represen-

Entre los firmantes se encuentran Chomsky, Preston, Mayor Zaragoza, la baronesa Hooper y Susan Di Giacomo

tantes de instituciones expropiadas en 1939, como Agustí Barrera (Cadi); J. M. Álvarez (UGT), Ignasi Lamata (CNT) y Joan Saura (ICV), Carod-Rovira (ERC) y Sans Travé (ANC), o particulares víctimas de aquella requisita como Teresa Virgili, Teresa Pàmies y Carles Fontseré.

La carta, dirigida a la comisaria de Educación y Cultura, Viviane Reding, pide que la Comisión Europea tome medidas para suspender la exposición de Salamanca "ante la postura que tiene el Gobierno español ante el tema de la propiedad y el uso de estos materiales".

Tras referirse a las directrices de la Unesco sobre la unidad archivística y sobre la necesidad del retorno de los documentos desplazados en

tiempos de guerra, la carta explica que aquel expolio desembocó en la confección de más de tres millones de fichas policiales y "una de las operaciones de represión más brutales que se recuerdan en Europa".

La carta se refiere también a la reciente decisión del patronato del Archivo salmantino de no devolver ningún documento, lo que, según

los firmantes, "levanta sospechas respecto a la posición que mantiene sobre el golpe de Franco el actual Gobierno". "Un gesto que bien poco aporta a la cultura y a la necesidad de reconciliación y entendimiento entre los pueblos."

Concluye la carta que "si la institución de 'ciudad europea de la cultura' fue introducida para mejorar la causa de la cultura, para fortalecer los vínculos entre las naciones y los pueblos de Europa (...) la diversidad cultural y la tolerancia (...) esta exposición es del tipo de iniciativas que la Comisión Europea debería censurar e impedir".●

EL RETORN DELS PAPERS ESPOLIATS

opinió | TONI STRUBELL TRUETA. Coordinador de la Comissió de la Dignitat

Mobilitzats pels arxius

Després de l'acte d'ahir a Salamanca, avui al vespre hi ha convocada a Barcelona una concentració per exigir el retorn dels arxius, amb intervencions de Raimon i Joel Joan

Avui, 15 d'octubre, Catalunya té una cita amb la seva dignitat, amb la seva història. Ara serà Catalunya i la societat civil catalana la que tindrà l'oportunitat d'expressar la seva opinió i els seus sentiments respecte del cas de l'Arxiu de Salamanca. El 1995 vam haver de ser nosaltres els muts i astorats testimonis de la protesta que van muntar a Salamanca per retenir els nostres papers, com si nosaltres els volguéssim robar alguna cosa! Certament fou un altre episodis per verificar la saviesa del concepte de *l'Spain is different*. Als països normals són els afectats pels abusos, les víctimes dels robatoris i les vexacions, els que es manifesten i protesten. Però a l'Espanya postfranquista es veu que són els qui guarden objectes robats als altres que ho fan. Però ara, set anys després, som els catalans els que tenim l'ocasió i el deure de posar les coses al seu lloc amb una massiva presència en les concentracions d'avui, 15 d'octubre, a Barcelona: que siguem els agredits els qui protestem, com ha de ser!

Imatge de l'any 1995, quan l'alcalde de Salamanca va posar guàrdies a l'arxiu. / EFE.

- Intel·lectuals i acadèmics dels cinc continents ja van dir la seva, el mes de juny passat, sobre la necessitat de retornar a Catalunya els arxius segrestats a Salamanca

És clar, aquella no va ser l'única contradicció xocant que s'ha després d'aquest lamentable cas. Que un govern pretesament democràtic hagi programat una exposició de materials robats per un exèrcit feixista dins la programació de la Ciutat Europa de la Cultura resulta especialment corprenedor, tot i que ahir s'anunciés l'ajornament de la mostra. No sé què diria d'aquest cas Melina Mércouri, instauradora fa disset anys de la institució d'aquest esdeveniment anyal europeu cada cop més celebrat. Certament, en crear-lo, va expressar la seva voluntat que fos una data per refermar els llaços d'amistat i comprensió entre els pobles i per enfortir el potencial de llibertat i democràcia en el si dels pobles. És precisament allò que el PP nega avui amb la seva violació de l'esperit de convivència entre pobles i el menyspreu més absolut pels criteris arxivístics promoguts per la UNESCO. Crec que l'adhesió de Federico Mayor Zaragoza a la Comissió de

la Dignitat és prou eloqüent en aquest sentit...

Intel·lectuals i acadèmics dels cinc continents ja van dir la seva, el mes de juny passat, sobre la necessitat de retornar a Catalunya els arxius segrestats a Salamanca. Van qualificar de perversa la manera en què s'ha muntat l'exposició ara ajornada: *Propaganda en guerra*.

Ara també està naixent un creixent moviment d'acadèmics espanyols, entre els quals cal comptar amb Javier Tusell i Miguel Rodríguez y Herrero de Miñón, que apunten en la mateixa direcció. La seva valentia és admirable perquè les tertúlies radiofòniques de Madrid, veritables fàbriques d'odi i intoxicació, els estan cosint d'insults i desqualificacions per la seva honesta i generosa posició. Cada cop són més els professors espanyols que els —i ens— fan costat i denuncien la hipocresia dels arguments de la ministra Pilar del Castillo, basats en una rocambolesca interpretació de la «unitat d'arxiu». Per altra banda, també cal valorar —per exemple— els arguments que ha fet arribar a la Comissió de la Dignitat el professor titular de Ciència Política i de l'administració de la Complutense de Madrid, Juan Carlos Monedero: «*Tenéis todo mi apoyo*», diu. «*El problema que señaláis es una señal más de cómo se entiende en España por parte de no pocas personas tanto lo que significó la Segunda República y la Guerra Civil como lo que debe sig-*

nificar la plurinacionalidad de este 'país'.» Altres universitaris espanyols ens han apuntat indignats que tractar els catalans com ho fa el govern del PP només contribueix a «*alimentar el enfrentamiento y la animadversión anticatalana de Castilla con fines electorales*». Sentir-ho de qualificats experts de més enllà de l'Ebre certament resulta reconfortant per les cansades oïdes catalanes.

El dia 15 d'octubre, ens toca als catalans, doncs. Avui sí que toca de veres. Cal que el poble català, massa vegades discret en l'expressió dels seus sentiments, els proclami amb tota llibertat. El govern espanyol ha tractat Catalunya amb menyspreu, amb total menyspreu, i això no pot quedar així. S'ha mofat de la nostra tradició, de les nostres institucions històriques, de la propietat privada de les famílies i de la memòria de tants morts pel mer fet de ser catalans i demòcrates conseqüents. Com a hereus del franquisme, ens han continuat tractant com a «*provincia desafecta y rebelde*». I això no ho podem admetre. No podem admetre capcots el dret de conquesta que ens volen imposar de nou. Senzillament ha arribat el moment de dir prou. Cal emular l'esperit d'uns joves que a la Diada passada cridaven: «*S'ha acabat la festa del dret de conquesta*», significa que de tan certa que és, rima i tot. En resum, volem els nostres papers perquè la nostra dignitat com a poble ho exigeix.

Del Castillo define el archivo de Salamanca como el de "la represión"

EL PAÍS, **Barcelona**

La ministra de Educación y Cultura, Pilar del Castillo, definió ayer el Archivo Histórico Nacional (AHN) de Salamanca, que guarda la documentación incautada durante y tras el final de la guerra civil, como "el archivo de la represión del franquismo sobre los vencidos de la guerra civil". La ministra defendió en Barcelona la decisión de no entregar ningún documento —ni los oficiales que reclamaba la Generalitat, ni los pertenecientes a personas o instituciones privadas— y "preservar su unidad" porque responde a los criterios de la Unesco, que exigen documentos originales sobre represión política y que también se aplican en los países ex comunistas.

Según la titular de Cultura, en Salamanca "se recoge toda la documentación que se empleó para reprimir" a aquellos que tuvieron relación con la República o con el bando perdedor en la Guerra Civil.

Sobre las subvenciones otorgadas por su ministerio a la Fundación Francisco Franco para digitalizar y catalogar sus archivos, Del Castillo explicó que de este modo se obliga a esta fundación que conserva los documentos de la familia del dictador, a que permita el acceso a sus fondos a todos los investigadores "con carnet" que lo soliciten. "Si ha habido algún investigador al que le han negado el acceso, debió ocurrir antes de la firma del convenio, pero sí no, deberían notificárnoslo para que el ministerio tome las medidas oportunas", dijo Del Castillo.

La puerta del Archivo de la Guerra Civil acogió un acto de homenaje a los represaliados con una corona de laurel y música de violín protagonizado por la Comisión de la Dignidad./BARROSO Los nuevos precios de sepulturas y nichos no animan, precisamente, a morirse./BARROSO

EL RETORN DELS PAPERS ESPOLIATS

opinió | TONI STRUBELL TRUETA. Coordinador de la Comissió de la Dignitat

Mobilitzats pels arxius

Després de l'acte d'ahir a Salamanca, avui al vespre hi ha convocada a Barcelona una concentració per exigir el retorn dels arxius, amb intervencions de Raimon i Joel Joan

Avui, 15 d'octubre, Catalunya té una cita amb la seva dignitat, amb la seva història. Ara serà Catalunya i la societat civil catalana la que tindrà l'oportunitat d'expressar la seva opinió i els seus sentiments respecte del cas de l'Arxiu de Salamanca. El 1995 vam haver de ser nosaltres els muts i astorats testimonis de la protesta que van muntar a Salamanca per retenir els nostres papers, com si nosaltres els volguéssim robar alguna cosa! Certament fou un altre episodi per verificar la saviesa del concepte de *Spain is different*. Als països normals són els *afectats* pels abusos, les víctimes dels robatoris i les vexacions, els que es manifesten i protesten. Però a l'Espanya postfranquista es veu que són els qui guarden objectes robats als altres que ho fan. Però ara, set anys després, som els catalans els que tenim l'ocasió i el deure de posar les coses al seu lloc amb una massiva presència en les concentracions d'avui, 15 d'octubre, a Barcelona: que siguem els agredits els qui protestem, com ha de ser!

Imatge de l'any 1995, quan l'alcalde de Salamanca va posar guàrdies a l'arxiu. / EFE

- Intel·lectuals i acadèmics dels cinc continents ja van dir la seva, el mes de juny passat, sobre la necessitat de retornar a Catalunya els arxius segrestats a Salamanca

És clar, aquella no va ser l'única contradicció xocant que s'ha després d'aquest lamentable cas. Que un govern pretesament democràtic hagi programat una exposició de materials robats per un exèrcit feixista dins la programació de la Ciutat Europa de la Cultura resulta especialment còrrupedor, tot i que ahir s'anunciés l'ajornament de la mostra. No sé què diria d'aquest cas Melina Mércouri, instauradora fa disset anys de la institució d'aquest esdeveniment anyal europeu cada cop més celebrat. Certament, en crear-lo, va expressar la seva voluntat que fos una data per refermar els llaços d'amistat i comprensió entre els pobles i per enfortir el potencial de llibertat i democràcia en el si dels pobles. És precisament allò que el PP nega avui amb la seva violació de l'esperit de convivència entre pobles i el menyspreu més absolut pels criteris arxivístics promoguts per la UNESCO. Crec que l'adhesió de Federico Mayor Zaragoza a la Comissió de

la Dignitat és prou eloqüent en aquest sentit...

Intel·lectuals i acadèmics dels cinc continents ja van dir la seva, el mes de juny passat, sobre la necessitat de retornar a Catalunya els arxius segrestats a Salamanca. Van qualificar de perversa la manera en què s'ha muntat l'exposició ara ajornada: *Propaganda en guerra*.

Ara també està naixent un creixent moviment d'acadèmics espanyols, entre els quals cal comptar amb Javier Tusell i Miguel Rodríguez y Herrero de Miñón, que apunten en la mateixa direcció. La seva valentia és admirable perquè les tertúlies radiofòniques de Madrid, veritables fàbriques d'odi i intoxicació, els estan cosint d'insults i desqualificacions per la seva honesta i generosa posició. Cada cop són més els professors espanyols que els —i ens— fan costat i denuncien la hipocresia dels arguments de la ministra Pilar del Castillo, basats en una rocambolesca interpretació de la «unitat d'arxiu». Per altra banda, també cal valorar —per exemple— els arguments que ha fet arribar a la Comissió de la Dignitat el professor titular de Ciència Política i de l'administració de la Complutense de Madrid, Juan Carlos Monedero: «*Tenéis todo mi apoyo*», diu. «*El problema que señaláis es una señal más de cómo se entiende en España por parte de no pocas personas tanto lo que significó la Segunda República y la Guerra Civil como lo que debe sig-*

nificar la plurinacionalidad de este país.» Altres universitaris espanyols ens han apuntat indignats que tractar els catalans com ho fa el govern del PP només contribueix a «*alimentar el enfrentamiento y la animadversión anticatalana de Castilla con fines electorales*». Sentir-ho de qualificats experts de més enllà de l'Ebre certament resulta reconfortant per les cansades oïdes catalanes.

El dia 15 d'octubre, ens toca als catalans, doncs. Avui sí que toca de veres. Cal que el poble català, massa vegades discret en l'expressió dels seus sentiments, els proclami amb tota llibertat. El govern espanyol ha tractat Catalunya amb menyspreu, amb total menyspreu, i això no pot quedar així. S'ha mofat de la nostra tradició, de les nostres institucions històriques, de la propietat privada de les famílies i de la memòria de tants morts pel mer fet de ser catalans i demòcrates conseqüents. Com a hereus del franquisme, ens han continuat tractant com a «*provincia desafecta y rebelde*». I això no ho podem admetre. No podem admetre capcots el dret de conquesta que ens volen imposar de nou. Senzillament ha arribat el moment de dir prou. Cal emular l'esperit d'uns joves que a la Diada passada cridaven: «*S'ha acabat la festa del dret de conquesta*», conigna que de tan certa que és, rima i tot. En resum, volem els nostres papers perquè la nostra dignitat com a poble ho exigeix.

Del Castillo define el archivo de Salamanca como el de "la represión"

EL PAÍS, Barcelona

La ministra de Educación y Cultura, Pilar del Castillo, definió ayer el Archivo Histórico Nacional (AHN) de Salamanca, que guarda la documentación incautada durante y tras el final de la guerra civil, como "el archivo de la represión del franquismo sobre los vencidos de la guerra civil". La ministra defendió en Barcelona la decisión de no entregar ningún documento —ni los oficiales que reclamaba la Generalitat, ni los pertenecientes a personas o instituciones privadas— y "preservar su unidad" porque responde a los criterios de la Unesco, que exigen documentos originales sobre represión política y que también se aplican en los países ex comunistas.

Según la titular de Cultura, en Salamanca "se recoge toda la documentación que se empleó para reprimir" a aquellos que tuvieron relación con la República o con el bando perdedor en la Guerra Civil.

Sobre las subvenciones otorgadas por su ministerio a la Fundación Francisco Franco para digitalizar y catalogar sus archivos, Del Castillo explicó que de este modo se obliga a esta fundación que conserva los documentos de la familia del dictador, a que permita el acceso a sus fondos a todos los investigadores "con carnet" que lo soliciten. "Si ha habido algún investigador al que le han negado el acceso, debió ocurrir antes de la firma del convenio, pero sí no, deberían notificarnos para que el ministerio tome las medidas oportunas", dijo Del Castillo.

MARTES, 15 DE OCTUBRE DE 2002 LA GACETA

Salamanca

La puerta del Archivo de la Guerra Civil acogió un acto de homenaje a los represaliados con una corona de laurel y música de violín protagonizado por la Comisión de la Dignidad./BARROSO Los nuevos precios de sepulturas y nichos no animan, precisamente, a morirse./BARROSO

CAMPAÑA "VOLEM ELS PAPERS" »

Misión catalana en Salamanca

Unas 140 personas razonan en la ciudad castellana el regreso de los archivos

XAVI AYÉN
Salamanca

Misión cumplida. La satisfacción era visible, ayer, en los rostros de las 140 personas que se desplazaron a Salamanca en un viaje relámpago desde Barcelona para reivindicar el retorno a Cataluña de los famosos "papeles" incautados por el Ejército franquista en la Guerra Civil. El acto informativo-pedagógico de mediodía, al que no asistió ninguna de las autoridades locales invitadas, empezó con las protestas de algunos periodistas salmantinos porque los convocantes llegaban cinco minutos tarde "y no tenemos todo el día para vosotros, hay más noticias que cubrir". Toni Strubell, el portavoz de la Comissió de la Dignitat, pidió disculpas y destacó que venían "a superar el clima de enfrentamiento" y "a sincerarnos con ustedes, a explicarles sin intermediarios los motivos y sentimientos de la opinión pública catalana". El segundo acto será catalán, hoy, a las 19.30 horas, en

La expedición, organizada por la Comissió de la Dignitat, fletó un avión para abrir un diálogo con los salmantinos

la manifestación en Pla de Palau.

Los ciudadanos de Salamanca —dijo Strubell— han sido manipulados. "El archivo de la Guerra Civil tiene razón de ser, es una institución que honra a los salmantinos, pero los documentos que reclamamos son otra cosa, proceden de un expolio para crear una gran base de datos para la represión franquista; por esos datos mucha gente ha encontrado la muerte o la miseria. ¿Por qué la biblioteca de Rovira i Virgili no es devuelta a sus herederos? ¿O los documentos originales del Estatut de 1931? ¿Se imaginan un ejército cogiendo los papeles de sus casas, las fotos de su familia, los cuadros de sus artistas, las obras inacabadas de sus escritores y que se lo llevaran a otra ciudad? ¿Qué salmantino no reclamaría eso una y mil veces?"

El vicepresidente de Castilla y León, Tomás Villanueva, declaró que "el tema de los 'papeles' está zanjado" y que los castellano-leoneses "no deben recibir lecciones de nadie". Strubell no entró en polémica pero apuntó que "en Salamanca las lecciones son algo importante". El ministro Josep Piqué aseguró en Barcelona que si hubiera consenso entre los expertos, la titular de Cultura, Pilar del Castillo, "está abierta" a llegar a una solución.

Continúa en la página siguiente

RUBERT DE VENTÓS • Filósofo

► El filósofo Xavier Rubert de Ventós, que concluyó su parlamento con un contundente "¡archivaréis pero no convenceréis!", recordó: "A los 17 años, en mi primer viaje al 'extranjero', acudí a Salamanca con mi amigo Pasqual Maragall a poner flores en la tumba de Unamuno"

T. VILLANUEVA • Junta Castilla y León

► Coincidiendo con la visita de la delegación catalana, el vicepresidente de Castilla y León, Tomás Villanueva, declaró ayer que "el tema de los 'papeles' está zanjado" y que los castellano-leoneses "no deben recibir lecciones de nadie"

ANTONI STRUBELL • Promotor del acto

► "¿Se imaginan ustedes a un ejército cogiendo los papeles de sus casas, las fotos de su familia, los cuadros de sus artistas, las obras inacabadas de sus escritores, y que se lo llevaran todo a otra ciudad? ¿Qué salmantino no reclamaría eso una y mil veces?"

FÉLIX CORCHADO

Los miembros de la delegación catalana, fotografiados ayer en Salamanca

La procesión va por dentro

Crónica de un día con los expedicionarios, invitados a "no caer en provocaciones"

Estamos en el asiento 24 D (pasillo) del vuelo AXI 824 con destino a Salamanca. El ambiente es alegre y de compañerismo. Vamos a pedir los "papeles" y todas las precauciones son pocas. Alguien cuenta que últimamente los ordenadores de la Comissió de la Dignitat han sido invadidos por unos extraños virus de origen desconocido, presumiblemente surgidos de la caverna. Para evitar sustos, la organización ha decidido contratar el chárter en Francia, razón por la cual los avisos de la tripulación son en inglés y francés, lo que provoca que algún cachondo del sector juvenil grite: "Encadenem-nos! Fem una vaga de fam!". Un miembro de la Comissió explica: "No queríamos que se repitiera el caso de los sindicalistas que tenían una reserva en Renfe para ir a manifestarse a Madrid y se la anularon en el último momento". El vuelo AXI 824 es intergeneracional (desde Heribert Barrera hasta veinteañeros), pluripolítico (CiU, PSC, ERC, ICV... todos menos el PP) y bien organizado,

con refrescos y galletas. El "seny" se respira en el ambiente. Incluso reparten un folleto con los horarios del programa, y la recomendación de "no caer en provocaciones". Por un momento, parece que la corona de laurel que la expedición depositará en el archivo de la Guerra Civil no va a entrar en el portamaletas, aunque finalmente el azafato francés lo consigue, entre tímidos aplausos. La estrella del vuelo —se lleva los mejores planos de TV3— es el cartelista Carles Fontserè, que explica, con amable resignación, que "sólo tengo tres carteles propagandísticos míos, el resto está en Salamanca, se llevaron también mi biblioteca y mis dibujos comerciales". Rubert de Ventós se solidariza: "Sé lo que significa que te quiten las fotos de tus hijos, en mi caso no tengo recuerdos gráficos de ellos de los 0 a los 7 años, pero no están en Salamanca sino que los tiene la policía de Barcelona".

Ya en Salamanca la delegación emprende camino hacia el archivo. Algunos salmantinos salen a las ventanas para ver qué tipo de proce-

sión es aquella. Al llegar la serpiente humana a las puertas del archivo (su director, Miguel Ángel Jaramillo, no ha venido hoy a trabajar), se deposita la corona "a las represaliadas y los represaliados". Un violín interpreta "El cant dels ocells". Y todos —algunos, con el puño alzado— cantan "Els segadors". Los del sector juvenil despliegan dos banderas "estelades". La idea es secundada por los demás y, mientras un periodista local dice a los más jóvenes que "hombre, ¡qué necesidad hay de traeros esas banderas! Así no conseguís simpatías", ya tenemos las fotos de grupo de los ayuntamientos, de los partidos, de los sindicatos, de la Comissió... Una periodista madrileña, entre la envidia y el estupor, exclama: "¡Qué bien os lo pasáis!".

Durante la comida, una comensal no toca el cochinillo; se trata de Odina Capo, vegetariana e hija del médico naturista y librepensador Nicolás Capo, cuyo archivo fue requisado. "¿Tú crees que nos lo darán?", pregunta a una comensal, que responde con una mueca escéptica. ●

Una noia interpreta el 'Cant dels ocells' davant la porta principal de l'Archivo i entre els membres de la comissió catalana

“Arxivareu però no convencereu”

◆ Una comissió unitària catalana reclama a Salamanca el retorn dels documents de l'Archivo davant el buit de les autoritats locals

◆ El Partit Popular de Catalunya fa un tomb significatiu en la seva posició: qualifica ara els papers de “botí de guerra” i en negociarà el retorn

Una noia interpreta el 'Cant dels ocells' davant la porta principal de l'Archivo i entre els membres de la comissió catalana

“Arxivareu però no convencereu”

◆ Una comissió unitària catalana reclama a Salamanca el retorn dels documents de l'Archivo davant el buit de les autoritats locals

◆ El Partit Popular de Catalunya fa un tomb significatiu en la seva posició: qualifica ara els papers de “botí de guerra” i en negociarà el retorn

38, 39

CULTURA I ESPECTACLES

41 Edicions 62 traurà
l'últim Kertész42 'Ariadne auf
Naxos', al Liceu

EL VIATGE DE LA DIGNITAT

Salamanca ignora la missió unitària catalana per reclamar els 'papers'

Ignasi Aragay
ENVIAT ESPECIAL
SALAMANCA

Ni a favor ni en contra. Cap autoritat i ben pocs ciutadans. Només periodistes amb pressa per marxar. Aquesta va ser la freda rebuda que Salamanca va tributar ahir a la comissió unitària catalana per reclamar els 'papers'.

La comitiva catalana es dirigeix a dipositar una corona de lloer a l'Archivo pels desèrtics carrers de Salamanca

Els 150 catalans desplaçats a la ciutat castellana van trobar-se amb una ciutat desèrtica. L'Archivo, que en els moments de màxima polèmica havia arribat a estar custodiat per policies municipals, presentava un aspecte més que tranquil, igual que el centre històric de la ciutat per on la comitiva va caminar durant la mitja hora. Només d'algun portal entreobert va sortir un crit ofegat, anònim:

"Els papers són aquí i es quedaran aquí". Rere la veu es va tancar la porta. En realitat, ben poques portes se li van obrir a la comitiva. Sols el representant del PSC, el diputat Josep M. Carbonell, va arribar a mantenir una discreta reunió amb els seus companys del PSOE local, amb l'excalcalde Jesús Málaga al

davant. Una trobada per constatar la distància que els separa i obrir, tanmateix, una nova via de diàleg.

Però de diàleg ahir n'hi va haver ben poc. Més aviat un monòleg català a moltes veus, carregat de raons polítiques, jurídiques, sentimentals, arxivístiques. El missatge llançat

per l'heterodoxa delegació vinguda de Barcelona va tenir com a únics receptors els mitjans de comunicació. Ni que fos a través de la sordina dels *media*, per una vegada Salamanca va haver d'escoltar les veus de líders polítics de tots els partits tret del PP, de dirigents d'entitats cíviques, d'intel·lectuals o d'artistes

com Carles Fontserè. També d'alguns espanyols: tot i no ser-hi físicament presents, Javier Tusell i Herrero de Miñón van enviar els seus missatges. "Hi ha raons per sentir-se estafat i insultat", segons Tusell, mentre que, per Herrero de Miñón, "entre les

>>>

MISSATGE A MOLTES VEUS

"Arxivareu, potser, però no convencereu"

XAVIER R. DE VENTÓS
Filòsof

■ "Derrotats, espoliats, empaperats, arxivats... i ara arxivitzats. És un acte més d'un llarg procés. I us ho dic jo, que vaig escriure *El laberinto de la hispanidad* i que el primer viatge a l'estranger el vaig fer a Salamanca, als 17 anys, amb Pasqual Maragall a dipositar flors a la tomba d'Unamuno. Arxivareu, potser, però no convencereu"

"Salamanca té l'oportunitat d'honorar la memòria d'Unamuno, que avui hauria recolzat la devolució"

HERNY ETTINGHAUSEN
Hispanista

■ "Venim a querellar-nos a Salamanca, no contra ella, una de les meves ciutats preferides. Ara Salamanca té l'oportunitat d'honorar el seu més il·lustre rector, Unamuno, que va tenir el valor d'enfrontar-se a Millán Astray. Ell avui donaria suport a la devolució".

"Qualsevol persona de bé sap que s'ha de retornar una cosa robada"

JOSEP MARIA ÀLVAREZ
UGT

■ "A la UGT de Catalunya ens han espoliat la nostra història, els papers del 1888 al 1939. Ens ho van prendre a punta de fusell i la gent de bé sap que una cosa robada s'ha de tornar. Vull que ho sàpiguen els treballadors de Salamanca i que sàpiguen que va servir per empresonar i afusellar centenars de sindicalistes"

"Salamanca, bressol del liberalisme, ciutat de cultura, reté avui uns 'papers' que no són lliures"

J-L CAROD-ROVIRA
ERC

■ "Aquesta és una ciutat de cultura, és el bressol del liberalisme, que vol dir llibertat, però avui aquí es retenen uns 'papers' que no són lliures. Cartes, llibres, banderes, tot robat a punta de baioneta. Retornar-ho és tancar la porta del franquisme i obrir la de la llibertat"

"Parlem de quelcom que fa mal a persones que van lluitar per una causa justa"

ANTONI VIVES
Generalitat

■ "Parlo en nom del govern del meu país. Més enllà de dignitats nacionals i de justícia, que també, aquí venim a explicar quelcom que fa mal a persones que van lluitar pel que era just i que no se'ls torna el que és seu. I sabem que comptem amb el suport de molts salmantins i espanyols"

EL VIATGE DE LA DIGNITAT

Inscripció franquista al Palacio Episcopal

►►► diferents nacions de l'Espanya gran no hi pot haver *derecho de conquista*".

Es notava que paraules com aquestes hi havia qui ja d'entrada no les volia ni sentir. Passats cinc minuts de l'hora prevista, un nerviós informador de RNE va requerir dels organitzadors que comencessin de seguida. "Avui tenim molta altra feina", va etzibar. Va ser l'únic incident d'una jornada distesa i emotiva, almenys per a la delegació de catalans. Els salmantins, si més no les autoritats, havien decidit viure la pacífica invasió de lluny i brindar als visitants una única i diàfana renúncia al diàleg: "Castella i Lleó no necessita explicacions ni lliçons", va declarar el vicepresident de la comunitat autònoma, Tomás Villanueva, des de Valladolid.

La resposta d'aquesta renúncia a l'entesa, que es palpava en l'ambient, va venir de la mà del filòsof Xavier Rubert de Ventós, que va resumir la prepotència governamental amb un gràfic "arxivareu però no convenceu". Amb la de Rubert, es van sentir moltes altres veus, començant per la de Toni Strubell en nom de la Comissió de la Dignitat: "¿Com es pot justificar que l'arxiu particular i la biblioteca de l'historiador i ex-vicepresident del Parlament de Catalunya, Antoni Rovira i Virgili, no siguin retornats als seus hereus? ¿Com es justifica que no li siguin retornades a la fa-

mília del naturista Capo la seva biblioteca i correspondència personal? ¿Qui pot justificar que les cartes de l'escriptora i Premi d'Honor de les Lletres Catalanes Teresa Pàmies, dirigides al seu germà, no li siguin retornades avui? ¿Qui pot mantenir sense envermellar que els documents del govern i del Parlament de Catalunya, il·legalment suprimits per la dictadura, no han de tornar al seu lloc d'origen? ¿S'imaginen un exèrcit entrant a sang i foc a la seva província i confiscant papers d'ajuntaments, partits, sindicats...? ¿Quin salmantí no els hauria reivindicat un i mil cops a l'arribar la democràcia?".

De preguntes a l'aire n'hi va haver moltes més. Rosa M. Carrasco (UDC), filla de Carrasco i Formiguera, afusellat el 9 d'abril de 1938, es va preguntar quan podria saber si el testament del seu pare és a l'Archivo i quan l'hi deixarien llegir. Agustí Barrera, en nom de l'històric CADCI, va demanar-se si algun dia algú els retornarà les 180 caixes de documents que els van espoliar, els 23 habitatges, els locals de la Rambla... Amb ells van ser molts els que van parlar i després van recórrer una ciutat silenciosa, com absent, per dipositar una corona de lloer a la porta de l'Archivo en homenatge als morts, empresonats i exiliats per la repressió franquista. I per acomiadar-se dels papers, no se sap fins quan, amb *El cant dels ocells* i *Els segadors*.

"El d'avui és un ampli crit de la societat catalana"

JOAN SAURA
ICV

■ "Som molta gent, perquè el d'avui és un ampli crit de la societat catalana. Volem el retorn dels 'papers' per justícia, no per enyor. Són part de la nostra història. I venim a dialogar i a demanar complicitat a la societat salmantina davant la falta de comprensió del govern del PP".

"És escandalós que no es torni la documentació als seus legítims propietaris"

PAUL PRESTON
Historiador

■ "Lamento no poder ser avui [ahir] a Salamanca. Vull expressar el meu suport al retorn dels 'papers' a Catalunya. Que l'Archivo no retorni els documents, base de la repressió, només es pot qualificar d'escandalós".

El PP català qualifica ara els documents de "botí de guerra" i diu que en negociarà el retorn

Redacció
BARCELONA

El Partit Popular de Catalunya va fer ahir un gir significatiu en la seva visió sobre la polèmica al voltant dels 'papers' de Salamanca i va definir els documents com a "botí de guerra".

A més, el ministre de Ciència i Tecnologia i candidat a la presidència de la Generalitat, Josep Piqué, es va declarar obert a negociar el retorn.

Les declaracions de Dolors Nadal, portaveu al Parlament del PP a Catalunya i membre

del comitè executiu nacional del partit a la cadena COMRàdio parlen per si mateixes i no admeten ambigüitats. Nadal va remarcar que "els arxius i documents van ser arrabassats a Catalunya com a botí de guerra". En aquest sentit, la diputada va reiterar que, malgrat les conclusions del Patronat de l'Archivo en contra del retorn dels papers fetes públiques fa uns mesos, "la qüestió no està tancada". "No estem d'acord que no es pugui parlar més sobre si es pot trobar una solució tècnica per recuperar una part del patrimoni històric del nostre país".

Precisament, Piqué va advocar ahir per trobar una solució tècnica satisfactòria que permeti compatibilitzar els arguments del patronat de l'Archivo i la reinstauració dels "drets legítims" dels propietaris. Al seu entendre, la solució, que podria venir de la mà de les noves tecnologies, passaria per buscar un consens entre els experts. Piqué va reiterar que la ministra Pilar del Castillo

"està oberta" a aprofundir en aquesta línia i a "actuar en conseqüència" en cas d'existir el consens.

El titular de Ciència i Tecnologia va criticar les interpretacions "frívols i interessades" que es fan del conflicte i va emplaçar la Comissió de la Dignitat a entrevistar-se amb el líder del PSOE, José Luis Rodríguez Zapatero. Piqué, després de destacar que un dels membres de la comissió desplaçada a Salamanca és dirigent del PSC, va recordar que els socialistes han recolzat la unitat de l'arxiu i que la reclamació del retorn dels papers va ser vigent durant l'etapa del govern del PSOE.

Per la seva banda, Alberto Fernández Díaz, president del PP a Catalunya, va demanar un "esforç d'aproximació" entre les administracions per trobar una solució tècnica que "conciliï la unitat de l'Archivo amb la sensibilitat catalana", però va insistir que la resta de formacions polítiques adopten una posició de "confrontació".

Tres membres del grup 'Avalot' de la UGT ahir a la porta de l'Archivo

S'ajorna un mes la mostra 'Propaganda en guerra'

► L'exposició *Propaganda en guerra*, amb documents de la Guerra Civil que hi ha l'arxiu i que s'ha de fer a Salamanca, s'ajorna un mes, segons es va fer públic ahir. La mostra, que havia d'exposar molts dels papers espoliats a Catalunya, ha estat molt criticada pels membres de la Comissió de la Dignitat i en especial pel cartellista Carles Fontserè, present ahir a Salamanca.

El coordinador de Programació del Consorci Salamanca 2002, Alberto Martín Expósito, va

declarar ahir a l'agència Efe que l'exposició és sobre propaganda en temps de la guerra i no "sobre l'Archivo de la Guerra Civil" i va negar que el retard en la seva obertura tingués res a veure amb la reivindicació dels papers que fa Catalunya. "S'ha hagut d'endarrerir per problemes de disponibilitat en al muntatge i per falta de temps del comissari", va declarar Alberto Martín, que va afegir que desconeixia si entre els vint o trenta cartells que es mostraran a l'exposició n'hi ha dels espoliats a Catalunya. Per la seva banda, la Comissió de la Dignitat ha presentat a l'Oficina Contra el Fraude de la UE una queixa per l'ús de fons europeus per finançar aquesta exposició. En l'escrit es fa constar que a la mostra hi ha "documents robats", públics i privats, "espoliats a Catalunya per les tropes feixistes al final de la Guerra Civil".

EL RETORN DELS PAPERS ESPOLIATS

La pressió catalana fa ajornar l'exposició dels arxius prevista per avui a Salamanca

Partits polítics, sindicats, associacions i particulars marxen a la capital castellana a reclamar els documents

M. BARRERA / U. COMAS
Salamanca / Barcelona

● La versió oficial diu que ha estat per problemes de temps. Segons l'Ajuntament i l'Arxiu de Salamanca, han estat

motius «tècnics» els que han obligat a ajornar la inauguració de *Propaganda en guerra*, l'exposició dels documents catalans espoliats per les tropes franquistes el 1939. Però la Comissió de la Dignitat,

la plataforma catalana integrada per entitats, partits polítics, sindicats i particulars propietaris d'aquest material robat, està convençuda que l'ajornament —per d'aquí a un mes— ha estat provocat

per la pressió popular catalana i el ressò internacional. De fet, estan convençuts que la Comissió Europea, que és la que promou l'exposició, ha pressionat l'Arxiu de Salamanca perquè la desprogramés.

«Fer conèixer *in situ* la nostra protesta per l'escarni que significa inaugurar, en el marc dels actes de Salamanca 2002, Ciutat Europea de la Cultura, l'exposició *Propaganda en guerra*, el mateix dia del 62è aniversari de l'afusellament del president Lluís Companys.» Amb aquestes paraules explicava la Comissió de la Dignitat fa pocs dies per què havien decidit noliejar un avió i marxar ahir cap a Salamanca.

La capital castellana va poder escoltar així, de la veu dels seus protagonistes, els arguments perquè retornin a Catalunya, després de 25 anys de democràcia, els papers confiscats i dipositats a l'Arxiu de la Guerra Civil. En una multitudinària convocatòria pública a l'hotel Abba Fonseca, un dels més selectes de la ciutat, una expedició de 127 persones, entre intel·lectuals i polítics, van reclamar el retorn dels papers i van lamentar la «polítització i la tergitversació» que els ciutadans de Salamanca han rebut del tema.

A la convocatòria no hi va assistir cap dels representants institucionals de la ciutat convidats per la Comissió de la Dignitat. El seu portaveu, Toni Strubell, va lamentar l'absència total de càrrecs de Salamanca i va assegurar que li dolia especialment que entitats de l'esquerra «no haguessin estat més solidàries».

Durant la roda de premsa, el secretari general de la UGT, Josep Maria Álvarez, va demanar als ciutadans de Salamanca que es «posin a la pell» dels qui van perdre propietats «a cop de fusell». La UGT de Salamanca, així com el PSOE, es va desmarcar ahir de la reclamació. En aquest sentit, el diputat del PSC Josep Maria Carbonell va admetre dissensions i va prometre que «continuaran conver-

La filla de Manuel Carrasco i Formiguera, Rosa Maria, amb altres membres que van dipositar la corona de llorer a l'Arxiu de la Guerra Civil. / EFE.

Expedició a la ciutat amiga de l'«estranger»

MANUEL CUYÀS

● Els assistents a l'acte de l'hotel Abba Fonseca es van remoure als seus seients quan el filòsof Xavier Rubert de Ventós va començar la seva dissertació dient que estava content de retornar a Salamanca, la ciutat de la seva «primera sortida a l'estranger, quan era jove». El públic va quedar una mica més tranquil o més desconcertat quan va saber que aquesta «sortida a l'estranger» de Rubert havia estat per fer un homenatge al monument a Miguel de Unamuno, juntament amb Pasqual Maragall. També va causar sensació entre la concurrèn-

cia la dissertació del secretari general de la UGT a Catalunya: «Mi apellido es Álvarez pero mi nombre Josep Maria.» Josep-Lluís Carod-Rovira va enfocar les seves paraules fent un elogi de Salamanca, «Ciutat Europea de la Cultura, terra amiga perquè a la seva universitat s'hi ensenya català, i ciutat que va veure néixer la cèlebre Escuela de Salamanca al segle XVI». Aquesta *Escuela* estava formada per economistes que avui en diríem lliberals, cosa que va fer dir a Carod que «no hi ha liberalisme sense llibertat» i per això no és concebible que a Salamanca hi hagi

uns papers «que no poden escollir on volen ser». Durant l'acte es va dir que els anomenats *Arxius de Salamanca* no només estan formats de papers, sinó també de segells, banderes i moltes fotografies.

Més tard, els expedicionaris catalans van dipositar una corona de llorer a la porta de l'Arxiu Nacional amb una inscripció en català i en castellà i una bandereta catalana i una altra de lila, color de Castella. Abans de marxar de Salamanca, alguns es van sorprendre de veure una placa commemorativa a la casa on Franco «*vivió y dirigió nuestra cruzada nacional*».

sant».

Després que la visita ahir a Salamanca no hagi servit per entrar en contacte amb el president de la comunitat ni amb el director de l'Arxiu, José Miguel Jaramillo, l'advocat Josep Cruanyes va explicar que es presentaran demandes als tribunals. De

fet, el cartellista Carles Fonseré ja ha advertit que anirà als tribunals si l'exposició inclou el seu material sense la seva autorització.

També hi va ser el secretari general d'ERC, Josep-Lluís Carod-Rovira; el president del sindicat Cadci, Agustí Barrera, que va

recórrer a la força de la raó per retornar allò que es va espoliar per la força de les armes, o Joan Saura, d'ICV, que va demanar els papers que formen una «part dolorosa de moltes vides». També es van llegir escrits de Teresa Pàmies, Noam Chomsky i Miguel Herrero de Miñón, i hi va

intervenir per reclamar els papers de Manuel Carrasco i Formiguera la seva filla Rosa Carrasco. Després, davant de l'Arxiu tancat es va col·locar una corona de llorer.

@ Aquest tema el trobareu actualitzat al llarg del dia a www.elpunt.com/ultimahora

Els actes reivindicatius es traslladen avui a Barcelona

U.C. / Barcelona

● La Comissió de la Dignitat ha organitzat per avui a dos quarts de vuit del vespre al Pla de Palau, a Barcelona, una concentració davant la Delegació del Govern a Catalunya, on es farà la lectura i el lliurament d'una carta de protesta adreçada al govern espanyol en què s'exigeix el retorn dels documents. La concentració s'ha organitzat amb motiu de l'exposició que ahir va ser ajornada i que inicialment havia d'inaugurar-se avui. En acabar la concentració, els organitzadors tenen previst dirigir-se fins a la plaça del Rei, passant pel carrer de l'Argenteria, la plaça de l'Àngel, el carrer de la Llibreteria i el carrer del Veguer. A partir de dos quarts de nou del vespre, a la plaça del Rei, l'actor Joel Joan presentarà l'acte *Diguem no a la foscor del neofranquisme* —els organitzadors suggereixen al públic dur lots i bengales—, amb les actuacions de Raimon, que cantarà *Ahir («Diguem no»)*, i de Miquel Àngel Tena, que recitarà les *Cobles de la Comissió de la Dignitat* (de Met de les Conques). David Jou llegirà el seu poema *Arxius Catalans a Salamanca*. Teresa Pàmies farà un parlament en nom propi i en el dels altres afectats per l'espoliació, i Maria Teresa Jiménez dirigità la cantada (harmonitzada per a quatre veus) de *Diguem no*, amb 300 cantaires de les corals membres de la Federació Catalana d'Entitats Corals. Abans d'acabar l'acte amb el cant d'*Els segadors*, hi haurà la intervenció del portaveu de la Comissió de la Dignitat, Toni Strubell.

ARCHIVO

La Comisión de la Dignidad pide en Salamanca el retorno de los papeles de Cataluña

B.F.O.

Ciento cincuenta miembros de la Comisión de la Dignidad viajaron ayer a Salamanca para reclamar, "por justicia y para superar el dolor", el retorno a Cataluña de la documentación de la Guerra Civil depositada en el Archivo.

Toni Strubell, del secretariado de la comisión, aseguró que "honra a los salmantinos la defensa que han hecho de la continuidad del Archivo General de la Guerra Civil, aunque algunos conceptos han sido tergiversados y una lamentable politización ha oscurecido los criterios científicos, éticos y morales". Strubell añadió que los documentos reclamados "fueron objeto de una expropiación para crear una inmensa base de datos al servicio de la represión franquista y los actos de oprobio asociados con el franquismo continúan atentando contra los principios de la convivencia. Ha llegado la hora de reparar esta herida abierta tras 25 años de democracia".

La comisión calificó de "intolerable" la inclusión de "materiales que fueron sustraídos a sus legítimos propietarios" en la exposición "Propaganda en guerra", que se inaugurará en noviembre en Salamanca 2002.

La bandera independentista catalana fue desplegada en el Archivo./ BARROSO

LOS DETALLES

Bandera independentista e himno catalán

En el Archivo. La Comisión de la Dignidad depositó en la entrada del Archivo una corona de laurel dedicada a los represaliados catalanes "porque dentro están los papeles que les llevaron a la muerte". En este acto se desplegó una bandera independentista catalana, se tocaron al violín unas notas del "Cant dels Ocells", de Pau Casals, se cantó, puño en alto, el himno catalán "Els Segadors" y se dieron gritos de "Visca Catalunya".

Viaje al extranjero. El filósofo Rubert de Ventós, que proclamó un "archivaréis quizá, pero no conven-

ceréis", contó que su primer viaje "al extranjero" fue a Salamanca, cuando tenía 17 años, para poner flores en la tumba de Unamuno.

Copias para Salamanca. Josep Maria Sans, director del Archivo Nacional de Cataluña, pidió los originales de Salamanca para Cataluña y sus legítimos propietarios "y nosotros hacemos las copias porque la razón y la justicia están por encima de los argumentos técnicos y políticos".

Testamento. Rosa María Carrasco, visiblemente emocionada, exi-

OPINIÓN

Fuera de lugar

EL desembarco catalán en Salamanca quedó ayer, finalmente, reducido a un acto independentista. El despliegue de la bandera, el canto del himno nacional catalán, expresiones como "viaje al extranjero" en alusión a Salamanca o exigir documentos que ni siquiera se sabe a ciencia cierta si están en el Archivo Histórico de la Guerra Civil dejaron fuera de sitio a la comisión que vino a "querrellarse" en la ciudad y a pedir a los salmantinos que se pusieran en su lugar.

gió "que si está en Salamanca, me dejen leer el testamento político y familiar de mi padre, Manuel Carrasco, fundador de Unión Democrática de Cataluña, que fue fusilado en Burgos". Pero el historiador Josep Cruanyes cree que este documento no se halla en el Archivo salmantino, donde sólo se encuentran documentos de "las zonas ocupadas" en la guerra civil.

Generalitat. Varios representantes del Gobierno catalán acompañaron a los miembros de la Comisión de la Dignidad, que viajaron a Maticán en un vuelo charter.

En el

de mira

OFENSIVO

De viaje en el extranjero charro

✓ ¡Qué buenos son los padres de la Comisión, qué buenos son que se vienen de excursión! Y no es una escapadita cualquiera, sino que los miembros de este colectivo se han marcado un viajecito a Salamanca, que ahora por lo visto es el extranjero, según afirman, pasándose por el forro la Constitución. Se ve que estos 'intelectuales' saben de todo menos de geografía, y tienen una gran confusión en lo que a fronteras se refiere. Así que no nos extraña que en la presentación de esta comisión que pide la devolución de los fondos del Archivo, en lugar de recibir a la prensa como Dios manda, lo hicieran en catalán, ubicándoles en los lugares distinguidos como 'prensa'.

CAPÍTULO II

... Y la 'señera' catalá ya decora el Archivo

✓ Si se llega a enterar Trillo de la visita de esta Comisión a Salamanca fabrica una bandera 'familiar' para empapelar el Archivo. Pero como no fue así, la única bandera que ondeó ayer en las inmediaciones del centro fue la catalana, por cierto, mal que les pese, roja y gualda como la española. En fin, que esperemos que visitas como ésta no tengan que repetirse.

La autodenominada Comisión de la Dignidad se pone por montera las recomendaciones de la Unesco y pide los «Papeles de Salamanca»

Miembros de la autodenominada Comisión de la Dignidad, que integra a asociaciones, partidos y organismos catalanistas, han reiterado, ahora en Salamanca, el retorno de los documentos de la Generalitat durante la República a Cataluña, que en la actualidad se encuentran en el Archivo de Salamanca. La Comisión de la Dignidad se pone por montera las recomendación de la UNESCO, en favor de mantener unidos los archivos, lejos de vaivenes políticos, y apuesta por reabrir un caso ya cerrado.

"LA RAZON" Madrid 15-X-02

LA VANGUARDIA

Fundada en 1881 por don Carlos y don Bartolomé Godó

Salamanca, de nuevo

UNA amplia delegación catalana, formada por representantes políticos, sindicales y miembros de la Comissió per la Dignitat, visitó ayer Salamanca con el objetivo de explicar las razones por las que se reivindica el retorno de los documentos catalanes del Archivo Nacional de la Guerra Civil.

Sin embargo, ninguna autoridad castellana asistió a la convocatoria y tanto desde el Gobierno de la autonomía como desde la oposición se reaccionó de forma dura. El vicepresidente Tomás Villanueva señaló que "Castilla y León no necesita explicaciones ni lecciones de nadie", mientras que el líder del PSOE, Ángel Villalba, calificó la visita de "gesto testimonial". Ambos descartaron cualquier devolución apoyándose en la decisión que tomó el pasado mes de julio el Patronato del Archivo que preside la ministra de Cultura.

Apelar al diálogo en el caso de los "papeles" de Salamanca es encomiable. La iniciativa de la delegación catalana es, en este sentido, intachable. Pero probablemente pecó de exceso de voluntarismo y de poco efectiva. El contencioso ha llegado a un punto que, cerrada la vía política, sólo la técnica y/o jurídica pueden resolverlo. Lo demás es echar leña al fuego.

A pesar de la decisión adoptada por el Patronato del Archivo de la Guerra Civil de que los documentos que fueron confiscados en Cataluña permanezcan en la sede salmantina, los miembros de la Comisión de la Dignidad no se dan por vencidos por lo que ayer se desplazaron casi 150 personas hasta la capital charra con el objetivo de hacer oír sus reivindicaciones.

El nacionalismo catalán invade el Archivo

Casi 150 miembros del colectivo viajan a Salamanca para explicar «sin intermediarios» las razones de su reivindicación

Casi 150 miembros de la Comisión de la Dignidad viajaron ayer a Salamanca para explicar sus reivindicaciones

■ La Comisión de la Dignidad colocó una corona de laurel en el Archivo como tributo a quienes los 'papeles' llevaron «a la muerte, la miseria y la represión»

■ El colectivo tratará de impedir que se celebre la exposición 'Propaganda en guerra' por considerar que es 'intolerable' la inclusión de materiales sustraídos

E. V. S.

■ Casi 150 personas entre intelectuales, políticos y representantes de instituciones y sindicatos vinculados a la Comisión de la Dignidad del Archivo se desplazaron ayer desde Barcelona a Salamanca para explicar a la prensa y las autoridades salmantinas las razones que les mueven a insistir en que los fondos catalanes sean devueltos a sus «legítimos propietarios». Tras presentar una declaración con la que pretendían dar a conocer sus argu-

vos y bibliotecas llevado a cabo entre 1938 y 1939 por la Delegación del Estado por lo que «ha llegado la hora de reparar esta herida abierta hace 25 años», destacó Toni Strubell, miembro de la Comisión.

El colectivo se presentó en Salamanca avalado por numerosas voces procedentes de diferentes ámbitos entre las que figuraba la del director del Archivo Nacional de Cataluña, Josep María Sans Travé, quien aseguró que siempre han de prevalecer dos principios fundamentales de la archivística,

La Comisión de la Dignidad llevó una corona de laurel al Archivo

mentos «sin intermediarios» y sin posibles manipulaciones, se desplazaron a la sede del Archivo de la Guerra Civil, donde colocaron una corona de laurel como símbolo de que tras sus muros «se guardan los papeles que han llevado a la muerte, la miseria y la regresión a miles de catalanes», a quienes pretendían rendir tributo.

Los miembros de la Comisión apuntaron como «telón de fondo de las tensiones existentes» la «lamentable politización» de la polémica en torno a la devolución de los papeles del Archivo, algo que «ha oscurecido los criterios científicos, éticos y morales que deberían haber regido el debate». Al mismo tiempo, subrayaron que «los actos de oprobio asociados al franquismo continúan hoy atentando contra los principios de la convivencia sobre los cuales se apoya la democracia española».

Desde el punto de vista de la Comisión de la Dignidad, «los documentos que reclama la sociedad catalana son el resultado de un proceso de expoliación» de archi-

el de unidad y el de respeto al origen de los documentos. Este último, subrayó, ha de aplicarse «para todos los archivos», incluso en el caso del de aquellas instituciones como ayuntamientos o sindicatos a quienes se les «sustrajon».

Por su parte, Josep María Alvarez, secretario general de UGT en Cataluña, aseguró que «se les ha expoliado gran parte de la historia de la institución a punta de fusil» y que estos archivos «han servido para encarcelar a unos compañeros y fusilar a otros».

La voz de Carles Fontseré —artista— y de Rosa Carrasco —Unión Democrática de Cataluña— son las de un protagonista de la historia que ve como sus carteles son publicados o exhibidos sin recibir ninguna cantidad en concepto de derechos de autor y la de hija de un militante de UDC cuyo padre fue fusilado en 1938 y que todavía no ha podido leer su testamento.

Por su parte, las autoridades salmantinas convocadas al acto, rehusaron la invitación de la Comisión.

EDITORIAL

El insulto nacionalista catalán

Una amplia delegación formada por 150 personas de una denominada paradójicamente 'Comisión de la Dignidad', de la que formaban parte representantes del PSC-PASE, ERC y CIU, de sindicatos como UGT y de la Generalidad catalana, se desplazaron ayer a Salamanca para exigir el traslado de documentos que se guardan en el Archivo de la Guerra Civil, protagonizaron un 'esperpento valleinclanescos' en la ciudad, en la que no faltó el acto de colocación de una corona de laurel en la sede del Archivo.

El 'ejército' catalán desplazado a la apacible Salamanca trató de explicar sus argumentos en favor de dicho traslado con peregrinos argumentos que no se sostienen en pie, salvo para algún grupo de 'descerebrados' nacionalistas incapaces de comprender que el mundo no se reduce a cuatro paredes, así

como buscando el enfrentamiento desenterrando el fantasma de la Guerra Civil y despreciando la hospitalidad de la que siempre hacen gala los salmantinos.

Sólo así es posible comprender una rueda de prensa en la que no faltaron carteles en catalán, alusiones a ciertos periodistas que realizaron comentarios de desagrado por la forma de desarrollarse la convocatoria, las continuas reiteraciones a que se hallaban en un país extranjero y su negativa a explicar su opinión sobre los expolios protagonizados por Cataluña sobre comunidades autónomas vecinas, que se niegan a devolver.

Este asunto, ya zanjado por otra parte por las autoridades y técnicos en archivos, protagonizó una de las mayores manifestaciones en la ciudad dejando patente la postura de Salamanca: de aquí no se mueve ni un papel.

EL TOPO

Casa de las Conchas cerrada

Imagine el lector el escenario del pasado fin de semana. La ciudad, a tope de visitantes. Colas en las exposiciones. Oficinas de turismo a rebosar. Y la muestra que se exhibe en la Casa de las Conchas cerrada a cal y canto en la jornada dominical. Nadie pudo contemplar una parte de la excelente exposición del diseño español. Las personas que acudían a la sala hallaban la explicación: es que son funcionarios.

QUO VADIS?

» **Tomás Villanueva** El vicepresidente de la Junta ha salido en defensa de la petición nacionalista catalana sobre los legajos del Archivo. Esta Comunidad «no necesita explicaciones ni lecciones de nada», dijo el consejero sobre un asunto zanjado.

» **Ángel Villalba** Difícil se lo han puesto al dirigente socialista del Castilla y León la presencia en Salamanca de sus homólogos catalanes pidiendo documentos del Archivo, que califica de «testimonial».

» **Nacionalismos** La visita ayer de la Comisión de la 'Indignidad' catalana motivó el afloramiento de la memoria histórica sobre los peligros que encierran los nacionalismos. Un fenómeno del siglo XX que causó millones de muertos y que en la actualidad da sus últimos coletazos, en ocasiones sangrientos, como en los Balcanes. —*Calixto*—

PEL RETORN DELS ARXIUS PER DIGNITAT

ANEU A LA PLAÇA PALAU i després A LA PLAÇA DEL REI el proper dimarts dia 15

L'Associació Conèixer Catalunya és una de les entitats que s'han adherit efusivament a la convocatòria de la

«COMISSIÓ DE LA DIGNITAT»

Per reclamar cívicament els Papers de Salamanca, el dia 15 d'octubre. I ha col·laborat tant com li ha estat possible per l'èxit dels actes.

Demana a les entitats associades a l'ACCAT que invitin els seus membres a participar-hi. Als milers d'alumnes que han assistit a les classes d'història, als nouvinguts que ja comencen a estimar-la, a tothom.

A les 19.30, AL PLA DE PALAU DE BARCELONA

Es lliurarà un requeriment a la Delegació del Govern exigint el retorn dels arxius segrestats.

La plaça del Rei és el lloc de la concentració on es desenvoluparà el final de l'acte reivindicatiu.

Després, tots anirem a **LA PLAÇA DEL REI**
per cantar ***Diguem no!***

Primer ho farà el mateix **RAIMON**

Després ho cantarem tots junts, i encendrem lots i bengales per il·luminar, simbòlicament, la foscor:

«DIGUEM NO A LA FOSCOR NEOFRANQUISTA»

Unes grans torxes en honor a Verdaguer i Gaudí, de qui massa sovint se'n silencia la catalanitat, estaran enceses durant els actes.

Cal que tothom porti lots amb les piles ben carregades i bengales per fer llum.

Demanem a tots els mitjans de comunicació que es facin solidaris d'aquests actes, primer donant-ne informació i, després, retransmetent i explicant degudament els actes sense embuts.

Hem de fer una protesta severa, ferma, civilitzada, solidària.

Estiguem-ne segurs:

TRIBUNA

Salamanca 2002
Ciudad Europea
de la Cultura

DE SALAMANCA

Año 9 • Nº 2.886 • 1 euro

www.tribuna.net

Martes, 15 de octubre de 2002

Indiferencia en Salamanca ante la provocación nacionalista catalana

Una comisión exhibe banderas y coloca una corona en el Archivo para exigir el retorno de legajos

■ Salamanca acogió ayer con indiferencia la provocación nacionalista catalana esgrimiendo por las calles de la ciudad banderas de Cataluña, alzando puños en alto y colocando una corona en las puertas de la sede del Archivo de la Guerra Civil. Una autodenominada Comisión de la Dignidad, formada por 150 personas entre representantes del Partido Socialista, CIU, ERC y UGT, que no se recataron en aludir a que se hallaban en un país extranjero y esgrimir carteles en catalán, reivindicó el traslado de documentos de la Guerra Civil que se conservan en la sede del Archivo. Págs. 10 y 11

**PEL RETORN
DELS ARXIUS
PER DIGNITAT**

**ANEU A LA PLAÇA PALAU
i després A LA PLAÇA DEL REI**

Indiferencia en Salamanca ante la provocación nacionalista catalana

Una comisión exhibe banderas y coloca una corona en el Archivo para exigir el retorno de legajos

■ Salamanca acogió ayer con indiferencia la provocación nacionalista catalana esgrimiendo por las calles de la ciudad banderas de Cataluña, alzando puños en alto y colocando una corona en las puertas de la sede del Archivo de la Guerra Civil. Una autodenominada Comisión de la Dignidad, formada por 150 personas entre representantes del Partido Socialista, CIU, ERC y UGT, que no se recataron en aludir a que se hallaban en un país extranjero y esgrimir carteles en catalán, reivindicó el traslado de documentos de la Guerra Civil que se conservan en la sede del Archivo. **Págs. 10 y 11**

TRIBUNA DE SALAMANCA

Martes, 15 de octubre de 2002

EDITORIAL

El insulto nacionalista catalán

Una amplia delegación formada por 150 personas de una denominada paradójicamente 'Comisión de la Dignidad', de la que formaban parte representantes del PSC-PASE, ERC y CIU, de sindicatos como UGT y de la Generalidad catalana, se desplazaron ayer a Salamanca para exigir el traslado de documentos que se guardan en el Archivo de la Guerra Civil, protagonizaron un 'esperpento valleinclanesco' en la ciudad, en la que no faltó el acto de colocación de una corona de laurel en la sede del Archivo.

El 'ejército' catalán desplazado a la apacible Salamanca trató de explicar sus argumentos en favor de dicho traslado con peregrinos argumentos que no se sostienen en pie, salvo para algún grupo de 'descerebrados' nacionalistas incapaces de comprender que el mundo no se reduce a cuatro paredes, así

como buscando el enfrentamiento desenterrando el fantasma de la Guerra Civil y despreciando la hospitalidad de la que siempre hacen gala los salmantinos.

Sólo así es posible comprender una rueda de prensa en la que no faltaron carteles en catalán, alusiones a ciertos periodistas que realizaron comentarios de desagrado por la forma de desarrollarse la convocatoria, las continuas reiteraciones a que se hallaban en un país extranjero y su negativa a explicar su opinión sobre los expolios protagonizados por Cataluña sobre comunidades autónomas vecinas, que se niegan a devolver.

Este asunto, ya zanjado por otra parte por las autoridades y técnicos en archivos, protagonizó una de las mayores manifestaciones en la ciudad dejando patente la postura de Salamanca: de aquí no se mueve ni un papel.

PEL RETORN DELS ARXIUS PER DIGNITAT

ANEU A LA PLAÇA PALAU
i després A LA PLAÇA DEL REI
el proper dimarts dia 15

L'Associació Conèixer Catalunya és una de les entitats que s'han adherit efusivament a la convocatòria de la

«COMISSIÓ DE LA DIGNITAT»

Per reclamar cívicament els Papers de Salamanca, el dia 15 d'octubre. I ha col·laborat tant com li ha estat possible per l'èxit dels actes. Demana a les entitats associades a l'ACCAT que invitin els seus membres a participar-hi. Als milers d'alumnes que han assistit a les classes d'història, als nouvinguts que ja comencen a estimar-la, a tothom.

A les 19.30, AL PLA DE PALAU DE BARCELONA

Es lliurarà un requeriment a la Delegació del Govern exigint el retorn dels arxius segrestats.

La plaça del Rei és el lloc de la concentració on es desenvolupa el final de l'acte reivindicatiu.

EL TOPO

Casa de las Conchas cerrada

Imagínese el lector el escenario del pasado fin de semana. La ciudad, a tope de visitantes. Colas en las exposiciones. Oficinas de turismo a rebosar. Y la muestra que se exhibe en la Casa de las Conchas cerrada a cal y canto en la jornada dominical. Nadie pudo contemplar una parte de la excelente exposición del diseño español. Las personas que acudían a la sala hallaban la explicación: es que son funcionarios.

QUO VADIS?

» **Tomás Villanueva** El vicepresidente de la Junta ha salido en defensa de la petición nacionalista catalana sobre los legajos del Archivo. Esta Comunidad «no necesita explicaciones ni lecciones de nada», dijo el consejero sobre un asunto zanjado.

» **Ángel Villalba** Difícil se lo han puesto al dirigente socialista del Castilla y León la presencia en Salamanca de sus homólogos catalanes pidiendo documentos del Archivo, que califica de «testimonial».

» **Nacionalismos** La visita ayer de la Comisión de la 'Indignidad' catalana motivó el afloramiento de la memoria histórica sobre los peligros que encierran los nacionalismos. Un fenómeno del siglo XX que causó millones de muertos y que en la actualidad da sus últimos coletazos, en ocasiones sangrientos, como en los Balcanes. —Calixto—

Després, tots anirem a **LA PLAÇA DEL REI**
per cantar **Diguem no!**

Primer ho farà el mateix **RAIMON**

Després ho cantarem tots junts, i encendrem lots i bengales per il·luminar, simbòlicament, la foscor:

«**DIGUEM NO A LA FOSCOR NEOFRANQUISTA**»

Unes grans torxes en honor a Verdaguer i Gaudí, de qui massa sovint se'n silencia la catalanitat, estaran enceses durant els actes. Cal que tothom porti lots amb les piles ben carregades i bengales per fer llum.

Demanem a tots els mitjans de comunicació que es facin solidaris d'aquests actes, primer donant-ne informació i, després, retransmetent i explicant degudament els actes sense embuts.

Hem de fer una protesta severa, ferma, civilitzada, solidària. Estiguem-ne segurs:

Castilla y León

Ofensiva sin precedentes de los partidos catalanes por los legajos del Archivo

Una comisión protagonizó una protesta en plenas calles de Salamanca

● Duran i Lleida presentó un requerimiento notarial para que el director del Archivo conteste qué documentos son de Unió o de algunos de sus dirigentes

ROCÍO BLÁZQUEZ

SALAMANCA. En torno a 150 representantes de la política, el mundo sindical y el intelectual de Cataluña, así como ciudadanos anónimos se trasladaron ayer a Salamanca para reclamar la vuelta de los documentos que de esta región se guardan en el Archivo Histórico de la Guerra Civil y que fueron requisados por los servicios franquistas.

En su visita, esta delegación apoyó la lectura, por parte del presidente de este colectivo, Toni Strubell, de un comunicado en el que se exigía el retorno de los documentos «por justicia». A este acto no acudieron ninguna de las autoridades ni representantes de la vida social y política salmantina invitados al mismo.

Coincidiendo con esta visita a Salamanca, el presidente de UDC, Josep Duran Lleida, anunció ayer que su formación ha hecho un requerimiento a la dirección del Archivo con la finalidad de averiguar si en sus depósitos se encuentran documentos pertenecientes a Unió. «Si la respuesta es positiva, también acudiremos a la vía judicial».

Vía judicial

En este mismo sentido, el Consejo de la Abogacía de Cataluña ha enviado una carta al presidente del Gobierno, José María Aznar, en la que le exige que se devuelvan los «documentos requisados en 1939 por Franco» y que están clasificados en el Archivo General de la Guerra Civil en Salamanca.

Respecto al acto reivindicativo celebrado ayer, el escrito leído en la capital salmantina estuvo cargado de un fuerte contenido político. Así se mencionó que los papeles que se almacenan en el archivo proceden del expolio realizado entre 1938 y 1939 por la Delegación del Estado con el objetivo de crear una gran «base de datos al servicio de la represión franquista». Los representantes de la sociedad catalana presentes en Salamanca aseguraron que quieren evitar el clima de enfrentamiento existente en este momento, e indicaron a este respecto que «pedimos a todas las partes un esfuerzo a favor del diálogo y la objetividad».

El escrito continuó asegurando que «los actos de oprobio asociados con el franquismo continúan hoy atentando contra los principios de convivencia sobre los cuales se apoya la democracia española». Según la Comisión de

Dignidad «ha llegado la hora de que se repare la herida abierta después de 25 años».

La Comisión calificó de «intolerable» la exposición sobre carteles de propaganda, que con fondos del Archivo, se inaugurará el 12 de noviembre dentro de la programación de Salamanca 2002. Sobre este aspecto, el colectivo no comprende cómo se pueden exhibir «materiales que fueron desvalijados a sus legítimos propietarios y llevados como botín de guerra al depósito policial que fue en su día el archivo».

Entre los desplazados se encontraba el secretario general del sindicato UGT de Cataluña, Josep María Álvarez, quien considera la reivindicación como legítima «porque nos han expoliado gran parte de la historia de esta institución». Además, recordó que muchos de estos documentos fueron utilizados como pruebas para encarcelar a «compañeros y fusilar a los sindicalistas catalanes». Por su parte, la secretaria de UGT en Salamanca, María García, comentó ayer que se sentía «desvinculada de este acto» y que había pedido a Álvarez que no hablara en nombre del sindicato, algo que finalmente sí hizo ayer en su visita a Salamanca.

El acto de la Comisión estuvo avalado por el director del Archivo Nacional de Cataluña, Josep María Sans Travé, que se basó en principios de la archivística como son «el respeto a la unidad de los documentos» que debe aplicarse a su juicio tanto a partidos políticos, sindicatos como ayuntamientos a los que le fue sustraída documentación. Para Sans Travé los argumentos ofrecidos por los técnicos hasta el momento «carecen de validez, ni son objetivos».

Otros nombres que acompañaron esta reivindicación fue el del secretario

Todos menos el PP

La Comisión de la Dignidad fue creada el pasado 21 de enero con la finalidad de recuperar los fondos documentales del gobierno republicano catalán. Está integrada por partidos políticos, sindicatos y particulares, a excepción del Partido Popular. Salamanca ostenta este año la capitalidad europea de la cultura y, coincidiendo con la programación oficial que se está desarrollando, la Comisión ha reactivado sus reclamaciones. La visita de los 150 representantes de la Comisión tiene lugar después de que el pasado 22 de julio, el Patronato del Archivo considerara que no procede el traslado a Cataluña de ninguno de los documentos almacenados. Entre esos papeles que se reclaman se encuentran, 507 legajos de la Generalitat (entre ellos el texto del Estatut; documentos procedentes de municipios, partidos políticos, sindicatos, asociaciones y de los fondos masónicos de Cataluña). La Comisión hará un acto de protesta hoy ante la Delegación del Gobierno de Cataluña.

de Esquerra Republicana, Josep Lluís Carod Rovira, para el que no se debe olvidar que los fondos que se encuentran en Salamanca fueron sustraídos «a punta de bayoneta». Para el político catalán la devolución de estos documentos supondría «cerrar las puertas al franquismo, a una etapa, y abrirla definitivamente a la libertad».

Durante su estancia en la capital castellana, los miembros de la Comisión depositaron una corona de laurel a las puertas del sede del Archivo Histórico Nacional con una inscripción en la que se podía leer «a los miles de catalanes a los que llevaron a la muerte esos papeles».

La Junta y el PSCL responden que la resolución ministerial es irrevocable y zanja la reclamación

F. I. / AGENCIAS

VALLADOLID. El vicepresidente de la Junta de Castilla y León y consejero de Educación y Cultura, Tomás Villanueva, reiteró ayer la polémica sobre la devolución de los documentos requisados durante la guerra civil por las tropas franquistas es un «capítulo cerrado», por lo que consideró que las nuevas peticiones de devolución efectuadas ayer en la capital salmantina por la Comisión de Dignidad son un «asunto zanjado».

Villanueva calificó como «serio y riguroso» el trabajo desarrollado durante meses por una comisión de expertos

del Gobierno central y la Generalitat catalana sobre esta cuestión y que salió la pasada primavera con un dictamen del Patronato del Archivo de la Guerra Civil en Salamanca por el que no asumía las reivindicaciones de Cataluña, apostando, en definitiva, según los patronos, por la unidad archivística. El vicepresidente de la Junta pidió a los socialistas castellanos y leoneses que su posición en este tema ante la actitud de los PSOE en Cataluña, que apoya la devolución de los documentos catalanes.

En este sentido, el secretario general del PSCL-PSOE, Ángel Villalba,

Miembros de la Comisión de Dignidad, ayer en la

aseguró ayer que «la mayor parte de la sociedad catalana permanece ausente» de la polémica sobre el traslado de fondos de la Generalitat catalana que están en el Archivo de la Guerra Civil, en Salamanca.

Villalba calificó de «testimonial» dicha polémica y añadió que el PSCL «no va a consentir que se utilice Salamanca y el Archivo como objeto de deseo de otras comunidades», al tiempo que subrayó que hay un dictamen de la comisión de expertos «coherente» que se debe respetar y consideró que «la raíz y la fuente no va a cambiar» a pesar de las nuevas demandas catalanas.

El PSOE denuncia que los gastos en el área de Presidencia se duplicarán el próximo año.

La Sociedad Mixta de Inversiones salmantina destina 28 millones de euros a infraestructuras.

El PP catalán cambia de discurso y pedirá reabrir la comisión de expertos que desaconsejó el traslado

Piqué estudia «una solución técnica» para que Cataluña reciba parte de los papeles

● Los populares catalanes afirman ahora que su partido nunca ha dado por zanjado el asunto a pesar de la resolución del Ministerio de Educación y Cultura

MARÍA JESÚS CAÑIZARES

BARCELONA. Tras la reavivada polémica sobre los documentos de Salamanca, el PP catalán mostró ayer su predisposición a encontrar una solución óptima al conflicto y a interceder ante el Gobierno central si es necesario. La portavoz parlamentaria del PP de Cataluña, Dolors Nadal, aseguró que el ministro de Ciencia y Tecnología y próximo presidente del PP catalán, Josep Piqué, está decidido a estudiar «desde qué punto de vista técnico se llega a una solución y se reabre» la comisión de expertos que denegó hace unos meses el retorno de los documentos a Cataluña.

Nadal recordó que «nos hemos manifestado reiteradamente en contra de dar la cuestión por zanjada» y señaló que «creemos que se debe continuar hablando para hallar posibles soluciones técnicas, desde la digitalización hasta cualquier otra, y así recuperar una parte del patrimonio que fue arrebatado como un botín de conquista».

En términos similares se expresó el actual presidente del PP catalán, Alberto Fernández, quien pidió un «esfuerzo de aproximación» entre las administraciones e instó a otras fuerzas políticas a evitar la confrontación

pues, a su juicio, «quieren utilizar este asunto para atacar al PP». La decisión de la Comisión de la Dignidad de desplazarse a Salamanca para reivindicar la devolución de los documentos que, a su juicio, pertenecen a las instituciones catalanas y fueron robados por el régimen de Franco, ha suscitado un nuevo cruce de declaraciones entre los partidos.

Por su parte, el consejero jefe de la Generalitat, Artur Mas, acusó al Gobierno de carecer del «coraje democrático suficiente» para apostar por el retorno de los documentos incautados, y calificó de «bastante sorprendente y decepcionante» que, al mismo tiempo, se subvencione la Fundación Francisco Franco, que «ensalza una etapa muy oscura de nuestra vida colectiva».

Finalmente, ICV instó ayer al grupo de CiU del Congreso que sea «coherente con la opinión de sus militantes y de sus electores» y que apoye la petición de cese de la ministra de Cultura, Pilar del Castillo, que tendrá lugar hoy en el Congreso de Diputados a instancias del grupo ecosocialista. El vicepresidente de ICV, Jaume Bosch, explicó que «pediremos el apoyo de todos los partidos políticos catalanes, especialmente de CiU, porque sus electores no entenderían que se abstuvieran». Bosch explicó que el grupo socialista e IU están dispuestos a apoyar la moción, aunque «probablemente, los socialistas pedirán retirar la referencia sobre los Papeles de Salamanca a cambio de apoyar la dimisión de la ministra».

REACCIONES

Tomás Villanueva

Vicepresidente de la Junta

«La Junta de Castilla y León considera el tema zanjado. Esta cuestión se trató con seriedad, con mucho rigor para tomar la decisión de no devolver estos documentos y mantener el principio de la unidad del Archivo»

Artur Mas

Conseller in cap de la Generalitat

«Lamento que el Gobierno central no tenga el coraje democrático suficiente para apostar por el retorno de los documentos incautados a la Generalitat Republicana por las tropas franquistas».

Ángel Villaba

Secretario regional del PSOE-PSCL

«La mayor parte de la sociedad catalana permanece ausente de la polémica. La polémica es testimonial, por lo que el Partido Socialista de Castilla y León no va a consentir que se utilice Salamanca y el Archivo como objeto de deseo de otras comunidades».

Dolors Nadal

Portavoz del PP en las Cortes catalanas

«Desde el PP catalán nos hemos manifestado en contra de dar la cuestión por zanjada y apostamos por recuperar una parte del patrimonio que fue arrebatado como un botín de conquista».

capital salmantina

D. ARRANZ

EDITORIAL

ARCHIVO: AGUANTAR LA EMBESTIDA

UNA serie de iniciativas, sin duda orquestadas por el conjunto del amplio espectro político catalán, contribuyeron ayer a reavivar la polémica en torno a los legajos que sobre Cataluña posee el Archivo de la Guerra Civil con sede en Salamanca. La ofensiva fue «interpretada» ayer en plenas calles de la capital del Tormes por 150 miembros de la denominada Comisión de la Dignidad, en la que está representada, directa o indirectamente, la casi totalidad de las fuerzas políticas y sociales de Cataluña, que protagonizaron su particular protesta, manifiesto público incluido, ante la general indiferencia de los salmantinos.

Lejos de cualquier casualidad, tampoco faltó ayer la vuelta de tuerca política de CiU, prudente en sus últimas manifestaciones pero que ayer lanzó su primer y particular aviso a navegantes con el anuncio del líder de Unió, Duan i Lleida, de plantear un requerimiento notarial para que el director del Archivo conteste sobre si existen fondos pro-

piedad de su partido o de alguno de sus dirigentes.

Aunque no es nueva la reivindicación catalana, el hecho de que los dirigentes del PP de aquella Comunidad —el único todavía no beligerante— llevaran a cabo el mismo día un cambio de mensaje, sumándose abiertamente a la demanda de los legajos, constituye una presión añadida para las instituciones de Castilla y León, gobernadas por el mismo partido. Si hasta ahora era el PSCL el que había tenido que hacer frente a un doble mensaje interno, a partir de este momento los populares de la Comunidad, con Juan Vicente Herrera a la cabeza, puede que tengan que explicarse en más ocasiones ante la nueva postura de sus compañeros de formación.

El paso adelante de partidos y fuerzas sociales catalanas se produce poco tiempo después de que la comisión de expertos designada por el Ministerio concluyese, aunque lo hiciera con discrepancias de los intelectuales catalanes, en que la situación actual en el Archivo sal-

mantino es la idónea para los fondos. La propuesta de este órgano, avalada por la ministra de Cultura —compañera de gabinete del líder en ciernes del PP catalán, Josep Piqué—, venía a garantizar la unidad de uno de los archivos que más desencuentros políticos han provocado durante los últimos años.

Si no fuera por que la cercanía de las elecciones —municipales y autonómicas, pero muy poco tiempo después también las catalanas— obligará a grandes esfuerzos ante su electorado al candidato Piqué, el «desembarco» de la Comisión de la Dignidad se reduciría a una puesta en escena casi folclórica de una demanda que, por respetable que sea, ya ha sido dilucidada por una comisión técnica y avalada por el Gobierno de España.

Es por eso que el presidente Herrera, sin abandonar la calma y la prudencia que ha mostrado la Junta durante años de polémica, debe mantener la firmeza, cuidarse de las sugerencias que lleguen de su partido y aguantar la embestida.

PATRIMONIO

MÁS DE 120 PERSONAS PIDEN A LA CIUDAD QUE DEVUELVA LOS LEGAJOS POR "JUSTICIA"

Los catalanes se van de vacío tras pedir el Archivo en Salamanca

La Comisión de la Dignidad deposita una corona de laurel por las víctimas del franquismo

■ Las más de 120 personas, entre intelectuales, sindicalistas y políticos, que se desplazaron ayer a Salamanca para pedir la devolución de los documentos catalanes del Archivo de la Guerra Civil no encontraron el respaldo de las autoridades locales, que insisten en que esta polémica está ya zanjada por el Gobierno. La Comisión de la Dignidad pidió a la ciudad que "se ponga en su lugar" y apruebe la devolución de los legajos, al tiempo que colocaron una corona de laurel en la puerta del Archivo en homenaje a las víctimas catalanas del franquismo.

■ PP y PSOE insisten en que la polémica está zanjada y abogan por la unidad del centro

■ El Gobierno mantiene la muestra 'Propaganda en Guerra', denunciada ante la UE y la Unesco

**15 d'octubre, dos quarts de vuit del vespre
al Pla de Palau (davant de la "Delegación del Gobierno")**

CONCENTRACIÓ

Comissió de la Dignitat

VOLEM ELS PAPERS

SALAMANCA

MÁS DE 120 PERSONAS ENTRE INTELLECTUALES, SINDICALISTAS Y POLÍTICOS SOLICITAN EL RESPALDO SOCIAL DE LA CAPITAL CHARRRA

Cataluña pide a la ciudad que "se ponga en su lugar" y dé los legajos

El colectivo ve en la vuelta de documentos a sus propietarios una cuestión de justicia

Una corona de laurel en el Archivo recordó a las víctimas catalanas del franquismo

CELIA SÁNCHEZ

Legaron desde Barcelona en avión asegurando que acudían en son de paz y con el diálogo como único compañero de maleta. La Comisión de la Dignidad recaló ayer en el hotel Abba Fonseca (más de 120 personas entre intelectuales, catedráticos, políticos y sindicalistas) para "sincerarnos con ustedes y comunicarnos sin intermediarios y sin que se manipulen nuestros argumentos". Al final, el objetivo no se logró del todo porque ese mensaje de "ponerse en nuestro lugar" que pide el colectivo para recuperar los legajos catalanes del Archivo de la Guerra Civil esgrimiendo razones de justicia, familiares, sentimentales e históricas -en absoluto políticas; es más, tacharon la polémica de "lamentable politización del tema que ha oscurecido los criterios científicos, éticos y morales"- fue escuchada únicamente por los periodistas salmantinos y catalanes desplazados a la cita.

Ni el rector de la Universidad, ni el alcalde, los representantes del PSOE y sindicatos como UGT, el presidente de la Diputación y el presidente de la Junta (que, entre otras autoridades locales y regionales estaban invitadas al acto) hicieron acto de presencia. La Comisión de la Dignidad, tras más de una hora hablando ante los medios de comunicación, concluyó el encuentro aplaudiéndose a sí misma, degustando un aperitivo y colocando, posteriormente, una corona de laurel en el Archivo recordando que los papeles que guarda Salamanca "han llevado a la muerte, a la miseria y a la represión a miles de catalanes, que se merecen un tributo".

Fontseré, que pintó carteles sindicalistas en la guerra, junto a la corona de laurel del Archivo.

ALMEIDA

UGT iniciará un proceso judicial y lo lleva ante la Unesco

■ La rama sindical catalana de UGT -ayer sin el respaldo de sus compañeros de Salamanca- se ha mostrado particularmente activa en la reclamación de los legajos. Josep María Andreu aseguraba que saben de la existencia de más de 250 legajos en el Archivo de Salamanca que consideran de su propiedad. Además, iniciarán un proceso judicial por vía administrativa pidiendo la vuelta de los documentos y ya han contactado con la Unesco "que nos da la razón, porque estima que los documentos requisados en tiempos de guerra deben devolverse en tiempos de paz".

Una carta suya fechada el pasado 20 de septiembre pide al Gobierno de Aznar que se suprima la exposición *Propaganda en guerra* (Consortio 2002).

El hotel Abba Fonseca se llenó con la Comisión de la Dignidad.

ALMEIDA

El mensaje lanzado fue claro. Tanto los integrantes del grupo (formado en enero de este año) como Henry Ettingausen (profesor de una universidad británica), el filósofo Rubert de Ventós, el sindicalista y autor de carteles en

tiempo de guerra Carles Fontseré (quien asegura que sus obras, muchas en Salamanca, se reproducen sin su autorización), pasando por los representantes de los partidos políticos CiU, ERC, Iniciativa per Catalunya, el Parti-

Los apoyos a la causa llegaron también por escrito

■ El académico Miguel Herrero y Rodríguez de Miñón no asistió al acto pero pidió por escrito (y se leyó ante la prensa) el uso de la tecnología para solucionar el problema -Cataluña aboga por recuperar los originales, dejar a Salamanca las copias y potenciar y mantener el Archivo de la Guerra Civil, hecho que no consideran incompatible con sus demandas-. El catedrático Javier Tusell hizo lo propio e indicó que "lo que podía haberse convertido en un signo de reconciliación para los españoles ni siquiera va en beneficio de Salamanca".

do Socialista Catalán -ayer sin un solo compañero de formación en su vertiente castellanoleonés o salmantina acompañándole- y Unión Democrática de Cataluña (Rosa María Carrasco pidió que "si el testamento de mi padre está en Salamanca, por favor que me lo dejen leer") adujeron que mantener los legajos originales en Salamanca es mantener abierta la herida del expolio al que fueron sometidas miles de familias durante la dictadura franquista. La devolución de los documentos, cartas, libros, carteles, banderas, sellos... objetos de todo tipo en definitiva va más allá de la cuestión física y se convierte, como indicaba ayer Josep Lluís Carod Rovira (secretario general de ERC) en "un valor histórico, simbólico y sentimental; en cerrar las puertas al franquismo y abrirlas a la libertad. Estos legajos pueden significar poco para Salamanca, pero para nosotros lo significan todo".

"Archivaréis, pero no convenceréis", apuntaba Rubert de Ventós, mientras Henry Ettingausen recordaba a Miguel de Unamuno. "Salamanca -dijo- tiene ahora la oportunidad de honrar la memoria de ese ilustre rector y apoyar lo que sin duda él hubiera apoyado: devolver los papeles a sus legítimos propietarios".

Requerimiento notarial al Archivo de Durán Lleida

Durán Lleida dijo que su formación política buscará si existe documentación suya en el Archivo.

Carta a Aznar de la abogacía de Cataluña

Los abogados catalanes piden la devolución de los "documentos requisados en 1939 por Franco".

Mas reprocha al Gobierno su "falta de coraje"

Artur Mas (Generalitat) denunció que Madrid "no tiene coraje democrático" para dar los legajos.

Comissió de la

MÁS DETALLES

UNA EXPOSICIÓN.

La exposición 'Propaganda en guerra' (incluida en la programación del 2002) levanta ampollas en la Comisión de la Dignidad, que considera "intolerable la inclusión de materiales sustraídos a sus legítimos propietarios como depósito policial" en una muestra. El consorcio asegura que la serie estará expuesta entre el 12 de noviembre y el 12 de enero, que nunca se pensó en prescindir de ella y que su retraso (la inauguración estaba prevista para hoy) se debe a cuestiones técnicas (el montaje requiere unos 20 días).

CARTAS FAMILIARES.

La escritora Teresa Pamies (Premio de Honor de las Letras Catalanas) asegura que las cartas remitidas por su hermano en la guerra están en el Archivo y que nunca llegaron a ella y nunca pudo leerlas. Pide su recuperación.

EL ARCHIVO CATALÁN.

Sans Travé (director del Archivo Nacional de Cataluña) defendió ayer la unidad del centro salmantino pero indicó que "nos devuelvan los originales y nosotros haremos las copias porque, sobre todo, está la razón de justicia: la documentación se robó en contra de sus propietarios".

LOS LEGAJOS.

Salieron de Cataluña unos 14 vagones con documentación hacia Salamanca (140 toneladas). La gran mayoría fue destruida y, ahora, pretenden recuperarse unos 2.000 legajos, además de libros, carteles, banderas...

EL CONSEJERO DE CULTURA DE LA JUNTA ASEGURA QUE NO SE NECESITAN "EXPLICACIONES NI LECCIONES"

La Administración dice que la polémica está "zanjada"

El Ministerio reafirma la serie 'Propaganda en guerra' frente a la denuncia catalana

El PSOE se reúne con la comisión, pero aboga porque no salgan los papeles

C.S. / AGENCIAS

Frente a la Comisión de la Dignidad y a la postura de los partidos catalanes, la Administración central y la castellano-leonesa son una piña: la polémica del Archivo está "zanjada" (ayer lo indicaba así el consejero de Cultura de la Junta, Tomás Villanueva) y la comunidad "no necesita explicaciones ni lecciones de nada", continuó el dirigente regional. El Ministerio, mientras, reafirmaba la exposición *Propaganda en guerra* (Consortio 2002), frente a las críticas del colectivo catalán e, incluso, en contra de la queja presentada ante la Oficina contra el Fraude de la Unión Europea (la razón, utilizar fondos europeos para la financiación de una muestra

El consejero Tomás Villanueva.

Ángel Villalba (PSOE regional).

que tildan de inaceptable). Mientras, el 2002 -ayer hablaba su coordinador ejecutivo, Alberto Martín- apunta que su gestión nada tendrá que ver en el contenido de esta serie, comisariada desde el propio Archivo -su director se negó ayer a hacer declaraciones- y, como apunta el Ministerio, basada en "una parte significativa de la documentación relativa a la propaganda realizada por ambos contendientes durante la Guerra Civil, mostrando algunas de las más recientes adquisiciones. Aparecerán carteles, fotografías, prensa, hojas volanderas, correspon-

dencia, informes, recibos...".

El Ayuntamiento de Salamanca, a través de su portavoz, Fernando Rodríguez, añadía que "nada hay que decir, porque todo lo ha dicho ya quien debía hacerlo: el Patronato del Archivo". El PSOE, a través de Emilio Meleiro, se reunía ayer con la Comisión de la Dignidad por "cortesía y un mínimo de decencia" pero aseguraba que su postura -frente a la del PSC- sigue siendo inequívoca: que no salga ni un solo papel. "La mayor parte de la sociedad catalana permanece ausente de la polémica", decía ayer Ángel Villalba.

El PP catalán: la solución la negociará Piqué

■ La portavoz parlamentaria del PP de Cataluña, Dolors Nadal, reiteró ayer el compromiso del ministro de Ciencia y Tecnología y próximo presidente del partido, Josep Piqué, a "negociar" una solución al retorno de los documentos a Cataluña, informa Europa Press. Según Nadal, el ministro está dispuesto a estudiar "desde qué punto de vista técnico se llega a una solución y se reabre" la comisión que denegó hace unos meses el retorno de los papeles.

La diputada popular señaló que desde el PP catalán "nos hemos manifestado reiteradamente" en contra de dar la cuestión por "zanjada" y señaló que "creemos que se debe continuar hablando para hallar posibles soluciones técnicas". Mientras, su compañero Alberto Fernández pedía un "esfuerzo de aproximación" entre las administraciones, como recoge Efe.

E D I T O R I A L

Iniciativa sentida, nervi civil

¿Hi ha a Catalunya una "societat civil" excessivament adormida després de dues dècades de normalitat democràtica i funcionament de les pròpies institucions d'autogovern? Són moltes les veus que opinen que sí. Hi ha qui explica aquesta apatia per l'excessiu personalisme que un polític amb la força de Jordi Pujol ha imprès a la societat catalana després de més de dues dècades com a president de la Generalitat. Però això no pot explicar-ho tot. Tampoc aquesta *fatiga civil* pot ser atribuïda exclusivament a la relaxació derivada d'una llarga etapa de normalització institucional. Hi deu haver més causes que expliquin la disminució d'un nervi que ha implicat en els dos últims segles tots els àmbits -socials, polítics i econòmics- de la vida civil. Un nervi que pren forma durant la industrialització i la Renaixença i que ha pogut superar una etapa en què l'Estat pretenia imposar un autèntic genocidi lingüístic i nacional.

Reconèixer aquest cansament, però, detectar-ne les causes, no pot suposar obviar que aquest nervi civil encara aflora, de tant en tant, amb una certa força. S'ha pogut veure darrerament, per exemple, en forma de demanda organitzada, que s'ha estès com una taca d'oli, enfront del model d'Estat que el Partit Popular i el govern central han perpetrat durant aquesta segona legislatura. Organitzacions i associacions empresarials, sindicals, acadèmiques i financeres han fet públics informes que constaten l'impacte que té sobre la vitalitat econòmica del país una política pensada seguint el model centrípet d'Estat, que comença i acaba en el quilòmetre zero de la seva capital. Amb tants matisos com es vulgui, però amb la voluntat unitària de denunciar el dèficit fiscal i demanar a l'Estat les inversions que podrien assegurar el manteniment del creixement econòmic de

Catalunya, s'han deixat sentir múltiples veus, que, finalment, el mateix president Jordi Pujol va representar en un discurs contundent arran de la darrera visita de José María Aznar a Catalunya. Aznar es va veure obligat a contestar a aquest "malestar", a contracor, tot i que fos des de la discrepància.

Ahir la denominada Comissió per la Dignitat va tornar a donar una altra mostra d'aquesta vitalitat civil. "Sense intermediaris", com van definir alguns dels seus components -sindicalistes, artistes, escriptors i professors-, van integrar una comitiva que va anar a Salamanca, per demanar, raonadament, civilitzadament, sentidament, el retorn a Catalunya dels documents que les tropes franquistes van requisar l'any 39. I van moure a fer-ho, igualment, representants de tots els partits polítics catalans, tret del PP.

Cent cinquanta personalitats de la vida pública catalana -bàsicament de la societat civil- van poder expressar, a la mateixa ciutat on està dipositada, els motius que els mouen a demanar el retorn d'una documentació que forma part, senzillament, d'una espoliació. Si la normalitat democràtica va significar a Catalunya i a la resta de l'Estat el reconeixement d'injustícies flagrants, que van ser reparades en part -així s'entén, per exemple, la compensació a les centrals sindicals per l'expropiació del seu patrimoni-, la documentació catalana a Salamanca es manté com un greuge que alguns pretenen justificar apel·lant a una anacrònica "unitat d'arxiu".

Són centenars els catedràtics i professors universitaris d'arreu del món adherits a la campanya que promou la Comissió per la Dignitat. Ahir cap autoritat salmantina, cap representant polític o institucional, es va acostar a l'acte que hi havia organitzat la delegació catalana. Avui podran llegir -cal esperar que sense interpretacions esbiaixades- els arguments en què basen la seva exigència les víctimes de l'espoliació. Com ara el cartellista Carles Fontserè, que hi va anar, als seus 85 anys, per demanar poder recuperar la seva obra. Seria un bon senyal -de concòrdia i de restauració de la legitimitat- que la societat civil salmantina respongués a una petició raonada. Per ara, si més no, el mateix PP de Catalunya ja ha acceptat definir els fets sense eufemismes i ahir alguns dels seus dirigents es referien a un "botí de guerra". Un botí, en efecte, que cap "unitat d'arxiu" pot justificar.

DIÀLEG

La dignitat viatja a Salamanca

JOSEP-LLUÍS CAROD-ROVIRA

Ja ben abans d'aterrar, Castella apareix com una planícia immensa, amb una fesomia peculiar de camps de conreu que, de l'aire estant, configuren un paisatge molt ben delimitat, amb una rica geometria de colors. De fet, no pot assegurar-se, amb propietat, que Salamanca tingui aeroport. Matacán, a quinze quilòmetres de la ciutat, és la base aèria militar on no arriba mai cap vol regular, ni cap s'hi enlaira en direcció a una destinació habitual. Les minúscules dependències aeroportuàries només acullen, a cops, algun vol xàrter de l'Insero, que s'enduu els jubilats locals cap a les costes mediterrànies i el sol que les acompanya. Aquest 14 d'octubre, prop de 150 persones han arribat a Matacán, en una expedició singular. L'avió que els hi ha portat és francès i tots els ocupants són catalans. Des del terme municipal de Calvarrasa de Abajo, la ciutat es retalla a l'horitzó amb tota precisió, sota un cel farcit de núvols baixos i un ambient grisós. El dia rúfol, però, no pot amagar la monumentalitat arquitectònica de Salamanca, neta, endreçada, tranquil·la, amb una majestuositat serena que s'endevina escassa d'alegria. L'estat de conservació impecable dels edificis i les inversions multimilionàries que es comproven a cadascun dels palauets històrics i palauassos recents, col·legis majors i facultats, fan de Salamanca una ciutat agradable on, això sí, tot sembla transcórrer amb la mateixa inèrcia amb què, de segles ençà, l'aigua del Tormes rega els seus entorns.

Salamanca és Ciutat Europea de la Cultura, concepte aquest indèstriable de l'exercici lliure i creatiu de la diferència i del tot incompatible amb qualsevol noció de força. Aquí hi ha una de les cinc universitats de l'Espanya castellana on, des de fa molts anys, s'ensenya català. És aquesta, doncs, una terra on hi ha gent que s'interessa per nosaltres i per la nostra cultura. El segle XVI, a més, hi va veure florir una Escuela de Salamanca d'economia que cal situar a les beceroles del liberalisme econòmic i polític. I és bo de reconèixer que l'essència del liberalisme és la llibertat. A

Salamanca, però, hi ha uns documents que no són lliures, que no hi són per haver-ho decidit, lliurement, els seus propietaris legítims, sinó com a resultat d'un acte de força, com a botí de guerra robat a punta de baioneta, igual com la Plaza Mayor de la ciutat fou construïda mercès al pillatge de les tropes castellanes al nostre país, després de l'11 de setembre del 1714.

En realitat no té sentit parlar dels papers de Salamanca, perquè no ho

tres de tota mena, des del mes d'abril del 1938 –quan les tropes ocupants van entrar a Lleida– fins ben entrat el 1939. Aquest dilluns, els propietaris del material incautat hem estat a la ciutat castellana per reivindicar-ne el retorn a casa. Prop de 150 persones de tots els partits catalans de tradició democràtica, sindicats, ajuntaments, Generalitat i particulars, així ho han fet constar, davant uns mitjans de comunicació una mica atònits per la plura-

són. Són els papers de Catalunya a Salamanca. I papers vol dir documents molt diversos: correspondència oficial, cartes privades, informes, llistats de militants, actes de reunions, apunts de conferències o mítings, notes per a discursos, retalls de premsa, fotografies, llibres, però també banderes, segells, tampons, carnets, insígnies, cartells, escuts... Tot aquest material va ser robat, fusell en mà, per les autoritats franquistes, a la Generalitat, Parlament, ajuntaments, partits polítics, sindicats, entitats, associacions i cen-

litat ideològica i l'amplíssima representació dels assistents, així com per la naturalitat del discurs nacional dels que hem fet ús de la paraula. Cada cop que es parlava de país, nació, nacional, en relació a Catalunya, més d'un seient patia la incomoditat del seu ocupant. A Salamanca hi hem anat els representants d'aquells sectors socials als quals, si les coses tornessin a anar mal dades, ens tornarien a robar els nostres documents per la força de les armes... A d'altres, no.

L'edifici que acull l'Arxiu General de

la Guerra Civil és, coses de la vida, al carrer de Gibraltar. Per arribar-hi, cal fer un recorregut per l'amplíssima zona de vianants que és avui el nucli històric, generós en edificis d'interès i tot de carrerons i places on ha de fer bo de perdre-s'hi, en una passejada sense rellotge. Hi deixem, a les reixes de la porta, una corona de lloret, amb una bandera catalana i una cinta lila, en català i espanyol, amb aquesta inscripció: "Als represaliats. A les represaliades". Una xica de Calaceit toca el *Cant dels Ocells*, enmig d'un silenci emotiu, i tot seguit entonem *Els Segadors*. La poca gent que passa, sobretot estudiants, ens observa amb sorpresa. Qui més qui menys, tothom vol fer-se una foto davant l'Arxiu, fet que ens permet de sentir l'afirmació altiva d'un funcionari de la casa: "Los papeles aquí están y aquí se quedarán". Contribució al diàleg, crec que se'n diu d'això.

De tornada a l'hotel, ens aturem davant el casalici que aixopluga diversos arxius locals, a la façana del qual hi ha una gran placa, on pot llegir-se: "Aquí vivió y dirigió nuestra cruzada nacional el Caudillo Francisco Franco. La Diputación Provincial de Salamanca". Just abans de dinar, la lectura del text, sobre la pedra noble, amenaça malastrugança per pair l'àpat. Però no, no passaran! El *cochinillo* excel·lent que ens cruspim, en un clima de companyonia sincera, està molt per sobre del mal gust de la làpida. En sortir del menjador, la Federació Catalana del Taxi ens paga una impagable copa de cava que els addictes a tan lloable causa agraim, mentre ens adonem que l'ampolla és etiquetada en format bilingüe. Bon presagi! L'àguila franquista i els símbols falangistes esculpits a l'entrada de la base aèria, però, ens retornen a la duresa de la vida quotidiana.

Per a la gent de Salamanca, on hem començat a trobar ja les primeres complicitats, els documents no tenen cap sentit, ni representen res. Per a nosaltres, ho són tot. Tenen un valor històric, simbòlic, sentimental. Però encara que no el tinguessin, són nostres. Agustí Calvet, *Gaziel*, escrivia: "Res no ha quedat en peu del que era nostre: ni el govern, ni les institucions, ni la cultura, ni la llengua, ni tan sols la senyera. Només ens resta, com un cos trossejat i sense ànima, la nostra vençuda terra catalana. Sí, hem perdut: Catalunya ha perdut". I continuarà perdent, mentre no torni a casa tot el material incautat en el període històric desolador descrit per *Gaziel*. No haurem tancat les portes al franquisme, per obrir-les de bat a bat a la llibertat, fins que no recuperem allò que és nostre. I qui s'hi negui, amb l'argument que sigui, fins i tot amb pretensions científiques que amaguen una posició política, no és altra cosa que un còmplice de la Dictadura i un enemic del nostre poble.

Los 'papeles': la hora de la política

FRANCESC DE CARRERAS

El conflicto de los llamados *papeles de Salamanca* ha pasado de ser un asunto de técnica archivística, siempre discutible y en el que un profano no debe entrar, a constituir un asunto de dignidad humana, de derechos de determinadas personas afectadas, y como trasfondo, una se-cuela mal cicatrizada de la ya lejana guerra civil. En definitiva, un asunto político.

Estaba claro que la documentación depositada en el archivo salmantino era, por definición, un botín de guerra cuya pervivencia, con el tiempo, podía justificarse para facilitar la labor de los estudiosos en la materia. Ahora bien, si son ciertas las noticias aparecidas estos días, el botín va mucho más allá de la mera documentación oficial: allí hay objetos robados que son propiedad de personas y que a ellas deben ser devueltos, bien voluntariamente, bien por la adecuada vía judicial. Un saqueo que vulnera derechos individuales al amparo de una victoria militar no puede quedar impune en un Estado de derecho. El propósito de este artículo no es, sin embargo, encender los ánimos, sino enfriarlos. Por ello, intentaremos enfocar el tema con la mayor objetividad posible.

Dos cuestiones deben quedar claras de antemano. En primer lugar, según se desprende de la lectura de los periódicos de estos días, allí se encuentran archivados tres tipos de objetos: a) documentos administrativos, de carácter oficial, pertenecientes a la Generalitat republicana, a la administración del Estado en Cataluña o a las entidades locales; b) documentos pertenecientes a personas jurídicas, como son partidos, sindicatos, asociaciones u otras de análogo carácter; c) documentos u otros objetos pertenecientes a personas individuales que deben seguir siendo propiedad suya o de sus herederos. En segundo lugar, está justificado que exista en España un archivo centralizado en torno a la guerra civil, con el objeto de que sea utilizado por los estudiosos o para resolver asuntos administrativos. Se trata del tan invocado principio de "unidad de archivo", perfectamente razonable y no incompatible con los derechos que se deducen de lo dicho anteriormente.

Ahora bien, si existe un conflicto entre la necesidad de un archivo unitario y un derecho de propiedad individual, no hay duda de que prevalece este último. Más allá de la disputa jurídica, se han hecho públicos estos días patéticos dramas humanos que cualquiera debe comprender: que la hija de Carrasco i Formiguera

deba reclamar el testamento de su padre, que Carles Fontserè pida recuperar sus propios car-teles o que le sean devueltas a Teresa Pàmies las cartas que le escribía Tomàs Pàmies, el entrañable protagonista de *Testament a Praga*, nos retrotraen a tiempos ya pasados. Estas personas no quieren consultar ni recibir microfilmes o fotocopias de nada: quieren, simplemente, recuperar lo que es suyo y les fue arrebatado por la violencia física al estar en el bando de los derrotados en la guerra civil. No lo quieren tampoco por su valor material o histórico, sino por su valor sentimental y humano. Por tanto, debe serles devuelto sin más. Una vez se les haya devuelto, si ellos lo consideran oportuno, pueden donarlo a quienes quieran o pueden consen-

to original o su copia es, en definitiva, algo secundario. Al fin y al cabo, en un archivo histórico lo que se consulta siempre son copias para no deteriorar los documentos originales. Se trata, por ambas partes, de llegar a un pacto razonable.

Por último, dos últimas cuestiones, de importancia no menor. Primera, este asunto no debe ser motivo para que se enfrenten dos pueblos: salmantinos contra catalanes o viceversa. Sin duda no se trata de eso. Ahora bien, en este punto, algunas reacciones salmantinas ante la visita de unos ciudadanos catalanes han sido deplorables y han mostrado la cara, muchas veces oculta, de un crispado nacionalismo español. El vicepresidente del Gobierno de Castilla y León, miembro del PP, ha dicho que el asunto está cerrado y que no necesitan "explicaciones ni lecciones de nadie", y el secretario general del PSOE de la misma comunidad ha dicho que su partido "no va a consentir que se utilice a Salamanca y sus fondos culturales como objeto de deseo de otra comunidad". Los periódicos salmantinos, por su parte, han dedicado a la visita de la delegación catalana editoriales e informaciones, reproducidas ayer en estas páginas de EL PAÍS, propias de un casticismo profundo, aquel que tanto criticó Unamuno. Hay que decirles, con toda cordialidad, que reflexionen y atiendan a la razón. Así se expresó, en el tono y en el fondo, un nacionalista como Toni Strubell, el portavoz del grupo de visitantes catalanes.

Para acabar, el siempre cauto y sutil Mariano Rajoy esta vez ha metido la pata y haría bien en estudiar el asunto a fondo. No se trata de un problema ya resuelto ni debe sólo dejarse en manos de técnicos en archivística. Se trata de un asunto envenenado, que

afecta a derechos de las personas y a las heridas que dejó una guerra civil que no debemos olvidar, pero que debe seguir siendo cosa del pasado sin dejar resquicio alguno para que problemas de entonces se replanteen en el presente. Se trata, en definitiva, de un asunto que puede y debe ser resuelto por las autoridades políticas, dando a cada uno lo que es suyo y, a la vez, facilitando al máximo las tareas de los investigadores y de la Administración. Dejarlo pudrir, alegando falsas razones técnicas, constituiría un grave error.

Francesc de Carreras es catedrático de Derecho Constitucional de la UAB

PACO MINUESA

tir que sea reproducido y que figure en el archivo que deseen. Pero en todo caso, esta decisión sólo depende de su libre voluntad.

Más justificado es que la documentación pública sea depositada en un archivo general. Ahora bien, ahí también debe distinguirse entre la Administración pública, que no tiene un propietario concreto, y las personas jurídicas con relevancia pública —sindicatos y partidos, por ejemplo—, que no tienen unos herederos claros. Ambas partes, en estos supuestos, deberían mostrar una cierta flexibilidad si es que tienen voluntad de llegar a un arreglo. En todo caso, es ahí donde las técnicas de reproducción pueden prestar un buen servicio: ayudar a tener el documen-

La mostra 'Propaganda en guerra' s'obrirà el 12 de novembre

Una regidora del PSOE a Salamanca, a favor de tornar els 'papers'

Redacció

BARCELONA

La regidora independent del grup socialista a l'Ajuntament de Salamanca, Teresa Carvajal, s'ha mostrat a favor del retorn dels 'papers' a Catalunya.

Carvajal ha anat encara més enllà i en declaracions a l'emissora COMRàdio ha denunciat que, com ella, hi ha més persones a Salamanca que estan a favor de tornar els papers de l'Archivo a Catalunya, però que "tenen por de dir-ho públicament pel temor a possibles represàlies". "A Salamanca la gent té por de parlar -ha dit Carvajal-. El Partit Popular manipula el poble amb els arxius i al PSOE només el preocupa si el tema dóna vots o no".

La regidora explica que un arxiver que no vol donar el seu nom li ha demanat que denunciï que al mateix Archivo de la Guerra Civil no coneixen el material que tenen. "Un especialista en biblioteconomia

m'ha dit que té tantes coses per explicar-me sobre l'Archivo General... Ho diries tu en nom meu? Li vaig dir que sí i m'ha explicat que hi ha moltes caixes sense classificar des de la Guerra Civil. I això encara està igual després de 25 anys de democràcia", ha afirmat Carvajal. La regidora també ha acusat els membres del seu grup d'haver-li ocultat que la Comissió de la Dignitat els havia convidat a assistir a l'acte del passat dia 14 a Salamanca. "Els vaig preguntar per què no havíem assistit a l'acte. Em van dir que havien acordat que era millor no anar-hi. Però a mi no m'havien consultat. S'ha ocultat informació. El que va passar a Salamanca és vergonyós".

L'exposició "es farà"

D'altra banda, el director de l'Archivo General de la Guerra Civil, Miguel Ángel Jaramillo, també ha anunciat a COMRàdio que l'exposició *Propaganda en guerra*, amb part del material que es reclama des de Catalunya, s'inaugurarà el pròxim 12 de novembre dins dels actes de Salamanca Capital Europea de la Cultura. Jaramillo, que també és el comisari de la mostra, ha explicat que, malgrat les peticions de la Comissió de la Dignitat perquè s'anul·li l'exposició, "no només la farem sinó que inclourà els cartells il·lustrats per Carles Fontserè".

MOBILITZACIÓ CONTRA EL NEOFRANQUISME

Massiva manifestació a favor del retorn dels 'papers de Salamanca'

Ignasi Aragay
BARCELONA

La plaça del Rei va quedar ahir petita, molt petita, per encabir-hi els milers de catalans -25.000 segons l'organització- mobilitzats per reclamar el retorn dels 'papers de Salamanca'.

L' exigència del retorn dels documents catalans espoliats pel franquisme al final de la Guerra Civil va convertir ahir al vespre el centre de Barcelona en un crit contra el neofeixisme del govern del PP i en una petició, formulada per Toni Strubell, coordinador de l'organitzadora Comissió de la Dignitat, perquè el PP de Catalunya trenqui el seu aïllament i també "pugui a la nau de la dignitat nacional", perquè "mai no és tard per aprendre a ser fidels a un país". Piqué va ser el blanc de la majoria de xiulades d'una concentració cívica que va corejar els parlaments del mateix Strubell, de l'actor Joel Joan i de l'escriptora Teresa Pàmies, i que va tenir el seu moment més màgic en el *Diguem no* cantat per Raimon i corejat per un públic que il·luminava la nit amb bengales.

Una carta per a Aznar

Mitja hora abans de l'inici de l'acte, la plaça del Rei ja registrava un ple general. En aquells moments partia del pla de Palau, davant la Delegació del govern central, el públic que s'havia concentrat allí -4.500 persones, segons la Guàrdia Urbana- per fer l'entrega simbòlica d'una carta dirigida a José María Aznar. La missiva, llegida per Salvador Arderiu, regidor de Cultura de l'Ajuntament de Sallent, recorda les "raons que omplen d'indignació i malestar molts catalans, fins i tot, com s'ha vist darrerament, catalans del seu propi partit". "Quina és la mena de propietat privada

La plaça del Rei va quedar petita per reclamar el retorn dels 'papers de Salamanca'

Teresa Pàmies va parlar en nom dels espoliats

que el seu govern està disposat a respectar? I quina pretén continuar violant?", se li pregunta al president espanyol, a qui se li recorda que sí que protegeix i subvenciona altres privacitats, com la de l'arxiu de la Fundación Franco.

Molts dels que havien seguit la lectura de la carta ja no van poder entrar a la plaça del Rei i van optar per ocupar la plaça Sant Jaume, on un servei de megafonia, coordinat amb Catalunya Ràdio, va retransmetre en directe l'acte, que, segons l'organització, al final va congrega unes 25.000 persones. La Guàrdia Urbana no va facilitar cap quantitat global definitiva.

Joel Joan va obrir el foc al crit de "Ciutadans de Catalu-

nya, ens estan prenent el pèl!" i aviat va escalfar l'ambient: "Fa vergonya i és surrealista haver de reclamar una cosa tan simple, una cosa que és nostra, que ens van robar els franquistes i que ara els seus hereus no ens volen tornar". El poeta David Jou va agafar el relleu amb uns versos en què va blasmar "la xuleria del poder, la petulància i l'arrogància del poder" que exulta "en l'orgull, los huevos, los decretos, l'orden y mando".

En nom dels espoliats, Teresa Pàmies va llegir un manifest "adreçat a l'opinió pública catalana i mundial a favor de la justícia i la dignitat" coincidint amb el 62è aniversari de l'assassinat a Montjuïc del president Companys. "Només po-

dem entendre aquest episodi com un escarni als demòcrates i al poble català", va afegir Pàmies, que es va guanyar una llarguíssima ovació que sols va trencar l'aparició de Raimon, que va voler ser un més a la nit, sense protagonismes més enllà del cant. El seu *Diguem no* va ser repetit un cop per 300 cantaires de la Federació Catalana d'Entitats Corals.

La incomoditat de Piqué

Toni Strubell es va encarregar del tancament amb un parlament que va augurar el final de "la festa del dret de conquesta" i que va celebrar que per fi s'hagués esmenat la plana d'una absurditat històrica: que es manifestés una ciutat beneficiada d'un espoli contra un poble espoliat. Però el gruix del seu discurs va anar adreçat a Piqué i a la "incomoditat" que deu sentir després que no hagin trigat ni un dia a desautoritzar-lo. Una incomoditat que Strubell també va fer vots perquè serveixi un dia "per reduir les dimensions de certes banderes provocadores, per despenalitzar l'ús de la paraula *català* a les aules del País Valencià, perquè el govern espanyol deixés de definir la llengua catalana com una «contaminació acústica» als aeroports dels Països Catalans. I deixem-ho aquí, perquè no acabarem mai de tan fosca que de vegades veiem la realitat neofranquista que ens envolta".

LES FRASES

Joel Joan:

"Ciutadans de Catalunya, ens estan prenent el pèl! Fa vergonya i és surrealista haver de reclamar una cosa que és nostra"

Teresa Pàmies:

"Només podem entendre aquest episodi com un escarni als demòcrates i al poble català. Cal portar aquests fets davant la justícia internacional"

Toni Strubell:

"Convidem el PP a pujar a la nau de la dignitat. Mai és tard per aprendre a ser fidel a un país"

Les barbes de l'artista no fan a Castella l'efecte que van fer a Nova York

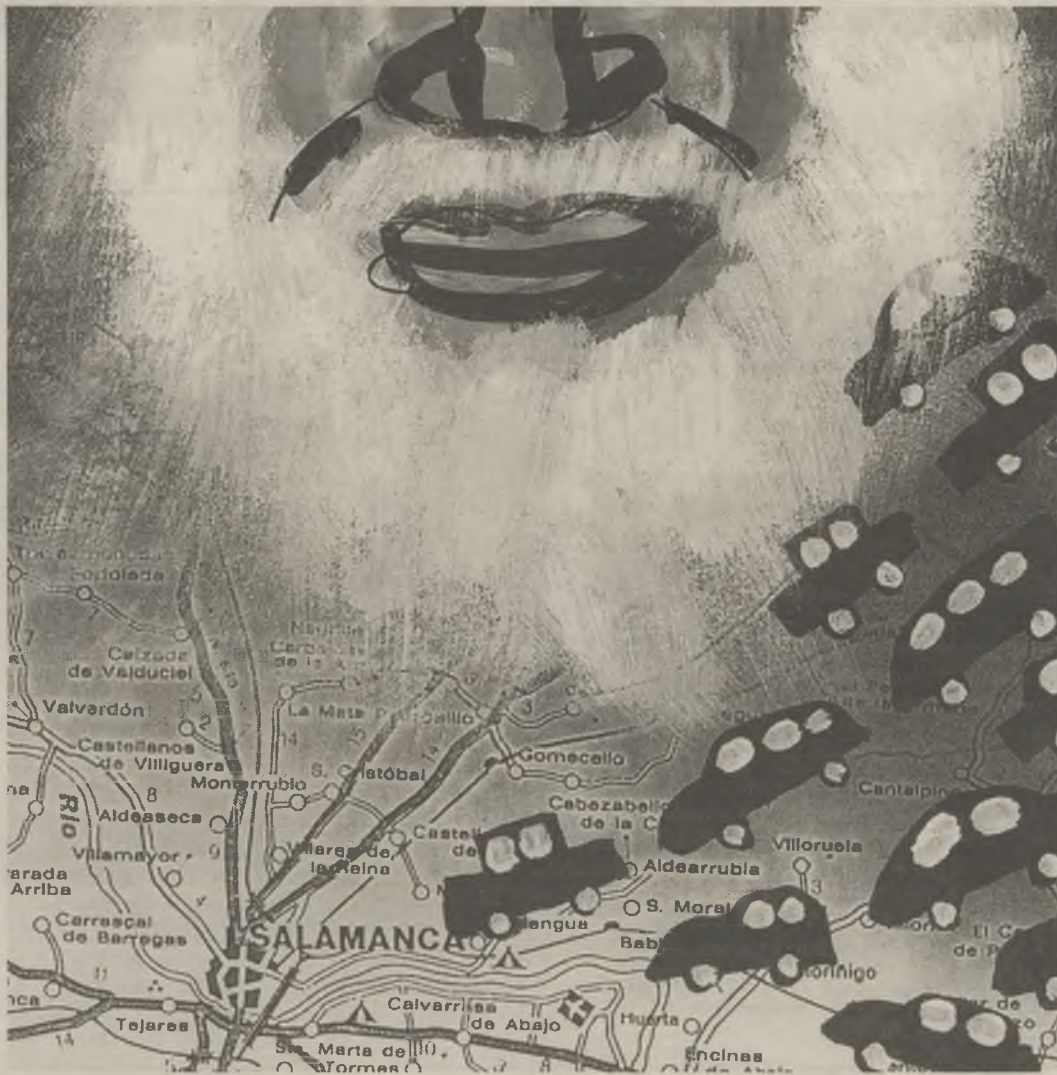
Carles Fontserè a Salamanca

CARLES SENTÍS

El grup que la setmana passada va anar a Salamanca per demanar els papers, entre ells els de la Generalitat, retinguts allí en un arxiu, ho feren en so de pau i sense estructuració entre ells. Eren diferents i no jerarquitats. Les càmeres, però, enfocaren més que altres Carles Fontserè. Cap d'ells exhibia, com Carles, abundants barbes florides. Unes pilositats fluvials i bíbliques. Era com el retrat de Moisès anant a cercar les Taules de la Llei. Potser a darrera hora s'obtindran alguns papers. Si són oficials de la Generalitat, havien d'haver vingut darrere del president Tarradellas. Un decret reial anul·là el de Franco de l'any 1939 i, per tant, la Generalitat quedava restablerta o reinstal·lada. En qualsevol cas, la Generalitat és una corporació de dret públic. És, en el llenguatge administratiu espanyol, una part del mateix Estat amb funcions pròpies, unes, i delegades, altres.

Comptaran, finalment, aquests arguments? A mi m'hauria agradat que fos el Moisès Fontserè qui hagués obert els papers com les aigües del riu Tormes que passa sota els ponts de Salamanca. S'ha de creure en els efectes taumatúrgics de les barbes bíbliques. Altrament en patiria la Història Sagrada, que així en dèiem quan a l'escola ens ensenyaven uns resums de part de la Bíblia.

No eren tan abundoses com les d'ara a Salamanca, les barbes de Carles Fontserè, quan un dia vaig poder constatar la seva influència. Era a Nova York i no ens aconsellaven pas que anéssim la Nit de Nadal a una Església del Harlem on cantaven a cor. "No volen turistes ni intrusos blancs que els vagin a contemplar. Us faran fora amb fum de sabatots". Vam desoir, però, les prudentes recomanacions dels amics i ens hi vàrem presentar. Terry, muller d'en Carles, aquest i jo. Sense fer cas de les mira-

SALVADOR ANTON

des, en Carles -i nosaltres darrere d'ell- es va dirigir de dret al reverend i li va dir qui érem i d'on veníem. El pastor, mentre l'escoltava, el mirava bocabadat talment com si aparegués una imatge sortida de la seva Bíblia. Vàrem asseure'ns entre tots els altres, però a l'homília fórem saludats i presentats pel reverend a la feligresia. Les barbes d'en Fontserè no han fet a Salamanca l'efecte que van produir a Nova York.

Val a dir que en Carles no es valia

de les barbes per fer coses a Manhattan. No les necessitava per a res per fer de taxista de cap de setmana. Hi ha allí uns taxis que no paren mai. A certes hores s'apropen a unes cotxes i baixa el conductor que cedeix el volant a un altre que l'espera. Els caps de setmana anaven a la cotxera un cert nombre d'artistes i intel·lectuals que treballaven poc -o era poc el rendiment- els dies laborables. Així ho compensaven en part. Un altre català, aleshores a Nova York, en

Jaume Miravittles, que havia estat comunista, i que tenia per Nord-amèrica l'entusiasme dels neòfits, deia que en Fontserè feia de taxista per denigrar una mica els Estats Units al demostrar que un artista o intel·lectual no es podia guanyar la vida amb les seves pròpies tasques. No era veritat. En Fontserè feia una mica de *dilettante* i com que és pintor, escriptor, fotògraf, feia una vida sense fixacions ni obligacions acompanyat de la Terry, una nord-americana el cognom de la qual, Broch, no és anglosaxó. És ben català ("abocar pel broc gros"), com ho era el seu pare, que va ser president del Casal Català de Nova York. Cadascú fa la feina que vol o que pot. En Met Miravittles va aconseguir viure de la seva ploma. Primer a la revista *Hablemos*, que s'encartava en nombrosos diaris de Llatinoamèrica i, més tard, publicant, sindicada en els mateixos o semblants diaris, la seva pròpia columna.

Carles Fontserè és un esperit lliure que ha fet a diferents llocs exposicions i conferències sobre Nova York, així com memòries del seu temps de París durant la Segona Guerra Mundial. Està molt content dels cartells que va fer per a l'Espanya Republicana que són, segons ell creu, a l'Arxiu de Salamanca. Ha fet arreu moltes coses, en Fontserè. Menys la Bíblia en vers.

AVUI 27/10/02

La dignitat

JOSEP-MARIA TERRICABRAS

Aquests darrers mesos, el govern espanyol i els mitjans de comunicació que en depenen han anat fabricant un clima polític agressiu i incívic. Ara convé que els demòcrates no ens deixem arrossegar ni per l'encegament ideològic ni per la baixesa moral. Per això resulta tan estimulante comprovar que hi continua havent persones i grups que mantenen la dignitat moral. Dos noms propis que ho exemplifiquen són els de Toni Strubell i Jesús Artiola, que encapçalen accions digníssimes a favor de la veritat històrica.

Toni Strubell ha estat impulsor i coordinador de la Comissió de la Dignitat que reclama el retorn als seus legítims propietaris dels anomenats *papers de Salamanca*. La cosa no pot ser més senzilla: els documents van ser robats i la dictadura de Franco, amb aquella informació, va perseguir, empresonar i assassinar milers de persones. És excel·lent el nom triat per a la Comissió: d'una banda, perquè és per

dignitat que els robats i espoliats exigeixen recuperar el que és seu; de l'altra, perquè la indignitat comesa pels franquistes d'ahir i pels seus còmplices d'avui només podrà ser parcialment reparada si tornen un botí que ha causat tant de dolor. En el fons, doncs, la Comissió catalana també vol ajudar els agressors, perquè recuperin la dignitat perduda. L'anada a Salamanca va ser un gairebé darrer intent d'aconseguir-ho. Si no, hauran d'actuar els jutges. I llavors la causa està guanyada: perquè els jutges no han de fer cap judici polític o moral -si fos així, el resultat seria molt incert-; només han de fer respectar la propietat privada. Són prou conservadors per fer-ho.

Jesús Artiola pot ser jutjat properament pel simple fet d'haver encapçalat la denúncia per falsedat -mentida o com se'n vulgui dir- contra el cap de l'Estat, que va mantenir en un acte solemne que la llengua espanyola no havia estat mai imposada. Som tants els agredits, els ofesos, que sembla impossible -igual que en el cas de Salamanca- que els maltractats encara ens hàgim de defensar i que no s'hagi de retractar, en canvi, el que falta absolutament a la veritat històrica. Com que el cap de l'Estat és inviolable i els ciutadans no, Artiola pot acabar davant un tribunal. Li farem costat. Per dignitat.

Certament, la dignitat és un valor cada dia més escàs, però cada dia més irrenunciable. Els que encara en tenim, hem de defensar la nostra i la de tots, més que mai.

La mostra 'Propaganda en guerra' s'inaugura avui al Palacio de Congressos malgrat les denúncies de la Comissió de la Dignitat

Una comissió catalana torna a Salamanca per fer boicot a l'exposició de l'Archivo

I.A.

BARCELONA

La delegació catalana que avui protestarà per l'exposició 'Propaganda en guerra' serà més reduïda que la de fa un mes, però hi va amb la idea d'aixecar acta notarial i presentar denúncia al jutjat.

Una vintena de representants d'afectats per l'espoliació dels papers de Salamanca i de membres de la Comissió de la Dignitat desplegaran avui una pancarta de protesta davant el Palacio de Congressos, seu de l'exposició, amb el lema, escrit en castellà, *El botí de guerra és cultura?*

Entre els que viatjaran en l'avioneta noliejada per a l'ocasió hi ha Mariona Companys, neboda néta del president de la Generalitat republicana afusellat per Franco; Rosa Maria Carrasco, filla del polític d'UDC Carrasco i Formiguera, també afusellat per Franco; i el cartellista Carles Fontserè, el membre més jove i l'autor més prolífic del Sindicat de Dibuxants que van treballar per al Comissariat de Propaganda de la Generalitat durant la Guerra Civil. Això pel que fa a persones afectades. De representants

d'entitats i partits, hi haurà el senador d'ERC Carles Bonet, el diputat Joaquim Ferrer, la responsable de Cultura de la UGT de Catalunya Rosa M. Puigserra, el regidor de Cultura de Santa Perpètua de Mogoda, Josep Altaïó (ICV), i Josep Guia, en nom d'Acció Cultural del País Valencià. Per part de la Comissió de la Dignitat encapçalaran la comitiva Toni Strubell i Enric Borràs.

La reduïda delegació, a més de l'acte simbòlic de protesta, aprofitarà l'estada a Salamanca per establir contactes amb els pocs agents socials i polítics de la ciutat castellana que s'han mostrat receptius a la reclamació catalana. Així, hi ha prevista una trobada amb historiadors a la Universitat; un encontre a l'Ateneo organitzat per la regidora independent pel PSOE a l'Ajuntament, Teresa Carvajal; i una cita amb membres de l'organització política minoritària Izquierda Castellana.

D'altra banda, la Comissió de la Dignitat s'ha posat en contacte amb un notari perquè aixequi acta dels continguts de la mostra amb la vista posada a presentar una denúncia al jutjat per exhibir sense permís dels propietaris materials robats durant la guerra.

L'exposició *Propaganda en guerra*, comissariada pel director de l'Archivo, Miguel Ángel Jaramillo, s'inaugura avui a la tarda, quatre setmanes després del previst, tal com es va fer el passat 14 d'octubre coincidint amb la primera visita de la delegació catalana per explicar al poble salmantí les raons de la històrica reclamació dels documents espoliats el 1938 i 1939 per l'exèrcit feixista.

La delegació que va anar a Salamanca al seu pas per l'edifici on avui es presenta la polèmica exposició

IGNASI ARAGÓ

Els responsables de l'Arxiu de Salamanca no exposen ni les obres ni els documents espoliats als catalans

El director de la mostra no explica per què es van retirar els cartells de Fontserè

N.G. / Salamanca

● Els responsables de l'Arxiu de Salamanca van retirar ahir al matí de l'exposició *Propaganda en guerra* els documents i objectes espoliats pel

franquisme als catalans i entre els quals n'hi havia del cartellista Carles Fontserè. La retitlada d'aquests documents i objectes, unes seixanta peces, es va produir poc estona abans

que es presentés la mostra als mitjans de comunicació i el director de l'Arxiu General de la Guerra Civil, Miguel Ángel Jaramillo, no va saber explicar-ne la raons.

L'exposició es va presentar als mitjans de comunicació sense una seixantena de documents catalans i obres de Fontserè per motius que el comissari d'aquesta exposició no va saber explicar. La resposta, però, es podria trobar en l'advertiment que la Comissió per la Dignitat havia fet dilluns en indicar que aixecarien acte notarial dels documents espoliats als catalans que formessin part d'aquesta exposició. Els responsables de la mostra van retirar els documents catalans i les obres de Carles Fontserè de l'exposició tot i que Jaramillo fa dos dies havia assegurat públicament que l'exposició inclouria les obres de Fontserè.

El fet que la mostra s'inaugurés sense aquestes obres ha estat interpretat per Enric Borràs, portaveu de la Comissió de la Dignitat, «com una resposta positiva» i va afirmar: «Si ara no s'han atrevit a exposar les obres de Fontserè, demanem que s'atreveixin a retornar tota la documentació espoliada.»

Ahir al matí a les portes del recinte on es presentava la mostra, una delegació de representants de la Comissió, amb personalitats com el mateix cartellista Carles Fontserè; Rosa Maria Carrasco —filla de Manuel Carrasco i Formiguera—; Mariona Companys, néta

El cartellista Carles Fontserè, ahir al matí a Salamanca contemplant alguns cartells exposats a la mostra *Propaganda en guerra*. / EFE.

del president Lluís Companys; el senador Carles Bonnet, i el diputat Joaquim Ferrer van desplegar una pancarta que deia: «*Botín de guerra es cultura?*» Darrere la pancarta diversos intel·lectuals castellans, com el catedràtic d'història José Luis de las Heras, es van sumar a la protesta per mostrar el seu suport al retorn dels documents.

Ara, els bascos

N.G.

● A la reclamació catalana dels papers de Salamanca caldrà afegir-hi ara la d'almenys setze ajuntaments del País Basc que han aprovat mocions per reclamar la devolució de la documentació confiscada entre el 1936 i el 1939 i que es troba dipositada majoritàriament en algun dels magatzems de l'Arxiu General de la Guerra Civil de Salamanca. El material que es demana fa referència a documents requisats per l'exèrcit franquista i que van ser utilitzats amb finalitats repressives.

"Austerlitz",
la obra póstuma
de Sebald
PÁGINA 39

Cultura

La Fundación Cela devolverá el garrote vil al Supremo, página 38 / Multitudinario adiós a Montanyès, página 40 / Toti Soler actúa en el Palau de la Música, página 42 **CARTELERA** PÁGINA 43

ABRE LA MUESTRA "PROPAGANDA EN GUERRA"

Segunda misión en Salamanca

La exposición del Archivo evita exhibir mucha documentación de Cataluña

FÉLIX CORCHADO

Integrantes de la Comissió de la Dignitat se manifestaron ayer a las puertas de la exposición "Propaganda en guerra"

ERC) y un diputado (Joaquim Ferrer, de CiU), los responsables de Cultura de UGT Cataluña y de IC-Verds, o Josep Guia, de Acció Cultural del País Valencià. Así las cosas, la veintena de integrantes de la Comissió que ayer se desplazó hasta Salamanca se limitó a desplegar una pancarta en la que se leía: "¿El botín de guerra es cultura?"

Pero no será un viaje inútil. Según explicó a "La Vanguardia" su coordinador, Toni Strubell, ayer mismo iniciaron los primeros contactos, que se prolongarán durante toda la semana, con diferentes personas del ámbito universitario y político salmantino y de Castilla y León, que apoyan la devolución de los polémicos "papeles" del Archivo de la Gue-

"Ha desaparecido la mayoría de las referencias a Cataluña en la exposición", critica Enric Borràs

rra Civil que reclama Cataluña. ¿Nombres? "Prefiero no darlos aún, por respeto", señaló Strubell, aunque uno de los partidos favorables a la devolución es Izquierda Castellana.

La Comissió también llevará esta semana un notario a la exposición para que levante acta de los documentos mostrados, "cara a futuras acciones judiciales". El motivo es que, en su opinión, "se expone material robado por un ejército golpista y fascista, lo que choca con los preceptos de la Unesco en materia de patrimonio." Claro que, según denunció a este diario Enric Borràs, de la secretaría de la Comissió, "Jaramillo ha retirado de la exposición la mayor parte de las referencias a Cataluña, empezando por los carteles de Fontserè, que no hace ni dos días aseguraba que sí estarían. Quizá es que este hombre tiene problemas de memoria..."

"¿Cuántos documentos se exponen de los que reclama Cataluña?", le preguntaron a Jaramillo. "No sé. ¿De qué reclamaciones me habla? -respondió- La única formal que conozco es la de la Generalitat, y aquí no mostramos ninguno de estos documentos. Sí tenemos en cambio mucho material del Comisariado de Propaganda de la Generalitat, que fue uno de los más activos en la guerra."●

"PROPAGANDA EN GUERRA"

Salamanca. Palacio de Congresos

Hasta el 12 de enero

JUAN CARLOS MERINO
Salamanca

La Comissió de la Dignitat volvió ayer a Salamanca. La ocasión lo merecía. El consorcio Salamanca 2002 inauguró, gracias a un convenio firmado el año pasado con el Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, la muestra "Propaganda en guerra", comisariada por Miguel Ángel Jaramillo, director del Archivo General de la Guerra Civil Española, de donde procede la mayoría de los documentos expuestos. Pero la Comissió no pudo entrar en las salas del Palacio de Congresos y Exposiciones. Por la mañana, porque la visita guiada con Jaramillo era sólo para la prensa. Y por la tarde, porque no habían sido invitados a la inauguración oficial. Y eso que entre los presentes había un senador (Carles Bonet, de

El cartelista y el director dialogan

Propaganda sin Fontserè

FÉLIX CORCHADO

Carles Fontserè ayer en la exposición

"¿No hay ningún cartel mío!", espetó ayer el cartelista catalán Carles Fontserè al comisario de la muestra, Miguel Ángel Jaramillo. "Ni suyo ni de muchos otros -respondió éste-. Tenemos más de 2.000 carteles en el archivo y no podemos exhibirlos todos. De hecho, teníamos uno de los suyos preseleccionado, pero al final otros nos parecieron más adecuados. Lamento no haber sabido que venía usted, si no quizá hubiéramos puesto alguno..." La muestra "Propaganda en guerra" sí presenta, en cambio, algunos carteles catalanes de J. F. Bardasano, M. Porta, R. Molero, Moneeny o Toni Vidal.

La trobada de la Comissió de la Dignitat amb historiadors salmantins obre la porta al diàleg sobre els papers confiscats

La mostra de l'Archivo s'obre sense documents de la Generalitat

Marga Casado
ENVIADA ESPECIAL
SALAMANCA

L'exposició 'Propaganda en Guerra', en què es mostren documents retinuts a Salamanca i reclamats des de la instauració de la democràcia, es va inaugurar ahir amb les absències dels cartells de Carles Fontserè i dels papers de la Generalitat republicana.

El mateix comissari de l'exposició, Miguel Ángel Jaramillo, va informar que "en la mostra no hi ha cap dels documents reclamats per la Generalitat. Nosaltres fem l'exposició amb els documents que tenim". I va afegir: "De les 507 caixes que reclama la Generalitat no hi ha res". Tot i així, la Comissió de la Dignitat va demanar els serveis d'un notari per certificar el contingut de l'exposició i comprovar si hi havia en la mostra papers reclamats per alguna institució.

La vintena de representants de la Comissió de la Dignitat presents ahir a Salamanca van acollir positivament que l'exposició s'hagi inaugurat "sense una seixantena de documents catalans previstos i sense les obres de Fontserè per motius

Els cartells desprogramats de Fontserè

► L'artista Carles Fontserè (Barcelona, 1916) va ser dels primers que van comprovar ahir que cap dels cartells de propaganda republicana que ell va dissenyar durant la Guerra Civil, i que van ser confiscats, no es troben a l'exposició. L'artista va anar a la mostra per reclamar la seva obra judicialment si s'exposava. Però els organitzadors van decidir, a l'últim moment, no incloure cap dels seus famosos cartells. Miguel Ángel Jaramillo, comissari de l'ex-

posició, va explicar que no es mostrarà cap dels cartells de Fontserè, tot i que "teníem preseleccionat el cartell de *Libertat*, però aquest matí han tornat 30 cartells als dipòsits perquè no hi ha hagut possibilitat física de col·locar-los, ja que aquestes obres van ser la darrera cosa que ahir es va instal·lar". Jaramillo va insistir en l'excusa: "Sembla que Fontserè no va superar una selecció que es basava a mostrar la globalitat de la propaganda".

que el comissari de l'exposició no va saber concretar".

La Comissió de la Dignitat va voler insistir ahir a Salamanca en el caràcter moral i democràtic de la seva reivindicació i obviar, en canvi, la confronta-

ció entre catalans i salmantins, suposadament barallats per uns papers de Salamanca que són a l'Archivo General de la Guerra Civil. "La devolució dels originals a Catalunya no suposa cap acte de venjança ni mesquí

dels catalans", afirma un dels fullets que es van repartir ahir a la ciutat. L'objectiu: demanar als ciutadans de Salamanca que es posin en el lloc dels qui van ser espoliats, si cal, i es plantejgin la hipotètica situació d'haver estat ells i les seves principals institucions els espoliats a punta de baioneta al final d'una guerra.

Els membres de la Comissió, entre els quals hi havia la neboda néta de Companys, Marióna Companys, el diputat de CiU Joaquim Ferrer, el senador d'ERC Carles Bonet, Rosa Maria Carrasco, filla de l'afusellat Carrasco i Formiguera, i Josep Guia, d'Acció Cultural del País Valencià, entre d'altres, van dur un cop més els seus arguments a Castella. Per la Comissió, la ja antiga reclamació ha fet un gir molt positiu en donar-se a conèixer més enllà de les fronteres de l'Estat espanyol. Segons s'assenyalava des de la comitiva, "la situació és nova, s'ha internacionalitzat: ens beneficia que ja no és un conflicte Espanya-Catalunya".

També es va mostrar optimista Toni Strubell, coordinador de la Comissió, que va assenyalar que des dels fòrums internacionals i les entitats arxivístiques estrangeres on han plantejat la qüestió els han respost molt sorpresos que "un

problema com aquest és absurd l'any 2002 per les possibilitats tècniques de reprografia dels arxius, amb què tots els materials poden tenir una còpia, fins i tot més fàcil de consultar pels historiadors".

Les dues Espanyes

Aquests van ser alguns dels arguments que es van poder escoltar en la trobada informal que els vint membres de la Comissió van tenir amb alguns professors d'història de la Universitat de Salamanca, trobada que va servir per obrir un diàleg fins ara inèdit.

Jose Luis de las Heras, professor d'història moderna i membre d'Izquierda Castellana, va qualificar les reticències de Salamanca d'"actitud numantina" i va considerar les reivindicacions de la Comissió de la Dignitat de "raonables i que es poden defensar a qualsevol lloc". Al mateix temps, però, apuntava que es tracta d'un "plantejament que no es pot sentir ni a través dels mitjans de comunicació ni dels polítics de la ciutat". Per De las Heras, "no es tracta d'un problema tècnic, sinó polític. No hi ha la decisió política de tornar allò que es va decomissar durant la Guerra Civil".

Pel catedràtic d'història contemporània Manuel Redero San Román, resulta clar que "s'ha d'arribar a un acord", però també considera que, "si es tornessin els documents a una institució, haurien de tornar-los a totes i l'arxiu desappareixeria i, amb aquest, la memòria històrica del que va ser el franquisme", assegurava. I per la professora d'història contemporània Mercedes Samaniego Boneu, "si trossegem l'arxiu, es perdria el conjunt i la història de la Guerra Civil".

Per la seva banda, el senador d'ERC Carles Bonet va comentar que, potser, "si fossin papers jueus, ja els haurien tornat" i Samaniego va reconèixer que el fet que les reclamacions vinguessin de Catalunya o del País Basc afegia "morbo" i dificultats a una qüestió que demostra que "encara estem amb les dues Espanyes". La trobada va finalitzar amb una invitació de De las Heras de fer "un acte públic" a Salamanca perquè la Comissió de la Dignitat impulsés el diàleg sobre els papers i s'arribés a formular "propostes". Un "Visca Catalunya!" de la historiadora Mercedes Samaniego, que Rosa Maria Carrasco va correspondre amb un "i Visca Castella", va cloure l'acte.

A Carlos Fontseré de parte
de muchos salmantinos se
le aprecian y admiiran.

Salamanca 12.11.02

Gerese Carvejo

c/Edison, 8-22, 5°

37007 Salamanca

carles fontserè

APARTAT DE CORREUS. 39 - 17820 BANYOLES (GIRONA) TEL. (972) 57 10 71 & fàX

Porqueres, 12 de febrero 2003

Sra. Teresa Carvajal
Salamanca

Querida amiga:

Muchas gracias por el ejemplar del catálogo de la exposición Propaganda en Guerra que no tenía. Y gracias también por sus amables palabras. Guardo un buen recuerdo de esa escena que me manda en el Ateneo de Salamanca y de como el publico amigo aplaudió mis argumentos...

Esperando la oportunidad de un nuevo encuentro --en Salamanca o, porque no?-- en Gerona, reciba afectuosos saludos de mi mujer, Terry, y míos,

- My V. + V.
- México
- libro Momentos Decisivos
- resum castellà "Cartellista" - memòries
- fotografies i il·lustracions "

La batalla de la propaganda en la guerra civil

Una exposición en Salamanca reúne 550 documentos con consignas ideológicas

IGNACIO FRANCIA, Salamanca

La propaganda durante la guerra civil española alcanzó "una relevancia excepcional", según se establece a través de los más de 550 documentos que se muestran en la exposición *Propaganda en guerra*, que se inauguró

ayer en Salamanca dentro de la programación de la capitalidad cultural europea. La documentación, procedente fundamentalmente de los fondos del Archivo General de la Guerra Civil, analiza las técnicas empleadas por los dos bandos durante la contien-

da. Representantes de la denominada Comissió de la Dignitat protestaron ayer contra la utilización de obras reclamadas desde Cataluña, pero el comisario de la exhibición aseguró que ninguna de ellas se expone en el Palacio de Congresos y Exposiciones.

La exposición, abierta hasta el 12 de enero de 2003, busca ilustrar "el mundo de la propaganda durante la guerra civil española" y, por ello, no pretende ofrecer ni los mejores y más espectaculares carteles ni sus estilos o los mejores artistas, sino los materiales que ayudan a relatar cómo se planteó la propaganda por parte de los dos bandos, según destacó el comisario de la exhibición y director del Archivo de la Guerra Civil, Miguel Ángel Jaramillo.

Las vitrinas están cargadas de papeles porque "la exposición está hecha desde la perspectiva del documento", y eso se completa con varios audiovisuales en los que se han vertido otros materiales que dan idea de lo abundante que fue la propaganda.

No obstante, el comisario puntualiza: "Quizá se diga que aquí hay poca guerra, que faltan armas, pero es que ésta fue otra guerra, paralela". Además de una selección de 120 carteles, los tres espacios ocupados presentan octavillas, pasquines, textos, libros, prensa, postales y otros motivos, incluidos publicidad *negra* (documentos simulados), para ilustrar los tres apartados en que se estructura la propuesta: la organización de la propaganda a través de las entidades creadas con esa finalidad, las técnicas y objetivos de los sistemas propagandísticos, y por último, en la parte más amplia, los medios empleados en esa labor.

El vigor que cobró la propaganda en el conflicto se explica en función de "la carga ideológica" que dominó la contienda. Además, la situación diferenciada en los dos bandos queda suficientemente explícita. Jaramillo anota "el desequilibrio evidente entre los materiales del bando republicano y los del bando nacional". "Los republicanos tuvieron propaganda

El cartelista Carles Fontserè y su esposa, Terry, contemplan algunos carteles expuestos en *Propaganda en guerra*, ayer en Salamanca. / EFE

abundantísima y, en general, de buena calidad, mientras que la del bando nacional era más elemental, escasa y tardía. Llegaron más tarde a ese mundo y no le dieron tanta relevancia". Así, los materiales de la República muestran la gran diversidad de focos emisores, las luchas internas, las llamadas a la unidad y al esfuerzo, mientras que del otro lado, a raíz del decreto de unificación, sólo aparece el *Boletín del Movimiento y la Falange*.

Pero la exposición no sólo muestra los materiales tradicionales, "sino otra serie de documentos que, digamos, constituyen la intrahistoria". Jaramillo menciona las normas sobre los mítines, los encargos sobre contenidos de libros, las campañas con las que se decidía imprimir octavillas con consignas...

El cartelismo gozó de gran atención, pero también la tuvie-

ron el radio, el cine y la fotografía, y se consolidó el fotoperiodismo, como muestran las fotografías de Kati Horna, Robert Cappa y Deschamp. Una imagen escalofriante de éste cierra la exposición: "Los derrotados abandonando enseres, cacharros y sus armas, mientras huyen hacia la frontera francesa, como reflexión de que todo el esfuerzo realizado por los republicanos quedó en esos trastos tirados".

Jaramillo indica: "La exposición se ha montado con los fondos del Archivo de la Guerra Civil que hemos estimado imprescindibles, porque los documentos que se encuentran en un archivo son para utilizarlos", pero también ha precisado que ninguno de los expuestos está relacionado con los que se reclaman desde Cataluña.

Ayer estuvieron en Salaman-

ca una veintena de miembros de la denominada Comissió de la Dignitat, que mantiene que los fondos del archivo fueron "robados" y reclama su devolución. El grupo, que llevaba una pancarta en la que se leía: "¿El botín de guerra es cultura?", intentó penetrar en el Palacio de Congresos mientras la exposición se mostraba a los periodistas, pero una portavoz del Consorcio Salamanca 2002 les comunicó que no podían acceder al recinto, como cualquier ciudadano, hasta unas horas más tarde, cuando *Propaganda en guerra* se inaugurara. La prohibición motivó acusaciones de exclusión por parte del grupo. Éste manifestó la intención de acudir con un notario para que levantara acta de los documentos pertenecientes a Cataluña que han sido utilizados en la exposición, con el fin de emprender acciones judiciales.

Carta de Salamanca

ANÍBAL LOZANO

La memoria de Fontserè

Es de suponer la extraña sensación de ridículo –a no ser que la capacidad del mismo se haya disuelto, como la desvertebración de la memoria– del director del Archivo de la Guerra Civil y comisario de la raquítica y pobre exposición sobre ésta inaugurada en Salamanca cuando ante él se fijó la mirada limpia de Carles Fontserè preguntando por su obra: los carteles de la guerra. El atolladero de las excusas no da siempre para demostrar el principio de Arquímedes, de difícil aplicación –¡o no!– respecto de los entornos de la conciencia. Fontserè, que tenía veinte años cuando en los inicios de la guerra hizo el primer cartel que atendía a la espontaneidad de su impotencia, es hoy uno de los grandes testigos principales y por ello, como tal, resulta molesto.

Sin embargo, su visita a Salamanca, junto a otros miembros de la Comissió de la Dignitat, no ha pasado desapercibida. Es imposible borrar el ojo que nos ve, lo que José Ángel Valente descubría de la teoría sufí según la cual el ojo no es ojo por que tú veas, sino porque él te mira; así es el testimonio y la claridad de Carles Fontserè y así enmudeció su asombro al descubrir que sus carteles, anunciados semanas atrás como parte de la exposición, no se encontraban allí. Pero, sospechosamente, hay huecos que quizá intuyan su silencio o, acaso, sea en parte el silencio mismo una nueva forma del diseño de esta muestra que se presenta más como objeto de diseño que como tema de historia. ¿Será esa razón para evitar el derecho a la memoria? Bueno, así es (si así os parece), como apuntaba un dramático Pirandello. El caso es que Salamanca ha perdido una oportunidad para volver a recordar el derecho de gentes, aquel que Francisco de Vitoria instituyó a dos manzanas de donde ahora no se expone lo incautado por temor a que la conciencia dicte justicia o a que el ridículo sea aún mayor.

No es para menos reconocer ambas cosas en una exposición estéticamente pobre y socialmente falsa, por cuanto se desprende más como inventario de un almacén que del concepto que ha de tener un archivo. ●

A votación

● POR
● JOAN BARRIL

MIÉRCOLES
16 DE OCTUBRE DEL 2002

JULIO CARRO

►► Banderas republicanas en la manifestación para reivindicar la devolución de los papeles de Salamanca, ayer en Barcelona.

LOS OTROS 'SIN PAPELES'

LO DE Salamanca parece una tontería. Pero es probablemente el mayor obstáculo que un Gobierno democrático ha puesto a la reconciliación. La desproporción entre lo que se pide y lo que no se da es escandalosa.

Vivimos en blanco y negro. Soñamos que llega el general **Yagüe** por la Diagonal y que entra en nuestras casas para llevarse documentos, correspondencia y fotografías. Todo aquello que podía ser útil para ir a buscar a los vencidos y llevarlos al Campo de la Bota al amanecer. Todavía quedan muertos por esas fosas comunes que nadie ha desenterrado. Todavía hay niños de 60 años que no saben quiénes fueron sus verdaderos padres. Todavía hay avenidas del Generalísimo y un Gobierno que no sólo se niega a condenar el franquismo, sino que subvenciona a sus fundaciones para mantener sus archivos lejos de la mirada curiosa de los historiadores.

Porque ahora todo eso de los papeles de Salamanca ha provocado una lluvia de vocaciones historiadoras. Los archivos de Salamanca, si los piden los catalanes, no se tocan. Si los pide alguna universi-

dad cercana se hace la vista gorda, porque bastó la reclamación catalana para que un almacén pasara a ennobecerse como archivo. Y ahora se esgrimen las siglas de la Unesco en favor de la unidad de los archivos. No vayamos a disgregar el patrimonio nacional, dicen.

Pero ¿realmente se puede hablar en España de una unidad de archivos? Lo que hay en Salamanca son únicamente los papeles de la España derrotada. Ése es el error de los que hablan de los «papeles de Catalunya». En Catalunya no todos los archivos se saquearon. Se llevaron los papeles de los sindicatos, pero no saquearon la documentación de la patronal, donde todavía conservan los cuadros -algunos tiroteados- de sus dirigentes. Se incautaron de los archivos de los ateneos obreros, pero tal vez no se tocó nada el Círculo del Liceu. Se interceptaron las cartas de **Teresa Pàmies** o las de **Rovira i Virgili**, pero nadie tocó la correspondencia de la burguesía catalana liberada por **Franco**. En Salamanca no importa tanto la cosa como el hecho. Fue un designio de los vencedores y media España ha de acatar la victoria renunciando a su pasado. La guerra civil no ha terminado.

Salamanca ha sido instrumentalizada

La maniobra más sutil de ese crimen histórico ha sido la de los gobiernos, el de ahora y el anterior, que han fomentado el protagonismo del pueblo salmantino en la defensa de una supuesta reliquia histórica. El pueblo de Salamanca no había de ser instrumentalizado. También en Castilla hubo una España vencida a la que se le arrebató la memoria.

A los derrotados se les quitan los documentos

En ese recién creado archivo no está la historia de España, sino las pruebas no enfriadas de que existió una España antifascista, obrera, democrática y autonomista que fue vencida en la guerra. Poco se puede hablar de unidad de archivos cuando ni siquiera los archivos de la Fundación Francisco Franco están ahí y merecen subvención propia.

En la retaguardia

Ferreres

“Volem els papers”

La reivindicació del retorn de tota la documentació espoliada pel franquisme que roman a l'Arxiu de Salamanca pren nova embranzida. En una setmana, l'expedició catalana fins a aquesta ciutat, la massiva mobilització de Barcelona o l'anunci que el País Valencià se suma a la Comissió de la Dignitat han tornat a posar la qüestió al primer pla de l'actualitat.

“Com a filla, per Deu, deixeu-me llegir el testament del meu pare.” Les paraules de Rosa Maria Carrasco van estremir, sencera, la sala on es feia la roda de premsa. La filla del polític i advocat Manuel Carrasco i Formiguera havia viatjat fins a Salamanca per reclamar la documentació que les tropes franquistes van prendre a la seva família; el testament, per exemple, o la darrera carta que els va escriure el pare, afusellat el 9 d'abril del 1938 i que mai no va arribar a destinació. Com tants altres documents (que vol dir cartes, llibres i banderes, cartells, retalls de diari, actes de reunions, escrits de tota mena, carnets, fotografies i un llarguíssim etcètera), romanen encara ara a l'anomenat Arxiu General de la Guerra Civil; formen part dels anomenats papers de Salamanca.

La setmana passada es va viure un despuntar intens de la reivindicació sobre el retorn d'aquests documents als seus legítims propietaris (uns documents que, no s'ha d'oblidar, van ser utilitzats per perseguir, empresonar i assassinar milers de persones). El 14 d'octubre, dilluns, despertava a l'aeroport del Prat, des d'on va sortir el vol xàrter organitzat per la Comissió de la Dignitat per dur una nodrida representació catalana fins a Salamanca i explicar, *in situ* i “sense intermediaris”, la reclamació. El 15, dimarts, més de 20.000 persones omplien de gom a gom la plaça del Rei de Barcelona per exclamar –i cantar– un “Diguem no” ple de simbolisme. I tres dies després, el 18, Acció Cultural del País Valencià (ACPV) anunciava la seva adhesió a la Comissió de la Dignitat i els treballs per identificar i recuperar els documents espoliats en aquesta part del país.

L'avió. Un quart d'hora abans de la cita (14 d'octubre, 8.30 hores, aeroport

del Prat), ja fa una estona que han començat a arribar els futurs passatgers del vol AXY 824. Una pissarreta blanca recolzada a la paret, amb una sola paraula escrita a mà, n'explicita la destinació: Salamanca. En 45 minuts, les prop de 150 persones que formen part d'aquesta delegació ja seran dalt de l'aparell i, en cosa d'una hora, sobrevolaran les tonalitats ocres dels camps que envolten la ciutat castellana. De moment, però, tot són salutacions, presentacions i encaixades: diputats i representants del Govern, secretaris generals de sindicats o partits (tots els partits polítics de l'arc parlamentari del Principat de Catalunya, menys el PP, hi són representats), joves activistes culturals, històrics membres del nacionalisme, periodistes, alcaldes i regidors, gent de l'art, la història o la filosofia formen part d'una heterogènia delegació disposada a cridar l'atenció sobre una injustícia que ja no pot durar més.

Sobre la rebuda que hi pot haver, a Salamanca, la resposta general abasta diferents graus d'escepticisme. L'editor Enric Borràs, per exemple, membre de la Comissió de la Dignitat i un dels impulsors del viatge, explicava, amb humor, com s'havia encarregat d'evitar qualsevol incident previ: “Hem buscat una companyia que no sigui espanyola, així no correrem el risc que el pilot digui, jo què sé, que la pista està gelada, i no vulgui aterrar.” “Quin resultat obtindrem?”, comentava Clementina Gómez, de la Fundació Roca i Ferreras, “com deien a casa meva: tu pica pedra, sempre”. Només de pujar a l'avió, algú que potser l'havia sentida hi enganxa un adhesiu a la porta: “Volem els papers.”

Un cop instal·lat el passatge, de manera més o menys aleatòria, més o menys ordenada, s'apaguen els mòbils i es des-

A l'esquerra, moments del viatge: l'avió, poc abans d'envolar-se, i l'arribada a l'aeroport (a l'esquerra de la imatge, Heribert Barrera i Jordi Pou). Les dues imatges de la dreta recullen sengles moments de la roda de premsa: la intervenció de Toni Strubell, en nom de la Comissió de la Dignitat, i la del cartellista Carles Fontserè, a qui l'exèrcit franquista va robar els cartells que es pretenen exposar a Salamanca.

pleguen els diaris. Fins a Salamanca, hi haurà una hora de converses de passadís i temps perquè el diputat Francesc Ferrer expliqui que sí, que al País Valencià també hi ha molt de material confiscat ("No en va el darrer territori ocupat va ser Alacant"), o per assistir a les sempre correctíssimes pugnes de l'oasi català: "Ei, que això s'acaba!", li ha dit a Josep-Lluís Carod-Rovira algú de CiU des del capdavant de l'avió en veure'l passar més enllà de la filera de seients, cap a la zona de les hostesses; "els que realment volem Catalunya sense límits no ho podem dir, això", ha respost ell. I la riallada és general.

L'arxiu. La meteorologia no ha rebut l'expedició acabada d'aterrar al petit aeroport base aèria de Matacán amb gaires somriures: aquí ja no fa sol, sinó vent, i fred, i els densos núvols grisos semblen preparats a aclaparar els viatgers. "Mentre no sigui cap presagi...", se sent dir a algú. Quan el primer autocar arriba a l'hotel on s'ha de dur a terme la conferència de premsa, ja s'hi esperen Joan Saura (IC-Verds) i Joan Puigcercós (ERC), que hi han fet cap des de Madrid ("En dues hores, encara no -comenten-, que hi ha unes autovies lliures de peatge d'allò més pràctiques!").

Sis minuts després de les 12 h del mig dia comença a entrar la delegació catalana a la sala on, en molt poca estona, quedaran condensats raons i sentiment en un grau que a més d'un i de dos far esborronar. Toni Strubell, en nom de la Comissió de la Dignitat, obre el torç d'intervencions, explica els motius de viatge, reclama diàleg i enteniment i acíte seguit dona la paraula a les molt diverses veus que han viatjat fins a Salamanca: així, intervenen Josep Mari Sans Travé, director de l'Arxiu Nacional de Catalunya; Henry Ettingauser, catedràtic emèrit de la Universitat de Southampton, un dels 600 professor

EL TEMPS

Dos moments de l'homenatge a les víctimes de la repressió franquista. A la dreta, una troballa, gens amagada, davant de la catedral vella de Salamanca ("Mira aquella placa i explica-ho a EL TEMPS!", va ser l'avis d'una membre de la comitativa).

universitaris no catalans que han signat la declaració de la Comissió; Anna Almazan (Comissió de la Dignitat), que llegeix fragments de les adhesions de Miguel Herrero de Miñón, Javier Tusell, Noam Chomsky i Paul Preston; Elisenda Romeu (Comissió de la Dignitat), que llegeix les adhesions del secretari general de la CNT i de Teresa Pàmies; Agustí Barrera, president del sindicat CADCI; Josep Maria Álvarez, secretari general d'UGT Catalunya (que fa remoure alguns periodistes castellans en els seus seients quan es presenta: "El meu cognom és Álvarez i el meu nom, Josep Maria"); el cartellista Carles Fontserè, que esdevé la veu dels espoliats i denuncia l'ús il·lícit dels seus cartells per a una exposició que es pretén fer a Salamanca; el filòsof Xavier Rubert de Ventós, que torna a fer moure cadires quan explica el seu "primer viatge a l'estranger": el que va fer a Salamanca, de jove, amb Pasqual Maragall, per "depositar flors a la tomba d'Unamuno"; Joan Saura, secretari general d'IC-Verds; Josep-Lluís Carod-Rovira, secretari general d'ERC i que també parla en nom de la família d'Antoni Rovira i Virgili; Rosa Maria Carrasco, membre del Comitè de Govern d'UDC; Josep Maria Carbonell, cap de Cultura del PSC i diputat; Jordi Martí, diputat de CiU al Congrés espanyol; i Antoni Vives, se-

cretari del govern de la Generalitat de Catalunya.

Possiblement a ningú no ha sorprès la no-compareixença de cap dels representants de la vida política, universitària i social de Salamanca a qui s'havia convidat a l'acte. "Aquí no hi ha ningú", aclareix una periodista. "Gràcies per la informació –li respon Strubell–, lamento que s'hagin d'assabentar per la premsa de les nostres raons." La premsa de la ciutat, en tot cas, reflecteix les raons a la seva manera: "*Indiferència en Salamanca ante la provocación nacionalista catalana*" (*La Tribuna*) o "*Los catalanes se van de vacío*" (*El Adelanto*) en són alguns titulars. Una honrosa excepció, Aníbal Lozano, filòleg i articulista de *La Tribuna*, havia escrit, el dia abans, a favor del retorn dels documents. El fet li ha costat, al columnista més antic del diari, veure com la seva col·laboració passa de cinc dies a la setmana a un de sol. "Castella i Lleó no necessita explicacions ni lliçons de ningú", havia declarat el vicepresident d'aquella comunitat autònoma, Tomàs Villanueva. Doncs això.

Després de la roda de premsa i d'un breu aperitiu ofert a qui el vulgui compartir, surt la comitativa cap a l'Arxiu. Encapçala la marxa, duta a pas decidit, una corona de llorer amb una senyera i la inscripció "Als represaliats i a les repre-

saliades". Els carrers, gairebé buits, del centre històric de Salamanca es miren la marxa amb cara de pedra. L'homenatge a totes les persones empresonades, exiliades o assassinades pel franquisme, però, ha portat la pròpia música. "El cant dels ocells", tocat per la violinista Aurora Fontova davant mateix de l'arxiu, i "Els Segadors" que s'entonen a cor, esborronen tothom. Acte seguit, i mentre els uns no volen marxar sense provar d'entrar a l'Arxiu (però és dilluns, que no obre, i al migdia...: segons qui guarda la porta, impossible), els altres fan grups per fotografiar-se amb la corona d'homenatge. L'estona es fa cada vegada més distesa i una periodista de la ciutat, sorpresa, no es pot estar de comentar: "Si que us ho passeu bé, els catalans!" Piquem pedra.

La plaça. L'endemà del viatge a Salamanca, la reivindicació va prendre un caire més massiu i ple igualment de simbolisme. Quan la comitativa que acompanyava el regidor de Sallent Salvador Arderiu en el seu recorregut des de Pla de Palau, on havia llegit una dura carta dirigida al president del Govern espanyol, José María Aznar, va arribar al punt on s'havia de celebrar l'acte convocat per la Comissió de la Dignitat, gairebé no podia creure el que es va trobar. I és que a la plaça del Rei ja no s'hi

La plaça del Rei de Barcelona va viure, el 15 d'octubre, un acte multitudinari amb el lema "Diguem no a la foscor del neofranquisme".

cabia de cap manera, i la majoria dels assistents van seguir l'acte des dels carrers del voltant, des de finestres i balcons, des de la plaça de Sant Jaume, on es podien seguir els esdeveniments per megafonia. Una plaça del Rei vessant gent pertot arreu, milers de bengales enceses per escoltar "Ahr" ("Diguem no"), cantat primer per Raimon i després per 300 membres de la Federació Catalana d'Entitats Corals, escoltant les paraules enceses de Joel Joan, les de Teresa Pàmies i de Toni Strubell, els versos de David Jou, i cantant finalment i multitudinària *Els Segadors* no és un episodi que es pugui oblidar fàcilment.

De fet, cada vegada són més les veus que s'alcen contra l'oblit i per la recuperació de la dignitat i la memòria històriques. I des del País Valencià ha arribat també, aquesta mateixa setmana, la reclamació dels documents confiscats per les tropes franquistes. Des d'Acció Cultural del País Valencià (ACPV) s'ha adreçat una carta a l'actual president de la Generalitat Valenciana, José Luis Olivas, instant-lo, "per qüestions jurídiques, polítiques, nacionals i ètiques" a reclamar la restitució de la documentació "als seus legítims propietaris i, per tant, el retorn al País Valencià dels seus papers de Salamanca". En tot cas, un cop constatada la

gran quantitat de documentació requisada al País Valencià que roman a l'Arxiu de Salamanca (com a mínim 80 tones de –també com a mínim– 42 poblacions diferents), s'ha anunciat la constitució de la Comissió de la Dignitat en aquest territori per informar i sensibilitzar l'opinió pública, reclamar a les institucions que assegurin la identificació dels documents que queden a Salamanca (una part del que es va espoliar va ser convertida en pasta de paper i venuda) i aconseguir "el retorn dels documents robats –i usats amb finalitats repressives– als seus legítims propietaris". Així mateix, ACPV posa els seus serveis jurídics a disposició de qui vulgui reclamar la devolució (propietaris, hereus o, en el cas d'entitats, successors). D'altra banda, s'ha destacat també que, tal com havia publicat aquest setmanari (vegeu núm. 946), entre els voluntaris de València per a la confiscació de documents hi havia Miquel Adlert Noguerol, un dels posteriors agitadors, al costat de Xavier Casp, de l'anticatalanisme al País Valencià.

Mercè Teodoro, advocada d'ACPV, ha resumit les intencions d'aquesta Comissió de la Dignitat: "Volem saber qui va furar a qui, què, i que torne".

Núria Cadenas

Algunes paraules per recordar

Noam Chomsky: "La retenció dels papers catalans a l'Arxiu de Salamanca no sols és un crim contra la història sinó també un insult a les víctimes del feixisme."

Paul Preston: "El fet que l'Arxiu de Salamanca no retorni aquesta documentació als seus legítims propietaris només es pot qualificar d'escandalós."

Teresa Pàmies: "Només podem entendre aquest episodi com un escarni als demòcrates i al poble català. Creiem que cal dur aquests fets davant de la justícia estatal i internacional."

Joel Joan: "Fa vergonya i és surrealista haver de reclamar una cosa tan simple que és nostra, que ens van robar els franquistes i que ara els seus hereus no ens volen tornar."

Xavier Rubert de Ventós: "Arxivareu, potser, però no convencreu."

Toni Strubell: "No descansarem fins que no hàgim aconseguit el retorn dels arxius segrestats a Salamanca. Aquell feliç dia celebrarem que, per fi, podrem dir: 'S'ha acabat la festa pel dret de conquesta'."

Josep Maria Álvarez: "Qualsevol persona hauria de saber que quan es roba algú a punta de fusell és de justícia retornar-li-ho."

Joan Saura: "El que reclamem pertany a una part dolorosíssima de la nostra vida personal i col·lectiva."

Josep-Lluís Carod-Rovira: "No són papers de Salamanca; són papers de Catalunya que estan a Salamanca."

Josep Maria Carbonell: "Que l'arxiu es mantingui a Salamanca és compatible amb el retorn dels originals al nostre país."

Jordi Martí: "La societat civil ha pres un lideratge que cal valorar."

Antoni Vives: "El retorn dels documents és una exigència nacional."

Aníbal Lozano: "No és acceptable creure que si Salamanca busca el referent de la modernitat aguantí les regnes d'uns papers originals confiscats."

Jueves, 25 de Julio de 2002

Actualizado a las 19:22 (CET) - Internet time @765 by Swatch33

HIZO CARTELES PARA LA REPÚBLICA

El cartelista Caries Fontseré pide al Archivo de Salamanca que le devuelva sus obras

El artista afirma que su obra fue confiscada por las tropas franquistas en su domicilio - Alega razones "morales" para reclamar su devolución

EFE

PORQUERES (GIRONA).- El artista Caries Fontseré (Barcelona, 1916) reclamará al Archivo de Salamanca que le devuelva los carteles de propaganda del bando republicano que diseñó durante la Guerra Civil y que la policía franquista se llevó de su estudio de Cerdanyola del Vallés (Barcelona) cuando él tuvo que huir al exilio.

El artista, que reside actualmente en Porqueres (Girona), ha explicado que los servicios jurídicos de la Comisión por la Dignidad, que se encarga de recuperar los legajos del Archivo de Salamanca procedentes de Cataluña, están estudiando reclamar la devolución de los carteles de Fontseré.

El artista apela a su "derecho moral" a recuperar sus obras, que le fueron arrebatadas de su estudio junto a numerosa documentación personal, y ha explicado que si le devuelven los carteles los entregará al Archivo Nacional de Cataluña, situado en Sant Cugat del Vallés (Barcelona).

Fontseré supone que sus carteles se conservan en el Archivo de Salamanca porque algunas de las obras que le sustrajeron fueron publicadas posteriormente como ilustraciones en los libros del historiador franquista Ricardo de la Cierva, sin que sepa cómo llegaron a sus manos.

Sin embargo, apunta que no puede estar seguro de que sus carteles hayan sido custodiados adecuadamente y que quizás "sería una pérdida de tiempo" dirigirse al Archivo para recuperarlos, porque le consta que muchos documentos fueron quemados en las hogueras que los funcionarios del centro encendían para resguardarse del frío.

Caries Fontseré, autor de algunos de los carteles propagandísticos más célebres de la Guerra Civil española, solamente conserva cuatro de los originales que diseñó, dos de ellos donados por un coleccionista privado que los tenía repetidos, mientras que los otros se los regalaron en una galería de Nueva York.

El resto de sus obras descansan en el Archivo Nacional de Cataluña y en algunas colecciones

ADEMÁS...

- **El Archivo de la Guerra Civil no se moverá de Salamanca (23-7-2002)**
- **Unos 500 intelectuales piden la vuelta de los archivos de Salamanca (13-7-2002)**

La Comisión de la Dignidad recordó ayer en Salamanca a los represaliados catalanes en la guerra civil

DAVID ARRANZ

Reavivan la polémica sobre los papeles de Salamanca en plena capitalidad

El PP catalán califica ahora los legajos de «botín de conquista»

● La denominada Comisión de la Dignidad pidió con flores y música desde Salamanca la devolución de los papeles incautados en Cataluña durante el franquismo

ABC

SALAMANCA/BARCELONA. Representantes de la llamada Comisión por la Dignidad protagonizaron ayer en Salamanca un acto solemne en el que, además de reivindicar de nuevo la devolución de documentos incautados en Cataluña durante el franquismo, se depositó una corona de laurel en la sede del Archivo General de la Guerra Civil en recuerdo de los «miles de catalanes a los que llevaron a la muerte estos papeles» y se interpretó el popular «Cant dels Ocells».

La Comisión, integrada por todos los partidos políticos catalanes —excepto el PP—, sindicatos y particulares, entiende que los documentos que se reclaman son fruto de un expolio premeditado con la finalidad de crear «una inmensa base de datos al servicio de la represión franquista», según afirma el manifiesto titulado «Declaración de Salamanca», que ayer fue leído por el secretario de esta plataforma y en el que se lamenta la «politización del tema». Asimismo, la Comisión presentó ante la Oficina contra el Fraude de la UE una queja por el uso de fondos europeos para financiar la exposición «Propaganda en Guerra» que será inaugurada el 12 de noviembre en Salamanca. Pese a esta queja, la visita de la Comisión de la Dignidad volvió a pro-

vocar la reacción de los partidos. El PP catalán mostró su predisposición a encontrar una solución óptima al conflicto y a interceder ante el Gobierno si es necesario. La portavoz parlamentaria del PP de Cataluña, Dolors Nadal, aseguró que el ministro de Ciencia y Tecnología y próximo presidente del partido, Josep Piqué, está decidido a estudiar «desde qué punto de vista técnico se llega a una solución y se reabre» la comisión de expertos que denegó hace unos meses el retorno de los documentos a Cataluña. La diputada popular recordó que «nos hemos manifestado rei-

teradamente en contra de dar la cuestión por zanjada» y señaló que «creemos que se debe continuar hablando para hallar posibles soluciones técnicas, desde la digitalización hasta cualquier otra, y así recuperar una parte del patrimonio que fue arrebatado como un botín de conquista».

En términos similares se expresó el actual presidente del PPC, Alberto Fernández, quien pidió un «esfuerzo de aproximación» entre las administraciones e instó a otras fuerzas políticas a evitar la confrontación pues, a su juicio, «quieren utilizar este asunto para atacar al PP». El consejero jefe de la Generalitat, Artur Mas, acusó al Gobierno de carecer del «coraje democrático suficiente» para apostar por el retorno de los documentos incautados.

El presidente de UDC, Josep Duran Lleida, anunció, por su parte, que su formación ha hecho un requerimiento al la dirección del Archivo con la finalidad de averiguar si en sus depósitos se encuentran documentos pertenecientes a Unió. «Si la respuesta es positiva, también acudiremos a la vía judicial», dijo Duran. Entre los miembros de la comitiva que ayer se desplazó a Salamanca está la hija de Manuel Carrasco i Formiguera, histórico líder de Unió ejecutado en 1938 en Burgos. Asimismo, el secretario general del Partido Socialista de Castilla y León, Ángel Vllalba, aseguró que «la mayor parte de los catalanes son indiferentes a la polémica».

El Consejo de la Abogacía de Cataluña también ha enviado una carta a José María Aznar en la que le exige que se devuelvan los documentos.

Quiénes son

La Comisión de la Dignidad fue creada el pasado 21 de enero con la finalidad de recuperar los fondos documentales del gobierno republicano catalán. Está integrada por partidos políticos, sindicatos y particulares. Salamanca ostenta este año la capitalidad europea de la cultura y, coincidiendo con la programación oficial que se está desarrollando, la Comisión ha reactivado sus reclamaciones. La visita de los 150 representantes de la Comisión tiene lugar después de que el pasado 22 de julio, el Patronato del Archivo considerara que no procede el traslado a Cataluña de ninguno de los documentos almacenados. Entre esos papeles que se reclaman se encuentran, 507 legajos de la Generalitat (entre ellos el texto del Estatut); documentos procedentes de municipios, partidos políticos, sindicatos, asociaciones y de los fondos masónicos de Cataluña. La Comisión hará un acto de protesta hoy ante la Delegación del Gobierno de Cataluña.

Cultura Espectacles

S'INAUGURA L'EXPOSICIÓ «PROPAGANDA EN GUERRA» EMMARCADA EN LA PROTESTA DE LA COMISSIÓ PER LA DIGNITAT

L'Arxiu de Salamanca es fa enrere i no exposa les obres de Fontserè

Intel·lectuals i universitaris castellans demanen el retorn dels documents a Catalunya

ROGER PI/ACN

SALAMANCA

□ La Comissió per la Dignitat va aconseguir ahir finalment que el director de l'Archivo General de la Guerra Civil, Miguel Ángel Jaramillo, es faci enrere i no exposi les obres espoliades al cartellista Carles Fontserè a la mostra *Propaganda en Guerra* que es va inaugurar a Salamanca.

L'exposició, programada en el marc de la capitalitat cultural de Salamanca 2002 va ser presentada als mitjans de comunicació sense una seixantena de documents catalans i obres de Fontserè per motius que el director de l'Archivo General de la Guerra Civil i comissari d'aquesta exposició no va saber acabar de concretar.

La Comissió per la Dignitat, que va enviar ahir una delegació de vint persones a la capital castellana per expressar la seva repulsa a l'exhibició de materials espoliats per les tropes franquistes, va acollir molt positivament la novetat.

Toni Strubell, coordinador de la Comissió per la Dignitat, va assegurar que «ara que no s'han atrevit a exposar les obres d'en Fontserè, demanem que s'atreveixin a retornar tota la documentació espoliada».

Miguel Ángel Jaramillo, que ahir assegurava en declaracions a una cadena radiofònica que l'exposició inclouria «por supuesto» les obres de Fontserè, no va saber exposar els motius de la retirada als membres de la Comissió de la Dignitat que ahir es van desplaçar fins a Salamanca.

A les portes del recinte una delegació de representants de la Comissió, amb personalitats com el mateix cartellista Carles Fontserè,

Carles Fontserè. El cartellista català, amb la seva esposa, va visitar ahir la polèmica exposició.

resident al Pla de l'Estany; Rosa Maria Carrasco, filla de Manuel Carrasco i Formiguera; Mariona Companys, néta del president Lluís Companys; el senador Carles Bonet i el diputat Joaquim Ferrer, va desplegar una pancarta on es podia llegir «¿Botín de guerra es cultura?».

Darrere la pancarta diversos intel·lectuals i universitaris castellans, com el catedràtic d'Història José Luis de las Heras, es van sumar a la protesta per mostrar el seu suport al retorn dels documents a Catalunya.

«Intenten maquillar l'espoli retirant les obres catalanes de l'exposició» va assegurar Toni Strubell. El coordinador de la Comissió de la Dignitat ha denunciat en repetides ocasions l'escàndol que

suposa que la Unió Europea subvencioni, en el marc de la capitalitat cultural de la ciutat de Salamanca, una mostra que es basa en el material espoliat durant un conflicte bèl·lic.

L'acte de protesta, que es va iniciar a mig matí després que l'avió de companyia espanyola que transportava els membres de la Comissió sobrevolés inexplicablement Salamanca durant més d'una hora, es va desenvolupar amb normaltat i va aconseguir centrar l'atenció dels mitjans de comunicació locals.

L'única incidència va ser la prohibició per part dels membres de seguretat de l'exposició de l'accés a la mostra del senador Carles Bonet i el diputat Joaquim Ferrer, tot i que tots dos van presentar les

acreditacions que els permetien l'entrada.

En el marc de l'exposició hi ha previstes trobades amb un grup d'intel·lectuals de Castella i Lleó i universitaris de Salamanca que fan costat a la causa de la Comissió.

Alguns d'aquests intel·lectuals i catedràtics, com per exemple José Luis de las Heras es van sumar ahir a l'acte de protesta, la qual cosa, segons Toni Strubell fa pensar que a Salamanca hi ha un grup nombros de personalitats que dona suport al retorn dels arxius, tot i que no mostren aquesta postura en públic per por de represàlies com les que va patir el periodista Aníbal Lozano després de publicar un article d'opinió contrari a les postures del Partit Popular en aquest assumpte.

Albert Sáez

PER DECIDIR

Per què remenem els papers?

Els anomenats papers de Salamanca són un assumpte encara no resolt dels anys de la transició

Mariano Rajoy, vicepresident del govern espanyol, ens va fer aquesta pregunta el dia següent que l'anomenada Comissió de la Dignitat anés fins a Salamanca acompanyada de tots els partits menys el PP i una àmplia representació de les persones i institucions que des de 1939 tenen una part dels seus arxius confiscats en aquella ciutat castellana on va viure Miguel de Unamuno. Doncs crec que mereix una resposta, també des de la perspectiva dels que provem de mirar-nos la realitat a la llum de l'evangeli.

El Concili Vaticà II, del qual ara celebrem els quaranta anys, va posar juntes dues paraules: justícia i pau. Aquest ha estat el principi fonamental de l'acció política de molts cristians des d'aleshores. Ho va ser de l'entranyable Joan Gomis, però també de l'Església espanyola i catalana de la transició. Tarancón i Jubany van conduir-se en aquells anys difícils pensant en les dues paraules alhora. Ells sabien que era de justícia una amnistia general dels franquistes i dels antifranquistes perquè assegurava una pau sense venjances. Jubany ho va fer perquè sabia que una part de l'Església catalana havia patit durant la República i durant el franquisme. I Tarancón perquè donava la comunió a ministres del règim i a fundadors de CCOO. L'Església va acceptar tot allò que feia possible la pau des de la justícia.

Doncs bé, els anomenats papers de Salamanca són un assumpte encara no resolt d'aquells anys. Simplement això. Les persones i institucions que tenen els seus papers incautats a Salamanca no faran res per posar en perill la pau a Espanya, però estan en el seu dret de recordar que no s'ha fet justícia. No és un assumpte de primera magnitud, però és a la base de molts desencontres entre els pobles que formen part d'aquest Estat espanyol que es vol democràtic.

No podem oblidar que actituds com la de Rajoy amb els papers o de Trillo amb la bandera de la plaça Colón alimenten la sospita d'alguns sobre la voluntat del PP de fer Espanya des de la desmemòria i no des de la reconciliació com es va fer la transició. Caldria recuperar-ho i recuperar també el binomi justícia i pau. La recent història d'Europa ens demostra que les ferides mal tancades reapareixen farcides de pus. Que els papers no siguin un assumpte de primera necessitat hauria de servir precisament per superar-ho sense traumes.

Més encara quan no hi ha raons tècniques per defensar el contrari. Per què Teresa Pàmies no té dret a recuperar les cartes que va enviar al seu germà? Per què Carles Fontserè no té dret a recuperar els seus cartells? Aquests són drets ben individuals i no tenen res a veure amb els nacionalismes sinó amb el més elemental sentit democràtic. És de justícia, i sense ella és impossible la pau. Recordar-ho és una qüestió de dignitat i no pas un desig estúpid de remenar el passat com vol fer veure Rajoy. De fet, la millor manera de mantenir viu aquell passat és mantenir obert un arxiu que no és ja altra cosa que un magatzem de la petita història personal de milers de persones a dins i a fora de Catalunya. (E)

ELS QUE TENEN ELS SEUS PAPERS A SALAMANCA NO FARAN RES PER POSAR EN PERILL LA PAU A ESPANYA, PERÒ ESTAN EN EL SEU DRET DE RECORDAR QUE NO S'HA FET JUSTÍCIA

"Austerlitz",
la obra póstuma
de Sebald
PÁGINA 39

Cultura

La Fundación Celta devolverá el garrote vil al Supremo, página 38 / Multitudinario adiós a Montanyès, página 40 / Toti Soler actúa en el Palau de la Música, página 42 **CARTELERA** PÁGINA 43

ABRE LA MUESTRA "PROPAGANDA EN GUERRA"

Segunda misión en Salamanca

La exposición del Archivo evita exhibir mucha documentación de Cataluña

FÉLIX CORCHADO

Integrantes de la Comissió de la Dignitat se manifestaron ayer a las puertas de la exposición "Propaganda en guerra"

JUAN CARLOS MERINO
Salamanca

La Comissió de la Dignitat volvió ayer a Salamanca. La ocasión lo merecía. El consorcio Salamanca 2002 inauguró, gracias a un convenio firmado el año pasado con el Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, la muestra "Propaganda en guerra", comisariada por Miguel Ángel Jaramillo, director del Archivo General de la Guerra Civil Española, de donde procede la mayoría de los documentos expuestos. Pero la Comissió no pudo entrar en las salas del Palacio de Congresos y Exposiciones. Por la mañana, porque la visita guiada con Jaramillo era sólo para la prensa. Y por la tarde, porque no habían sido invitados a la inauguración oficial. Y eso que entre los presentes había un senador (Carles Bonet, de

El cartelista y el director dialogan Propaganda sin Fontserè

FÉLIX CORCHADO

Carles Fontserè ayer en la exposición

"¡No hay ningún cartel mío!", espetó ayer el cartelista catalán Carles Fontserè al comisario de la muestra, Miguel Ángel Jaramillo. "Ni suyo ni de muchos otros -respondió éste-. Tenemos más de 2.000 carteles en el archivo y no podemos exhibirlos todos. De hecho, teníamos uno de los suyos preseleccionado, pero al final otros nos parecieron más adecuados. Lamento no haber sabido que venía usted, si no quizá hubiéramos puesto alguno..." La muestra "Propaganda en guerra" sí presenta, en cambio, algunos carteles catalanes de J. F. Bardasano, M. Porta, R. Molero, Moneñy o Toni Vidal.

ERC) y un diputado (Joaquim Ferrer, de CiU), los responsables de Cultura de UGT Cataluña y de IC-Verds, o Josep Guia, de Acció Cultural del País Valencià. Así las cosas, la veintena de integrantes de la Comissió que ayer se desplazó hasta Salamanca se limitó a desplegar una pancarta en la que se leía: "¿El botín de guerra es cultura?"

Pero no será un viaje inútil. Según explicó a "La Vanguardia" su coordinador, Toni Strubell, ayer mismo iniciaron los primeros contactos, que se prolongarán durante toda la semana, con diferentes personas del ámbito universitario y político salmantino y de Castilla y León, que apoyan la devolución de los polémicos "papeles" del Archivo de la Gue-

"Ha desaparecido la mayoría de las referencias a Cataluña en la exposición", critica Enric Borràs

rra Civil que reclama Cataluña. ¿Nombres? "Prefiero no darlos aún, por respeto", señaló Strubell, aunque uno de los partidos favorables a la devolución es Izquierda Castellana.

La Comissió también llevará esta semana un notario a la exposición para que levante acta de los documentos mostrados, "cara a futuras acciones judiciales". El motivo es que, en su opinión, "se expone material robado por un ejército golpista y fascista, lo que choca con los preceptos de la Unesco en materia de patrimonio." Claro que, según denunció a este diario Enric Borràs, de la secretaría de la Comissió, "Jaramillo ha retirado de la exposición la mayor parte de las referencias a Cataluña, empezando por los carteles de Fontserè, que no hace ni dos días aseguraba que sí estarían. Quizá es que este hombre tiene problemas de memoria..."

"¿Cuántos documentos se exponen de los que reclama Cataluña?", le preguntaron a Jaramillo. "No sé. ¿De qué reclamaciones me habla? -respondió- La única formal que conozco es la de la Generalitat, y aquí no mostramos ninguno de estos documentos. Sí tenemos en cambio mucho material del Comisariado de Propaganda de la Generalitat, que fue uno de los más activos en la guerra."●

"PROPAGANDA EN GUERRA"

Salamanca. Palacio de Congresos

Hasta el 12 de enero

El reportatge repassa la polèmica i segueix les accions de la Comissió de la Dignitat

'30 minuts' troba llibres de Rovira i Virgili a l'Archivo de Salamanca

Partidaris i contraris del retorn dels documents a Catalunya exposen els seus arguments a 'Sense papers'

Sònia Pau

BARCELONA

Partidaris i contraris del retorn a Catalunya dels documents que les tropes franquistes van espoliar durant la Guerra Civil i que són a l'Archivo General de la Guerra Civil, a Salamanca, tenen veu aquesta nit al 30 minuts titulat *Sense papers*.

A més, un equip de TV3 va entrar a l'Archivo i hi va trobar proves per rebatre un dels principals arguments dels que n'avalen la identitat com a lloc en què es concentra la documentació referida a la guerra: els periodistes hi van localitzar cinc llibres propietat del polític Antoni Rovira i Virgili.

Recerca d'historiadors

El reportatge entrevista Teresa Rovira, filla de Rovira i Virgili, que recorda com als anys 60 ja va reclamar els documents del seu pare i que el 1978 el ministeri de Cultura li va contestar que durant la Guerra Civil no s'havien fet registres a casa de la seva família i que, per tant, la seva biblioteca no era a l'arxiu. L'equip de *30 minuts*, guiat per l'historiador Josep Cruanyes, ha pogut filmar la imatge de cinc llibres que són a Salamanca i estan dedicats a Rovira i Virgili. "Sospiem que amb temps se'n trobarien més", diu el periodista Manel Raya, autor del reportatge juntament amb Mireia Pigrau i Josep Maria Suñé.

Experiències semblants expliquen els historiadors catalans que han investigat la qüestió, com ara Cruanyes, que publicarà a Edicions 62 una documentada crònica de l'espoliació documental feta a Ca-

Una de les visites protesta que la Comissió de la Dignitat ha fet a Salamanca

talunya el 1938 i el 1939, i Borja de Riquer, que va formar part de l'última comissió tècnica creada per la Generalitat i l'Estat espanyol per analitzar els papers.

També es recull el testimoni de Carles Fontserè, a qui van confiscar tots els cartells.

Sense papers explica els orígens de l'Archivo de Salamanca, fa un repàs de tota la polèmica i ha seguit les accions de la Comissió de la Dignitat, que reclama els papers.

Alguns intel·lectuals salmantins argumenten que els documents s'han de quedar on són, però d'altres, com és el cas d'Aníbal Lozano, consideren que han de tornar a Catalunya. Lozano va dir això a la seva columna d'opinió del diari *La Tribuna*, de Salamanca, i el van acomiadar.

La ministra de Cultura i el director de l'Archivo no volen parlar

► Ni la ministra de Cultura, Pilar del Castillo, ni l'alcalde de Salamanca, ni el president de la Junta de Castilla i Lleó -tots tres del PP-, ni el director de l'Archivo van voler fer declaracions a l'equip de *30 minuts*, perquè consideren que és un tema definitivament tancat. "Hem buscat l'equilibri d'opinions -assegura Manel Raya, un dels autors-, però una de les parts no ha volgut parlar, i el cert és que els arguments històrics estan clarament del costat català, perquè va ser un espoli".

Els coneguts com *papers de Salamanca* es van fer servir com a proves per jutjar i condemnar milers d'antifranquistes. Els documents van estar a punt de tornar a Catalunya en dues ocasions: l'any 1980, mentre governava la UCD, i el 1995, quan el govern socialista de Felipe González va decidir restituir els documents de la Generalitat de Catalunya. Finalment, però, l'oposició frontal de tot el PP espanyol i del PSOE de Salamanca i l'escenificació del no amb una manifestació multitudinària a la ciutat seu de l'Archivo en van frustrar el retorn.

AVUI

diumenge

29 DE DESEMBRE DEL 2002

2002

Les fotos de l'any

Els 'papers de Salamanca'

Els successius episodis sobre els documents —molts legítims propietaris o hereus dels quals encara viuen— que les tropes rebels van confiscar a Catalunya i van acumular a l'Archivo de Salamanca demostren com l'al·lèrgia a les demandes dels catalans encara és molt viva a les Espanyes, siguin del PP o del PSOE.

Des que el desembre del 1977 el senador Josep Benet va instar el Congrés a interessar-se per la devolució dels *papers* s'han fet molts intents perquè el govern central torni a Catalunya uns documents que van ser requisats a la força. Doncs bé: encara avui en dia hi ha qui considera que els *papers* són un botí de guerra legítim o acusen els catalans de tenir la barra de voler recuperar el que és seu. ERC ha obert aquest any la via judicial, fent que els propietaris i els hereus dels *papers* en reclamin la devolució.

El 14 d'octubre, una missió unitària catalana va anar a demanar el retorn dels documents a la mateixa ciutat de Salamanca. Cap autoritat la va rebre. L'aspirant a president de la Generalitat de Catalunya pel Partit Popular, Josep Piqué, va declarar que la missió era "ridícula" i que causava "vergonya aliena". L'opinió de Piqué és que no es pot estar "permanentment discutint sobre aquesta qüestió". Per si amb això no n'hi hagués prou, els documents estan per classificar, de manera que tampoc són útils per als historiadors, siguin catalans o no, que es desplacin a Salamanca per treballar-hi. Això no és obstacle perquè la ministra d'Educació, Pilar del Castillo, hagi posat les dependències de Salamanca com a exemple de bon arxiu i, de pas, s'hagi negat a la devolució.

Al costat d'aquestes línies, un acte celebrat a Barcelona per reclamar la devolució dels 'papers'. A sota, els membres de la comissió catalana que va viatjar a Salamanca

REPORTATGES DIVERSOS A TELEVISIÓ AMB PROTAGONISTA C.F.
REFERENT "PAPERS DE SALAMANCA" i COMISSIÓ DE LA DIGNITAT

Divendres, 4 octubre 2002 TELE 5

- a l'estudi de Montguix

Octubre 2002 Televisió de Girona

-a l'estudi de Montguix

Diumenge, 13 octubre 2002 TV3

"Coses que passen" Josep Cuní

-al plató del programa, entrevista i debat

Diumenge, 15 desembre 2002 TV3

"30 minuts" Manuel Raya

-a l'estudi de Montguix i durant viatges a Salamanca

La campanya per la recuperació dels documents espoliats celebra el seu acte central al Palau de la Música Catalana

L'historiador Paul Preston i l'artista Carles Fontserè ahir al Palau de la Música

mar els papers valencians però que, lamentablement, després el PP s'havia fet enrere: "El president Camps va assegurar al govern de Castella i Lleó que no pensava aplicar l'acord parlamentari, fet que en qualsevol altre país hauria estat un escàndol".

Per problemes de salut, van excusar la seva absència els historiadors Javier Tusell i Josep Benet. De Benet, el primer a reclamar els documents fa 26

"No tothom a Salamanca fa com unes autoritats que es comporten com a 'hooligans'", afirma José L. de las Heras

anys al Senat, el presentador de l'acte, l'actor Jordi Bosch, en va llegir una missiva: "Només mentalitats franquistes i anticatalanes poden oposar-se" al retorn. Segons Benet, l'única unitat arxivística vàlida és la de prodèncià i no la que es reclama des de Salamanca, que recorda la de *destino en lo universal*.

També van excusar l'absència l'expresident Jordi Pujol i la consellera de Cultura, Caterina Mieras, tots dos desplaçats a la Fira del Llibre de Guadalajara. A l'acte, però, sí que hi havia una nodrida representació política, amb membres dels quatre partits que donen suport a la campanya de la Comissió de la Dignitat des de la seva posada en marxa el gener del 2002. CIU hi estava representada per Xavier Trias, Antoni Vives, Carme Laura Gil, Joan Vallvé i Joaquim Forn; d'ERC van fer acte de presència Jordi Carbonell, Joan Ridao, Jordi Tardà i Enric Canet; per ICV-EUiA hi havia Dolores Camats i Jordi Miralles, i pel PSC, Xavier Menéndez. Entre els historiadors destacaven les figures de Borja de Riquer i Ricard Vinyes, i el món cultural estava representat per l'editor Carles-Jordi Guardiola i el filòsof Josep Maria Terricabras, que va intervenir a la tribuna per reclamar el retorn íntegre dels papers.

L'acte també va constar d'una actuació musical del grup Port Bo, que va interpretar una cançó creada per a la campanya, i el grup Teatre de Guerrilla, que s'ho va prendre amb humor. La campanya Operació Retorn es trasllada aquesta setmana a Castella i Lleó, amb la presentació a Valladolid i Salamanca de la versió castellana del llibre *Volem els papers*, que en català està entre els més venuts de l'últim mes en assaig. Toni Strubell, coordinador de la Comissió de la Dignitat, va denunciar ahir que a Salamanca no es podrà fer a la Casa de les Conchas, com estava previst, "per la prohibició de la Junta de Castella i Lleó".

Paul Preston titlla d'"escàndol" que encara no hagin tornat els 'papers de Salamanca'

Ignasi Aragay
BARCELONA

L'historiador anglès Paul Preston va qualificar ahir d'"escàndol que una qüestió de justícia elemental" com el retorn dels 'papers de Salamanca' "no estigui resolta 30 anys després de la mort de Franco".

Preston va participar ahir en l'acte de cloenda de l'Operació Retorn organitzada per la Comissió de la Dignitat a la sala petita -la van omplir 600 convidats- del Palau de la Música Catalana. L'historiador va assegurar que considera "una deshonestat moral i intel·lectual ignorar l'origen i naturalesa" d'una documentació espoliada amb fins repressius: "Aquests papers són un monument al cost més repugnant de la dictadura", va dir després de referir-se als milers de persones que havien patit mort, presó i privació de feina per causa seva.

L'historiador, que havia iniciat la seva intervenció demanant disculpes per haver de parlar "en un acte com aquest en castellà, la llengua de l'imperi", va assegurar que "tot i que la qüestió dels documents no és el menor dels atacs de Franco a Catalunya, altres,

com l'assassinat de Companys i de milers de catalans, ja no tenen solució, però aquest sí". Preston va repassar l'origen de l'espoliació i de l'Archivo i va fer èmfasi en la participació de la Gestapo i del jesuïta català antimacó Joan Tusquets en la seva organització, a més de referir-se a l'absurditat de considerar-lo l'arxiu de la Guerra Civil, ja que, "a causa de la seva mateixa gènesi, és ple de llacunes". "No té, per exemple, gairebé cap paper de Castella i Lleó", va assenyalar.

A més de Preston, que avui participa a Tarragona en la

"L'assassinat de Lluís Companys i el de milers de catalans ja no tenen solució, però l'afer dels documents sí", diu l'hispanista anglès

presentació del llibre *Volem els papers*, va intervenir en l'acte el vicepresident de les Corts Valencianes i alcalde de Morella Joaquim Puig, que en "la

llengua apresada a Morella i sense traducció simultània, cosa que em retrauran alguns polítics del meu país", va assegurar que el que hi ha en joc "no és una qüestió de memòria, de cultura, d'identitat ni tan sols moral, sinó de simple legalitat democràtica", i va reclamar que "després de tantes renúncies" durant la Transició "ara és l'hora de l'exigència democràtica", perquè "el dret de les víctimes no és negociable". Puig també va recordar que les Corts de les quals és vicepresident havien aprovat per unanimitat recla-

Premis Dignitat a tres salmantins, a un futbolista, a Ettinghausen i a Fontserè

► La Comissió de la Dignitat va donar ahir els seus primers guardons, els premis Dignitat, i va començar amb els tres salmantins que públicament han defensat la posició catalana. José Luis de las Heras, historiador de la Universitat de Salamanca, va rebre la distinció amb "satisfacció de poder col·laborar per una causa justa" i va voler deixar clar que "no tothom a Salamanca fa com unes autoritats que es comporten com a hooligans fanàtics" buscant "l'enfrontament entre pobles". L'exregidora independent pel PSOE Teresa Carvajal va assegurar que a Salamanca "hi ha por" i "hem perdut la dignitat, una de les pitjors desgràcies per a l'ésser humà". Carvajal va rebre el guardó de mans del secretari general de la UGT

catalana, Josep M. Álvarez, que va recordar "el component de classe" que va tenir l'espoli, ja que "al Foment del Treball no li van prendre els papers". El periodista salmantí Aníbal Lozano no va poder ser present a l'acte.

També va ser premiat el futbolista reusenc Gerard Escoda, exmembre de la Unió Deportiva Salamanca que un dia es va negar a sortir al camp amb una pancarta a favor de la unitat de l'Archivo, fet que li va acabar suposant haver de canviar d'equip. Li va lliurar el premi el secretari general de l'Esport, Rafael Niubò, que va lamentar no haver tornat amb una victòria de Fresno. El professor Henry Ettinghausen, emocionat, i l'artista Carles Fontserè van rebre els dos últims guardons.

Dimarts 30
Novembre del 2004

Número 8637. Any XXVI

Telèfon 972 18 64 00

Fax 972 18 64 20

girona@elpunt.com

www.elpunt.com

EL PUNT

DIARI INDEPENDENT, CATALÀ, COMARCAL I DEMOCRÀTIC

Operació Retorn al Palau de la Música

● La Comissió de la Dignitat va fer ahir al vespre al Palau de la Música Catalana de Barcelona l'acte central de la campanya pel retorn dels *papers de Salamanca*. La vetllada, batejada amb el nom d'operació

Retorn, va ser presentada per l'actor Jordi Bosch i hi van participar, entre altres, Teatre de Guerrilla o l'historiador Paul Preston. Es van lliurar els premis Dignitat Nacional i Internacional, que van rebre els

intel·lectuals de Salamanca favorables al retorn dels papers Teresa Carvajal, Anselmo Lorenzo i José Luis de las Heras, a més d'Henry Ettinghausen, Carles Fontserè i l'esportista Gerard Escoda.

Preston destaca el uso represivo que Franco dio a los papeles de Salamanca

La Comisión de la Dignidad no se conformará con una devolución parcial del archivo catalán

ISRAEL PUNZANO. **Barcelona** El Palau de la Música Catalana, en Barcelona, acogió ayer el acto central de la *Operación retorno de los papeles de Salamanca*, una iniciativa impulsada por la Comisión de la Dignidad, para exigir la devolución íntegra de los documentos catalanes intervenidos por las tropas franquistas. La documentación se conserva en el Archivo General de la Guerra Civil Española, sito en la ciudad castellano-leonesa. En la ceremonia reivindicativa, en la que se recalcó que la comisión no aceptará una devolución parcial, participaron el historiador Paul Preston, el vicepresidente de las Cortes Valencianas, Joaquim Puig, y el catedrático de filosofía Josep Maria Terricabras. Preston destacó el uso policial de los documentos: "Los fondos de Salamanca provienen del saqueo de las instituciones que Franco iba ocupando progresivamente. Tenían un fin represivo, puesto que se utilizaban como pruebas de antecedentes políticos para juicios sumarios. Son el monumento al lado más repugnante de la dictadura. No es el menor de los crímenes de Franco. El asesinato de Lluís Companys y de miles de catalanes no tiene remedio, pero éste sí".

El actor Jordi Bosch se encargó de presentar la velada, amenizada con actuaciones de la compañía humorística Teatre de la Guerrilla y del grupo de música Port Bo, que estrenaron la *Cançó dels papers*. "Entre los muchos estamentos que sufrieron el expolio del franquismo se debe mencionar a la Federació de Grups de Teatre Amateur de Catalunya. Por eso es necesario que los actores estén representados en este acto", explicó Bosch. El gremio teatral no era el único presente. Los organizadores reservaron las primeras filas de la platea para los representantes de instituciones varias: la Generalitat, la Diputació de Barcelona, diferentes ayuntamientos catalanes, partidos políticos (Esquerra Republicana, Partit dels Socialistes de Catalunya, Partit Socialista Unificat, Unió Democràtica) y sindicatos (UGT, CNT y CADCI). En definitiva, buena parte de las víctimas de la confiscación franquista, incluidos afectados particulares como Odina Capo, heredera del médico naturalista Nicolás Capo.

Puig lamentó la falta de sensibilidad para cerrar las heridas de la Guerra Civil. "Los mal llamados papeles de Salamanca siguen en el archivo donde los pusieron los ganadores. No es un archivo histórico, sino policial. Que los documentos permanezcan ahí es un símbolo de enfrentamiento. El derecho de las víctimas no es negociable".

El presentador leyó un mensaje de adhesión enviado por el presidente emérito de la República Italiana, Francesco Cossiga. En su salud, Cossiga deseó que el "nuevo Gobierno socialista de España esté más decidido a intervenir a favor del retorno de los papeles", aspiración que califica de "causa justa". En el acto, se entregaron los Premios de la Dignidad, otorgados por la comisión a personas que se han situado públicamente a favor de la devolución de los legajos. Las distinciones, seis en total,

recayeron en el profesor de Historia Contemporánea de la Universidad de Salamanca, José Luis de las Heras; el periodista Aníbal Lozano, la activista Teresa Carvajal, el catedrático emérito de la Universidad de Southampton Henry Ettinghausen, el artista Carles Fontserè y el futbolista Gerard Escoda.

El acto central de la *Operación retorno de los papeles de Salamanca*, ayer, en el Palau de la Música. / MARCELLÍ SÀENZ

Dimarts 30
Novembre del 2004

Número 8637. Any XXVI

Telèfon 972 18 64 00

Fax 972 18 64 20

girona@elpunt.com

www.elpunt.com

EL PUNT

DIARI INDEPENDENT, CATALÀ, COMARCAL I DEMOCRÀTIC

Operació Retorn al Palau de la Música

● La Comissió de la Dignitat va fer ahir al vespre al Palau de la Música Catalana de Barcelona l'acte central de la campanya pel retorn dels *papers de Salamanca*. La vetllada, batejada amb el nom d'operació

Retorn, va ser presentada per l'actor Jordi Bosch i hi van participar, entre altres, Teatre de Guerrilla o l'historiador Paul Preston. Es van lliurar els premis Dignitat Nacional i Internacional, que van rebre els

intel·lectuals de Salamanca favorables al retorn dels papeles Teresa Carvajal, Anselmo Lorenzo i José Luis de las Heras, a més d'Henry Ettinghausen, Carles Fontserè i l'esportista Gerard Escoda.

Preston: «L'arxiu de Salamanca és un monument al costat més repugnant del franquisme»

L'historiador participa en l'acte central de l'operació Retorn, que ahir va omplir la sala petita del Palau de la Música

ANDREU BARNILS / Barcelona

● L'historiador Paul Preston va reclamar ahir el retorn dels papers de Salamanca durant l'acte central de l'operació Retorn, que la Comissió de la Dignitat està

duent a terme aquesta tardor per reclamar la devolució de tots els papers de l'arxiu de Salamanca. Les cinc-centes butaques de la sala petita del Palau de la Música es van omplir de familiars

d'afectats i personalitats polítiques per escoltar les adhesions per carta de Noam Chomsky, Fernando Cossiga i Josep Benet. Durant la vetllada es van fer entrega dels primers premis Dignitat, que van

recollir, entre altres, tres intel·lectuals castellans compromesos partidaris del retorn. El grup Teatre de Guerrilla van aportar la part lúdica i el filòsof Josep Maria Terricabras, la combativa.

«Perdoneu que em dirigeixi a vosaltres en la *lengua del imperio*.» Així va començar l'historiador de la London Economics, Paul Preston, un lúcid al·legat contra els arguments dels contraris al retorn dels papers. «Jo que sempre he defensat el model de la transició espanyola crec que l'existència de l'arxiu de Salamanca és un dèficit democràtic que em produeix vergonya aliena [...] No és un arxiu d'historiadors, sinó policíac i repressiu que dirigents nazis van ajudar a crear», va afirmar Preston.

Si el de Preston va ser un discurs sòlid, d'historiador, els tres intel·lectuals castellans que van rebre els primers premis

Dignitat van ser els més emotius. El periodista Anselmo Lorenzo (per carta), i els professors universitaris José Luis de las Heras i Teresa Carvajal van parlar del «franquisme sociològic dels defensors de la unitat de l'arxiu en l'universal». A ells van anar dirigits els aplaudiments més sentits de la nit. Els altres guanyadors van ser Gerard Escoda (exjugador de la UD Salamanca, i parent de Josep Bargalló, que es va negar a sortir al camp amb una campanya a favor de la unitat de l'arxiu), el professor Henry Ettinghausen i Carles Fontserè, que va preferir restar mut.

Joaquim Puig, vicepresident del Congrés valen-

cià i alcalde de Morella, va recordar que el País Valencià també és en aquesta reclamació.

Amb l'acte d'ahir, presentat per l'actor Jordi Bosch, la campanya arriba en el seu moment culminant, després que més de quaranta ajuntaments valencians han aprovat mocions en què es reclama el retorn i 120 de catalans han penjat una pancarta reclamant el retorn de «tots» els papers, pel temor que només en retornin una part. La veu ronca de Josep Maria Terricabras carregant contra l'actitud de les autoritats castellanes i l'humor de Teatre de Guerrilla (van acabar amb els pantalons abaixats) van tancar l'acte.

L'historiador Paul Preston fent el seu discurs ahir al Palau de la Música. / ANDREU PUIG

«PAPERS DE SALAMANCA»

La Comissió de la Dignitat lliura el Premi D a Francesc Ferrer en un acte a Girona

Brandon Jones estrena a la Casa de Cultura el documental «El passat, passat està?»

Cristina Valentí, Girona

La Comissió de la Dignitat va lliurar ahir al vespre el Premi D al polític i escriptor gironí Francesc Ferrer, en el transcurs d'un acte a la Casa de Cultura de Girona en què també es va estrenar el documental *El passat, passat està?*, del realitzador gal·lès Brandon Jones.

L'actual portaveu d'ERC a l'Ajuntament de Girona va recollir el premi de mans de Toni Strubell, coordinador de la plataforma que ha reivindicat el retorn dels «papers de Salamanca». Aquest mateix premi, que valora la «dignitat» dels guardonats, també ha estat concedit a Carles Fontserè, José Luis de las Heras, Teresa Carvajal, Henry Ettinghausen i Anibal Lozano.

L'acte d'ahir va ser una trobada de vells amics i coneguts atès que els dos protagonistes —Ferrer i Jones— ja es coneixien

JOAN COMALAT

PREMIAT. Ferrer sosté el guardó acompanyat de Terricabras, Jones i Strubell.

i el realitzador gal·lès va dir sentir-se «honrat» que el polític gironí fos a l'estrena «mundial» del seu treball sobre els documents catalans espoliats després de la Guerra Civil.

L'Aula Magna va acollir la projecció de la pel·lícula, d'uns 50 minuts, en què el seu autor assegura haver adoptat una posició «totalment independent» tot i el seu reconegut «procata-

lanisme». Jones, que va arribar a Catalunya per qüestions de feina, ha elaborat altres treballs sobre el país. Després de la projecció, va tenir lloc una taula rodona en què va participar el filòsof Josep Maria Terricabras.

L'aprovació definitiva del trasllat

D'altra banda, la ponència encarregada d'estudiar el trasllat de part de l'Arxiu de Salamanca a Catalunya es va reunir ahir per examinar possibles modificacions i treballar per a l'aprovació definitiva, que es farà, previsiblement, al setembre.

La ponència ha acceptat la inclusió en el projecte de llei, pel qual es donarà via lliure al trasllat, d'una esmena presentada pel PSOE, la qual advoca perquè la Generalitat s'encarregui de tornar els documents a les persones físiques o jurídiques domiciliades a Catalunya.

TRIBUNA DE SALAMANCA

ARCHIVO
EN
SALAMANCA

22-23 CARNAVAL DEL TORO

MIRÓBRIGA AGASAJA A SU REINA

Javier Iglesias impone la banda y la corona a la más guapa.

» ÍNDICE » 2 A fondo » 6 Opinión » 9 Salamanca » 17 Guijuelo » 21 Ciudad Rodrigo » 25 Castilla y León » 26 Economía » 27 Nacional » 28 Internacional » 29 Deportes » 54 Sociedad » 56 Cultura » 58 Toros » 60 Agendas » 62 Cines

4-5 » REVELADOR INFORME DE LA FORMACIÓN CATALANA

Un documento de ERC demuestra que forzó al Gobierno a devolver los papeles

» **Texto** » «Es un acto de justicia gracias a la presión de ERC» » **Reunión en Salamanca** » Once regiones buscan hoy la unidad » **Futuro centro** » Problemas con Orellana

» ERC reconoce en un documento interno, según informa Ical, que el Gobierno aceptó la salida de fondos del Archivo General de la Guerra Civil por las presiones

ejercidas desde esta formación. «En ningún caso esta restitución se puede presentar como un favor. Es un acto de justicia que hemos conseguido gracias a la pre-

sión ciudadana y a la presión política de ERC», recoge el texto de este documento reservado y distribuido entre la cúpula de Es-

» ENTREVISTA CON CARLES FONTSERE

Sus carteles, memoria de una Guerra

Sus dibujos forman parte de la memoria de la Guerra Civil. Ahora reclama lo que es suyo, hasta 8 carteles que están en el Archivo.

BREVES

El Govern promueve la Casa de les Llengües

El Govern de la Generalitat acordó ayer crear un programa destinado a promover la creación de la Casa de les Llengües, adscrito al Departamento de la Presidència. La Casa de les Llengües será una sede internacional de las lenguas del mundo, que permita su archivo y estudio, y facilite su preservación y su uso. – Redacción

Aníbal Lozano y Carles Fontserè, premios Dignitat

La Comissió de la Dignitat, que promueve el retorno de los *papeles* de Salamanca, entregó el lunes en Barcelona los premios Dignitat a los tres salmantinos que públicamente han defendido la posición catalana –Teresa Carvajal, José Luis de las Heras y Aníbal Lozano, que no pudo asistir al acto–; al futbolista Gerard Escoda –ex jugador de la UD Salamanca que se negó a llevar una pancarta en favor de la unidad del archivo–, al profesor británico Henry Ettinghausen y al artista Carles Fontserè. – Redacción

>> EL ARCHIVO DE LA DISCORDIA: LOS HEREDEROS DE LOS FONDOS PARTICULARES

Sólo la pérdida del derecho de la propiedad frenaría la devolución

> **De Riquer** > El historiador asegura que en muchos casos no ha prescrito porque se negó a los familiares la existencia de fondos en Salamanca > **Propuesta** > Arbitrar un procedimiento para que el Ministerio actúe como representante legal

■ ISABEL RODRÍGUEZ

Cartas personales, correspondencia entre intelectuales y políticos, dibujos, pasaportes, fondos de bibliotecas particulares. Los herederos de Antoni Rovira i Virgili, Antoni Xirau, Joaquín Maurín, Nicolas Capó, Josep Obiols o Francesc Cambó, entre otros muchos, confiaban en que el informe de los expertos zanjara una polémica que se remonta diez años atrás y, sobre todo, cerrara las heridas sin curar que se abrieron hace seis décadas. También los que reclaman en primera persona, testigos del pasado y del presente, memoria fidedigna de un capítulo de nuestra historia, caso del cartelista catalán Carles Fontsero o la escritora Teresa Pàmies i Bertrán.

Pero la palabra de los 17 miembros de la comisión formada por el Ministerio de Cultura no ha logrado responder a todos los interrogantes. Aunque el dictamen alude a los documentos de partidos, sindicatos, asociaciones privadas y particulares, los herederos y familiares «aunque confían, tampoco tenemos la certeza», señaló Ignaci Guardans, nieto de Francesc Cambó –autor del programa económico del nacionalismo catalán– cuyos pasaportes, fechados en 1919 y 1922, permanecen en el Archivo de Salamanca. «¿Nos devolverán lo nuestro?», se pregunta Odina Capó, hija del precursor de la medicina naturista en España, Nicolas Capó, de cuna italiana pero catalán de adopción.

Acto de la Comisión de la Dignidad en Salamanca, en 2002, con la presencia de Fontsero y Carod-Rovira, entre otros / TRIBUNA

Federico Mayor Zaragoza, ex director de la Unesco, defiende que los documentos incautados «deben restituirse a sus legítimos propietarios siempre que sea posible». Precisamente ahí radica el problema para dar respuesta a los interrogantes sobre la devolución de los ‘papeles’ a particulares, ya que, según señala el historiador Borja de Riquer, hay que analizar caso por caso para «saber si jurídicamente ha prescrito el derecho de titularidad. Hay casos en los que, de entrada, no, ya que hubo

defectos de forma o simplemente se negó su existencia a los familiares». Además, «hay que valorar la relevancia que tiene toda esa documentación para el Archivo porque hay correspondencia anterior a la Guerra Civil». De Riquer aboga por «arbitrar un procedimiento para que el Ministerio de Cultura, o la Generalitat, actúe como representante de los particulares.

¿Fondos desaparecidos?

Teresa Rovira –hija del que fuera vicepresidente del Parlamento de

Cataluña, Antoni Rovira i Virgili– solicitó en la década los setenta a los entonces Servicios Documentales la devolución de los fondos que habían pertenecido a su padre. Sin embargo, recibió una negativa por respuesta alegando que los fondos o bien habían sido destruidos o se encontraban fuera de España. Años después confirmó que en el Archivo había, al menos, cinco libros de su padre. Rusia y Alemania fueron durante tiempo el destino que se dio, por error, a muchos fondos de particulares. ●

>> FAMILIAS DE...

Rovira i Virgili

Teresa Rovira, hija del vicepresidente primero del Parlamento de Cataluña, reclama los libros de su padre que se encuentran en el Archivo de la Guerra Civil.

Obiols

Raimon Obiols i Germás, representante del PSC, reclama los fondos de su padre, el pintor Josep Obiols.

Junyent i Sans

Del que fuera pintor y escenógrafo del Liceo y consejero artístico de Cambó, se solicita la devolución de los fondos de su biblioteca.

Maurín

Teórico marxista y líder obrero que falleció en Nueva York.

Pàmies

Teresa Pàmies, hija de Tomás Pàmies Pla. La guerra dividió a su familia. Teresa y su padre, que acabaron internados en un campo, perdieron contacto con sus hermanos y su madre, a la que nunca volvió a ver. Como otros, marchó a Cuba, México, República Dominicana y Praga.

Capó

Médico naturista y precursor del nudismo en España.

› EL PERSONAJE

«Sólo tengo tres carteles míos, y en Salamanca hay, al menos, ocho más»

El artista catalán apela a su derecho moral para recuperar los fondos del Archivo salmantino

Carles
Fontserè

CARTELISTA CATALÁN

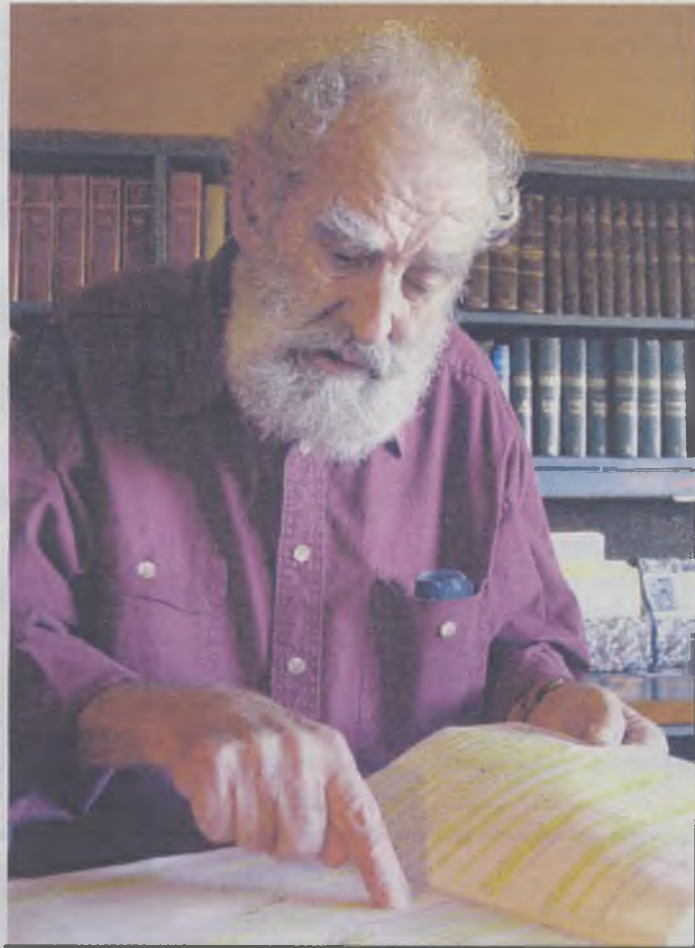
■ I. R. F.

Contaba con apenas 20 años cuando estalló la guerra. Autodidacta, a los 15 descubre su verdadera vocación, a la que se ha dedicado en cuerpo y alma cuando las avatares de la vida se lo han permitido. Cartelista-pintor, fotógrafo, escenógrafo, impulsor del Sindicato de Dibujantes Profesionales de Barcelona y autor de los carteles propagandísticos más célebres de la Guerra Civil. De ellos, «tan sólo conservo tres, porque un cuarto que recuperaré estaba en muy mal estado», donados por un coleccionista privado y por una galería de arte de Nueva York.

Estados Unidos, París y México le han visto hacer las maletas, pero también le han permitido participar en la puesta en escena de la primera representación de la 'Casa de Bernarda Alba' en Europa o trabajar con Mario Moreno Cantinflas. No todo fueron buenos momentos, porque además sufrió lo suyo en el campo de Perpiñán.

Pero la 'espina' que no ha logrado sacarse es saber dónde están sus carteles y todo lo que se llevaron de su estudio catalán. «Mi nombre no consta en ninguno de los índices de fondos que se han hecho hasta ahora, aunque en una de las visitas a Salamanca sí tuve la oportunidad de ver una carpeta en la que había, al menos, ocho carteles míos», apunta Fontserè. «Es una incógnita lo que puede pasar ahora con todos esos fondos. Si algún día tuviera otra vez el material en mis manos, lo entregaría a un museo, porque la devolución es una cuestión de dignidad».

Fontserè apela a su «derecho moral», aunque también reconoce que no sabe en qué estado encontrará sus pertenencias, y matiza que para cerrar este capítulo de nuestra historia es necesario «estar en paz». El artista catalán, na-

«No hablo sólo por mí, sino por todos aquellos que ya no están, por mis compañeros, por la gente del Sindicato de Dibujantes, para defender sus recuerdos»

Arriba, Fontserè en una foto actual, y abajo, derecha, en una fotografía del año 1972. Imágenes acompañadas por dos de sus célebres carteles de la Guerra / TRIBUNA

cido en Barcelona en 1916, apunta no hablar «sólo por mí, sino por todos aquellos que ya no están, por todos mis compañeros, por la gente del Sindicato de Dibujantes, para defender sus recuerdos». Preci-

samente, el recuerdo de los que fueron sus amigos y compañeros es lo que ha llevado a aceptar la petición de colaboración con la Comisión de la Dignidad, con la que en 2002 tuvo la oportunidad de via-

jar a Salamanca para pedir la devolución de los fondos. «Siempre se ha hablado mucho de carteles, pero ¿también están en Salamanca los dibujos comerciales y todo lo que había en mi estudio?». ●

EM

entre mayores
HABLAMOS de ti

IV Centenario de la publicación del libro *'El Ingenioso Hidalgo Don Quijote de la Mancha'*

La novela de Miguel de Cervantes se ha convertido en una de las obras más importantes de la literatura universal. Durante el 2005 se sucederán más de 2.000 actos para celebrar el aniversario. Además, se ha creado la Ruta de Don Quijote, que recorre los lugares en los que el autor situó las aventuras de este personaje.

Págs. 21-25

Los gigantes de Don Quijote.

Publicación Independiente de Difusión Nacional

Año 5 - Nº 42 - Enero de 2005 - Precio: 1,80 euros

Gemma Cuervo

Pág. 33

Maxvida

Págs. 26 y 27

Andreu Salom

Pág. 70

Cuidar la piel

Págs. 58 y 59

Exposición 'Propaganda en Guerra', con documentación del Archivo de Salamanca.

Cataluña tendrá los fondos que reclama al Archivo salmantino

Cultura aún no ha fijado la fecha en que serán devueltos

Asesorada por el informe realizado por la Comisión de Expertos, la ministra de Cultura, Carmen Calvo, anunció el pasado 28 de diciembre que los papeles pertenecientes al Archivo de Sala-

manca que reclama la Generalitat serán devueltos a Cataluña. La Junta de Castilla y León, así como el Ayuntamiento de Salamanca, están estudiando la forma de impedir este traslado. **Págs. 7-11**

ARXIU DE SALAMANCA

El Govern espanyol insinua que només tornarà documents anteriors a la guerra

Bargalló reclama la totalitat dels papers de Salamanca perquè són fruit d'un espoli

Efe/DdeG, Salamanca

El ministre de Treball, Jesús Caldera, va garantir ahir el compromís del Govern espanyol per «reforçar i ampliar» la seu estatal de l'Arxiu de Salamanca, però també va considerar «estimables» les opinions dels qui consideren que no altera la seva unitat la sortida de documents anteriors a la Guerra Civil.

Caldera, que va participar ahir en una entrevista de l'alcalde de Salamanca, Julián Lanza-rote, amb el president del Govern espanyol, José Luis Rodríguez Zapatero, va dir, sense comprometre's amb la decisió final, que «una de les opcions podria ser» el retorn a Catalunya d'alguns documents de l'Arxiu anteriors a la Guerra Civil.

Per Caldera, aquesta és una possibilitat que alguns membres del PP han considerat com a «no lesiva» per al manteniment de l'arxiu, i va explicar que en el seu fons hi ha actes del Port de Barcelona de 1914 «que no tenen res a veure amb la Guerra Civil».

En conèixer aquestes declaracions, el conseller en cap de la Generalitat, Josep Bargalló, va insistir en la necessitat que retornin la totalitat dels papers de Salamanca que van ser espoliats als seus titulars catalans.

Bargalló va dir que «alguns no ho saben però estem al segle XXI i les noves tecnologies permeten que els papers tornin als seus legítims propietaris i que a més a més se'n pugui fer una còpia per a l'actual arxiu».

El conseller en cap va coincidir amb el president espanyol,

CARLES FONTSERÉ. El cartellista, membre de la Comissió per la Dignitat, en un acte de reclamació a Salamanca.

José Luis Rodríguez Zapatero, a assenyalar que «bona part dels papers no tenen res a veure amb la Guerra Civil sinó amb el període anterior» i va donar a entendre que aquesta part de l'arxiu podria tornar abans.

No obstant això, va remarcar

■ **Caldera afirma que l'arxiu és i seguirà sent a Salamanca**

que «el principi del problema és que la Generalitat és el propietari legítim dels papers de l'arxiu i no es pot perpetuar el que ha estat un espoliació».

Poc abans Caldera, que també és diputat per Salamanca, havia afirmat que «l'Arxiu és estatal i seguirà a Salamanca». Segons va afegir, «mai no es desmantellarà» aquest fons documental, i va recordar que documents estatals relatius al període de la Guerra Civil continuen disseminats en onze arxius diferents.

Caldera va assegurar que la mateixa consellera de Cultura de Castella i Lleó, del PP, va admetre la possibilitat de mantenir la unitat de l'Arxiu encara que es produeixi la sortida d'alguns documents concrets, opinió compartida per alguns historiadors i que, segons el ministre, fa que «la unitat no pugui entendre's com un criteri absolut».

«Si hi ha documents que no tenen res a veure amb el període de la Guerra Civil potser podrien sortir sense cap tipus de problemes», va dir el ministre.

EL RETORN, MÉS A PROP

Crònica d'una reivindicació

30/3/1995. SALAMANCA. Primera manifestació en contra del retorn dels documents catalans

11/6/2002. UNIVERSITAT DE BARCELONA. Acte solemne a favor del retorn dels 'papers'

22/7/2002. MINISTERI DE CULTURA. Reunió del patronat de l'Archivo amb Pilar del Castillo

31/7/2002. MINISTERI DE CULTURA. ERC reclama els 'papers' al ministeri

14/10/2002. ARCHIVO DE SALAMANCA. Expedició de la Comissió de la Dignitat a Salamanca

15/10/2002. PLAÇA DEL REI. Teresa Pàmies en la manifestació a favor del retorn

22/5/2003. ATENEU BARCELONÈS. J. Porta i T. Strubell amb els salmantins Aníbal Lozano i Teresa Carvajal

29/4/2004. COL·LEGI DE PERIODISTES. X. Trias, J. Rigol, J.M. Terricabras i J. Porta, pel retorn

13/5/2004. BARCELONA. J. Cruanyes conversa amb el Nobel Pérez Esquivel sobre el retorn

19/5/2004. PARLAMENT DE CASTELLA I LLEÓ. Diputats amb adhesius en contra del retorn

26/5/2004. AJUNTAMENT DE SALAMANCA. Pancarta consistorial per la unitat de l'Archivo

6/11/2004. MADRID. L'alcalde de Salamanca presenta signatures al govern de l'Estat contra la devolució

CULTURA I ESPECTACLES

46 i 47 Crònica gràfica
d'una reivindicació

48 Nicole Kidman a 'La
intèrprete'

EL RETORN, MÉS A PROP

Ramon Palomeras
MADRID

Els 'papers', ara sí

El consell de ministres aprova avui el projecte de llei que inclou el traspàs al govern de la Generalitat de tota la documentació catalana de l'Archivo de Salamanca

Mai no havia estat tan madura com ara la decisió de tornar els 'papers de Salamanca'. El consell de ministres donarà avui llum verda a un projecte de llei que convertirà la Generalitat en dipositària de tota la documentació espoliada a Catalunya.

Per silenciar la possible polseguera entre els detractors de la tornada dels papers de Salamanca, la ministra de Cultura Carmen Calvo es va mostrar taxativa ahir en les seves manifestacions a Toledo. "Els documents que reclama Catalunya no tenen res a veure amb Salamanca, ni amb Castella i Lleó, ni amb la Guerra Civil, són documents de la Generalitat i d'algunes institucions i persones privades de Catalunya". Per la ministra, el trasllat no ha de ser motiu de polèmiques, ja que "es tracta d'un acte de justícia amb alguns ciutadans de l'Estat espanyol". A més, va voler incidir en el fet que la devolució dels papers és una reivindicació que s'ha fet durant 24 anys i va recordar que el mateix Fraga la va demanar a Adolfo Suárez. El que té molt clar Calvo és que "ni el president Rodríguez Zapatero ni el seu govern volen tenir durant més temps una ferida oberta entre els ciutadans de l'Estat espanyol".

La seva homòloga a la Generalitat, Caterina Mieras, va anar més enllà a l'afirmar que el projecte "complaurà totes les parts implicades" i que "en un termini màxim de sis mesos els papers tornaran a casa". "En tot cas serà abans d'acabar l'any", va afegir. Així doncs, la Generalitat serà la dipositària dels papers i els interessats hauran de dirigir-se al govern per reclamar-los. Malgrat tot, Mieras no va concretar quins seran els criteris establerts per a la restitució, però va dir que el procés "serà molt senzill".

A pesar de les declaracions de les dues homòlogues, aquesta setmana els esdeveniments han estat a punt d'estrancar-se perquè l'avantprojecte de llei proposat pel ministeri de Cultura no incloïa l'opció que fos la

Carmen Calvo ahir a Toledo, on va anunciar l'aprovació del projecte

Generalitat l'organisme encarregat de restituir la documentació de caràcter privat, cosa que va posar en alerta la Comissió de la Dignitat i, amb ella, els partits catalans -tret del PP- i la mateixa conselleria. Dimecres es va mantenir a Madrid una reunió amb caràcter d'urgència entre representants del ministeri i la conselleria. Fins i tot ahir les dues institucions van acordar retocs d'última hora per polir el text.

Maragall: "Positiu, positiu"

Malgrat que els detalls de l'avantprojecte no han transcendit, Joan Tardà (ERC), Joan Herrera (ICV), Jordi Vilajoana (CiU) i la Comissió de la Dignitat es van mostrar ahir molt satisfets pel desenllaç, tot i no voler cantar victòria definitivament a causa del que Toni Strubell, de la Comissió, va definir com "la síndrome del 1995", quan a última hora l'acord del consell de ministres va quedar en no-res. Des del govern català, també amb prudència però amb satisfacció, el president Pasqual Maragall va comentar la notícia amb un breu "positiu, positiu" des d'Istanbul, mentre que el conseller en cap, Josep Bargalló, va afirmar que, un cop els documents arribin a Catalunya, el seu re-

torn als propietaris serà gestionat per la Generalitat.

Sense voler entrar en valoracions, a l'espera que avui es confirmi la notícia, els diputats catalans al Congrés van destacar l'esforç i lideratge de la Comissió de la Dignitat i en van reconèixer el paper decisiu, tant a l'hora de mantenir viva la reivindicació durant anys com per la seva feina en aquest tram final de la negociació. Fins i tot el portaveu català del PP, Francesc Vendrell, va considerar ahir "lògic i raonable" que els papers siguin al seu lloc d'origen, cosa que segons ell no impedeix el manteniment de la unitat de l'Archivo de Salamanca. Pel que fa al vot dels diputats catalans del PP quan el projecte de llei arribi al Congrés, Vendrell va refusar "avançar esdeveniments".

LES FRASES

CARMEN CALVO

“El president Zapatero i el govern no volem tenir una ferida oberta més temps entre espanyols”.

CATERINA MIERAS

“Estem a les portes d'un acord definitiu. La Generalitat passaria a ser dipositària dels «papers»”.

JOSEP BARGALLÓ

“La gestió dels documents privats, un cop tornin, la farà la Generalitat”.

PAUL PRESTON

“Els «papers» van ser un botí de guerra. No veig problema perquè en quedin còpies a Salamanca”.

El PP vol aturar la devolució

► El grup parlamentari del Partit Popular (PP) va demanar ahir la paralització del projecte de llei per al retorn dels papers de Salamanca amb l'argument que no s'ha donat a conèixer ni s'ha produït el conegut debat en el si de la Junta Superior d'Arxius, del patronat de l'Archivo de Salamanca, de la Junta de Castella i Lleó i del comitè d'experts que va emetre el dictamen que al cap i a la fi ha usat l'executiu de Zapatero per decidir la tornada dels documents catalans a la Generalitat.

El PP entén que s'han de convocar tots els organismes esmentats abans de tirar endavant la iniciativa i demana la compareixença urgent de la ministra de Cultura, Carmen Calvo, en comissió al Congrés. A més, a la sessió de control del govern de dimecres que ve el diputat popular

Gonzalo Robles preguntarà a l'executiu sobre els criteris que ha seguit en aquest tema.

D'altra banda, el portaveu de l'equip de govern de l'Ajuntament de Salamanca, Fernando Rodríguez, va demanar també ahir audiència al govern central per intervenir en la tramitació de l'avantprojecte de llei i no es va estar de denunciar la politització d'un procés marcat pel que considera el xantatge del tripartit català. En aquest sentit, va etzibar als socialistes de Salamanca que ERC els està humiliant i va acusar el govern central de menystenir Castella i Lleó i Salamanca amb el consentiment dels socialistes regionals, ja que, segons Rodríguez, Carod-Rovira determina més el que ha de decidir el govern que no pas Ángel Villalba, secretari general del PSOE de Castella i Lleó.

Els socis catalans del govern del PSOE presenten esmenes idèntiques a l'avantprojecte de llei de retorn dels documents

Ignasi Aragay
BARCELONA

ERC, ICV i CiU s'afegeixen a les tesis de la Comissió de la Dignitat, que demana que tots els 'papers de Salamanca' tornin a la Generalitat per garantir-ne la devolució total i ràpida.

La ministra de Cultura, Pilar Calvo, es trobarà avui amb un posicionament compartit dels socis parlamentaris de l'executiu Zapatero sobre l'avantprojecte de llei per retornar els documents catalans espoliats durant la guerra pel bàndol feixista. ERC remetrà avui a la ministra una detallada bateria d'esmenes al text i el mateix farà, i en idèntic sentit, ICV.

Segons Jordi Tardà (ERC), diputat al Congrés, "s'ha de reconèixer que la Generalitat és Estat i, per tant, tota la documentació li ha de ser remesa i ha de ser ella qui en ges-

Pressió d'ERC, ICV i CiU perquè la Generalitat rebi tots els 'papers'

tioni el retorn en el cas de particulars i entitats". Tardà assegura que ERC va "a totes: ens hi posarem forts". Segons el diputat republicà, "hem fet confiança en el govern i esperem que no ens decebi". "Ens sentim plenament legitimats, entre d'altres coses perquè ja vam treure el tema en el debat d'investidura. El govern, que va prendre la decisió del retorn dins del termini pactat, ara s'havia adornat, com ho prova el fet que l'avantprojecte que ens va entregar la ministra portava data de febrer i no l'han donat fins a l'abril".

A través d'un comunicat, el diputat al Congrés d'ICV Joan Herrera també va reclamar que la Generalitat ha d'exercir com la institució que assumeixi la devolució dels documents catalans en nom de l'Estat, prèvia identificació de tots els papers a través d'una comissió mixta Estat-Generalitat que identifiqui els lligalls retornables.

ICV creu que ara no s'hi valen presses, mentre que des d'ERC es dona per fet que el consell de ministres no aprovarà el text el 22 d'abril, com havia anunciat la conselleria de Cultura, a causa de les protestes de Castella i Lleó, atès que el 23 d'abril és la festa oficial d'aquesta comunitat autònoma. Tardà tem que es vulgui aprovar a corre-cuita aquest dividendes.

Per part de CiU, la diputada al Parlament Carme Laura Gil, després de reunir-se ahir amb la Comissió de la Dignitat, va reclamar al govern de la Generalitat que "prengui la iniciativa i reclami al govern central el retorn de la totalitat dels documents catalans arxivats a Salamanca, fins i tot els privats".

El PSC i la conselleria, que inicialment van rebre amb satisfacció l'avantprojecte de llei del ministeri, també s'estan replantejant la seva posició en vista de la posició de la Co-

missió de la Dignitat, que els darrers anys ha assumit el lideratge per al retorn dels papers i que reclama una pressió unitària al ministeri perquè la devolució no es quedi a mitges.

La idea de la Comissió és que el projecte de llei reconegui el retorn íntegre i que la Generalitat faci el paper d'"administrador universal actiu dels materials retornats", no de "simple depositari parcial i passiu dels papers propis". Alhora, la Comissió entén que els criteris de retorn que legisli el Congrés "han de caracteritzar-se per una actuació d'ofici, amb l'ofertament de tot tipus de garanties". Per posar un cas concret, en aquesta ocasió valencià, la Comissió creu que "tota la documentació de l'Audiència Territorial de València, dels anys 1932-39, i en alguns casos amb documentació fins a 1906, no hi ha absolutament cap excusa perquè es quedi a Salamanca".

Benach rep la Comissió de la Dignitat

► El president del Parlament, Ernest Benach, va rebre ahir la Comissió de la Dignitat, que li va lliurar còpies de documents sostrets el 1939 de la cambra catalana, on el règim franquista va arribar a instal·lar-hi una seu de l'entitat encarregada de l'espoliació amb fins repressius. La delegació de la Comissió estava integrada per Toni Strubell, Josep Cruanyes, Henry Ettinghouse i afectats emblemàtics per l'espoliació com el cartellista Carles Fontserè i Odina Capo, filla del metge naturista Nicolàs Capo.

EL RETORN, MÉS A PROP

29/11/2004. PALAU DE LA MÚSICA. Paul Preston i Carles Fontserè al Palau

22/1/2005. BEMBIBRE. Carmen Calvo, esbroncada pels defensors de la unitat

PERE VIRGILI

JM. GARCIA

26/12/2004. SALAMANCA. Manifestació en contra del retorn dels papers

ANA F. BARREDO / EFE

JM. GARCIA

29/12/2004. ARCHIVO DE SALAMANCA. Tancament de l'accés a l'Archivo

JM. GARCIA

PALACIO ORELLANA. Edifici amb què s'ampliarà l'Archivo de Salamanca

ANGEL ORAZ

20/1/2005. MADRID. Reunió de l'alcalde de Salamanca amb el Defensor del Poble, Enrique Múgica, favorable a la unitat de l'Archivo

Un realitzador gal·lès elabora un documental de vocació pedagògica sobre els «papers de Salamanca»

Brandon Jones presentarà el treball dilluns que ve a la Casa de Cultura de Girona

DANI CHICANO / Girona

● El realitzador gal·lès, resident a Sitges, Brandon Jones presentarà dilluns (19.30h), a la Casa de Cultura de Girona, el documental titulat *El*

passat... passat està? *Els papers de Salamanca*. Segons l'autor, el treball té una vocació pedagògica, «és amè i no es tracta de cap tesi doctoral». En el documental, Jones, que també

n'és el presentador, pren part i advoca pel retorn de la documentació a Catalunya i, de retruc i de manera subtil, posa en qüestió aspectes del procés de transició a la democràcia.

Per a Jones, l'afer dels *papers de Salamanca* és una mostra de la «situació paradoxal de l'Espanya actual, moderna i democràtica, però en la qual encara no han cicatritzat les ferides de la Guerra Civil». El documental bastit per aquest realitzador gal·lès, antic col·laborador de la BBC, de 54 minuts de durada, es basa en un bon treball de documentació, en el seguiment dels treballs de la Comissió de la Dignitat i en un gran nombre d'entrevistes a persones significatives, favorables al retorn o detractores de la devolució.

Jones remarca que el documental no pretén ser «una tesi doctoral» i que intenta que «la gent es pugui formar una opinió, contrastant les posicions a favor i en contra de la devolució». Jones, que també és el presentador del documental, on s'exposen els fets cronològicament, pren part en favor de la devolució dels documents, com un fet de justícia.

Jones ha inclòs en el documental extractes d'entrevistes fetes, entre d'altres, a Amèlia Trueta, a Julián Lanzarote (alcalde de Salamanca, del PP), a l'historiador Borja de Riquer, a l'exiliada Teresa Pàmies, al matrimoni Fontseré, a l'hispanista

El realitzador Brandon Jones, gal·lès resident a Sitges, ha elaborat un documental sobre els *papers de Salamanca* en què es defineix a favor de la devolució. / D.C.

Paul Preston, a Toni Strubell (coordinador de la Comissió de la Dignitat) i al premi Nobel de la Pau Adolfo Pérez Esquivel. Destaquen dues intervencions: la del professor d'història de la Universitat de Salamanca José Luis de la Heras, favorable a la devolució, per la seva contundència i la crítica directa a la manera de fer

la transició democràtica a l'Estat espanyol, i la de l'actual sotsdelegat del govern a Castella i Lleó, Jesús Málaga (PSOE), carregada de cinisme. El 1985, des de l'alcaldia de Salamanca, Málaga va ser l'instigador de la primera gran manifestació a la ciutat castellana, desoïnt les directrius dels responsables del seu partit, en favor

de la suposada «unitat de l'arxiu», amb els mateixos arguments que durant anys ha utilitzat el PP.

Després de la projecció del documental, està previst fer un debat en què hi participaran el mateix Jones, el filòsof Josep Maria Terricabres, Francesc Ferrer (ERC) i Josep Cruanyes, membre de la Comissió de la Dignitat.

EL PERIÒDIC

DIJUNIS 19- SET - 05

A la reerguarda

Ferreres

ABANS DE NADAL
TORNARAN ELS PAPERS
DE SALAMANCA, AVI.

FA DEU ANYS, EL CONSELL DE MINISTRES
VA DIR EL MATEIX, I ES VAN FER ENRERE AIXÍ QUE
ALGU ELS RECORDÀ QUE EREN DRET DE CONQUISTA

AL SENTIR-HO
ELS VA VENIR UNA
SOBTADA DIARREA

Gran Acte Públic

***Recuperem els "Papers"
Esborrem el dret de conquesta***

20.00 hores

Divendres 27 de gener 2006

67è aniversari de l'inici dels saqueigs a Barcelona

Teatre del Casino de l'Aliança del Poble Nou

amb parlaments de:

Isabel Clara Simó

Julio Fernández (alcalde de Mieza, Salamanca)

Xavier Rubert de Ventós

amb salutacions de Teresa Carvajal i JL de las Heras

Presentat per Vicky Peña

amb col.laboracions artístiques de:

Pep Sala

Josep Tero

Teatre de Guerrilla

Port Bo

**Es recomana l'arribada a l'acte amb almenys un quart d'hora
d'antelació.**

**Secretariat de la Comissió de la Dignitat. NIF. G 62963434 Tel.
665727329 625370661**

La Comissió de la Dignitat us vol agair la vostra
col.laboració i el vostre suport en la lluita pel retorn dels
"Papers de Salamanca"

"Volem els Papers". Imatge elaborada en base a una obra de Carles Tontseré.

Comissió de la Dignitat

La Comissió de la Dignitat es va fundar el gener de 2002 per lluitar pel retorn íntegre dels documents i altres materials espoliats als Països Catalans per les tropes franquistes els anys 1938 i 1939.

Barcelona i València,
27 de gener de 2006, 67è aniversari de l'inici de l'espoli a Barcelona

La Comissió de la Dignitat reuneix un miler de persones en un acte per celebrar el retorn dels documents i retre homenatge als espoliats

Emotiva festa sense perdre els 'papers'

Final de festa de la Comissió de la Dignitat ahir a la nit al Casino de l'Aliança del Poblenou. Al centre, Josep Cruanyes, Toni Strubell i Carles Fontserè ■ PERE VIRGILI

Aina Mercader
BARCELONA

Després de tant esperar, després d'anys de feina, resulta difícil contenir l'alegria davant l'imminent retorn dels *papers de Salamanca*. Això és el que es respirava ahir a l'acte de la Comissió de la Dignitat d'homenatge als espoliats pel franquisme, celebrat quan ja és imminent l'arribada dels documents.

No era una festa ni ningú volia que es digués que ho era. La ministra de Cultura, Carmen Calvo, al matí havia demanat a Catalunya "una actitud austera i tranquil·la" a l'hora de rebre els *papers*. Però al Casino de l'Aliança del Poble Nou es respirava emoció i entusiasme, tot i que ningú —hi havia prop d'un miler de persones— no va perdre els papers.

L'acte, que va comptar amb la presència del conseller de Relacions Institucionals, Joan Saura, la consellera de Cultura, Caterina Mieras, el secretari general d'ERC, Josep-Lluís Carod-Rovira, Xavier Trias (CiU) i Imma Mayol (ICV), va tenir un dels moments més intensos quan els professors

de la Universitat de Salamanca José Luis de las Heras i Teresa Carvajal van pujar a l'escenari "en representació de tots els salmantins que s'han pronunciat a favor del retorn, però que els dirigents reaccionari han silenciats". Els assistents els van rebre eufòrics i amb crits de "visca Salamanca" i "moltes gràcies". Els dos es van "excusar" per tenir l'alcalde que tenen i van lamentar que "haguem hagut d'esperar 30 anys després de la mort de Franco per aconseguir que es faci justícia".

En l'acte van tenir un

Teatre de Guerrilla: "Pst! Ciutadans de Catalunya, ja els tenim a mig camí"

paper destacat les veus no catalanes, que s'han afanyat a defensar el retorn des de que es va crear la Comissió de la Dignitat el 2002. El professor Henry Ettinghausen, representant dels més de 700 professors d'universitat estrangers que hi han donat suport, va celebrar "el retorn d'uns *papers* tacats de sang", tot llegint manifestacions de suport com la de Paul Preston. Els parlaments es van intercalar amb les actuacions del grup Estela Roja, Port Bo i les lectures que va fer el poeta Carles Rebassa de textos de Guillem d'Efak,

Joan Brossa i Pere Quart. Entre les lletres de cançons i poemes, a favor de la llibertat i contra les tiranies i els espolis, diferents representats de la cultura catalana seguiren donant arguments en favor del retorn, 67 anys després del saqueig. L'escriptora Isabel-Clara Simó va recordar que "per primer cop, la memòria dels perdedors no ha estat trepitjada" i el filòsof Xavier Rubert de Ventós va deixar clar que "tenim dret a recobrar el nostre passat" i va donar les gràcies "a tots els salmantins que ens han donat suport i també a tots aquells que ens han atacat i que han lamentat que els *papers* se'n vagin d'Espanya, ells ens han fet un reconeixement nacional".

Amb música de Pep Sala es va posar punt final a la celebració, en la qual es va voler fer un homenatge a tots els que han patit l'espoli. Abans, el Teatre de Guerrilla va fer un gest de l'eufòria continguda que s'havia recomanat per a l'ocasió i van corregir la frase "ciutadans de Catalunya, ja els tenim aquí" per un: "Pst! Ciutadans de Catalunya, ja els tenim a mig camí!". ■

Encara no hi ha data per al retorn

Ara ja és clar que els *papers* tornen, però encara no se sap quan. Tot apunta que serà a principis de la setmana que ve. Després de tot el que ha passat, no ve d'un dia. Ministeri i conselleria no volen més ensurts. "No crec que tornin aquest cap de setmana", va dir ahir la consellera Mieras.

Però a l'espera de l'arribada, el debat no s'atura. La ministra de Cultura, Carmen Calvo, va referir-se a les cons-

tants acusacions del PP sobre el suposat espoli que suposa la restitució dels documents als seus legítims propietaris: "La paraula *espoli*, utilitzada per molts càrrecs del PP, la recull la mateixa Constitució per quan el patrimoni surt de l'Estat espanyol de manera il·legal. Crec que cal ser més seriosos amb els termes que utilitzem".

Des de Salamanca, però, l'alcalde Julián Lanzarote se-

guia amb ganes de presentar batalla: el contenciós "segueix viu". Segons ell, la resolució de l'Audiència fa que "quedin vives" les reivindicacions de l'Ajuntament. D'altra banda, el PSOE salmantí va demanar ahir a l'Ajuntament que retiri el ban i la pancarta, que considera "ofensius" després del que ha resolt l'Audiència, la qual, a més, considera que ha posat en evidència "la manipulació del PP".

Generalitat de Catalunya

El Molt Honorable Sr. Pasqual Maragall i Mira, president de la Generalitat de Catalunya
i, en el seu nom,
l'Honorable Senyora Caterina Mieras, consellera de Cultura

es complauen a convidar-vos

a l'acte d'inauguració de l'exposició

«El Retorn dels Documents Confiscats a Catalunya»,

que es farà el dissabte 4 de febrer, a les set de la tarda, al Palau Moja, a Barcelona.

(Carrer de la Portaferrissa, 1)

Barcelona, febrer de 2006

Una festa «de gran significació democràtica»

La Comissió de la Dignitat celebra en un acte a Barcelona el retorn dels «papers», que encara no se sap quan arribaran a Catalunya

AINA VIVES / Barcelona

● Un milenar de persones es van citar anit al Casino de L'Aliança del barri barcelonès de Poble Nou per homenatjar les víctimes de la gran ràtzia catalana

i alhora celebrar el retorn dels *papers de Salamanca*. L'homenatge als espoliats es va fer coincidint amb l'aniversari del dia que el govern franquista va donar l'ordre de confiscar els documents a

Barcelona i a tot Catalunya. La consellera de Cultura de la Generalitat, Caterina Mieras, que va assistir a l'acte, sols va assegurar que els documents no arribaran aquest cap de setmana.

D'altra banda, la ministra de Cultura, Carmen Calvo, va demanar al govern català que l'esperada recepció dels *papers* es faci des d'una «actitud austera i tranquil·la».

«Avui és un dia de festa major, vols la corbata?» Un dels organitzadors de l'homenatge a la víctimes dels *papers* expoliats l'oferia desinteressadament al coordinador de la Comissió de la Dignitat, Toni Strubell, mentre ell, desconcertat, l'acceptava.

Així que s'acostava l'inici d'aquest acte de «gran significació democràtica» —com el definiria minuts després l'actriu Vicky Peña— els nervis i també l'emoció continguda, per alguns des de feia anys, es feien cada cop més evidents. Un milenar de persones, entre representants del món polític i cultural però també afectats directes d'aquella maleïda ràtzia, van ocupar els seients de l'antic Casino de L'Aliança del barri barcelonès de Poble Nou. Un enorme cartell de Carles Fontserè, en què es llegia *Recuperem els papers. Esborrem el dret de conquesta* revestia la paret de l'escenari.

«Ratificando órdenes de su excelencia el Generalísimo me comunica [...] que ponga con exclusividad a disposición de nuestro organismo de recuperación de documentos toda la documentación del enemigo existente en Cataluña...» Amb la lectura en *off* del text en castellà amb què el cap de la DERD, Ulibarri, va decretar el 27 de gener del 1939, ahir feia 67 anys, l'espoli franquista dels documents va començar l'acte d'homenatge «directe i in-

Una imatge de l'acte d'homenatge a les víctimes dels espolis franquistes que va tenir lloc anit al Casino de L'Aliança. / ORIOL DURAN

directe als qui patiren l'espoli». Després, i en encendre els llums, Vicky Peña, vestida amb colors foscs però amb sabates de taló vermelles, va aparèixer a dalt de l'escenari per conduir una nit molt emotiva farcida de grans parlaments i encara de més grans paraules, que no es volia celebrar «contra ningú ni contra cap entitat, ni molt menys contra cap comunitat», si no «a favor de l'enteniment, del sentit comú,

de la justícia i de l'agermanament entre pobles», va apuntar. La moixiganga va sonar de mans del grup Estela Roja de Benimaclet i el fòrum es va posar dempeus per retre «aquest petit homenatge». L'escriptora Isabel Clara Simó, que junt amb el filòsof Xavier Ruibert de Ventós es van repartir els parlaments, va pujar a dalt de l'estrada per posar de manifest que «avui per primera vegada des de la mort de Franco la me-

mòria dels perdadors no ha estat trepitjada». En lloc d'allargar-se, va optar per recitar un poema de Pere Quart, *Poble meu*. Després es van llegir les adhesions de personalitats del món de la cultura i política, com la del president del Parlament, Ernest Benach, que va agrair «l'esforç, la constància i dedicació» de la Comissió de la Dignitat. Henri Ettinghausen, que «dignament» ha encapçalat el moviment d'intel·lectuals

d'arreu del món, va ser l'encarregat de reproduir les veus de Paul Preston i Aníbal Lozano. La gran ovació, però, va arribar amb la intervenció de José Luis de las Heras i Teresa Carvajal que van esforçar a posar de manifest que al seu poble, Salamanca, no tothom pensa igual. La poesia va arribar de la mà de Carles Rebassa, que va citar Guillem d'Efak i Joan Brossa i l'humor del Teatre de Guerrilla.

LES ADHESIONS

TERESA CARVAJAL
PROFESSORA UNIVERSITAT DE SALAMANCA

«Molts salmantins entenem aquest acte perquè és un acte de justícia. A Salamanca ens trobem amb obstacles per expressar les opinions contràries a l'alcalde»

JULIO FERNÁNDEZ
ALCALDE DE MIEZAS (SALAMANCA)

«Sàpiguen que el poble castellà és un poble noble i hospitalari, diferent dels seus reaccionaris governants»

PAUL PRESTON
HISTORIADOR

«Vull felicitar-los per tot el que aquest esdeveniment suposa per a la consolidació de la democràcia a tot l'Estat»

ANÍBAL LOZANO
EXDIRECTOR DEL DIARI «TRIBUNA DE SALAMANCA»

«Heu hagut de lluitar contra el més pur reaccionarisme històric. ¿Com és possible l'atac miserable de les emocions humanes que pot tenir una relació entre Barcelona i Salamanca?»

FRANCESCO COSSIGA
EXPRESIDENT DE LA REPÚBLICA D'ITALIA

«El retorn dels documents sostrets pel dictador feixista Franco reforça la victòria de la democràcia»

Generalitat de Catalunya

El Molt Honorable Sr. Pasqual Maragall i Mira, president de la Generalitat de Catalunya i, en el seu nom,

l'Honorable Senyora Caterina Mieras, consellera de Cultura

es complauen a convidar-vos

a l'acte d'inauguració de l'exposició

«El Retorn dels Documents Confiscats a Catalunya»,

que es farà el dissabte 4 de febrer, a les set de la tarda, al Palau Moja, a Barcelona.

(Carrer de la Portaferriusa, 1)

Barcelona, febrer de 2006

Momento final del acto organizado por la Comisión de la Dignidad en el Casino l'Aliança. / CONSUELO BAUTISTA

‘Visca Salamanca!’

Un millar de personas asisten al homenaje de la Comisión de la Dignidad a las víctimas

C. SERRA. **Barcelona**

Fue el momento más emotivo y efusivo de la noche. La presentadora, Vicky Peña, llamó al escenario a los profesores salmantinos Teresa Sandoval y José Luis de las Heras, y el abarrotado teatro del Casino de l'Aliança del Poble nou estalló en aplausos con el público puesto en pie y gritos de “visca Salamanca!” y “gràcies!” que duraron varios minutos. “*Bona nit*. Nací en 1937 y en todos estos largos años de vida jamás me imaginé que una de mis mayores alegrías sería compartir con vosotros y la Comisión de la Dignidad este acto”, indicó Sandoval. “Después de tres décadas de democracia ya era hora de reparar los agravios y de hacer justicia a todas las víctimas de la dictadura”, añadió Sandoval, que lamentó la imagen de Salamanca que, a su juicio, han dado sus gobernantes.

“Sentimos lo que os han hecho estos últimos días, pero más lo sentimos por nosotros mismos, porque los sufrimos diariamente”, afirmó más tarde De las Heras, quien añadió: “Estos últimos tiempos Cataluña está llamada a jugar un papel de motor en la modernización de España

y me alegro por todos nosotros, por las personas progresistas que esperamos que esto ocurra”.

El acto, organizado por la Comisión de la Dignidad como homenaje a las víctimas directas e indirectas del expolio de documentos —que precisamente comenzó hace hoy 67 años—, duró poco más de dos horas y a él asistieron políticos de todas las partidos catalanes, con la excepción del PP —desde Joan Saura y Josep Lluís Carod Rovira a Caterina Mieras y Jordi Vilajoana—, que se mantuvieron en un discreto segundo plano. El protagonismo fue todo para la Comisión de la Dignidad, que por boca de Vicky Peña destacó que se trataba de un acto que no iba en contra de nadie, sino “a favor de la justicia y de la hermandad entre pueblos”.

La larga velada combinó los parlamentos con actuaciones musicales —a cargo de Port Bo, Josep Tero, Estela Roja de Benimaclet y Pep Sala—, lectura de

poemas —en la voz de un provocador Carles Rebassa que leyó versos igualmente combativos de Pere Quart, Joan Brossa y Guillem d’Efk— y la actuación de Teatre de Guerrilla,

que relajaron los ánimos con humor e ironía (un “catalans, ja els tenim... a mig camí”, fue el final a un *gag* muy celebrado).

De entre los parlamentos, destacó el de la escritora Isabel-Clara Simó, que indicó que “por primera vez desde la muerte de Franco la memoria de los perdedores no ha sido pisoteada”. También intervinieron el profesor británico Henry Ettinghausen, impulsor del movimiento internacional de intelectuales que apoyaron el retorno, y el filósofo Xavier Rubert de Ventós. El acto finalizó con todos los participantes y miembros de la Comisión de la Dignidad sobre el escenario cantando *Els segadors*. Afuera llovía y lo papeles siguen, seguramente hasta la próxima semana, en Madrid; pero el compromiso del acto, indicó Vicky Peña, fue el de continuar reivindicando “el retorno íntegro de los documentos” y “la recuperación de la justicia, la memoria histórica y la dignidad nacional”.

Litografia de Carles Fontserè per a tots els col·laboradors de la Comissió de la Dignitat

Un cop s'ha fet efectiu el retorn dels «Papers de Salamanca» a Catalunya, la Comissió de la Dignitat ha volgut agrair la col·laboració de tots els qui li han donat suport amb el lliurament d'una litografia de Carles Fontserè, que reproduïm aquí. Es titula «Volem els Papers» i a partir d'ara es farà arribar a tota la gent que ha participat en les taules de suport existents arreu del territori català. La Comissió de la Dignitat es va fundar pel gener de 2002, amb l'objectiu de lluitar pel retorn íntegre dels documents i altres materials espoliats als Països Catalans per les tropes franquistes, els anys 1938 i 1939.

Busco terreny (no edificable) o nau,
per llogar o per comprar, a Olot o rodalia,
per posar-hi cavalls.

Raó: tel. 972 27 39 33, a partir de les vuit del vespre.

A Teresa Cavajal
con afecto y
agradecimiento
Charles
Converse

30-1-2006

d/Edison, 822-51C 37007 Salawauca

Els 'papers de Catalunya'

Uns documents tacats de sang

L JOSEP CRUANYES I TOR a Delegación del Estado para la Recuperación de Documentos (DERD) creada per Serrano Suñer, ministre de la Governació del primer govern de Franco, es va plantejar d'obtenir el màxim d'informació possible de la manera de pensar dels ciutadans per tal de poder dur a terme una repressió a fons. Aquesta base de dades creada per tres milions de fitxes d' "antecedents polítics" era una eina necessària per a la comesa repressiva basada en la persecució i condemna a través de consells de guerra sumaríssims duts a terme per l'anomenada Auditoria de Guerra del Ejército de Ocupación, tal com s'anomenaven els tribunals militars a Catalunya el 1939. L'empresonament directe, les represàlies a través de depuracions de funcionaris o d'acomiadament de treballadors d'empreses i les multes i confiscacions dels tribunals de responsabilitats polítiques i la guinda del Tribunal especial contra la maçoneria i el comunisme. Tot en un ambient general de terror que arribava a represàlies i empresonaments preventius constants, sense cap aparent raó, que proscriu als que es consideraven "desafectos o indiferentes" que durant el franquisme va acompanyar moltes famílies.

Tot aquest aparell no hauria estat possible sense la informació tretta per aquell organisme i la posterior actuació de la brigada político-social que va ser el gran executor de la repressió política.

És interessant però de veure a quina mena de documentació es dirigia la requisita i quina utilització se li donava. La requisita es va fer d'una manera general i l'ordre donada el 27 de gener de 1939 als equips de registre era d'arreglar "toda la documentació del enemigo existente en Cataluña" i això volia dir des de documentació del govern de la Generalitat, de partits i sindicats, fins a tota mena d'associacions que consideraven "encubiertas", com ara els naturistes, espiritistes, associacions de dones i qualsevol mena de persona més o menys significativa sortida de les dades recollides en aquestes entitats.

PERE DURAN

REQUISA DE DIBUIXOS. L'escriptor, fotògraf i cartellista Carles Fontseré (Barcelona, 1916) és una de les persones a qui les tropes franquistes van requisar la documentació. "De l'any 1939 cap enrere no tinc res i no sé on és". Membre actiu de la Comissió de la Dignitat, assegura que hi participa en nom de tots els dibuixants que el 1936 van mantenir-se al costat de la República. El retorn és, per a ell, un gest, el primer reconeixement per part de l'Estat que la guerra s'ha acabat, perquè "Franco mai va firmar cap tractat de pau".

S'arreglègà tota mena de documents que moltes vegades, com en el cas de determinats ateneus republicans d'Igualada, es remuntaven a la fundació de l'entitat a finals del segle XIX. Simples cartes com les preses a l'oficina comercial de la Unió Soviètica on vivia Josep Pàmies o les biblioteques senceres preses a casa d'Antoni Rovira i Virgili, Joaquim Maurin, o Antoni Xirau Palau, als que es requisà tots els escrits, o correspondència que hi tenien. Tot era suspecte de ser útil. Mirant el dipòsit de llibres requisats veiem com s'amuntega una munió de llibres de litera-

tura com ara de Verdaguier, Carles Riba, Carles Soldevila o Santiago Rusiñol. ¿Quina utilitat repressiva podien tenir aquells llibres si no és que eren requisats per ser escrits en llengua catalana?

Un cop eren a la seu d'aquell sinistre organisme a Salamanca, els documents eren passats per un sedàs que triava els que eren considerats com a prova de la ideologia dels "Desafectos" o "indiferentes". Cada document triat era convenientment arxivat en lligalls, tal com venien, sense ordre, ja que l'únic que interessava era trobar-lo per fer els informes d'antece-

dents polítics i per això constava la referència a la fitxa. Els requisadors tenien especial cura en guardar llistats de tota mena, tant de refugiats bascos, socis d'un ateneu, oficials de l'escola de guerra, com ara els assistents a un menjador popular. Josep Pàmies i Pla, destacat dirigent polític de Balaguer, té una fitxa per haver sortit el seu nom en el llistat de persones que van fer donatius per als afectats pel bombardeig que va patir Lleida el dos de novembre de 1937. Antoni Rovira i Virgili tenia antecedents a les fitxes per haver escrit llibres d'història i publicat a les revistes *Catalans*, *Moments* o *Revista de Catalunya*.

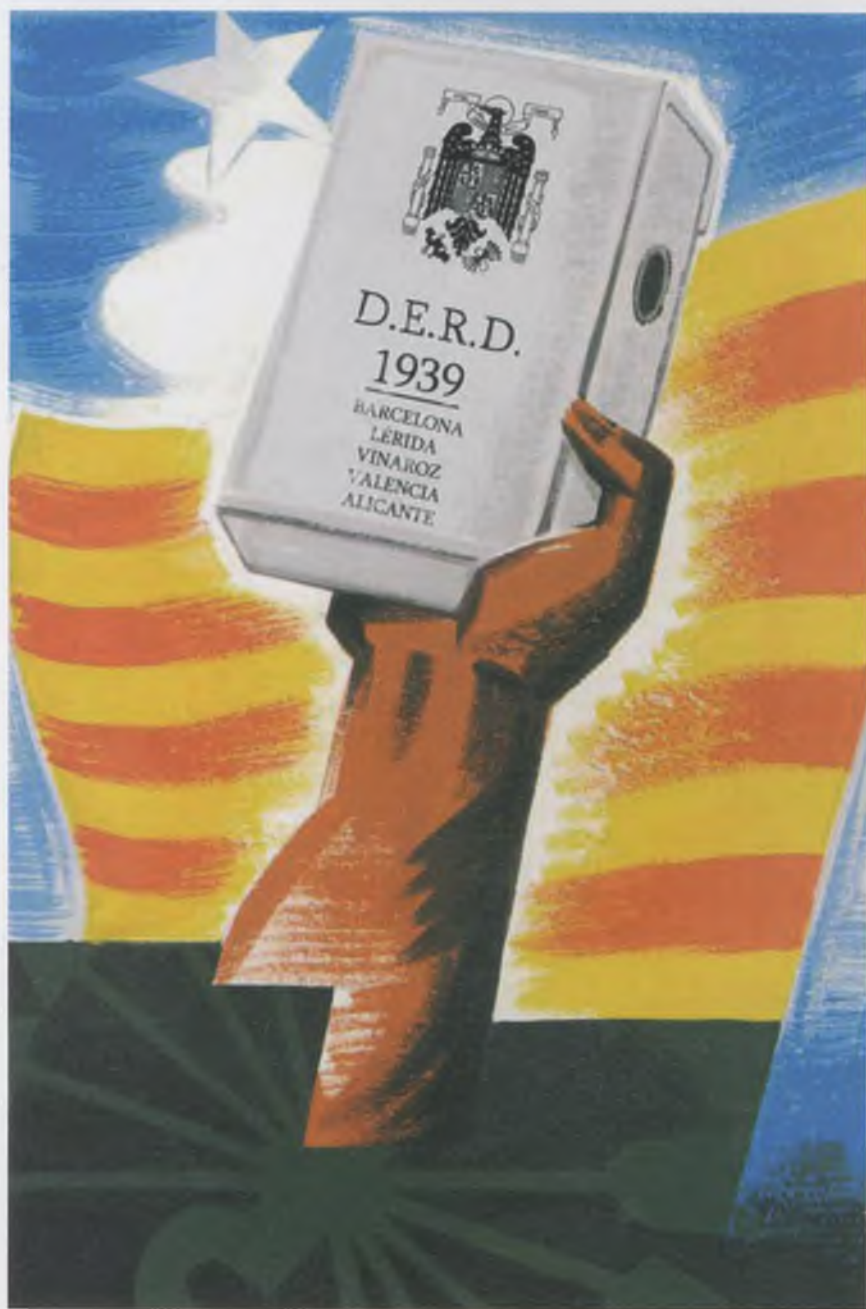
El naturista Nicolás Capo consta en una fitxa per ser autor del fulletó *El naturo-desnudismo y revolución social*. El poeta Joan Oliver, membre de la Institució de les Lletres Catalanes, té a la seva fitxa haver parlat en l'emissora Ràdio Associació de Catalunya de la Generalitat. Angelina Sanz, de la Ràpita, va ser fitxada per aparèixer en una portada de la revista *Companya*.

Una mostra de com s'actua va n'és l'expedient de Lluís Mas i Pons de l'oficina de Barcelona en plena requisita. Van localitzar un currículum que ell havia presentat a l'exercit republicà per formar part del cos jurídic on es deia que era secretari de l'Ajuntament de Manresa, advocat i bon republicà, això motiva que el 14 d'abril del 1939 la DERD trametés còpia del document a la Jefatura de Policia de Barcelona on es deia d'ell: "se deduce la ideología y tendencias políticas del mismo contrarias a nuestra gloriosa cruzada".

La resposta del dia 16, signada per Eduardo Quintela, cap de la Brigada político-social, condidera el document "prueba... suficientemente acusatoria de su desafección a España y al poder social que informa los principios del Movimiento Nacional". En seguiren empresonaments, consells de guerra i condemnes. Una mostra de la finalitat d'aquella requisita de papers. Uns papers tacats de sang.

Josep Cruanyes i Tor és advocat, historiador i membre de la Comissió de la Dignitat.

Els papers de Catalunya

Després de tres dies de deliberacions, l'Audiència Nacional va decidir aixecar la mesura cautelar que impedia completar el trasllat dels "papers" de Salamanca a Catalunya

ORIOL MONTANYÀ

Els papers de Salamanca continuaran el seu viatge de retorn a Catalunya després que l'Audiència Nacional decidís, el passat 26 de gener, aixecar la mesura "cautelaríssima" que els tenia retinguts a la cambra cuirassada del ministeri de Cultura de Madrid.

Els cinc magistrats que integren la secció setena de la sala contenciosa administrativa de l'Audiència Nacional van necessitar tres dies de deliberacions per aixecar la suspensió cautelar, però finalment ho van fer per unanimitat. D'aquesta manera, es donava via lliure a la restitució de les 500 caixes que contenen els papers robats per les tropes franquistes a la Generalitat Republicana.

De totes maneres, aquesta resolució no és definitiva perquè el recurs presentat per l'Ajuntament de Salamanca continua vigent. Així doncs, segons el text emès pel tribunal espanyol, el Govern català "estarà obligat a tornar els documents en el supòsit que finalment s'estimi el recurs". Una decisió que pot tardar sis mesos a arribar.

La documentació en litigi va sortir de l'Arxiu de Salamanca el dijous 19 de gener en direcció a Madrid, d'on posteriorment havia de viatjar fins a Catalunya. Però l'escala a la capital espanyola es va allargar més del compte perquè, l'endemà mateix, l'Audiència Nacional va acceptar un recurs presentat per l'Ajuntament de Salamanca i va dictar una mesura "cautelaríssima" per paraitzar el retorn dels documents.

Una decisió molt poc freqüent que, precisament per la seva excepcionalitat, va aixecar una gran controvèrsia política i social. Hem de tenir en compte que, de cada 500 vegades que se sol·licita una mesura "cautelaríssima", els jutges només accedeixen a una. A més a més, sempre s'aplica per intentar evitar un perjudici irreparable. Per exemple, quan s'ha d'enderrocar un edi-

El Molt Honorable Senyor Pasqual Maragall i Mira,
president de la Generalitat de Catalunya

es complau a convidar-vos

a l'acte de reconeixement de la **Comissió de la dignitat**,
que tindrà lloc al Palau de la Generalitat, dijous 16 de març, a les set de la tarda.

La Dra. Anna Sallés, professora d'Història Contemporània de la UAB, glossarà
la significació de l'Arxiu de la Generalitat espoliat i la lluita per la seva recuperació.

SR. CARLES FONTSERÈ I ACOMPANYANT

Barcelona, març de 2006

És imprescindible la presentació d'aquesta invitació per accedir al Palau

Pasqual Maragall entrega al escritor y cartelista Carles Fontseré el facsímil de uno de los documentos retornados, acompañado por Josep Bargalló y Caterina Mieras. / JORDI BEDMAR

La Generalitat rinde homenaje formal a la Comisión de la Dignidad

Maragall agradeció su trabajo en la devolución de los ‘papeles’

C. SERRA, Barcelona

En un Saló de Sant Jordi abarrotado, la Generalitat ofreció ayer un acto de reconocimiento —“público, formal y solemne”, en palabras del presidente, Pasqual Maragall— a la Comisión

de la Dignidad por el papel que la plataforma cívica ha desempeñado en la devolución de los *papeles de Salamanca*, parte de los cuales se encuentran ya depositados en el Archivo Nacional de Cataluña, en Sant Cugat.

“Nunca más se podrá decir que éramos una comisión de causas perdidas. Por siempre seremos una comisión de causas ganadas”, indicó el abogado e historiador Josep Cruanyes al finalizar su parlamento como portavoz de la comisión. Toni Strubell, su coordinador, quiso recordar los nombres de muchos de los miembros de la plataforma y afirmó que siguen trabajando “para asegurar el regreso de toda la documentación de los particulares y “también la de los ayuntamientos y la del País Valenciano”. Respecto a la docu-

mentación privada catalana, los archiveros de la Generalitat finalizarán la catalogación en abril y se confía en que en noviembre pueda estar digitalizada.

Al inicio del acto, la historiadora Anna Sallés había glosado la larga historia de esta reivindicación en la que, recordó, han participado muchas personas, pero que consiguió sus mejores logros y el reconocimiento tras la fundación, en 2002, de la Comisión de la Dignidad, de la que dijo: “Nos ha dado un plus de dignidad a todos nosotros”.

El agradecimiento y el reco-

nocimiento fueron también el eje de los parlamentos de la consejera de Cultura, Caterina Mieras; del primer consejero, Josep Bargalló —que recordó el papel del cartelista Carles Fontseré, quien acaba de cumplir 90 años y calificó el acto también como un homenaje a las víctimas de la guerra y de la dictadura franquista—, y de Pasqual Maragall, que reconoció su admiración “como presidente de la Generalitat y como persona” por la tenacidad de la comisión para conseguir la restitución de la memoria histórica “sin rencores y con respeto”.

Gràcies a la dignitat

El govern ret un merescut homenatge a la comissió que va lluitar pels «papers»

A. VIVES / Barcelona

● «Gràcies per la vostra dignitat», es llegeix en lletres vermelles i sobre fons groc al panell que presidia el Saló Sant Jordi del Palau de la Genera-

litat. I és que, com digué el president Pasqual Maragall, el d'ahir fou, sobretot, un dia «d'agraïment al país» en general i a la Comissió de la Dignitat en particular per l'«èxit col·lec-

tiu» aconseguit: el retorn dels *papers*. Hi van intervenir el portaveu de la comissió, Josep Cruanyes, el seu coordinador, Toni Strubell, i la historiadora Anna Sallés.

El govern de la Generalitat reté ahir un sentit homenatge a la Comissió de la Dignitat, que es constituí oficialment el 21 de gener del 2002 a l'Ateneu Barcelonès amb l'objectiu de protestar per les dilacions que en aquells moments estava tenint la restitució de la documentació espoliada a Catalunya i dipositada a l'Arxiu General de la Guerra Civil de Salamanca. «Amb el retorn dels *papers* la dignitat ha guanyat», sentencià el president de la Generalitat, Pasqual Maragall, just abans de tancar l'acte. Maragall no dubtà a proclamar públicament l'«admiració» que sent per aquest col·lectiu, a qui, fins i tot, posà com a «símbol» del que es pot aconseguir per a Catalunya quan s'ajunta la societat civil i el sector polític. Maragall recordà la resposta adient del govern

Carles Fontserè, víctima dels espolis franquistes, durant l'acte d'ahir. / JUANMA RAMOS

de l'Estat, en aquesta tramitació, i la que espera aconseguir en l'aprovació de la «nostra llei fonamental». I tot seguit deixà anar un desig: «Tant de bo poguéssim estar segurs de proclamar avui que la dig-

nitat de Catalunya mai més serà ultratjada.»

La consellera de Cultura, Caterina Mieras, va dir: «Us encoratjo a continuar lluitant en totes aquelles causes en què Catalunya es juga la dignitat» perquè

si la dignitat es perd «queda compromès també el futur». El d'ahir fou un homenatge a la societat civil en general perquè, com digué Mieras, ha fet possible el «retorn de part de la dignitat que ens pertoca».

“Moltes gràcies per la vostra dignitat”

La Generalitat va homenatjar ahir la Comissió de la Dignitat

Sergi Gallego
BARCELONA

Amb un acte al Palau de la Generalitat i amb un mural en què es podia llegir “Moltes gràcies per la vostra dignitat”, el govern va voler retre ahir homenatge a la Comissió que, durant anys, ha lluitat pel retorn dels papers catalans arxivats a Salamanca.

Maragall, Bargalló i Fontserè ahir a Palau ■ FRANCESC MELCION

L'acte, conduït per l'actor Jordi Bosch, va comptar amb les intervencions de la historiadora Anna Sallés i dels caps visibles de la Comissió: Josep Cruanyes i Toni Strubell. Aquest últim va afirmar que l'acte no constituïa sinó un homenatge a les víctimes franquistes, i va recordar alguns dels col·laboradors, especialment el recentment desaparegut Francesc Ferrer i Gironès. Seguidament, va intervenir la consellera de Cultura, Caterina Mieras, que va destacar el suport internacional rebut, mentre que el conseller primer, Josep Bargalló, va voler agrair el paper de la societat civil, “sense la qual no hauríem aconseguit res”.

El president de la Generalitat, Pasqual Maragall, va cloure l'acte tot expressant la seva “sincera admiració, com a president i ciutadà”, per la feina feta. ■

Carmen Calvo evita pactar amb Joan M. Tresserras un calendari per al retorn, que tot indica que serà el 2008

Els 'papers' encara hauran d'esperar

Montse Frisach
MADRID

El conseller de Cultura de la Generalitat, Joan Manuel Tresserras, va sortir ahir de la primera visita amb la seva homòloga de l'Estat, Carmen Calvo, amb diversos compromisos d'ajuts però sense un calendari concret per al retorn dels papers de Salamanca que encara són a l'Archivo.

Sobre l'assumpte dels papers, Tresserras va demanar a Calvo l'acceleració del procés de retorn que "per a nosaltres és urgent". Per justificar la urgència, el conseller va posar sobre la taula el cas de Carles Fontserè, mort sense poder veure els seus documents a Catalunya. La ministra, però, no es va comprometre a pactar un calendari per al trasllat, que tot indica que no es produirà abans del 2008, ja que "vol fer les coses de manera que res no pugui interferir en el procés", segons Tresserras. Per tant, el retorn, si es produeix durant aquesta legislatura, arribarà al final, en període preelectoral.

De la reunió, en la qual també van participar diversos tècnics del ministeri, malgrat que en paraules del mateix conseller no es van produir resultats "espectaculars", sí que es van concretar algunes propostes puntuals.

El conseller de Cultura, Joan Manuel Tresserras ■ CRISTINA CALDERER

El conseller obté més ajuts per a les biblioteques i suport per posar al dia les sales de música en viu

Una d'aquestes és la ja més que anunciada futura participació del ministeri en el consorci del Museu d'Art Contemporani de Barcelona (Macba), que ara per ara està format per la Generalitat, l'Ajuntament i la Fundació privada Macba. Durant el 2007 es concretaran els termes exactes d'aquesta participació, tant pel que fa a l'àmbit econòmic com de gestió, de manera que el ministeri podria integrar-se de ple en el govern del museu de la plaça dels Àngels l'any 2008. El conseller espera que per començar el ministeri aporti al Macba entre un milió i dos milions d'euros.

Tresserras també va pactar amb la ministra un augment de la subvenció del ministeri per a l'adquisició de llibres que les administracions públiques catalanes fan per a les biblioteques, "compres que en relació amb tot l'Estat espanyol representen un 40 per cent del total". La quantitat de l'ajut ministerial es podria concretar per sobre dels 3 milions d'euros.

D'altra banda, el conseller va proposar a la ministra la creació d'un consorci per ajudar a rehabilitar una trentena de sales de música en viu a Catalunya, per evitar que en el futur es puguin donar situacions com les de la sala La Paloma. ■

editorial

Fer via amb els «papers»

El temps passa, i una bona part dels *papers de Salamanca*, aquells que no fan referència estrictament a la Generalitat, encara no ha tornat. El conseller Tresserras ja ha donat l'avís a la ministra de Cultura i calcula que a finals d'any la documentació de particulars i entitats encara ha d'arribar. Els mesos passen i la Comissió de la Dignitat no se'n refia. No de bades, personatges com ara Carles Fontserè, fa poc traspasat, ja no podrà rebregar,

contemplar o posseir papers i documents que eren propietat seva.

Les pròximes eleccions municipals a tot l'Estat i les autonòmiques a diferents comunitats no han de servir d'excusa per posar fre a un procés que després d'haver assolit el seu principal objectiu reculi a l'hora de completar-se. Els papers van ser confiscats a pas marcial. Pel que fa a la velocitat, aquesta diligència que es va tenir a l'hora de prendre'ns-els s'hauria d'aplicar ara, en el moment de tornar-los.

ESPECTACLES

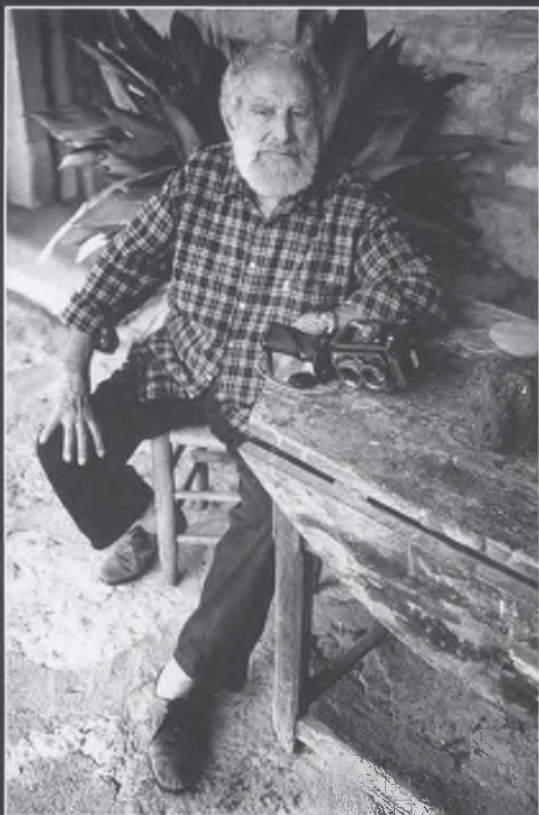
EL PUNT | Dimecres, 31 de gener del 2007

47

La Comissió de la Dignitat es lamenta perquè si el procés de retorn s'alenteix, per a algunes persones, com ara Carles Fontserè, els *papers* arribaran massa tard. / JUANMA RAMOS

PAS A PAS?

La mort recent de l'artista Carles Fontserè ens ha recordat de nou una d'aquelles paradoxes del món actual: la submissió de la memòria a l'actualitat, la de la preocupació a la presència mediàtica.

Carles Fontserè va pertànyer a la Comissió de la Dignitat. Formada per veterants combatents en això de la vida, intel·lectuals coneguts, intel·lectuals a l'ombra, partits polítics – Iniciativa per Catalunya, Esquerra Republicana de Catalunya – aquesta Comissió treballa des de la seva creació l'any 2002 amb un objectiu senzill a primera vista: la recuperació dels arxius espoliats pel govern franquista a la Generalitat Republicana, a diversos ajuntaments i a milers de persones particulars – entre els quals Fontserè.

Sembla senzill per qüestions de lògica. Si vivim en democràcia, i aquests documents van ser traslladats a la força del seu lloc original fins la seva seu actual per un règim antidemocràtic, llavors la democràcia hauria de corregir la situació. Ergo, tornar els documents.

Una llei de l'any 1995 del Congrés de Diputats així ho estipulava, però no fou fins a principis del 2006 que part d'aquest retorn es feu efectiu. Pas a pas. Però pas a pas, Carles Fontserè s'ha mort després de molt caminar en mitja vida d'exili. I els seus, de papers, no han tornat de Salamanca.

Pas a pas, doncs, però sempre a mitges. Tornant a la paradoxa, un cop es va decidir que sí, que els tornarien, els mitjans de comunicació van perdre interès pel tema, reclamats com estan per la sobresaturació de missatges que el món d'avui genera. I amb ells, nosaltres. Tots vam quedar

tranquils i satisfets, sense saber que avui el retorn de papers sha frenat sense motiu, i que encara no hi ha data pel final d'aquest procés.

Plantejar preguntes de "per què...?" no ajuda, i la sensació de "déjà vu" augmenta. Ferides mal tancades, pomades que redueixen el dolor, però sense desinfectant. La Transició democràtica espanyola és estudiada a Europa com un exemple modèlic de canvi de règim: totes les forces polítiques unides en la desunió per avançar cap a millor. D'acord, però a quin preu i fins quan els terminis de pagament? Ara ja no hi ha la por a un cop militar, però moltes ferides segueixen pendents de cura, o de mitigació, com a mínim... moltes memòries a restituir, i moltes més a prevenir. Culpables a jutjar.

Pas a pas... seria més senzill si un veiés una voluntat clara del govern espanyol per arribar a port, sigui quin sigui. Nou exemple: La llei de memòria històrica. Mitges tintes, oportunitats desaprofitades, i cap mostra de valentia per demostrar que l'estat espanyol realment ja és una democràcia forta i consolidada. Davant les últimes manifestacions de cap de setmana i àguila a l'esquena, valdria la pena trencar una llança en aquesta direcció.

Part dels Papers de Salamanca es troben encara a "El Archivo de la Guerra Civil" a Salamanca.

C. Rosselló 198, 4rt esquerra
08008 Barcelona

Sra. Carmen Calvo
Ministra de Cultura
Ministerio de Cultura
Plaza del Rey 1,
Madrid 28071

6 de març de 2007

Distingida Senyora Ministra,

Us escrivim persones i representants d'entitats afectades pels espolis de documents realitzats per les forces franquistes a Catalunya. Estem informats que tècnics de la Generalitat van concloure en el mes d'octubre passat la fase d'identificació d'aquests documents, i que la seva devolució només depèn ara d'un procés de validació per part de la Comissió Tècnica que obra a instàncies de la Comissió Mixta Ministeri-Generalitat. La Llei estableix que, un cop complert aquest tràmit, el Govern espanyol ha de procedir al lliurament dels fons privats catalans a la Generalitat de Catalunya en el termini de tres mesos. Ara, gairebé sis mesos després de la conclusió dels treballs d'identificació preliminars, realitzats –ens consta– amb summa destresa per part de tècnics de la Generalitat, ens trobem davant d'una interrupció inexplicable en el procés de devolució que als afectats pels espolis resulta sorprenent i inquietant. Sobretot perquè ni tan sols se'ns ha marcat un termini per a aquesta anhelada devolució.

El passat dia 4 de gener moria a Porqueres l'estimat amic i mestre Carles Fontserè, distingit artista català que va ser autor d'alguns dels més brillants cartells propagandístics de la guerra civil. En el dia d'avui –6 de març de 2007– la Generalitat de Catalunya li brinda un sentit homenatge a la Generalitat a la qual el col·lectiu d'afectats i la Comissió de la Dignitat ens adherim amb entusiasme. El més trist, el més indignant és que un home que va lluitar durant anys per veure realitzat el somni de la devolució dels seus materials espoliats en 1939 ja mai no ho veurà complert. És una tràgica circumstància que hauria de fer reflexionar tots els demòcrates. Trenta-dos anys després de la mort de l'últim dels tres més sanguinaris dictadors que van assolir l'Europa de segle XX, reivindicacions tan bàsiques com la devolució de documents, l'anul·lació de penes de mort o la investigació de les desaparicions i fosses comunes no han estat convenientment aclarides i afrontades. Sud-Àfrica, Alemanya i Itàlia van resoldre aquest tipus d'injustícies en pocs anys en recuperar la democràcia. En diversos fronts, l'Estat espanyol té seriosos deutes amb les víctimes de Franco, deutes que governs anteriors haurien d'haver saldat. No obstant això hem hagut de veure la ironia que determinades instàncies judicials de l'Estat hagin intervingut en processos contra dictadors i torturadors sud-americans mentre desatenen per complet les seves responsabilitats davant crims semblants perpetrats aquí entre nosaltres, amb el confusionisme polític i moral que això suposa. Senyora Ministra, per a evitar que hàgim de lamentar aquest tipus de pertorbacions i per a assegurar que les víctimes dels expolis vegin en vida la recuperació dels seus materials i documents, us preguem que doneu màxima celeritat a la seva devolució.

El poble de Catalunya va haver de veure com passaven seixanta-sis anys abans que, al maig de 2005, l'Estat reconegués aquella injustícia juntament amb el dret de les víctimes a veure retornats els seus béns. Creiem que no hi ha cap raó avui per la qual no s'hagi de complir-se allò previst a la llei i que, sense demora, es procedeixi amb els passos establerts. Ni els processos electorals ni altres circumstàncies polítiques han d'interferir en el compliment de les obligacions de les administracions cap als ciutadans. La compensació per una injustícia comesa contra milers de ciutadans i entitats de Catalunya ha de ser una prioritat per a un govern democràtic. Pensem que en aquest context, el

que puguin opinar i maldar per fer els nostàlgics de la dictadura franquista –camuflats o no– no ha de suposar cap mena de fre a la necessitat d'aquesta prompta restitució.

Per tant, i considerant-lo tan factible com necessari, us demanem que a partir d'ara, sense demora, les dues administracions prossegueixin els treballs tècnics per a possibilitar, en el termini més breu possible, el lliurament dels fons particulars catalans a la Generalitat de Catalunya. Això s'ha de fer per a aconseguir que no hi hagi cap víctima més que desaparegui sense sentir la satisfacció de veure corregida aquesta ignominiosa injustícia que van patir ells i d'altres persones que ja no estan amb nosaltres i que tenim presents en la memòria.

Rebeu una cordial salutació,

Signataris:

En nom dels particulars i famílies afectades:

Teresa Pàmies (Familia Pàmies); Teresa Rovira (Familia Rovira-Virgili);
Helena Cambó (Familia Cambó) Odina Capó (Familia Capo) Pere Rahola (Familia
Aiguadé-Rahola);

Entitats firmants representades:

FNEC, CNT, CADCI, ERC, JERC, UDC, PSUC, Estat Català, UGT, Federació de Grups de Teatre
Amateur de Catalunya, Col·legi d'Advocats de Lleida.

La Comissió de la Dignitat us convida a l'acte

"La Nit de la Memòria Històrica" **i atorgament dels Premis Dignitat 2006**

Parlaments a càrrec de

José Antonio Martín Pallín

magistrat emèrit de la Sala II del Tribunal Suprem,

i

Josep Cruanyes

de la Comissió de la Dignitat,

Comissió de la Dignitat

**FUNDACIÓ
ANTONI TÀPIES**
BARCELONA

Dijous 10 de maig, 19.30 hores | Lloc: Fundació Antoni Tàpies, Carrer Aragó 255, BCN

En el transcurs de l'acte la Comissió de la Dignitat lliurarà els Premis Dignitat de l'any 2006 -Any de la Memòria- a quatre persones per la seva contribució a la recuperació de la memòria col·lectiva:

Neus Català (Ex-presa del camp d'extermini de Ravensbrück)

Empar Salvador (Presidenta del FMPV i de la Comissió de la Veritat)

Pere Fortuny (en nom de l'Associació Pro-Memòria als Immolats per la Llibertat de Catalunya)

Assumpta Montellà (autora de "La maternitat d'Elna")

"La Nit de la Memòria Històrica"

"La Nit de la Memòria Històrica"

"La Nit de la Memòria Històrica"

"La Nit de la Memòria Històrica"

Dijous 10 de maig, 19.30 hores | Lloc: Fundació Antoni Tàpies, Carrer Aragó 255, BCN

Conselleria de Cultura i Comissió de la Dignitat insten el ministeri a complir la llei del retorn fent efectiva la devolució de les 1.300 caixes de particulars i entitats

Ultimàtum pels 'papers'

Ignasi Aragay
BARCELONA

Un any i mig després de l'aprovació de la llei del retorn dels *papers de Salamanca*, el gruix de documentació segueix a l'Archi-vo. El ministeri no mou fitxa. Ni tan sols ha arribat a convocar mai la comissió mixta amb la conselleria que ha de validar l'inventari fet pel govern català referit a la documentació de particulars i entitats pendent de devolució: unes 1.300 caixes.

"Seria incomprensible que no es reunís la comissió mixta de forma immediata", va dir ahir el conseller de Cultura, Joan Manuel Tresserras, després de reunir-se amb els representants de la Comissió de la Dignitat i de fer una compareixença conjunta amb ells davant els mitjans de comunicació. "Espero del ministeri un calendari que posi data als seus compromisos", va afegir el conseller, que va remarcar la convicció que la resposta serà positiva: "El procés està en un moment en què no ser àgils no beneficia ningú". Tresserras va recordar que "hi ha gent molt gran que espera poder veure els seus papers" i que, per tant, "no es pot administrar aquest afer amb temps polítics", en referència a qualsevol càl-

El conseller Joan Manuel Tresserras ahir amb Toni Strubell i Josep Cruanyes, de la Comissió de la Dignitat ■ AVUI

**"Ja n'hi ha prou!
Si ara no es
desbloqueja, a la
tardor farem
mobilitzacions",
diu la Comissió**

cul per part del ministeri vinculat a processos electorals: "A més d'una llei que cal complir, hi ha un compromís moral amb els afectats".

Tot a punt a la conselleria
A l'espera de la posada en marxa de la Comissió Mixta, la conselleria ja ha preparat tota la maquinària legal perquè després el pro-

cés sigui ràpid: té redactat el pla de condicions per a la digitalització del conjunt documental, té igualment fet el protocol de condicions perquè els afectats sol·licitin el retorn dels seus papers i té elaborada la llista de les 296 persones i entitats implicades en la demanda. Tots tres documents van ser lliurats ahir a la Comissió de la Dignitat.

Tresserras va admetre que el ministeri vulgui ser molt curós a l'hora d'evitar qualsevol "error formal que després serveixi de coartada a la voluntat obstruccionista de certs sectors", però al mateix temps va deixar clar que "això no pot impedir que es tiri endavant el procés: estem d'acord a buscar el màxim de garanties formals i de procediment,

però també volem l'acceleració del procés".

Des de la Comissió, el seu coordinador, Toni Strubell, va advertir que "si els propers mesos no tornen els papers, seria un menyspreu a Catalunya i a les víctimes del franquisme, a més d'un incompliment de la llei". Si això passés, "la Comissió es veurà obligada a la tardor que ve a recomençar les mobilitzacions". Strubell va assegurar que no hi ha cap justificació per al retard i va recordar que personalitats com Carles Fontserè han mort sense veure els seus documents restituits.

També des de la Comissió, Josep Cruanyes va definir la situació amb un "Ja n'hi ha prou!; hem acabat la paciència". A més, va indicar que en el retorn dels papers de la Generalitat, fa un any, ja es va produir un primer incompliment quan es van separar 7 lligalls: "Encara que l'Audiència Nacional després ha ordenat que han de tornar, no ho han fet". Cruanyes també va fer referència a la moció aprovada el passat 25 de febrer pel Congrés en què el govern es comprometia a reiniciar els treballs: "Durant la discussió, la diputada Carme Chacón va comprometre la seva paraula que això passaria l'endemà de les eleccions municipals". ■

¿Y los 'papeles' de Salamanca?

La Comissió de la Dignitat amenaza con movilizaciones para que el Gobierno desbloquee la devolución de documentos a los particulares

ANA JIMÉNEZ / AROVINO

Caterina Mieras y Carmen Calvo en septiembre del 2005, al aprobar el Congreso la devolución de los papeles

BARCELONA. Agencias

Habrán nuevas manifestaciones en otoño si, para entonces, todavía no han vuelto los papeles de Salamanca que faltan o, al menos, se han dado pasos firmes hacia ello. Eso dijo ayer la Comissió de la Dignitat, tras reunirse con el conseller de Cultura, Joan Manuel Tresserras, quien aseguró que el Govern “presionará lo que haga falta” para conseguir un calendario firme de retorno de los papeles de Salamanca que faltan.

Para la Comissió de la Dignitat, es básico que se convoque ya la comisión mixta Estado-Generalitat que ha de validar los documentos que tienen que salir del archivo salmantino. Tras la devolución, ya efectuada, de medio millar de documentos de la Generalitat republicana, quedan aún unas 1.300 cajas correspondientes a los archivos de 300 particulares y entidades.

En una rueda de prensa conjunta del conseller y los portavoces de la Comissió, Tresserras pidió al ministerio de Cultura un “compromiso de calendario efectivo” que dé garantías del retorno de los legajos. Tresserras reclamó la “convocatoria urgente” de la comisión mixta,

ya que el retorno no se tiene que “dilatar en el tiempo” porque “hay gente con edad que los espera”. “El tiempo no se puede administrar en clave política”, aseguró –lamentando que el fallecido cartelista Carles Fontserè ya no pueda ver devueltas sus obras–, pues es una devolución “más moral que política”.

El conseller aseguró que entiende la “cautela formal” del ministerio de Cultura para el retorno, pero recordó que la parte catalana de la comisión mixta ya ha identificado los legajos que han de retornar. Tresserras aseguró que “el grueso del mate-

Quedan todavía por devolver unas 1.300 cajas, que son archivos propiedad de 300 entidades y personas ◀

rial no admite dudas” que justifiquen tanta cautela del ministerio y aseguró que, pasadas las municipales, “existen buenas condiciones para que se reúna la comisión mixta”.

En la reunión que mantuvo el conseller con la Comissió, el titular de Cultura entregó tres informes so-

bre las características técnicas de la contratación de la empresa para digitalizar los archivos, otro de las condiciones de restitución a los particulares y un último con el listado de los documentos identificados por la parte catalana de la comisión mixta.

El portavoz de la Comissió de la Dignitat, Toni Strubell, mostró su “franca preocupación” ante la demora de la convocatoria de la comisión mixta. Para Strubell, los próximos meses “son muy importantes” teniendo en cuenta el calendario político que se avecina con unas elecciones generales a la vista y amenazó con movilizaciones en otoño “si no se dan los pasos” adecuados. Estos actos serían “de toda la contundencia de que seamos capaces” para que “se desbloquee el retorno de forma definitiva”. A ello se sumará una petición a los ayuntamientos y consejos comarcales para que aprueben una moción que pida acelerar el proceso. “Se nos ha acabado la paciencia”, sostuvo Josep Cruanyes.

El conseller, preguntado por si la Generalitat se sumaría a estas movilizaciones, dijo que “una cosa es la función de gobierno y otra la sociedad civil”, asegurando que “buscará vías” para desencallar la situación ante el ministerio de Cultura. ●

REIVINDICACIÓ

Unes 12.000 persones reclamen la tornada dels «papers de Salamanca»

ISABEL MARQUÈS/ACN

POLÍTIC. Representats de quasi tots els partits van participar a l'acte.

Acn/DdeG, Barcelona.

Prop de 12.000 persones, segons l'organització, van omplir ahir a la tarda el Palau Sant Jordi per demanar el retorn de tots els «papers» confiscats que encara resten a Salamanca.

L'esdeveniment reivindicatiu, organitzat per la Comissió de la Dignitat sota el lema «La Nació Catalana diu Prou. Volem tots els papers», va comptar amb la presència de representants de tots els partits polítics catalans, excepte Ciutadans i el Partit Popular.

El filòsof Josep Maria Terricabras va encapçalar l'acte amb

la lectura d'un manifest en què va assegurar que «és una qüestió de legalitat que es retornin els papers que van servir per controlar, torturar i assassinar els nostres compatriotes».

La música de Raimon, Pep Sala i Maria del Mar Bonet, juntament amb la participació de l'actor Toni Albà, van posar la nota festiva a un acte que va ser conduït pel periodista Antoni Bassas. Així mateix, diversos intel·lectuals com José Saramago, Federico Mayor Zaragoza, Paul Preston, Antoni Tàpies o Josep Benet, entre d'altres, es van adherir a la convocatòria.

Cultura en breu

'PAPERS DE SALAMANCA'

Carta de la Comissió de la Dignitat al nou ministre de Cultura

La Comissió de la Dignitat ha enviat una carta al nou ministre de Cultura, César Antonio Molina, perquè el seu ministeri desbloquegi el procés de devolució dels *papers de Salamanca* pertanyents a institucions i particulars que encara no han estat retornats als seus propietaris. En la carta, s'anomena la figura de l'artista Carles Fontserè, un dels propietaris dels documents que falten per retornar, que "va haver de morir sense veure retornats els seus arxius, cartells i altres materials, encara avui retinguts a la ciutat de Salamanca, on Franco els va enviar fa gairebé setanta anys". "Per tant, -conclou la missiva-, li demanem una urgent solució a aquesta situació d'incertesa i paràlització en el procés de retorn amb l'activació dels mecanismes que preveu la llei per al seu feliç compliment".

El expolio franquista

Los papeles privados de Salamanca

La Comisión de la Dignidad organiza un acto para reclamar todos los documentos confiscados

ANA GUARDIOLA, **Barcelona**
Mañana a las cinco de la tarde se escribirá otro episodio en la larga batalla por recuperar los documentos catalanes confiscados por el régimen franquista entre 1938-1939 con el objetivo de ser utilizados para la represión política y conservados en el Archivo Nacional de la Guerra Civil Española en Salamanca. La Comisión de la Dignidad, plataforma cívica que ha agrupado la reivindicación de los papeles, organiza un acto-concierto en el Palau Sant Jordi de Barcelona con la finalidad de presionar al Ministerio de Cultura para que cumpla con la legalidad y retorne unos dos millones de documentos, pertenecientes en su mayoría a personas o entidades privadas.

El acto, que se celebra bajo el lema *La Nació catalana diu prou. Volem tots els papers*, tiene todos los ingredientes para ser un gran éxito. Presentado por Antoni Bassas, periodista de Catalunya Ràdio, el evento contará con las actuaciones de Maria del Mar Bonet i Raimon, entre otros artistas.

El Gobierno catalán ha decidido enviar una amplia delegación. Estarán presentes el consejero de Vicepresidencia, Josep Lluís Carod Rovira, y otros tres consejeros, Francesc Baltasar, Joan Manuel Tresserras y Montserrat Tura, en representación de los tres partidos del Gobierno. El Partit dels Socia-

Los partidos catalanes temen que la proximidad electoral retrase la devolución

listes (PSC) apostó por asistir después de debatir esta semana sobre la conveniencia de su participación. Las dudas surgieron, sobre todo, a partir del voto de sus diputados en contra de la moción debatida el pasado martes en el Congreso, que exigía al Gobierno central la devolución inmediata de los papeles a sus propietarios y que sólo fue apoyada por Izquierda Unida, Convergència i Unió (CiU) y Esquerra Republicana (ERC), que la había presentado a petición de la Comisión de la Dignidad.

Pese a haber impulsado desde el principio el proceso, el PSC no quiso desvincularse del voto del PSOE, partido que cree que la devolución de los papeles puede esperar unos meses, hasta después de las elecciones. Ayer, el PSC, a través de los diputados en el Parlament Caterina Mieras y Josep Maria Balcells, pidió al ministro de Cultura, César Antonio Molina, "un gesto rápido" para demostrar que el proceso de retorno no está parado.

CiU no tardó en criticar al PSC. La diputada convergente Carme Vidal denunció "el cinismo" utilizado por la formación de José Montilla. Vidal calificó las declaraciones de Mieras y Balcells de "tramposas" porque el PSC "esceñifica" una postura exigente pese al rechazo de la moción. En todo caso, fuentes del Gobierno catalán consultadas por este periódico aseguran que la consejera de Justicia, Montserrat Tura, tenía previsto estar presente mañana en el acto aunque fuera a título personal.

La ley 21/2005 de restitución a

TERRY BROCH / Viuda de Carles Fontseré

"Carles quería recuperar los dibujos de su infancia"

La viuda del cartelista republicano Carles Fontseré, fallecido el pasado mes de enero a los 90 años, espera que le devuelvan documentos de su marido, en concreto carteles originales, libros y fotografías que fueron requisados en su estudio de Cerdanyola del Vallès tras la entrada de las tropas franquistas. "A Carles lo que más le interesaba recuperar eran los dibujos que hizo cuando era pequeño porque muchos de ellos ya no los recordaba". El car-

telista, que estuvo exiliado en Francia y luego en México y Nueva York, no se planteó recuperar nada hasta que volvió a Cataluña. "Carles pensaba que sus dibujos y sus carteles habían desaparecido", dice Broch. Desde que la Comisión de la Dignidad se puso en contacto con ellos, Fontseré se implicó activamente en la lucha, y su fallecimiento antes de recuperar los documentos ha sido reivindicado como la demostración de que el tiempo apremia.— A. G.

Terry Broch ante los carteles realizados por su marido, Carles Fontseré. / EFE

Carme Aiguadé, en su casa de Barcelona. / TEJEDERAS

CARME AIGUADÉ / Pintora, hija de Jaume Aiguadé

"España nunca dará todos los 'papeles' a Cataluña"

La hija del que fuera alcalde de Barcelona entre 1931 y 1934 y ministro de Trabajo durante la Guerra Civil, Jaume Aiguadé, es pesimista y no cree que recuperará los documentos de su padre: "Nunca nos devolverán los papeles porque España nunca dará todo a Cataluña". Carme Aiguadé, de 92 años, no puede detallar qué se encuentra en el Archivo General de la Guerra Civil de Salamanca, pero asegura que su padre tenía una biblio-

teca muy grande "que no interesa" a los que defienden la unidad de archivo. La pintora, pionera del *pop art* en España, se pregunta qué habrá sido de todas las pertenencias de la familia porque no ha recuperado nada de la casa donde vivía antes del exilio. Aiguadé, que actualmente está preparando una exposición de pintura basada en la tierra, donaría todos los libros al Archivo Nacional de Cataluña, si los recuperase.— A. G.

TERESA PÀMIES / Escritora

"Mis cartas no tienen nada que ver con la Guerra Civil"

"Hemos pasado toda la noche en el mar. Esta mañana ya estamos en el puerto inglés de Southampton. Aún no he sentido ningún síntoma de mareo". Éste es el inicio de la primera carta que la escritora Teresa Pàmies envió a su hermano, Josep, en 1938, cuando viajó a Estados Unidos para participar como delegada de la juventud republicana española en el Congreso Mundial de la Paz celebrado en Nueva York. La misi-

va se encuentra en el Archivo General de la Guerra Civil Española junto a otras cuatro cartas. La escritora consiguió copias de su correspondencia gracias a la Comisión de la Dignidad, pero ahora quiere las originales. Le parece ridículo que se diga que estos documentos son necesarios para el Archivo de Salamanca porque "no tienen nada que ver con la Guerra Civil". No asistirá al acto por motivos de salud.— A. G.

Teresa Pàmies, en una librería de Barcelona en 2005. / MARCEL·LÍ SÀENZ

la Generalitat de los documentos confiscados con motivo de la Guerra Civil —aprobada por las Cortes en noviembre de 2005— establece que, antes de la devolución, se tienen que identificar los documentos de particulares y asociaciones. La identificación realizada por técnicos de la Generalitat finalizó en octubre de 2006. Ahora, el Gobierno debe convocar la Comisión Mixta Estado-Generalitat para validar esa identificación.

Molina, en su comparecencia en el Senado el pasado 17 de octubre, aseguró que el Gobierno cumplirá la ley "en el menor tiempo posible". Pero antes había condicionado la segunda fase de la devolución de documentos a la creación del Patronato del Centro de Documentación Histórica y al nombramiento de su director. El historiador Josep Cruanyes, miembro de la Comisión de la Dignidad, cree que la ley no prevé que el

retorno de los documentos privados esté vinculado a la creación de este organismo.

Las interpretaciones de la ley no son las únicas pistas que muestran los síntomas de inactividad del Gobierno central. En vísperas de las elecciones generales de marzo, los partidos catalanes temen que el PSOE, para no perder votos, retrase todo el proceso para evitar un enfrentamiento abierto con el PP, que abandera la oposi-

ción al retorno de esos documentos expoliados.

La experiencia de la devolución de los documentos pertenecientes a la Generalitat y al Parlament, completada en enero de 2006, contó con la férrea oposición del partido que lidera Mariano Rajoy. En un ambiente de crispación, las 500 cajas salieron de Salamanca y llegaron al Archivo Nacional de Cataluña. Todas menos siete.

CULTURA ESPECTACLES

**Adèle
O'Longh
retrata el
Raval**

**L'escriptora
francesa publica
una novel·la
sobre com era el
barri fa uns anys**

**Sofia
Loren,
diva per
sempre**

**El Festival de
Cinema de Roma
ofereix un bany
de masses a
l'actriu italiana**

Manifestants nacionalistes a Barcelona el passat mes de juny, durant una visita al Macba de l'anterior ministra de Cultura, Carmen Calvo ■ PERE VIRGILI

César A. Molina triga tres setmanes a respondre per carta la petició de Tresserras de reunir-se per pactar el calendari del retorn i li respon que no, que més endavant

I els 'papers', Sr. ministre?

Ignasi Aragay
BARCELONA

El ministre de Cultura, César Antonio Molina, realment no té pressa per tornar els dos milions de documents espoliats pel franquisme a Catalunya. Mentre que públicament afirma que es farà el més ràpid possible —ho va dir a Frankfurt la setmana passada—, la crua realitat és una altra. El departament de Cultura de la Generalitat va rebre fa uns dies la missiva de resposta a la peti-

ció, formulada el 19 de setembre, també per carta, pel conseller Joan Manuel Tresserras, de reunir-se amb el ministre per pactar un calendari de retorn i fer complir així la llei aprovada a les Corts el novembre del 2005, aviat farà dos anys.

En la seva resposta, a la qual ha tingut accés l'AVUI, el ministre afirma que els arxivers del departament estan fent la "revisió del llistat enviat per la Generalitat", un llistat que està fet fa un any. De fet, la seva prede-

cessora, Carmen Calvo, ja donava la mateixa excusa fa quatre mesos. En la seva missiva, el ministre insisteix, igualment, a lligar el retorn dels *papers de Salamanca* amb la creació del Centre de Documentació de la Memòria Històrica a la ciutat castellana. Molina afirma que la fundació d'aquest futur centre és "un procés coincident amb alguna de les accions que té a veure amb els *papers de Catalunya*" i avisa el conseller Tresserras que està treba-

llant en els dos fronts i que, quan hi hagi alguna novetat, ja el citarà per parlar-ne.

Fonts del departament de Cultura consideren la resposta una "fugida d'estudi", una tàctica de "dilació" i una manera de negar "el diàleg directe" a què obliga la llei del retorn del novembre del 2005, que preveia la posada en marxa d'una comissió mixta un cop identificats els documents. Tresserras no té cap intenció d'abaixar la guàrdia i, de fet, encapçalàrà la presència governamen-

tal a l'acte festiu i reivindicatiu convocat per la Comissió de la Dignitat per demà al Palau Sant Jordi. Serà l'acte més massiu fet mai per aquesta plataforma, que funciona des de fa 6 anys. El seu rol ja va ser decisiu per al retorn dels *papers* de la Generalitat, però ara falta el gruix de documents referits a particulars, entitats, partits polítics i sindicats. De fet, el conseller Tresserras pretenia entrevistar-se amb el ministre acompanyat dels representants de la Comis-

sió, extrem sobre el qual Molina passa totalment per alt en la seva resposta.

En l'acte de demà a la tarda, que té una durada prevista de dues hores i al qual la Comissió espera una assistència de més de 10.000 persones —la capacitat del recinte serà de 12.000—, per part del govern català també hi assistirà la consellera Montserrat Tura i el conseller Francesc Baltasar. "Estem satisfets per aquesta triple presència que inclou les tres sensibilitats polítiques del go-

«Empaperar» el ministre

La Comissió de la Dignitat repartirà demà 300.000 postals per enviar a César Antonio Molina en què es reclamen els «papers»

XAVI AGUILAR / Barcelona

● La Comissió de la Dignitat vol colgar de papers el ministre de Cultura, César Antonio Molina, perquè prengui consciència de la necessitat de tornar immediatament a Catalunya els papers de Salamanca que encara es conserven a l'arxiu castellà. Per aconseguir-ho, demà repartirà —principalment en l'acte concert del Palau Sant Jordi en què actuaran Raimon, Maria del Mar Bonet, Pep Sala i Toni Albà— fins a 300.000 postals adreçades al ministre amb un text que exigeix «l'immediat retorn d'aquests documents». Qui vulgui contribuir a reclamar el retorn únicament haurà de posar-hi el seu nom, DNI i signar la missiva.

«Volem una tramesa massiva de postals en què demana el compliment de la llei», va confirmar ahir Josep Cruanyes, portaveu de la Comissió de la Dignitat. Les postals que es repartiran tenen tres motius diferents, tots ells força simbòlics. Dos són cartells de Carles Fontserè —*Treballa per als que lluiten!* i *Libertat!* editats el 1936 pel sindicat professional de dibuixants de la UGT— i el tercer és *Aixafem el feixisme*, fet el mateix any per Pere Català Pich.

El text de la postal adreçada al ministre explica que aquestes tres obres són «una mostra dels més de dos milions de documents requisats pel franquisme a Catalunya en un acte de repressió política i de genocidi cultural contra els drets del poble català». Després de demanar el retorn d'aquests documents

Un dels cartells de Fontserè que es pot enviar al ministre.

—«que des de l'octubre de l'any passat han estat identificats»— a Catalunya perquè la Generalitat pugui lliurar-los als seus legítims propietaris, el text remarca: «No volem que cap més ciutadà afectat pel espòli hagi de morir —com Carles Fontserè el gener passat— sense veure retornats uns béns que esperen des del restabliment del govern de Catalunya el 1977.»

Preparatiu a corre-cuita

El fet que aquesta nit el palau Sant Jordi estigui ocupat per un gran concert —hi actua Take That— obligarà els organitzadors a enllestir els preparatius del gran

acte reivindicatiu de demà a corre-cuita. Així, mentre en una banda del pavelló es desmunta l'escenari del grup britànic, a l'altra s'estarà instal·lant el de les actuacions de Raimon, Maria del Mar Bonet i Pep Sala. A més, Toni Albà realitzarà una actuació «amb tocs importants d'humor per contrarestar els moments més solemnes», segons Cruanyes. La Comissió de la Dignitat espera omplir sense problemes el palau Sant Jordi: «Ens consta que totes les comarques s'estan mobilitzant, com també gent del País Valencià i de les Illes Balears. Ja hi ha més de 80 autobusos organitzats».

1. La Comissió de la Dignitat ha editat 300.000 postals per enviar al ministre de Cultura reclamant-li el retorn sense més dilacions dels 'papers de Salamanca'. Falten encara 2 milions de documents catalans per retornar. Les postals estan il·lustrades amb cartells republicans de la Guerra Civil que són precisament a l'Archivo de la ciutat castellana, dos del desaparegut Carles Fontserè i un de Català-Pic

■ ROBERT RAMOS
2. Josep Cruanyes i Toni Strubell ■ TOSHIKO SAKURAI

vern", va dir ahir Toni Strubell, portaveu de la Comissió.

Tot i el fet que l'acte es focalitzi contra la dilació del govern Zapatero en el retorn dels documents espoliats fa 67 anys, amb la incomoditat que això suposa per al PSC, que aquesta setmana va haver de votar al Congrés contra una moció que reclamava el compliment de la llei dels papers, tant des del govern de la Generalitat com des del partit s'ha optat per participar en la mobilització. Així, per part de l'aparell també hi assistiran els diputats Josep M. Balcells i l'antiga consellera de Cultura, Caterina Mieras, que va fer realitat el retorn de la primera remesa de documents.

CDC, que ja ha denunciat la hipocresia d'un PSC que a Catalunya actua d'una manera i a Madrid d'una altra, enviarà al Palau Sant Jordi una àmplia representació encapçalada per Artur Mas, mentre que per a UDC hi anirà Núria de Gispert, entre d'altres membres. Tant ERC com ICV s'han abocat a l'acte

La Comissió de la Dignitat aspira a enviar milers de postals a Molina i reunir diumenge 12.000 persones

i hi van amb els primeres espases: Josep-Lluís Carod-Rovira i Joan Saura.

Les quatre diputacions catalanes donen suport a l'acte, inclosa la de Tarragona, governada per CiU i PP. Diversos ajuntaments també han aprovat mocions de suport, alguns d'ells també amb els vots dels populars, cas del de Tortosa.

A més de l'acte, la Comissió ha editat 300.000 postals adreçades al ministre per reclamar-li el retorn dels papers. Les postals tenen com a il·lustració tres cartells republicans de la Guerra Civil que són a Salamanca pendents de retorn, dos del desaparegut Carles Fontserè i un de Pere Català-Pic.

Missatges de personalitats internacionals, l'humor de Toni Albà, la música de Raimon, Maria del Mar Bonet i Pep Sala, el manifest llegit per Josep M. Terricabras, Antoni Basses com a conductor i descendents o representants dels espoliats seran els protagonistes demà al Sant Jordi. ■

U.G.T.

Tautseré

TREBALLA

per als que
lluiten!

U.G.T.

Tautseré

TREBALLA

per als que
lluiten!

Senyor Ministre de Cultura.

Aquest cartell és una mostra dels més de dos milions de documents requisats pel franquisme a Catalunya en un acte de repressió política i de genocidi cultural contrn els drets del poble català que caracteritzaven la llarga dictadura.

Exigim l'immediat retorn d'aquests documents que des de l'octubre de l'any passat han estat identificats i el seu lliurament al Govern de Catalunya, per tal que pugui tornar-los urgentment als seus legítims propietaris. No volem que cap més ciutadà afectat pels espolis hagi de morir -com Carles Fontserè el gener passat- sense veure retornats uns béns que esperen des del restabliment del Govern de Catalunya el 1977.

Nom i cognom

DNI

signatura

Comissió de la Dignitat

Cartell de Carles Fontserè 1936 Llibertat. Sindicat professional de dibuixants UGT. Fotografia Ramon Manent

Sr. César Antonio Molina
Ministro de Cultura
Plaza del Rey, 1
28004 Madrid.

Llibertat (1936)

Cartell de Carles Fontserè. Sindicat professional de dibuixants UGT.
Fotografia Ramon Manent.

A les mans teniu la reproducció d'un dels cartells que van ser requisats per les tropes franquistes el 1939 que són al magatzem de Salamanca i que han de ser retornats a Catalunya.

S'ha hagut d'esperar més de setanta anys fins que la llei de novembre de 2005 va reconèixer el dret de Catalunya de recobrar tot allò que va ser requisat per la força de les armes i que el Govern de la Generalitat, legítimament restablert el 29 de setembre de 1977, en aquell moment hauria hagut de recuperar.

El mes d'octubre de 2006, complint el que estableix la llei, la Generalitat va lliurar al Ministeri el llistat que identifica els més de dos milions de documents que encara hi ha dipositats a Salamanca. En cap moment el Ministeri ha volgut iniciar els tràmits amb la Generalitat tal com preveu la llei i ha manifestat que no té data per fer-ho.

Si era ignominiós aquell acte de requisa que ara es pot reparar, encara és més injustificat i injust que no es compleixi la llei de manera immediata.

Volem que no es deixi passar ni un dia més i el procés de retorn segueixi endavant de manera urgent amb el lliurament al Govern de Catalunya dels més de dos milions de documents, banderes, cartells, llibres i altra mena d'objectes requisats el 1939 per tal que es pugui fer seguidament el procés de restitució als seus legítims propietaris.

Atès que el Ministeri ha aturat el procés des del mes d'octubre de 2006, demanem el vostre suport a la campanya endegada per la Comissió de la Dignitat exigint el retorn immediat. Podeu col·laborar activament trametent la postal adjunta al Ministre de Cultura. També us convidem a participar al gran acte - concert que es farà el dia 21 d'octubre a les cinc de la tarda al Palau Sant Jordi de Barcelona. Amb la participació en concert de Raimon, Maria del Mar Bonet, Pep Sala i Toni Albà (entrades a Tele - entrades de Caixa de Catalunya).

Senyor Ministre de Cultura.

Aquest cartell és una mostra dels més de dos milions de documents requisats pel franquisme a Catalunya en un acte de repressió política i de genocidi cultural contra els drets del poble català que caracteritzaren la llarga dictadura.

Exigim l'immediat retorn d'aquests documents que des de l'octubre de l'any passat han estat identificats i el seu lliurament al Govern de Catalunya, per tal que pugui tornar-lo urgentment als seus legítims propietaris. No volem que cap més ciutadà afectat pels espòils hagi de morir -com Carles Fontserè el gener passat- sense veure retornats uns béns que esperen des del restabliment del Govern de Catalunya el 1977.

.....
Nom i cognom

.....
DNI

.....
Signatura

Sr. César Antonio Molina
Ministro de Cultura
Plaza del Rey, 1
28004 Madrid.

Treballa per als que lluiten (1936)

Cartell de Carles Fontserè. Sindicat professional de dibuixants UGT.

A les mans teniu la reproducció d'un dels cartells que van ser requisats per les tropes franquistes el 1939 que són al magatzem de Salamanca i que han de ser retornats a Catalunya.

S'ha hagut d'esperar més de setanta anys fins que la Llei de novembre de 2005 va reconèixer el dret de Catalunya de recobrar tot allò que va ser requisat per la força de les armes i que el Govern de la Generalitat, legítimament restablert el 29 de setembre de 1977, en aquell moment hauria hagut de recuperar.

El mes d'octubre de 2006, complint el que estableix la Llei, la Generalitat va lliurar al Ministeri el llistat que identifica els més de dos milions de documents que encara hi ha dipositats a Salamanca. En cap moment el Ministeri ha volgut iniciar els tràmits amb la Generalitat tal com preveu la Llei i ha manifestat que no té data per fer-ho.

Si era ignominios aquell acte de requisas que ara es pot reparar, encara és més injustificat i injust que no es compleixi la Llei de manera immediata.

Volem que no es deixi passar ni un dia més i el procés de retorn segueixi endavant de manera urgent amb el lliurament al Govern de Catalunya dels més de dos milions de documents, banderes, cartells, llibres i altra mena d'objectes requisats el 1939 per tal que es pugui fer seguidament el procés de restitució als seus legítims propietaris.

Atès que el Ministeri ha aturat el procés des del mes d'octubre de 2006, demanem el vostre suport a la campanya endegada per la Comissió de la Dignitat exigint el retorn immediat. Podeu col·laborar activament trametent la postal adjunta al Ministre de Cultura. També us convidem a participar al gran acte - concert que es farà el dia 21 d'octubre a les cinc de la tarda al Palau Sant Jordi de Barcelona. Amb la participació en concert de Raimon, Maria del Mar Bonet, Pep Sala i Toni Albà (entrades a Tele - entrades de Caixa de Catalunya).

Comissió de la Dignitat

"AVUI" 12/07/2008

Un cop reunida la Comissió Mixta, s'inicia el compte enrere per a la tornada dels 'papers de Salamanca'

Per ara, set caixes

La devolució dels 'papers de Salamanca' està arribant al seu punt final després de la reunió de la Comissió Mixta ■ PERE VIRGILI

Ramon Palomeras
BARCELONA

Després de nombrosos endarreriments, el ministeri de Cultura ha decidit desbloquejar políticament la devolució dels *papers de Salamanca*. Ahir es va reunir la Comissió Mixta Estat-Generalitat per identificar la documentació que s'ha de restituir a Catalunya i que encara continua a l'arxiu salmantí. Des de l'octubre de 2006, els tècnics de la Generalitat ja tenien identificada la documentació,

però faltava la reunió de la Comissió per validar-la. Malgrat que encara no han tornat, Josep Maria Carreté, director general de Patrimoni Cultural de la Generalitat i integrant de la reunió, reconeix que "és el principi de la fi".

De moment, la Comissió, integrada per Rogelio Blanco Martínez, director general del Llibre, Arxius i Biblioteques, del govern central; J.M. Carreté; Severiano Hernández Vicente, subdirector general dels Arxius Estatals; i Ramon Alberch, subdirector gene-

ral d'Arxius i Gestió Documental de la Generalitat, ha determinat la remissió, durant el juliol, de les set caixes que es van quedar a l'Arxiu de Salamanca quan el gener de 2006 es va tornar la documentació relativa a la Generalitat.

Així mateix, la Comissió ha acordat per al 17 de juliol la creació d'un grup de treball format per arxivistes de les dues administracions que començaran el procés de selecció i digitalització de la resta de la documentació: unes 1.500 caixes amb dos milions de

documents d'entitats, partits polítics, sindicats i particulars. Finalment, el 29, la Comissió es tornarà a reunir per avaluar les propostes del grup de treball.

Sembla que el ministeri ha entès que no pot allargar més el procés. Si abans de les eleccions de març el govern central no va moure fitxa amb els ulls posats en el resultat electoral, ara té l'oportunitat de treure's de sobre una patata calenta que, no s'ha d'oblidar, és fruit d'una llei parlamentària aprovada al novembre de 2005. ■